

วารสาร วนัฅฅองแหรกพุทธศศศตรปรรศรณั

Journal of Buddhist Studies Vanam Dongrak

ISSN: 2465-3683 (Print)

ISSN: 2730-3098 (Online)

ปึที่ 11 ฉบบัที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2567

Vol.11. No.1 January - June 2024

- กัฅนตการเผยแพร์ ปึละ 2 ฉบบั

ฉบบัที่ 1 มกราคม - มิถุนายน

ฉบบัที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

- วัตถุประสงค์

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารวณัฅฅองแหรกพุทธศศศตรปรรศรณั (Journal of Buddhist Studies Vanam Dongrak) บัณตติศึศษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ เป็นวารสารวิชาการ ราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบบั) คือ ฉบบัที่ 1 เดือน มกราคม-มิถุนายน, ฉบบัที่ 2 เดือน กรกฎาคม – ธันวาคม เป็นวารสารมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานทางวิชาการและการวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยเน้นองค์ความรู้ในมิติศาสนา ปรัชญา การศึศษา สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ และมนุษยวิทยา แก่ผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และนิสิต นักศึศษาในระดับบัณตติศึศษา โดยเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

- บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร์ได้รับการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 3 ท่านต่อบทความ

- ทรรศนและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารวณัฅฅองแหรกพุทธศศศตรปรรศรณั บัณตติศึศษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความเท่านั้น และไม่ถือเป็นทรรศนของผู้รับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารวณัฅฅองแหรกพุทธศศศตรปรรศรณั บัณตติศึศษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

คณะกรรมการที่ปรึกษา (Advisors)

พระพรหมวัชรธีรจารย์, ศ.ดร.

พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร.

พระราชวิมลโมลี, ผศ.ดร.

อธิการบดี

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

รองอธิการบดี วิทยาเขตสุรินทร์

บรรณาธิการ (Chief Editor)

รศ.ดร.ทวีศักดิ์ ทองทิพย์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ (Assistant Editor)

ผศ.บรรจง โสดาดี

ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม

ดร.ภักษ์วัชร สุขเสน

กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

หน่วยงานภายใน

พระครูใบฎีกาเวียง กิตติวัฒน์, ผศ.ดร.

ผศ.ดร.ธนู ศรีทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หน่วยงานภายนอก

รศ.ดร.อำนาจ ยอดทอง

ผศ.ดร.บัญญัติ สาลี

ผศ.ดร.ชาญณรงค์ บุญหนุน

พระมหามหวินทร์ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร.

ผศ.ดร.วันชัย สุขตาม

รศ.ดร.อัศวิน หนีไม้หอม

ผศ.ดร.สุชาติ บุษย์ชยานนท์

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลับกรองบทความ (Peer Reviewer)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิโกโร, รศ.ดร.

พระครูศรีปัญญาภิรม, ผศ.ดร.

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

พระมหาวิศิต ธีรวิโส, ผศ.ดร.

พระครูปริยัติปัญญาโสภณ, ผศ.ดร.

พระปลัดสุระ ญาณโร, ผศ.ดร.

ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง

ศ.ดร.จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รศ.ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง
รศ.ดร.เอกฉัตร จารุเมธีชน
ผศ.ดร.ธนู ศรีทอง
ผศ.ดร.วิเศษ ชินวงศ์
ดร.ชูชัย ประดับสุข
ดร.สถาพร ภาคพรม
ดร.วิรัตน์ ภูทองเงิน
ดร.กิตติธัช นาชัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

ศ.ดร.วัชร งามวิจิตรเจริญ
รศ.ดร.สุนันท์ เสนารัตน์
รศ.ดร.วีระชัย ยศโสธร
รศ.ดร.อักรพนธ์ เนื่อไม้หอม
ดร.มนูญ สอนโพนงาม
รศ.ประชัน คะเนวัน
พระมหามหวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.
ดร.สงวน หล้าโพนทัน
รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงศักดิ์
รศ.ดร.รัตน์ ปัญญาภา
ผศ.ดร.สุชาติ บุษย์ชญาณนท์
รศ.ดร.อำนาจ ยอดทอง
รศ.ดร.จิรายุ ททรัพย์สิน
ผศ.ดร.วันชัย สุขตาม
ผศ.ดร.พีรวัส อินทวิ
ดร.วิโรจน์ ทองปลิว
ผศ.ดร.ชาญณรงค์ บุญหนุน
ผศ.ดร.บัญญัติ สาลี
ดร.พิสุทธิพงษ์ เอ็นดู

รศ.ดร.อภิญาวัฒน์ โพธิ์सान
รศ.ดร.ธีรพงษ์ มีไธสง
ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์
ผศ.ดร.สวัสดิ์ โพธิ์วัฒน์
ผศ.ดร.ศุภชนกฤษ ยอดสละ
รศ.ดร.วิสุทธิ วิจิตรพัชรารณ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
วิทยาเขตสุรินทร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รศ.ดร.ศิราณี จุฑาปะมา
ผศ.ดร.สาคร อัมจักร
รศ.ดร.มารุต พัฒนา
ดร.ปองเอก เพ็งลุน
ดร.ประทวน วันนิจ
ผศ.ดร.สมัย วรรณอุดร

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บันทึกข้อมูลและพิสูจน์อักษร: พระมหามานะ ปิยภาณี (สายศร) และนางสาวจิรารัตน์ พิมพ์ประเสริฐ

ออกแบบปก: นางสาวลัดดาวัลย์ คงดวงดี

พิมพ์ที่: บริษัท ไอพริ้นท์แอนด์ เทคโนโลยี (ไทยแลนด์) จำกัด
433/8-9 ถนนจิระ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

บทบรรณาธิการ

สำหรับ ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 ของวารสารวนัมกองแหกรพุทธศาสตรปริทรรศน์ (Journal of Buddhist Studies Vanam Dongrak) ซึ่งเป็นวารสารวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เน้นองค์ความรู้มิติ ศาสนา ปรัชญา การศึกษา สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ และมานุษยวิทยา องค์ความรู้ดังกล่าวเป็นวัตถุประสงค์หลักของวารสาร บทความที่ได้รับพิจารณาตีพิมพ์ในวารสาร ได้ผ่านการพิจารณาถ้อยแถลงจากนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิอย่างเข้มงวด พิถีพิถัน เพื่อให้ได้บทความถูกต้อง ครบถ้วน ได้มาตรฐานวิชาการ มีความน่าสนใจ มีคุณค่าต่อการพัฒนาวิชาการและภูมิปัญญา โดยวารสารได้ดำเนินการตีพิมพ์บทความวิจัย (Research Article) บทความวิชาการ (Academic Article) ที่มีคุณภาพ ทั้งได้นำข้อสังเกตและเสนอแนะจากผู้อ่านผู้ติดตามวารสารมาปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สำหรับผลงานที่ถูกเลือกนำตีพิมพ์เผยแพร่ภายในเล่มฉบับนี้ 15 บทความ ดังนี้

บทความวิจัย ได้แก่ ผลการจัดการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่นเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำของนักเรียนชาวต่างชาติ : กรณีศึกษาโรงเรียนพุทธศาสนาวันไทยลอสแอนเจลิส ประเทศสหรัฐอเมริกา, วิเคราะห์อิทธิพลความเชื่อต่อเรื่องนรกและสวรรค์ของชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์, การศึกษารูปแบบจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม สำนักเรียนคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์, ผลของการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน, การศึกษาวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ในการแก้ปัญหาการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด, แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2, แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำผู้บริหารที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2, แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง, การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องศาสนพิธี กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning, ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สาระเศรษฐศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3, การจัดการเรียนรู้เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชันควิช (QUIZZ), ภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์, การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

บทความวิชาการ ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้กับการเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานเพื่อสร้างอุปนิสัยพอเพียง, ขอมศึกษา: เพื่อสันติสุขในเอเชียอาคเนย์

สำหรับฉบับนี้ก็เช่นเคยทางกองบรรณาธิการยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของวารสารวิชาการ ซึ่งบทความที่น่าสนใจตีพิมพ์ในวารสารทุกบทความล้วนผ่านการกลั่นกรองจากนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิทั้งสิ้น เพื่อให้ได้บทความที่มีคุณภาพ แลลคม น่าสนใจ ถูกต้องครบถ้วนตามหลักวิชาการ โดยทางกองบรรณาธิการมีความมุ่งมั่นอย่างยิ่งที่จะทำให้ผู้อ่านเป็นผู้ได้รับประโยชน์สูงสุด หากท่านผู้อ่านมีข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปปรับปรุงและพัฒนาวารสารทางกองบรรณาธิการยินดีน้อมรับทุกความเห็นด้วยความเต็มใจและยินดีนำไปพิจารณาเพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้วารสารนี้มีคุณภาพยิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

รศ.ดร.ทวีศักดิ์ ทองทิพย์
บรรณาธิการ

สารบัญ

บทบรรณาธิการ [ก]

สารบัญ [ค]

บทความวิจัย : Research Article

ผลการจัดการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่นเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำของนักเรียน
ชาวต่างชาติ : กรณีศึกษาโรงเรียนพุทธศาสนาวันไทยลอสแอนเจลิส ประเทศสหรัฐอเมริกา 1
ประจักษ์ น้อยเหนือ และคณะ

วิเคราะห์อิทธิพลความเชื่อต่อเรื่องนรกและสวรรค์ของชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ
จังหวัดสุรินทร์ 19

พระปลัดสมหมาย สุรบุญโญ และคณะ

การศึกษารูปแบบจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม สำนักเรียนคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ 31
พระครูกิตติธรรมประสาธน์ และคณะ

ผลของการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน 45
ดุสิต แก้วดอนรี และคณะ

การศึกษาวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ในการแก้ปัญหาการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิบูล
ตำบลพระเจ้า อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด 61
พระมหาชินวัฒน์ โชติธมโม และคณะ

แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 75
มินรญา ทองรูปพรรณ และคณะ

แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำให้บริการที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 89
พวงบุบผา สมัครกสิกิจ และคณะ

แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา
สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 103
มงคลพฤษชัย แก้วกันหา และคณะ

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องศาสนพิธี กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม
ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 115
โดยการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning
พระอนันตศักดิ์ กุศลจิตโต และคณะ

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สารเศรษฐศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แก้วสุภาวงศ์ แสนทอง และคณะ	129
การจัดการเรียนรู้เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชันควิช (QUIZZ) เสาวลักษณ์ สุขบิดา และคณะ	143
ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ นางสาวสายยวน พงษ์รัตน์ และคณะ	155
การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ พระทิพย์รส ตนต์ปาโล (ศรีสุข) และคณะ	165
บทความวิชาการ : Academic Article	
ศูนย์การเรียนรู้กับการเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานเพื่อสร้างอุปนิสัยพอเพียง พระครูสมุห์หัตถพร คำเพชรดี	179
ขอศึกษา: เพื่อสันติสุขในเอเชียอาคเนย์ พระครูปริยัติกิตติวรรณ	189
ภาคผนวก	205
คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ	206
จริยธรรมในการตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารวิชาการ (Publication Ethics)	217

ผลการจัดการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่นเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำ
ของนักเรียนชาวต่างชาติ: กรณีศึกษาโรงเรียนพุทธศาสนา
วัดไทยลอสแอนเจลิส ประเทศสหรัฐอเมริกา
RESULTS OF PLAY-WAY METHOD FOR DEVELOPING OF FOREIGN
STUDENTS' WORD SPELLING SKILL: A CASE STUDY OF
WAT THAI OF LOS ANGELES BUDDHIST SCHOOL
IN THE U.S.A.

ประจักษ์ น้อยเหนือย¹, ศรายุทธ รัตนปัญญา², พระวิเทศกิตติคุณ³
Prajak Noinuay¹, Sarayut Rattanapanya², Pravitedkittikun³
โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ธนบุรี, กรุงเทพมหานคร¹⁻³
Suankularb Wittayalai Thonburi School, Bangkok, Thailand¹⁻³
E-Mail: 0213@mws.ac.th¹

ได้รับบทความ: 28 สิงหาคม 2566; แก้ไขบทความ: 5 มิถุนายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 7 มิถุนายน 2567;

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่น 2. เปรียบเทียบทักษะการอ่านสะกดคำนักเรียนชาวต่างชาติกับเกณฑ์ร้อยละ 65 และ 3. ศึกษาความพึงพอใจนักเรียนชาวต่างชาติหลังจัดการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่น การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) กลุ่มเป้าหมายนักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนา วัดไทยลอสแอนเจลิส ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนฤดูร้อน ปีพุทธศักราช 2566 จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่น (2) แบบประเมินทักษะการอ่านสะกดคำ และ (3) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ยร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

ผลการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่นที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
2. หลังจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่นนักเรียนชาวต่างชาติมีทักษะการอ่านสะกดคำสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 65
3. หลังจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่นนักเรียนชาวต่างชาติมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การเรียนรู้แบบเรียนปนเล่น, ทักษะการอ่านสะกดคำ, นักเรียนชาวต่างชาติ

Abstract

The purposes of the study were 1. to develop the play-way method lesson plans of Thai-language subject, 2. to compare foreign students' word spelling skill with 65 % criterion, and 3. to investigate foreign students' satisfaction after participating in play-way method classes. Experimental Research. The target group were 8 foreign students in 2023 summer course from Wat Thai of Los Angeles Buddhist School. The instruments were composed of (1) the play-way method lesson plans of Thai-language subject, (2) the word spelling skill assessment form, and (3) the satisfaction questionnaire. The percentage, the average (μ), and the standard deviation (σ) were analysed as the statistical data.

The results of the study were revealed as follows,

1. The play-way method lesson plans of Thai-language subject were appropriate to students at the highest level.
2. The foreign students' word spelling skill scores were significantly higher than 65%
3. Students' satisfaction after participating in play-way method classes was at the high level.

Keyword: Play-way Method, Word Spelling Skill, Foreign Students

บทนำ

การสื่อสารที่ไร้พรมแดน และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลให้ประเทศต่างๆ ทั่วโลกเกิดความตื่นตัวในการเรียนรู้ภาษาต่างๆ มากยิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์ในการติดต่อธุรกิจ ประโยชน์ในการเรียนรู้วัฒนธรรมและประเพณีของชาตินั้นๆ ปัจจุบันเรามีภาษาใช้ในโลกนี้มากกว่าสี่พันภาษา (Hoijer, 1969: 50) ภาษาไทยเป็นอีกหนึ่งภาษาที่พลเมืองโลกเรียนรู้ และใช้สื่อสารกันเพื่อประโยชน์มากขึ้นทั้งจากประเทศในทวีปเอเชีย ยุโรป ออสเตรเลีย และอเมริกา ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและมีผู้ใช้ในการสื่อสารเป็นลำดับที่ 25 ของโลก

ภาษาไทยมีบทบาทมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากการเรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศในสถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนหลายแห่ง เช่น มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย อีกทั้งสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้จัดทำโครงการความร่วมมือและรับสมัครครูอาสาเพื่อเดินทางไปสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยในต่างประเทศหลายแห่งด้วยกัน อาทิ ศูนย์ส่งเสริมการสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยศาสตราจารย์ ม.ล.จิรายุ – ศาสตราจารย์ท่านผู้หญิงพูนทรัพย์ นพวงศ์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดำเนินโครงการครูอาสาสมัครโครงการสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยในต่างประเทศ ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศนิวซีแลนด์ต่อเนื่องมาจนถึง

พุทธศักราช 2566 เป็นปีที่ 39 แล้ว (วิภาวี มณีเนตร, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566) สอดคล้องกับ วิรัช วงศ์ภินันท์พัฒนา (2549: 288) ที่ระบุว่า สถาบันการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เปิด การเรียนการสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง หรือในฐานะภาษาต่างประเทศในขณะนี้มียานวนถึง 30 สถาบัน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นดังจะเห็นได้จากการที่กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ (2564: ออนไลน์) ดำเนินโครงการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาไทยในประเทศเพื่อนบ้าน 3 ประเทศ ร่วมกับ 7 มหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังส่งอาสาสมัครจากประเทศไทยไปช่วยสอน ภาษาไทยในประเทศภูฏาน มัลดีฟส์และมองโกเลียส่งตำรวจ และนักการทูตมาเรียนภาษาไทย ตามลำดับ

จากความความสนใจดังกล่าวทำให้หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนพัฒนารูปแบบการสอน วิธีการสอน เทคนิคการสอน และแบบเรียนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติเพิ่มมากขึ้น แบบเรียน เหล่านั้นมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ที่ต่างกันออกไปของผู้เรียนดังที่ กรม ความร่วมมือระหว่างประเทศ (2564: ออนไลน์) กล่าวว่า คนในประเทศรอบบ้านของเราไม่ว่าจะเป็น เวียดนาม เมียนมา และกัมพูชา แสดงความสนใจที่จะเรียนภาษาไทยกันอย่างมาก บ้างก็เรียนอย่าง จริงจังในห้องเรียนเพื่อนำไปประกอบอาชีพ บ้างก็เรียนผ่านบทเพลง ละคร หรือภาพยนตร์ต่างๆ เพื่อ ใช้สื่อสารกับคนไทยเท่านั้น ในขณะที่ กวิสรา รัตนกร (สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566) ระบุว่า โครงการครูอาสาสมัครโครงการสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยในต่างประเทศ ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศนิวซีแลนด์ของศูนย์ส่งเสริมการสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย มุ่งเน้นให้เยาวชนไทยในต่างประเทศได้เรียนรู้ภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย ตระหนักและสำนึกใน ความเป็นไทย ตลอดจนเทิดทูนไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ คนไทยใน ต่างประเทศและในประเทศไทยจะมีความเข้าใจอันดีต่อกัน ซึ่งมุ่งเน้นที่ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนภาษาไทยตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ พระวิเทศกิตติคุณ พระครูใหญ่โรงเรียนพุทธศาสนาวัตไทยลอสแอนเจ ลิส (สัมภาษณ์, 1 มิถุนายน 2566) สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย ของโรงเรียนพุทธศาสนาวัตไทยลอสแอนเจลิส ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2566 มุ่งเน้นการสอนอ่าน เนื่องจากนักเรียนชาวต่างชาติที่ลงทะเบียนเรียนนั้นเป็นนักเรียนที่เคยเรียนในภาคเรียนปกติของปี การศึกษา 2565 มีทักษะการฟังและการพูดในระดับดี แต่ทักษะการอ่านอยู่ในระดับปรับปรุง สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ปกครองของนักเรียนชาวต่างชาติ อัญชลี พงษ์ภมร และแอนนา สเติร์น (สัมภาษณ์, 14 มิถุนายน 2566) กล่าวว่า ลูกยังไม่สามารถอ่านข้อความสั้นๆ ป้ายโฆษณา หนังสือภาษาไทยได้ และต้องการให้จัดการสอนที่เน้นความสนุกควบคู่กับความรู้เพื่อให้ เด็กอ่านหนังสือได้เพราะการอ่านเป็นทักษะที่สำคัญเช่นกันที่อยากให้โรงเรียนเน้นเป็นพิเศษ สอดคล้องกับ สุพัตรา ศรีธรรมมา (2553: 267-268) ระบุว่า สภาพสังคมในปัจจุบันที่เป็นโลกข้อมูลที่สามารถเชื่อมโยงเข้าด้วยกันทุกที่ ทุกเวลา ทำให้เราต้องอ่านอยู่ตลอดเวลา การอ่านจึงเป็นเครื่องมือ สำคัญในการเรียนรู้ ทักษะการอ่านสะกดคำเป็นวิธีการอ่านเพื่อให้นักเรียนอ่านคำได้คล่องปาก และ จำหลักได้ด้วยการผัน สระ พยัญชนะ หรือวรรณยุกต์ (พูนสุข บุญยสวัสดิ์, 2543: 208) ซึ่งการสอน ผู้เรียนให้ฟังก่อนแล้วอ่านตาม โดยใช้วิธีการอ่านสะกดคำตามความเหมาะสมของนักเรียน เป็นวิธีการ

หนึ่งให้ผู้สอนนิยมใช้กันอยู่ในปัจจุบันและได้ผลให้นักเรียนสามารถอ่านออก และอ่านคล่องขึ้น (รัตน ธารณ์ ชัยพน และคณะ, 2557: 88)

การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยเพื่อให้เกิดความเข้าใจวัฒนธรรม ความคิด ความรู้สึก ค่านิยม ความเชื่อ ชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย ตลอดจนใช้ภาษาไทยเพื่อใช้เป็น เครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศของตนกับประเทศไทยได้นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ จะต้องอาศัยการออกแบบการเรียนการสอนที่หลากหลาย เป็นระบบ สอดคล้องกับความต้องการ และธรรมชาติของผู้เรียนในแต่ละประเทศ ดังที่ กิ่งกาญจน์ บุณสินวัฒนกุล (2561: 178) กล่าวถึง กลวิธีการสอนภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสำหรับชาวต่างชาติไว้อย่างน่าสนใจว่า การสอนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชาวต่างประเทศ ผู้สอนควรจัดบทเรียนที่สอดคล้องกับการสื่อสารได้จริงใน ชีวิตประจำวันตามบริบทสังคมไทย เน้นการเชื่อมโยงบทเรียนกับสถานการณ์จริง ด้วยการลงมือปฏิบัติ (Learning by Doing) อย่างสนุกสนาน จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความคงทนในการเรียนรู้ในเรื่องของ การใช้ภาษา และการเรียบเรียงประโยคในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องได้ซึ่งจะช่วยให้การเรียนการสอน ภาษาไทยมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมุณทิพย์ วัฒนา (2563: 207) พบว่า นักศึกษาชาวต่างชาติชอบบรรยากาศการเรียนการสอนที่สนุกสนาน ไม่ตึงเครียดจนเกิดความกดดัน มี การให้กำลังใจในการเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาภาภรณ์ ดิษฐเล็ก (2556 : 76) ว่า นักเรียน ชาวต่างชาติต้องการเรียนภาษาและวัฒนธรรมไทยผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย มีกระตุ้นความสนใจ ลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่สนุกจะช่วยให้ให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดีและมีกำลังใจในการเรียนภาษาไทย

จากการศึกษาตำราและงานวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่น มีความ น่าสนใจและเหมาะสมกับนักเรียนชาวต่างชาติที่มีลีลาการเรียนรู้แบบสนุกสนาน ได้ลงมือปฏิบัติ ไม่ เครียดจนเกินไป และไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นความสนใจ ของนักเรียนเป็นอย่างมาก เพราะผู้เรียนในวัยนี้มีความสนใจต่อการเรียนการสอนในช่วง 15-20 นาที ของการเรียนการสอนและจะสนใจทำกิจกรรมและลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเองมากกว่าการนั่งฟังครู สอน ดังนั้น การลงมือปฏิบัติคือเป็นส่วนหนึ่งที่ผู้เรียนให้ความสนใจต่อการเล่นเอง บางครั้งก็ยังเป็นการสนองความต้องการรวมไปถึงช่วยพัฒนาความเจริญเติบโตของเด็กได้หลายด้านอีกด้วย การเล่น นอกจากเป็นความต้องการของเด็กแล้วการเล่นยังส่งเสริมในการพัฒนาทุก ๆ ด้านของเด็กด้วยเช่นกัน ความสามารถในการใช้ภาษาการใช้สติปัญญา การใช้ร่างกายจึงสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการจัด การศึกษามากโดยเฉพาะสามารถนำมาใช้กับการเรียนภาษาได้เป็นอย่างดี (ทับทิม หุ่นศิริ, 2563: 76) ซึ่ง บังอร ร้อยกรอง (2553: 3) ได้ยกตัวอย่างความสำเร็จของการสอนแบบเรียนปนเล่นว่าเป็นที่ ยอมรับกันมาเกือบ 300 ปีแล้วโดย เฟเนอลอง (Fenelon) ได้ตั้งข้อสังเกตคือ ในขณะที่เด็กกำลังเล่น อยู่ก็สามารถอ่านหนังสือได้ถูกต้อง จึงส่งผลให้วงการศึกษาก็มองรับว่าการเรียนรู้ผ่านการเล่นมี อิทธิพลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ นอกจากนี้ นักการศึกษาหลายคนเห็นความสำคัญของการเล่นที่เป็น ประโยชน์สำหรับการเรียน โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัยเป็นโรงเรียนต้นแบบด้านการจัดการเรียนการ สอนแบบ Play way ตามพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว สอดคล้องกับ ทิศนา แหมมณี (2560: 131) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงจะช่วยให้เด็กเข้าใจ ภาษาไทยได้ดียิ่งขึ้น เพราะเกิดความรู้ และทักษะจากประสบการณ์ตรง ส่งผลให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อ การเรียนรู้ ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากบทเรียนไปใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันได้ ลักษณะการจัดการ

เรียนรู้ดังกล่าวก็คือ การสอนแบบเน้นประสบการณ์ ซึ่งการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่นจัดอยู่ในกลุ่มการสอนแบบเน้นประสบการณ์ตามแนวการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามที่ รุ่งฤดี แพลงคร (2561: 6) การนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) มาปรับใช้จะช่วยส่งเสริมผู้เรียนชาวต่างประเทศได้เรียนรู้ภาษาไทยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้สอนวางแผนการสอนไว้ โดยผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติการใช้ภาษาจริงด้วยตนเอง ทำให้สามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่และความรู้เดิมได้อย่างมีความหมายต่อนักเรียนอันจะทำให้การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศประสบผลสำเร็จอย่างดี

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยในฐานะครูอาสาสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย ณ ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่นเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำของนักเรียนชาวต่างชาติ : กรณีศึกษาโรงเรียนพุทธศาสนาวันไทยลอสแอนเจลิส ประเทศสหรัฐอเมริกา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่น
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านสะกดคำกับเกณฑ์ร้อยละ 65
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจหลังจัดการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่น

สมมติฐานการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่นที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากขึ้นไป
2. ทักษะการอ่านสะกดคำของนักเรียนชาวต่างชาติหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 65
3. หลังจัดการเรียนการสอนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่นนักเรียนชาวต่างชาติมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากขึ้นไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **ระเบียบวิธีวิจัย** การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ผู้วิจัยได้กำหนดแบบแผนการทดลองตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แบบแผนการทดลองตามวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย	แบบแผนการวิจัย	วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ						
1.1 เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านสะกดคำกับเกณฑ์ร้อยละ 65	The One Group Pretest – Posttest Design <table><tr><td>สอบก่อน</td><td>ทดลอง</td><td>สอบหลัง</td></tr><tr><td>T₁</td><td>X</td><td>T₂</td></tr></table> (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558: 144) T₁ แทน การทดสอบก่อนเรียน (Pretest) X แทน การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่น T₂ แทน การทดสอบหลังเรียน (Posttest)	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง	T ₁	X	T ₂	ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด
สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง						
T ₁	X	T ₂						
1.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจหลังจัดการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่น	The One-Shot Case Study <table><tr><td>ทดลอง</td><td>สอบหลัง</td></tr><tr><td>X</td><td>T₂</td></tr></table> (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558 : 143) X แทน การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่น T₂ แทน การศึกษาความพึงพอใจหลังจัดการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่น	ทดลอง	สอบหลัง	X	T ₂	ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด		
ทดลอง	สอบหลัง							
X	T ₂							

2. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

นักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันไทยลอสแอนเจลิส ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนฤดูร้อน ปีพุทธศักราช 2566 จำนวน 8 คน

3. เนื้อหา / สารการเรียนรู้

ทักษะการอ่านสะกดคำ

4. ระยะเวลา

ภาคเรียนฤดูร้อน ปีพุทธศักราช 2566 เวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 2 ชั่วโมง รวมจำนวน 40 ชั่วโมง

5. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่น

ตัวแปรตาม คือ 1. ทักษะการอ่านสะกดคำ 2. ความพึงพอใจ

6. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

6.1 เครื่องมือที่ใช้ทำการทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่น รวมเวลา 40 ชั่วโมง โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย เอกสารที่เกี่ยวข้องของการจัดการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำในวิชาภาษาไทย

2) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่นให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และเหมาะสมกับนักเรียนชาวต่างชาติ โดยแผนการจัดการเรียนรู้ นี้ผู้วิจัยปรับปรุงพัฒนามาจาก รมณี พันธ์ขาว (2558 : 7) โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน : ร้องเพลง หรือกิจกรรมเข้าจังหวะเพื่อสร้างความพร้อมก่อนเรียน ขั้นที่ 2 นำเสนอเนื้อหา : บอกจุดประสงค์การเรียนรู้และเสนอคำศัพท์ใหม่โดยใช้เกม

ขั้นที่ 3 ฝึกปฏิบัติ : เรียนรู้การอ่านสะกดคำและฝึกอ่านตาม

ขั้นที่ 4 การใช้ภาษาในการสื่อสาร : การเล่นเกมเพื่อการสื่อสาร

ขั้นที่ 5 สรุปบทเรียน : นักเรียนและครูร่วมกันสรุปบทเรียน

3) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนภาษาไทย จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติจำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดประเมินผลจำนวน 1 คนเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ความสอดคล้องของจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีข้อเสนอแนะในการปรับปรุง ซึ่งผู้วิจัยปรับปรุงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่น

หัวข้อการประเมิน	ข้อเสนอแนะผู้เชี่ยวชาญ	ผู้วิจัยปรับแก้ไข
1. วัตถุประสงค์	-	-
2. เนื้อหา	1. เรียงลำดับเนื้อหาการสอนเรื่อง พยัญชนะให้สอดคล้องกับอักษร 3 หมู่ 2. เรียงลำดับเนื้อหาการสอนเรื่อง สระ โดยเริ่มจากง่ายไปยาก	1. ปรับแผนการจัดการเรียนรู้โดยเริ่มเรียนอักษรหม่กลาง อักษรหม่สูง อักษรหม่ต่ำเดี่ยว และอักษรหม่ต่ำคู่
3. กิจกรรมการเรียนรู้	ขั้นที่ 2 นำเสนอเนื้อหา : คำศัพท์ที่นำมาเสนอควรเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน ขั้นที่ 3 ฝึกปฏิบัติ : นักเรียนควรได้ฝึกอ่านมากกว่า 1 ครั้ง	1. เปลี่ยนคำศัพท์ที่ใกล้เคียง ให้อยู่ในชีวิตประจำวันมากขึ้น 2. เพิ่มให้นักเรียนได้ฝึกอ่านตามครู 2- 3 ครั้ง
4. การวัดประเมินผล	-	-

4) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

6.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

6.2.1 แบบประเมินทักษะการอ่านสะกดคำ ผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินทักษะการอ่านสะกด คำ ดังนี้

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำในวิชาภาษาไทย

2) สร้างแบบประเมินทักษะการอ่านสะกดคำโดยใช้เกณฑ์การประเมินแบบรูปรีค (Rubrics Scoring) จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ 1) การอ่านสะกดคำ และ 2) การอ่านคำ โดยแบบประเมินทักษะการอ่านสะกดคำมีจำนวน 50 ข้อ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 อ่านสะกดคำ จำนวน 25 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน และตอนที่ 2 อ่านคำ จำนวน 25 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน รวม 50 คะแนน

3) นำแบบประเมินทักษะการอ่านสะกดคำที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน (ชุดเดียวกับประเมินแผนการจัดการเรียนรู้) ประเมินความสอดคล้อง ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญพบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 ซึ่งค่า IOC ที่มีค่าระหว่าง 0.50 ถึง 1.00 เป็นข้อสอบที่อยู่ในเกณฑ์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่ใช้ได้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558)

4) นำแบบประเมินทักษะการอ่านสะกดคำที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย

6.2.2 แบบสอบถามความพึงพอใจ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ ดังนี้

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ

2) สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจโดยใช้แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 3 ระดับ กำหนดระดับความคิดเห็น ดังนี้ เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง และเห็นด้วยน้อย จำนวน 10 ข้อ สอบถามความพึงพอใจ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ และ 3) ด้านความรู้ที่ได้รับ

3) นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน (ชุดเดียวกับประเมินแผนการจัดการเรียนรู้) ประเมินความสอดคล้อง ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญพบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 ซึ่งค่า IOC ที่มีค่าระหว่าง 0.50 ถึง 1.00 เป็นแบบสอบถามที่อยู่ในเกณฑ์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่ใช้ได้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558)

4) นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย

7. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขั้นตอนการทดลอง ผู้วิจัยปฐมนิเทศชี้แจงจุดประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้ปกครอง และนักเรียน จากนั้นทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบประเมินทักษะการอ่านสะกดคำ เวลา 2 ชั่วโมง

2. ชั้นระหว่างการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการสอนนักเรียนกลุ่มเป้าหมายตามแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่น เวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 2 ชั่วโมง รวมจำนวน 36 ชั่วโมง

3. ชั้นหลังการทดลอง ผู้วิจัยทดสอบหลังเรียน (Posttest) โดยใช้แบบประเมินทักษะการอ่านสะกดคำ และประเมินความพึงพอใจโดยแบบสอบถามความพึงพอใจ เวลา 2 ชั่วโมง

8. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (ร้อยละ) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่นเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำของนักเรียนชาวต่างชาติ : กรณีศึกษาโรงเรียนพุทธศาสนาวันไทยლოსแอนเจลิส ประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่นที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าผลการประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่น

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความเหมาะสม	ลำดับ
ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้	4.67	0.49	มากที่สุด	2
1.จุดประสงค์การเรียนรู้พัฒนานักเรียนด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย	4.20	0.45	มาก	
2.จุดประสงค์การเรียนรู้ระบุพฤติกรรมชัดเจน สามารถวัดได้	5.00	0.00	มากที่สุด	
3.จุดประสงค์การเรียนรู้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด	
ด้านเนื้อหา	4.53	0.64	มากที่สุด	4
1.เนื้อหามีความถูกต้องและเหมาะสมกับนักเรียน	4.80	0.45	มากที่สุด	
2.เนื้อหาเหมาะสมกับเวลาเรียน	4.20	0.84	มาก	
3.เนื้อหาถูกต้องตามหลักวิชาการ	4.60	0.55	มากที่สุด	
ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้	4.84	0.37	มากที่สุด	1
1.ส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการอ่านสะกดคำ	5.00	0.00	มากที่สุด	
2.สอดคล้องกับแนวคิดเรียนปนเล่น	4.80	0.45	มากที่สุด	
3.เหมาะสมตามลำดับขั้นตอนที่พัฒนาขึ้น	5.00	0.00	มากที่สุด	
4.ใช้สื่อการสอนหลากหลาย และเน้นลงมือปฏิบัติ	4.80	0.45	มากที่สุด	
5.มีความน่าสนใจ จูงใจให้ผู้เรียนกระตือรือร้นในการเรียน	4.60	0.55	มากที่สุด	

ด้านการวัดประเมินผล	4.60	0.51	มากที่สุด	3
1.มีการวัดผลด้วยวิธีที่หลากหลาย	4.60	0.55	มากที่สุด	
2.เครื่องมือสำหรับการวัดและประเมินผลสามารถวัดจุดประสงค์การเรียนรู้ได้ครบถ้วน	4.60	0.55	มากที่สุด	
3.ระบุเกณฑ์การประเมินผลอย่างชัดเจน	4.60	0.55	มากที่สุด	
ภาพรวม	4.69	0.50	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$) = 4.69 (S.D.) = 0.50 ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1

2. หลังจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่นนักเรียนชาวต่างชาติมีทักษะการอ่านสะกดคำสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 65 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงคะแนนเฉลี่ยทักษะการอ่านสะกดคำเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 65

นักเรียนคนที่	คะแนนก่อนเรียน (50 คะแนน)	คะแนนหลังเรียน (50 คะแนน)	ร้อยละของคะแนน หลังเรียน	เทียบเกณฑ์ ร้อยละ 65
1	12	37	74	ผ่าน
2	9	33	66	ผ่าน
3	15	38	76	ผ่าน
4	20	40	80	ผ่าน
5	18	39	78	ผ่าน
6	11	34	68	ผ่าน
7	16	38	76	ผ่าน
8	13	35	70	ผ่าน
คะแนนเฉลี่ย (μ)	14.25	36.75		
คิดเป็นร้อยละ	28.50	73.50		
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(σ)	3.69	2.49		

จากตารางที่ 3 พบว่า ก่อนเรียนนักเรียนชาวต่างชาติมีคะแนนเฉลี่ย 14.25 คิดเป็นร้อยละ 28.50 นักเรียนทุกคนไม่ผ่านเกณฑ์ ในขณะที่หลังจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่นนักเรียนชาวต่างชาติมีคะแนนเฉลี่ย 36.75 คิดเป็นร้อยละ 73.50 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลังจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่นนักเรียนชาวต่างชาติมีทักษะการอ่านสะกดคำสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 65 ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2

3. หลังจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่นนักเรียนชาวต่างชาติมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงคะแนนความพึงพอใจของนักเรียนชาวต่างชาติที่มีต่อการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่น

ข้อ	ประเด็นการประเมิน	ค่าเฉลี่ย (μ)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (σ)	ระดับ ความพึง พอใจ	ลำดับ
ด้านการจัดการเรียนรู้เรียนปนเล่น		2.72	0.46	ระดับมาก	3
1.	มีความรู้ เขาใจ และได้ฝึกทักษะการอ่านสะกดคำ	2.63	0.52	ระดับมาก	
2.	กิจกรรมเหมาะสมกับเวลา และความสนใจของนักเรียน	2.50	0.53	ระดับมาก	
3.	กิจกรรมการเรียนการสอนไม่จำเจ ไม่น่าเบื่อ	2.88	0.35	ระดับมาก	
4.	สนุกจนรู้สึกว่าการเรียนผ่านไปอย่างรวดเร็ว	2.88	0.35	ระดับมาก	
ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้เรียนปนเล่น		2.75	0.44	ระดับมาก	2
5.	ครูจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นความสนใจตลอดเวลา	2.63	0.52	ระดับมาก	
6.	ครูจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคที่หลากหลาย	2.88	0.35	ระดับมาก	
7.	ครูจัดกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมในห้องเรียน	2.75	0.46	ระดับมาก	
ด้านความรู้ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้เรียนปนเล่น		2.92	0.28	ระดับมาก	1
8.	จดจำ เข้าใจพยัญชนะ และสระได้ง่าย	2.88	0.35	ระดับมาก	
9.	อ่านสะกดคำและอ่านคำได้เร็วขึ้น	2.88	0.35	ระดับมาก	
10.	มีความสุขในการเรียน	3.00	0.00	ระดับมาก	
รวม		2.79	0.41	ระดับมาก	

จากตารางที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชาวต่างชาติที่มีต่อการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 2.79$, S.D. = 0.41) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ลำดับที่ 1 คือ ด้านความรู้ที่ได้รับ ($\mu = 2.92$, S.D. = 0.28) ลำดับที่ 2 คือ ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ ($\mu = 2.75$, S.D. = 0.44) และลำดับที่ 3 คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\mu = 2.72$, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาตามลำดับจะพบว่า นักเรียนชาวต่างชาติมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกประเด็นการประเมิน ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3

นอกจากนี้จากการวิเคราะห์ข้อความของนักเรียนชาวต่างชาติเขียนถึงครูผู้สอนพบว่า “นักเรียนประทับใจในการสอนของครู ชื่นชมว่าครูประจักษ์ (ครูแจ้คัก) เป็นครูที่ดีสำหรับพวกเขา และขอบคุณที่ดูแล และสอนหนังสือพวกเขา” ดังจะเห็นได้จากภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ข้อเขียนจากนักเรียนชาวต่างชาติ

อภิปรายผลการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่นที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ควบคู่กับการจัดการเรียนรู้แบบเรียนปนอีกทั้งยังได้รับการตรวจแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญในด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านเนื้อหา ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดประเมินผลจึงส่งผลให้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่นที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับ สายใจ ตะพองมาตร (2557: 142) ที่กล่าวถึงวิธีการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพว่า จะต้องวิเคราะห์ สังเคราะห์ ทฤษฎีและหลักการต่าง ๆ เชื่อมโยงตั้งแต่การศึกษาแนวคิดและหลักการ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการสังเคราะห์กิจกรรม วิเคราะห์บทบาทของครูผู้สอนและบทบาทของนักเรียน นำกิจกรรมการเรียนการสอนมาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง นอกจากนี้แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นนั้นมียุทธศาสตร์ประกอบคือ 1) กำหนดจุดประสงค์ในการจัดการเรียนรู้อย่างชัดเจน 2) กำหนดขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเรียนปนเล่น 5 ขั้นตอน คือ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน : ร้องเพลง หรือ กิจกรรมเข้าจังหวะเพื่อสร้างความพร้อมก่อนเรียน ขั้นนำเสนอเนื้อหา : บอกจุดประสงค์การเรียนรู้ และเสนอคำศัพท์ใหม่โดยใช้เกม ขั้นฝึกปฏิบัติ : เรียนรู้การอ่านสะกดคำและฝึกอ่านตาม ขั้นการใช้ภาษาในการสื่อสาร : การเล่นเกมเพื่อการสื่อสาร และ ขั้นสรุปบทเรียน : นักเรียนและครูร่วมกันสรุปบทเรียนอย่างชัดเจนและเป็นระบบ 3) กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลเชิงพฤติกรรม และ 4) กำหนดสื่อ เทคโนโลยีประกอบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งครบถ้วนตามที่สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553: 65) ได้เสนอแนะแนวทางเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีและมีประสิทธิภาพจะต้องประกอบไปด้วย 1) สอดคล้องกับหลักสูตรหรือความต้องการของชุมชน 2) นำไปใช้ได้จริงและมีประสิทธิภาพ 3) เขียนถูกต้องตามหลักวิชาการและเหมาะสมกับผู้เรียน 4) กระชับชัดเจนเข้าใจง่าย 5) มีรายละเอียดชัดเจนผู้อื่นสามารถนำไปใช้สอนแทนได้ทันที และ 6) ทุกหัวข้อใน

แผนการจัดการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฤดี เชยเดช (2557: 70) ว่า ผลการจัดการเรียนรู้สาระภาษาไทยโดยแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่นที่สร้างขึ้น มีค่าดัชนีความสอดคล้องในภาพรวมของแผนเฉลี่ยเท่ากับ 0.89 และสามารถพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำของนักเรียนได้ โดยมีผลคะแนนเฉลี่ยของการประเมินทักษะการอ่านสะกดคำ เท่ากับ 14.90 คะแนน

2. หลังจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่นนักเรียนชาวต่างชาติมีทักษะการอ่านสะกดคำสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 65 ทั้งนี้เนื่องจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ใช้กิจกรรมทางภาษาควบคู่กับเนื้อหาสาระเรื่องการอ่านสะกดคำโดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน : ร้องเพลง หรือกิจกรรมเข้าจังหวะเพื่อสร้างความพร้อมก่อนเรียน 2) ขั้นนำเสนอเนื้อหา : บอกจุดประสงค์การเรียนรู้และเสนอคำศัพท์ใหม่โดยใช้เกม 3) ขั้นฝึกปฏิบัติ : เรียนรู้การอ่านสะกดคำและฝึกอ่านตาม 4) ขั้นการใช้ภาษาในการสื่อสาร : การเล่นเกมเพื่อการสื่อสาร และ 5) ขั้นสรุปบทเรียน : นักเรียนและครูร่วมกันสรุปบทเรียน ทุกขั้นตอนเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ สุข สนุก สร้างสรรค์ ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ ทำซ้ำย้ำทวนซึ่งสอดคล้องกับพัฒนาการและความสนใจของนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของฤดี เชยเดช (2557: 73) พบว่า ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านสะกดคำของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เพราะแผนการจัดการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่นสอดคล้องกับพัฒนาการทางสมองของนักเรียน นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมทางภาษาไทยจนรู้สึกว่าการอ่านภาษาไทยเป็นเรื่องง่ายและสนุก ส่งผลให้นักเรียนมีพัฒนาการการอ่านดีขึ้นตามลำดับ สอดคล้องกับคำกล่าวของ Larsen-Freeman (1986 :123-138) และงานวิจัยของวณิชยา ราชโยธา (2559: 103-104) ว่า การเรียนการสอนที่ดีควรให้ผู้เรียนสื่อสารด้วยภาษาที่เหมาะสมกับระดับของบุคคล ฝึกการสื่อสารผ่านการเล่น ร้องเพลง การออกกำลังกาย และการเล่นบทบาทสมมติ โดยไม่รู้ตัวว่ากำลังเรียน เมื่อรู้สึกผ่อนคลาย เกิดแรงจูงใจในการเรียนเพราะเป็นการเรียนที่สนุกสนาน บรรยากาศการเรียนเป็นกันเองไม่เครียด พัฒนาการการฟัง การพูด และการอ่านจึงสูงกว่าเกณฑ์

3. หลังจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดแบบเรียนปนเล่นนักเรียนชาวต่างชาติมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากการสอนแบบเรียนปนเล่นครูจัดกิจกรรมนั้นเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่มุ่งไปที่การสอน และการเรียนรู้ (learning) โดยเด็กๆ เป็นผู้ริเริ่มกิจกรรมต่างๆ อย่างหลากหลายตามธรรมชาติของพวกเขา มีครูเป็นผู้ร่วมเล่นและสอดแทรกความรู้วิชาการผ่านกิจกรรมจากง่ายไปยาก มีการเสริมแรงและกระตุ้นผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ ดังที่ Hymes (1972: 91) และ วณิชยา ราชโยธา (2559: 104) ได้กล่าวว่าการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารนั้นผู้สอนควรจัดกิจกรรมที่เริ่มจากง่าย ๆ สิ่งแวดล้อมใกล้ชิด และสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับวัย และพัฒนาไปสู่ความซับซ้อนทางภาษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัญญาพร ปาละวัน และคณะ (2563: 135) พบว่า การสอนโดยใช้กิจกรรมมีความน่าสนใจ สนุกสนาน เพลิดเพลิน ไม่น่าเบื่อ ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการเล่น นักเรียนเกิดการเรียนรู้แบบไม่รู้ตัวเพราะเกิดจากประสบการณ์โดยตรง ได้ลงมือปฏิบัติจริง จึงทำให้นักเรียนรู้สึกว่าการอ่านเข้าใจและพึงพอใจ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ทับทิม หุ่นหิรัญ (2563: 72) ศึกษาการพัฒนาชุดการสอนเชิงปฏิสัมพันธ์ด้วยวิธีการแบบเรียนปน

เล่น พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อบทเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๐ และงานวิจัยของรัตนภรณ์ ชัยทน และคณะ (2557: บทคัดย่อ) ศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำ โดยใช้วิธีสอนแบบเล่นปนเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 2 พบว่า ความสนใจต่อการเรียนการสอน โดยใช้วิธีสอนแบบเล่นปนเรียน อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารโรงเรียนพุทธศาสนาวันไทยลอสแอนเจลิส ประเทศสหรัฐอเมริกาควรจัดการกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้ภาษาไทยเพื่อให้นักเรียนชาวต่างชาติได้มีโอกาสในการฝึกฝนมากกว่าการเรียนในห้องเรียน

2. ผู้บริหารโรงเรียนพุทธศาสนาวันไทยลอสแอนเจลิส ประเทศสหรัฐอเมริกาควรจัดการกิจกรรมเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยของนักเรียนชาวต่างชาติโดยการใช้รางวัลประกาศยกย่องผู้ที่มีความสามารถในการใช้ภาษาไทยได้อย่างดีเพื่อสร้างแรงจูงใจให้หันมาสนใจภาษาไทยมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1. ผู้สอนที่จะนำการจัดการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่นสำหรับนักเรียนชาวต่างชาติไปปรับใช้จะต้องรู้จักลีลาการเรียนรู้ของนักเรียน จำนวนนักเรียน ระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอน พื้นฐานความรู้เดิมของนักเรียนจะต้องอยู่ในระดับเดียวกันหรือใกล้เคียงกันมากที่สุด อีกทั้งยังจะต้องรู้ถึงความต้องการของผู้ปกครองว่าต้องการให้จัดการเรียนรู้ในรูปแบบ แนวทางใดเพื่อจะได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่นให้ตรงกับความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครองให้มากที่สุด

2. การจัดการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่นสำหรับนักเรียนชาวต่างชาติครูผู้สอนจะต้องคิดสร้างสรรค์กิจกรรม เกม เพลงต่างๆ ในห้องเรียนให้สนุก สร้างสรรค์ ดึงดูด ตรงตามพัฒนาการและความสนใจของนักเรียน

3. ผู้สอนที่จะนำการจัดการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่นสำหรับนักเรียนชาวต่างชาติไปปรับใช้ในหัวข้อการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนานั้นไม่ควรวัดด้วยข้อสอบปรนัยแต่เพียงอย่างเดียว สามารถวัดด้วยข้อสอบที่หลากหลาย เช่น การสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต เป็นต้น

4. การจัดการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่นสำหรับนักเรียนชาวต่างชาติครูผู้สอนจะต้องตระหนักเสมอว่านักเรียนมีพื้นฐานภาษาไทยน้อยกว่านักเรียนไทย ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องพูดช้า ชัด ถ้อยคำ คำ ใจเย็น ให้กำลังใจ กระตุ้นผู้เรียน และสร้างบรรยากาศให้มีความเป็นกันเองให้เกิดขึ้นในห้องเรียน

5. ผู้สอนที่จะนำการจัดการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่นสำหรับนักเรียนชาวต่างชาติไปปรับใช้นั้น ในห้องเรียนครูผู้สอนจะต้องสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ หรือภาษาอื่นๆ ให้น้อยที่สุด จะต้องสื่อสารด้วยภาษาไทยเป็นหลัก

6. การจัดการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่นสำหรับนักเรียนชาวต่างชาติครูผู้สอนจะต้องมอบหมายการบ้านให้นักเรียนได้ฝึกทำ และจะต้องเน้นการบ้านที่นักเรียนสามารถฝึกทั้งการอ่าน และการเขียนควบคู่กัน

ข้อเสนอแนะในการทาวิจัยครั้งตอไป

1. ควรรศษาผลการจัดการเรยนรูแบบเรยนปนเลนสำหรบนักเรยนชาวตางชาติกับตัวแปรอื่น ๆ เช่น ทักษะการฟัง การพูด การเขียน การสื่อสารสำหรบนักเรยนชาวตางชาติเพใหเกิดประโยชนตอการจัดกิจกรรมการเรยนรูเพิ่มขึ้น
2. การจัดการเรยนรูแบบเรยนปนเลนสำหรบนักเรยนชาวตางชาติสามารถนำไปใชในการจัดการเรยนการสอนศิลปะ วัฒนธรรมไทยสำหรบนักเรยนชาวตางชาติได
3. นอกจากการศีกษาความพึงพอใจของนักเรยนที่มีตอการจัดการเรยนการสอนของครูแลว ควรรศษาความพึงพอใจของผูปกครองด้วยเพราะผูปกครองเปนอีกหนึ่ปัจจัยสำคัญในการสงเสริมและสนับสนุนการจัดการเรยนการสอนของโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ. (2564). *โครงการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาไทย*. สืบค้น 24 กันยายน 2566. จาก: <https://tica-thaigov.mfa.go.th/th/content-category/โครงการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาไทย>
- กวิสรา รัตนากร. (2566). *ผูอดิตอำนวยการศูนยสงเสริมการสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยในตางประเทศคณะครุศาสตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. [สัมภาษณ์], 29 เมษายน 2566.
- กิงกาญจน์ บุณณสินวัฒนกุล.(2561). กลวิธีการสอนภาษาไทยเพอการสื่อสารสำหรบผู้เรยนภาษาไทยในฐานะภาษาตางประเทศ. *วารสารศิลปศาสตร*, 18(2), 164 - 178.
- ทับทิม หุ่นหิรัญ. (2563). การพัฒนาชุดการสอนเชิงปฏิสัมพันธ์ด้วยวิธีการแบบเรยนปนเลนเรื่อคำศัพท์ภาษาจีนสำหรบเด็กนักเรียนชั้นปฐมวัย โรงเรียนปิยวัฒนศาสตร. *วารสารมหาจุฬาริชาการ*, 7(3), 72-84.
- ทศนา แชมมณี. (2560). *ศาสตรการสอน : องค์ความรู้เพอการจัดกระบวนการเรยนรูที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บังอร ร้อยกรอง. (2553). *การใช้เกมเสริมการฝึกทักษะฟัง-พูดภาษาอังกฤษ สำหรบนักเรยนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลลำปาง*. [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปัญญาพร ปาละวัน และคณะ. (2563). การพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำภาษาอังกฤษโดยใช้เกมสำหรบนักเรยนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *วารสารมนุษยศาสตรและสังคมศาสตร วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ*, 15(2), 126 - 136.
- พระวิเทศกิตติคุณ. (2566). *พระครูใหญ่โรงเรียนพุทธศาสนาวัตไทยลอสแอนเจลิส*. [สัมภาษณ์], 1 มิถุนายน 2566.
- รมณี พนัสชาว. (2558). *การจัดการเรยนรูภาษาอังกฤษด้วยเทคนิคการสอนแบบเรยนปนเลน เพอสงเสริมความสามารถด้านการฟังและพูดภาษาอังกฤษของผู้เรยนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2*. [การศีกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หลักสูตรปริญญาการศีกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- มาเรียม นิลพันธุ์. (2558). วิธีวิจัยทางการศึกษา. นครปฐม: ศูนย์วิจัยและพัฒนาทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รัตนภรณ์ ชัยทน และคณะ. (2557). การพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำโดยใช้วิธีสอนแบบเล่นปนเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สำนักเขตพื้นที่การประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2. [ปริญญานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- รุ่งฤดี แผลงศร. (2561). หลักการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 19 (2). หน้า 1 - 13.
- ฤดี เขยเดช. (2557). การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้สาระภาษาไทย โดยแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่น เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนประชาธิปไตยวิทยาการ จังหวัดปทุมธานี. [ปริญญานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วณิชยา ราชโยธา. (2559). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารโดยใช้การสอนแบบเรียนปนเล่นเพื่อพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. [ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วิภาวี มณีเนตร. (2566). ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมการสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยในต่างประเทศ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. [สัมภาษณ์], 29 เมษายน 2566.
- วิรัช วงศ์กัณน์ทวัฒน์. (2549). การพัฒนาหลักสูตรภาษาไทยเบื้องต้นสำหรับชาวต่างประเทศที่เน้นการเรียนรู้ตามสภาพจริง. [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สายใจ ตะพองมาตร. (2557). การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบซินแนคติกส์โดยใช้แนวคิดของศิลปินที่มีชื่อเสียงเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. [วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ศึกษา]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุพัตรา ศรีธรรมมา. (2553). การพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับแผนผังความคิด. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 12 (1). 266 - 280.
- สุเมธนา ศักดิ์ชัยสมบูรณ์. (2562). การวิเคราะห์แบบเรียนภาษาไทยเบื้องต้นสำหรับชาวต่างชาติ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 39 (3). 121 - 137.
- สุเมธทิพย์ วัฒนา และคณะ. (2563). แนวการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ: การสอนแบบแม่สอนลูก. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 20 (2). 204 - 233.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- อัญชลี พงษ์ภมร. (2566). ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันไทยลอสแอนเจลิส. [สัมภาษณ์], 14 มิถุนายน 2566.
- อาภาภรณ์ ดิษฐเล็ก. (2556). การสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำศัพท์ในแบบเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชาวจีน : กรณีศึกษานักเรียนวิทยาลัยการท่องเที่ยวและการอาชีพมณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน. วิทยาลัยราชพฤกษ์.
- แอนนา สเติร์น. (2566). ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันไทยลอสแอนเจลิส. [สัมภาษณ์], 14 มิถุนายน 2566.
- Bunsawat, P. (1991). *When The Little Girl Learns to Write*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)
- Hoijer, H. (1969). *The origin of language*. In A. A. Hill (Ed.), *Linguistics today* (pp. 50-58). New York, NY: Basic Books
- Hymes. (1972). *On Communicative Competence*. In: J.B. Pride and J. Holmes (eds)
- Larsen-Freeman. (1986). *Techniques and Principles in Language Teaching*. Oxford : Oxford University Press.

อิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธ ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

THE INFLUENCE OF BELIEFS ABOUT HELL AND HEAVEN ON ONE'S WAY OF LIFE BUDDHISTS IN SIKHORAPHUM DISTRICT SURIN PROVINCE

พระปลัดสมหมาย สุรพลญ (ใจงาม)¹, ภัฏชวัชร สุขเสน²

และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม³

Phraphalad Sommai Suraphanyo (Jaingam)¹, Phatchavat Suksen²

and Thanarat Sa-ard-iam³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์¹⁻³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus¹⁻³

E-mail: patchavat.suk@mcu.ac.th²

ได้รับบทความ: 20 มกราคม 2567; แก้ไขบทความ: 8 มิถุนายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 10 มิถุนายน 2567;

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาเรื่องนรกและสวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ และ 3) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า

1. นรก คือ สถานที่ลงโทษผู้ทำความชั่ว เป็นสถานที่ปราศจากความสุขความเจริญ มีแต่ความทุกข์ทรมาน เป็นสถานที่ลงโทษสัตว์ผู้ทำความชั่วหลังละโลกนี้ไปแล้ว เป็นภพหรือภูมิที่ต่ำสุดในบรรดาภพหรือภูมิทั้งหลาย เป็นส่วนหนึ่งของสังสารวัฏหรือการเวียนว่ายตายเกิด ส่วนคำว่า สวรรค์ แปลว่า โลกที่เลอเลิศเพียบพร้อมไปด้วยความสุข 5 อันน่าปรารถนาน่าใคร่ คือโลกที่งดงามเลอเลิศ เพียบพร้อมด้วยสิ่งที่ดี และสิ่งที่เป็นบุญ สวรรค์นั้นเป็นดินแดนที่บริสุทธิ์ไปด้วย ความสุขล้วนหมู่สัตว์ที่เกิดในสวรรค์

2. อิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ มี 7 ด้าน ได้แก่ ด้านความเชื่อ ด้านพฤติกรรม ด้านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับนรกและสวรรค์ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านจิตกรรมเกี่ยวกับนรกและสวรรค์ ด้านประติมากรรม และด้านการนำไปสร้างบทละครเกี่ยวกับผลบุญแห่งกรรม

3. จากการวิเคราะห์อิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ยังขาดนำเอาหลักธรรมไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและครอบครัว ตลอดจนถึงสังคม เพราะตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา สวรรค์ไม่ใช่จุดหมายที่แท้จริงของพระพุทธศาสนา การทำบุญหรือความดีไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อการไปสวรรค์

คำสำคัญ : อิทธิพลความเชื่อ, นรก, สวรรค์

Abstract

This research article has 3 objectives: 1) to study hell and heaven in Theravada Buddhism 2) to study the influence of beliefs about hell and heaven on one's way of life. Buddhists in Sikhoraphum District Surin Province and 3) to analyze the influence of beliefs about hell and heaven on the way of life. Buddhists in Sikhoraphum District Surin Province The research method is qualitative research. Data were collected from documents and interviews with key informants. Descriptive analysis was used.

The results of the study are as follows:-

1. Hell is a place of punishment for evildoers. It is a place without happiness and prosperity. There is only suffering. It is a place to punish animals who do evil after they have left this world. It is the lowest world or realm among all worlds or realms. It is part of the cycle of compassion or the cycle of birth and death. As for the word heaven, it means a world that is excellent and full of the five desires and desires. It is a wonderfully beautiful world. Full of good things and what is merit Heaven is a land of abundance. Happiness is among all beings born in heaven.

2. The influence of beliefs about hell and heaven on one's way of life Buddhists in Sikhoraphum District Surin Province has 7 areas: belief, behavior, and Buddhist literature about hell and heaven. Politics and government Painting about hell and heaven Sculpture and the aspect of using it to create a drama about the results of the law of karma

3. From the analysis of the influence of beliefs about hell and heaven on the way of life. Buddhists in Sikhoraphum District Surin Province, it was found that Buddhists in Sikhoraphum District Surin Province Still lacking in applying Dhamma principles to benefit both oneself and one's family. as well as society Because according to the teachings of Buddhism Heaven is not the true destination of Buddhism. Merit or good deeds do not aim at getting to heaven.

Keywords: The Influence of Beliefs, Hell, Heaven

บทนำ

ความเชื่อหลักคำสอนเกี่ยวกับเรื่องนรกและสวรรค์ในพระพุทธศาสนานั้น ช่วยปลูกฝังศรัทธาต่อการประพฤติปฏิบัติคือการกระทำของชาวพุทธได้เป็นอย่างดี หากกล่าวเฉพาะในฐานะเป็นทศกัณฐ์และสุคติภูมิ ดังพุทธดำรัสว่า หมู่สัตว์ที่ประกอบกายทุจริต วจีทุจริต และมโนทุจริต กล่าวร้ายพระอริยะ มีความเห็นผิด และชักชวนผู้อื่นให้ทำกรรมตามความเห็นผิด พวกเขาหลังจากตายแล้วจะไปบังเกิดใน อบาย ทุกคติ วินิบาต นรก แต่หมู่สัตว์ที่ประกอบกายสุจริต วจีสุจริต และมโนสุจริต ไม่กล่าวร้ายพระอริยะ มีความเห็นชอบ และชักชวนผู้อื่นให้ทำกรรมตามความเห็นชอบ พวกเขาหลังจากตายแล้วจะไปบังเกิดในสุคติโลกสวรรค์

พุทธศาสนิกชนชาวไทยส่วนใหญ่ นับถือพระพุทธศาสนาและศึกษาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นคติในการดำเนินชีวิต เพราะมีหลักคำสอนที่ตรงกับอุปนิสัยของตนเอง เช่น การทำบุญ ความอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นต้น หลักคำสอนเหล่านี้คนไทยได้นำมาประยุกต์ใช้กับประเพณี วัฒนธรรมของตน ได้อย่างกลมกลืน เช่น การให้ทานแก่พระสงฆ์ในโอกาสต่าง ๆ หลักธรรมคำสอนที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตมาก คือ หลักจริยธรรมและการบำเพ็ญบุญ คือ เรื่องศีล 5 กุศลกรรมบถ อกุศลกรรมบถ และการให้ทาน ชาวพุทธเชื่อว่า หากปฏิบัติตามคำสอนที่เป็นกุศลกรรมได้ จะทำให้ได้บุญ แต่ถ้าหากปฏิบัติตามไม่ได้ หรือปฏิบัติในสิ่งที่เป็น อกุศลกรรม จะเป็นบาปแก่ผู้กระทำ ซึ่งสิ่งที่เป็นบุญในโลกนี้ ได้แก่ ความสุขใจ ส่วนบุญในโลกหน้า ได้แก่ การได้ไปสู่สุคติภูมิ เช่น ได้ไปเกิดในสวรรค์ เป็นต้น สิ่งที่ เป็นบาปในโลกนี้ ได้แก่ การประสพกับความทุกข์ใจ ส่วนบาปในโลกหน้าคือการไปสู่ทุคติภูมิ เช่น เกิดเป็นสัตว์นรก เป็นต้น คนทั้งหลายจะกลัวบาปในโลกหน้ามากกว่า เพราะกลัวถูกทรมานให้ได้รับทุกข์อย่างสาหัส ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า คนทั้งหลายไม่กล้าทำบาป เพราะกลัวถูกลงโทษในทุคติภูมิ และต้องการทำความดี เพราะต้องการสมบัติที่น่าปรารถนาในสุคติภูมิ

ในปัจจุบันสังคมไทยกำลังตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยม เมื่อหลักหลักคำสอนคือ “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” ถูกตีความหมายผิดเพี้ยนไปจากเดิม โดยการวัดผลของความดีที่ตัววัตถุ คนในสังคมส่วนใหญ่จึงต้องการความเป็นเจ้าของวัตถุ และความร่ำรวยโดยไม่สนใจที่จะทำงานให้เหนื่อยยาก ด้วยวิธีการที่ทำผิดกฎหมายและผิดศีลธรรม เช่น การค้ายาเสพติด การประพาดอาชญากรรม การโจรกรรม เป็นต้น การกระทำเช่นนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ที่ดีสุขของสังคมส่วนใหญ่ คนส่วนมากมักถือเอาความสุข ความสมปรารถนาในชีวิตปัจจุบันเป็นมาตรฐานความดี คือ ความดีต้องมีผลออกมาเป็นความสุข ความสมปรารถนา เป็นลาภ ยศสรรเสริญ สุข ความชั่วต้องมีผลตรงกันข้าม แต่ในความจริงแล้วไม่แน่นอนเสมอไป ปัจจุบันเป็นยุคที่คนจำนวนมากมีความเชื่อเรื่องวิทยาศาสตร์มากกว่าศาสนา จึงเป็นเหตุให้คนทั้งหลายรู้สึกกลัวนรกน้อยลงหรือบางคนไม่กลัวนรกเลยก็มี อันเป็นผลเสียต่อการปกครองประเทศ เพราะคนทำผิดศีลธรรมและทำผิดกฎหมายมากขึ้น

ชาวพุทธอำเภอศีขรภูมินับจากอดีตจนถึงปัจจุบันมีรูปแบบการทำบุญที่อาจจะแตกต่างจากชาวพุทธในภาคอื่น ๆ รูปแบบที่แตกต่างกัน เช่น เวลามีมนต์พระไปเจริญพระพุทธมนต์ ก็นิยมแต่งขัน 5 นิมนต์พระ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่า หากไม่ได้ทำบุญอุทิศให้แก่ญาติผู้วายชนม์ ญาตินั้นก็จะได้ไม่ไปเกิดในสุคติภูมิ การทำบุญอย่างอื่น เช่น ถวายสังฆทานแก่พระสงฆ์ เป็นต้น ไม่อาจช่วยให้ญาติผู้วายชนมนั้นไปเกิดใหม่ได้ ความเชื่อเหล่านี้ทำให้ชาวพุทธอำเภอศีขรภูมิรู้สึกกังวลต่อชีวิตหลังความตาย ซึ่งสาเหตุสำคัญคือการไปเกิดในสุคติภูมิหรือทุคติภูมินั่นเอง ดังนั้น จึงไม่แปลกใจที่เห็นญาติ ของผู้วายชนมนิยมไปทำบุญถวายภัตตาหาร พระสงฆ์เป็นประจำหลังญาติของตนเสียชีวิตไปแล้ว ทั้งนี้เพราะความกลัวว่าญาติผู้วายชนมนั้นจะหิวโหยในปรโลก แต่เมื่อได้ทำบุญอุทิศให้แล้ว หากไม่มีศรัทธาจริง ก็อาจไปวัดน้อยลง เพราะมีความสบายใจว่าญาติผู้วายชนมนั้นได้ไปเกิดใหม่แล้ว สำหรับผู้เคร่งครัดในศีล จะมีความกลัวบาปเพราะประพาดผิดในพระสงฆ์มาก เช่น ไม่กล้าถือเอา สิ่งของภายในวัดที่พระสงฆ์ไม่ได้อนุญาต เป็นต้น แต่การประพาดบางอย่างก็มีสาเหตุมาจากการถือตามคอง 14 เช่น การระวางไม่ให้ร่างกายถูกต้องพระสงฆ์ เป็นต้น แม้จะมีสาเหตุการปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์ที่แตกต่างกัน แต่ก็มี ความมุ่งหมายเป็นอย่างเดียวกันคือการกลัวต่อบาปและหวังผลบุญที่ เกิดจากการกระทำนั่นเอง

ด้วยเหตุผลและสภาพการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิเคราะห์อิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ เพื่อความเข้าใจในพฤติกรรมและการประพาด

ปฏิบัติของชาวบ้านในชุมชนดังกล่าว และเพื่อยึดถือเป็นตัวอย่างของการความเชื่อต่อเรื่องนรกสวรรค์จากชุมชนหนึ่งสู่อีกชุมชนหนึ่งได้มากขึ้นเป็นลำดับไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเรื่องนรกและสวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ดังนี้
 - 1) ข้อมูลจากเอกสาร ชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539
 - 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้
2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษามาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้
3. สัมภาษณ์ สรุปล อภิปรายผล และแสดงข้อเสนอแนะ
4. จัดทำเป็นเล่มวิทยานิพนธ์ที่สมบูรณ์

ผลการการวิจัย

จากการศึกษา วิเคราะห์อิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์พบว่า

1. นรกและสวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

นรก คือ สถานที่ลงโทษผู้ทำความชั่ว เป็นสถานที่ปราศจากความสุขความเจริญ มีแต่ความทุกข์ทรมาน เป็นสถานที่ลงโทษสัตว์ผู้ทำความชั่วหลังละโลกนี้ไปแล้ว เป็นภพหรือภูมิที่ต่ำสุดในบรรดาภพหรือภูมิทั้งหลาย เป็นส่วนหนึ่งของสงสารวัฏหรือการเวียนว่ายตายเกิด ไม่อาจพิสูจน์ได้ด้วยประสาทสัมผัส มีทั้งหมด 457 ขุม กรรมที่ทำให้ไปบังเกิดในนรก เช่น ฆ่าสัตว์ เป็นต้น

ส่วน สวรรค์ คือ สถานที่เสวยสุขของผู้ทำความดี มี 6 ชั้น (อง.อภฺรฺก. (ไทย) 23/36/294-296) ไม่รวมพรหมโลกตามนัยคัมภีร์วิภังค์ คือ (1) ชั้นจาตุมหาราช (2) ชั้นดาวดึงส์ (3) ชั้นยามา (4) ชั้นดุสิต (5) ชั้นนิมมานรดี (6) ชั้นปรนิมมิตวสวัตดี การตั้งชื่อสวรรค์เหล่านี้ตั้งตามชื่อเทวดาผู้ปกครอง และลักษณะหรือสมบัติของสวรรค์ กรรมที่ทำให้ไปบังเกิดในสวรรค์ เช่น การให้ทาน เป็นต้น

พระไตรปิฎก ไม่ได้ระบุสถานที่ตั้งของ นรกและสวรรค์ ไว้ชัดเจน แต่คัมภีร์ในยุคหลังซึ่งได้รับอิทธิพลจากคัมภีร์ในศาสนาพราหมณ์ กล่าวว่า สวรรค์ตั้งอยู่เหนือเขาพระสุเมรุ ส่วนนรกตั้งอยู่ภายใต้, आयुของ

นรกและสวรรค์มีระยะเวลาอย่างน้อยแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับการกระทำกรรมของผู้ที่ไปบังเกิด (ที.สี. (ไทย) 9/247/83)

สัตว์นรกจะถูกนายนิรยบาลลงโทษหนักเบาตามกรรมที่ได้ทำไว้ วิธีการลงโทษ เช่น ถูกกรอกน้ำเดือดเข้าปาก เป็นต้น ส่วนการเสวยสุขในสวรรค์ เช่น การมีวรรณทิพย์ เป็นต้น ความเชื่อเรื่องนรกและสวรรค์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก เช่น พระเจ้าปายาสีไม่ทรงเชื่อต่อนรกและสวรรค์ หลังจากที่ได้รับฟังคำสอนของท่านพระกุมารกัสสปเถระ จึงได้เปลี่ยนทัศนคติใหม่, ความเชื่อเรื่องนรกและสวรรค์เชิงนามธรรมเป็นเรื่องของสวรรค์ในอกนรกในใจและความสุขใจและทุกข์ใจที่เกิดจากการสัมผัสทางอายตนะ

2. ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

ความเชื่อเรื่องนรกและสวรรค์ของชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ จากการสัมภาษณ์ เชื่อว่า การทำบุญจะทำให้ได้ไปเกิดในสวรรค์ ได้เสวยทิพย์สมบัติ ส่วนการทำความชั่วจะทำให้ไปบังเกิดในนรก ถูกทรมานให้ได้รับความทุกข์ เป็นสถานที่น่ากลัวอย่างยิ่ง ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนรกและสวรรค์นี้ที่รู้จากการเห็นภาพฝาผนัง และการดูละครทีวี จะทำให้มองเห็นภาพได้ชัดเจน สามารถเตือนสติตนในการดำรงชีวิตเป็น อย่างดี เรื่องนรก-สวรรค์ในปัจจุบันนี้ไม่ได้อยู่ในจิตสำนึกของคนมากเท่าไร ผู้สูงอายุจะมีโอกาสได้ฟังพระแสดง ธรรมเทศนาเรื่องนรก-สวรรค์มากกว่า เพราะได้เข้าวัดฟังธรรมอยู่เป็นประจำและมีโอกาสดีจะต้องพรา้สอน ลูกหลาน ผู้เป็นเด็กและเยาวชนให้เห็นเป็นประจักษ์ว่า นรกสวรรค์เป็นความเชื่อที่จำเป็นต่อชีวิต ผู้สูงอายุเชื่อ ว่าทำบุญได้ไปสวรรค์ ดังนั้น จึงนิยมไปวัดทำบุญ หรือคนที่ดื่มสุรา ก็เพราะเขาไปได้คิดถึงการตกนรก ซึ่งคิดว่า เขาเชื่อนรกเหมือนกัน แต่ด้วยพฤติกรรมเคยชิน จึงทำให้ยังคงไม่เลิกดื่ม ซึ่งดูเหมือนว่าไม่กลัวนรก การสั่งสอน เรื่องนรก-สวรรค์ ให้ดีที่สดุต้องสอนตั้งแต่เด็กมา เมื่อโตขึ้นเขาอาจจะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ได้ หรือมีความเชื่อ ตามแต่ก็เปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่ดีได้ยาก คนเราควรจะได้รับ การสอนหรืออบรมบ่อย ๆ จึงจะไม่ประมาท บางคน มีพฤติกรรมไม่ดี แต่เมื่อได้เข้ามาบวช ก็สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ เพราะพระพุทธศาสนาสอนให้คนทำ ความดีและละความชั่ว ดังนั้น การได้รับความรู้ที่ถูกต้องจึงมีความสำคัญมาก หรือบางคนไม่เคยสนใจเข้าวัดฟัง ธรรม แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์บางอย่างที่ทำให้กระเทือนใจ ซึ่งเขาคิดว่าเป็นเรื่องของกรรม ก็ทำให้เขาเปลี่ยนมา เป็นคนดีได้

ในมุมมองที่พุทธศาสนิกชนมองพระสงฆ์ มีความเห็นว่า พระสงฆ์ในปัจจุบันมีการแสดงธรรมเทศนา เรื่องนรกและสวรรค์น้อยลง โดยมากจะแสดงธรรมเทศนาเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน เพราะเห็นว่า คนทุกวันนี้เชื่อ เรื่องวิทยาศาสตร์มาก จึงต้องการสอนให้สอดคล้องกับความรู้และความต้องของเขา ซึ่งเรื่องนี้ก็คิดว่าพระไม่ ควรลดบทบาทของตนเองในเรื่องการสอนเกี่ยวกับนรกสวรรค์เพราะจริง ๆ แล้วนรกสวรรค์ในปัจจุบันจะมี ความชัดเจนมากกว่าอดีตมากกว่าเสียด้วยซ้ำ เหมือนดังคำพูดที่ว่ากรรมติดจรวดอะไรทำนองนั้น ในความหมาย ก็คือ กรรมที่ให้ผลในปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น ภาวะโลกร้อนที่มีผลกระทบคนทั่วโลกอยู่ในขณะนี้ เรื่องสิ่งแวดล้อม ที่พ่นพิษต่อการดำเนินชีวิตกรณีของหมอกควัน เป็นต้น เพราะเผาป่าในปีนี้จะส่งผลกระทบในปีนี้ โดยชี้ให้เห็น ว่านรกคือสภาพที่เป็นทุกข์ปรากฏชัดมากเลย ความคิดความเข้าใจของคนจะก่อให้เกิดพฤติกรรมของคนนั้น ๆ

3. อิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

อิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกและสวรรค์ที่มีต่อการศีกษา คือ ชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ได้รับการปลูกฝังเรื่อง นรก-สวรรค์ จากบรรพบุรุษมาโดยลำดับและมีความเชื่อหยั่งลึกลงในจิตใจแล้ว ผู้สูงอายุที่เข้าวัดฟังธรรมอยู่เป็นประจำ นอกจากจะมีความเชื่อแล้วยังปฏิบัติตามได้อีก ส่วนเยาวชนแม้จะมี

ความเชื่อแต่ปฏิบัติตามได้บ้างไม่ได้บ้าง สาเหตุสำคัญเพราะใช้ชีวิตอยู่กับสื่อโซเชียลมากเกินไป ทำให้จิตใจเหินห่างจากศีลธรรม

นิสัยของชาวพุทธไทยมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ดังนั้น จึงนิยมทำบุญ ซึ่งเกิดจากความเชื่อว่ามีอานิสงส์ทำให้ไปบังเกิดในสุคติภูมิ และถือปฏิบัติกันจนเป็นกิจวัตรประจำวัน มีคนจำนวนไม่น้อยที่ไม่คิดเรื่องการไปสู่สุคติของตน แต่คิดว่าการได้ทำบุญกรวดน้ำไปให้แก่ญาติผู้วายชนม์ของตนจะทำให้ญาติพ้นจากทุกข์และได้ไปเกิดในสวรรค์ จากการสังเกตพฤติกรรมการถือตามคอง 14 ของชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า มีการถือตามได้น้อยลงเมื่อเทียบกับในอดีต สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงเกิดจากการรับวัฒนธรรมต่างชาติมากเกินไป ทำให้ไม่เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมตนเอง คอง 14 ที่ไม่ได้ถือแล้วในปัจจุบัน เช่น การขอขมาสามีในวันพระ เป็นต้นที่ยังคงถือได้ดี เช่น การไม่นำอาหารอันเหลือจากการบริโภคมาตักบาตร การรอตักบาตรพระ โดยที่ไม่ต้องให้ท่านรอ เป็นต้น ความเชื่อในการถือตามคอง 14 นี้ เกิดจากอิทธิพลความเชื่อเรื่องโทษที่จะได้รับการปฏิบัติผิดคอง ซึ่งเกี่ยวข้องกับอบายภูมิ คำสอนเรื่อง นรก-สวรรค์ มีอิทธิพลในด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.1 มีอิทธิพลด้านความเชื่อ คือ ทำให้ชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์มีความเชื่อว่า นรกเป็นสถานที่ลงโทษผู้ทำความชั่ว ส่วนสวรรค์เป็นสถานที่สุขสบายของผู้ทำกรรมดี

3.2 มีอิทธิพลด้านพฤติกรรม คือ ทำให้ชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์มีการละเว้นความชั่ว เพราะกลัวการถูกลงโทษในนรก และชวนช่วยในการทำบุญ เพราะต้องการไปสวรรค์

3.3 มีอิทธิพลด้านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับนรกและสวรรค์ เช่น จักรวาลทิพินี, ไตรภูมิพระร่วง, ประเพณีสิบสองเดือน เป็นต้น

3.4 มีอิทธิพลด้านการเมืองการปกครอง คือ คำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับจริยธรรมในการปกครองเป็นพื้นฐานของการเมืองการปกครอง

3.5 มีอิทธิพลด้านจิตกรรมเกี่ยวกับ นรกและสวรรค์ คือ ภาพวาดเกี่ยวกับการเสวยกรรมของสัตว์นรก, ภาพเขียนเกี่ยวกับการบำเพ็ญทานของพระเวสสันดร เป็นต้น

3.6 มีอิทธิพลด้านประติมากรรม คือ รูปปั้นเกี่ยวกับนรกและสวรรค์ เช่น รูปปั้นเทพบุตรนางฟ้า เป็นต้น

3.7 มีอิทธิพลด้านการนำไปสร้างบทละครเกี่ยวกับผลกฏแห่งกรรม เช่น เจ้ากรรมนายเวร, เปרטวัดสุทัศน์ เย้ยฟ้าท้าดิน เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา วิเคราะห์อิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์พบว่า

1. นรกและสวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

นรก คือ สถานที่ลงโทษผู้ทำความชั่ว เป็นสถานที่ปราศจากความสุขความเจริญ มีแต่ความทุกข์ทรมาน เป็นสถานที่ลงโทษสัตว์ผู้ทำความชั่วหลังละโลกนี้ไปแล้ว เป็นภพหรือภูมิที่ต่ำสุดในบรรดาภพหรือภูมิทั้งหลาย เป็นส่วนหนึ่งของสังสารวัฏหรือการเวียนว่ายตายเกิด ส่วน สวรรค์ คือ สถานที่เสวยสุขของผู้ทำความดี มีการตั้งชื่อสวรรค์เหล่านี้ตั้งตามชื่อเทวดาผู้ปกครอง และลักษณะหรือสมบัติของสวรรค์ กรรมที่ทำให้ไปบังเกิดในสวรรค์ เช่น การให้ทาน เป็นต้น สัตว์นรกจะถูกนายนินยบาลลงโทษหนักเบาตามกรรมที่ได้ทำไว้ ส่วน

การเสวยสุขในสวรรค์ เช่น การมีวรรณะทิพย์ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระบุญเทียน พุทธโร (ปัญญาแก้ว) (2554 : 231) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์เรื่องพระโพธิสัตว์ในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ผลการศึกษาพบว่า คำว่า พระโพธิสัตว์ หมายถึงคน หรือสัตว์ที่บำเพ็ญบารมีเพื่อจะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต ศัพท์ที่ใช้แทนคำว่า โพธิสัตว์ มีหลายศัพท์ เช่น พระมหาบุรุษ มหาสัตว์ และ พุทธังกูร เป็นต้น พระโพธิสัตว์นั้นทั้งนิกายเถรวาทและมหายานนั้น ได้มีการจัดแบ่งออกเป็นประเภทแตกต่างกันไป ในคัมภีร์ฝ่ายเถรวาทนั้น ได้มีการแบ่งพระโพธิสัตว์โดยรวมตามหลัก 3 ประการ คือ ศรัทธา ปัญญา และความเพียร ในฝ่ายพุทธศาสนมหายานนั้นแบ่งพระโพธิสัตว์ออกเป็น 2 คือ อุตฺรโพธิสัตว์ และมานุชิโพธิสัตว์ ผู้ที่ดำเนินตามโพธิสัตว์ภูมินั้นจะออกบวช หรือเป็นฆราวาสก็ได้ การสร้างบารมีพระโพธิสัตว์นั้นเป็นสิ่งที่สำคัญที่ทำให้พระโพธิสัตว์เป็นคนหรือสัตว์ที่ประเสริฐกว่าธรรมดา บารมีของพระโพธิสัตว์นั้นทั้งเถรวาทและมหายานมี ความแตกต่างกัน บางประการ ในด้านพัฒนาการพระโพธิสัตว์นั้นมีพัฒนาการหลายด้านที่เกี่ยวข้อง และเป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการทางพระพุทธศาสนา เช่นด้านประวัติ พระโพธิสัตว์นับแต่อดีตถึงปัจจุบันและอนาคตทุกองค์ ล้วนแต่มีประวัติเป็นของตนเอง โดยมีหลักฐานจากพระไตรปิฎกในพระสูตรต่าง ๆ ได้กล่าวถึงพระโพธิสัตว์ที่เป็นอดีตของพระพุทธเจ้าที่ตรัสรู้ผ่านมา และจะมาตรัสรู้อีกในอนาคตนอกจากพัฒนาทางด้านประวัติแล้วพระโพธิสัตว์ยังมีพัฒนาการทางด้านอุดมการณ์ อุดมการณ์แรกที่พระโพธิสัตว์ตั้งใจที่จะทำก็เพื่อการตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าเพื่อที่จะให้ตน และสรรพสัตว์หลุดพ้นจากวัฏสงสาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาพิเชษฐ์ ธีรวโส (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องกรรมและสังสารวัฏ ในพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่า ด้วยเหตุที่พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย การดำเนินชีวิตของคนไทยจึงได้ผูกพันกับ พระพุทธศาสนาอย่างแน่นแฟ้น คนไทยมีศรัทธา มีความเชื่อความเลื่อมใสในหลักคำสอนทาง พระพุทธศาสนา ทั้งได้นำมาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน กิจกรรมทุกประเภทของคนไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้แสดงออกถึงความป็นไทย เช่น การแสดงออกทางกาย ทางวาจา และ ทางใจ มีความกตัญญูกตเวที มีความเป็นระเบียบวินัย สุภาพอ่อนโยนมีใจเมตตากรุณา โอบอ้อม อารีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีใจกว้างขวาง มีหลักปรัชญาในการดำเนินชีวิต

2. ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

ความเชื่อเรื่องนรกและสวรรค์ของชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ จากการสัมภาษณ์ เชื่อว่า การทำบุญจะทำให้ได้ไปเกิดในสวรรค์ ได้เสวยทิพย์สมบัติ ส่วนการทำกรรมชั่วจะทำให้ไปบังเกิดในนรก ถูกทรมานให้ได้รับความทุกข์ เป็นสถานที่น่ากลัวอย่างยิ่ง ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนรกและสวรรค์นี้ที่รู้จากการเห็นภาพฝาผนัง และการดูละครทีวี จะทำให้มองเห็นภาพได้ชัดเจน สามารถเตือนสติตนในการดำรงชีวิตเป็น อย่างดี เรื่องนรก-สวรรค์ในปัจจุบันนี้ไม่ได้อยู่ในจิตสำนึกของคนมากเท่าไร ผู้สูงอายุจะมีโอกาสได้ฟังพระแสดงธรรมเทศนาเรื่องนรก-สวรรค์มากกว่า เพราะได้เข้าวัดฟังธรรมอยู่เป็นประจำและมีโอกาสที่จะต้องพำนักสอนลูกหลาน ผู้เป็นเด็กและเยาวชนให้เห็นเป็นประจักษ์ว่า นรกสวรรค์เป็นความเชื่อที่จำเป็นต่อชีวิต ผู้สูงอายุเชื่อว่าทำบุญได้ไปสวรรค์ ดังนั้น จึงนิยมไปวัดทำบุญ หรือคนที่ดื่มสุรา ก็เพราะเขาไปได้คิดถึงการตกนรก ซึ่งคิดว่าเขาเชื่อนรกเหมือนกัน แต่ด้วยพฤติกรรมเคยชิน จึงทำให้ยังคงไม่เลิกดื่ม ซึ่งดูเหมือนว่าไม่กลัวนรก การสั่งสอนเรื่องนรก-สวรรค์ ให้ดีที่สุดต้องสอนตั้งแต่เด็กมา เมื่อโตขึ้นเขาอาจจะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ได้ หรือมีความเชื่อตามแต่ก็เปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่ดีได้ยาก คนเราควรจะได้รับ การสอนหรืออบรมบ่อย ๆ จึงจะไม่ประมาท บางคนมีพฤติกรรมไม่ดี แต่เมื่อได้เข้ามาบวช ก็สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ เพราะพระพุทธศาสนาสอนให้คนทำ ความดีและละความชั่ว ดังนั้น การได้รับความรู้ที่ถูกต้องจึงมีความสำคัญมาก หรือบางคนไม่เคยสนใจเข้าวัดฟัง

ธรรม แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์บางอย่างที่ทำให้กระเทือนใจ ซึ่งเขาคิดว่าเป็นเรื่องของกรรม ก็ทำให้เขาเปลี่ยนมาเป็นคนดีได้

ในมุมมองที่พุทธศาสนิกชนมองพระสงฆ์ มีความเห็นว่า พระสงฆ์ในปัจจุบันมีการแสดงธรรมเทศนา เรื่องนรกและสวรรค์น้อยลง โดยมากจะแสดงธรรมเทศนาเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน เพราะเห็นว่า คนทุกวันนี้เชื่อเรื่องวิทยาศาสตร์มาก จึงต้องการสอนให้สอดคล้องกับความรู้และความต้องของเขา ซึ่งเรื่องนี้ก็น่าคิดว่าพระไม่ควรลดบทบาทของตนเองในเรื่องการสอนเกี่ยวกับนรกสวรรค์เพราะจริง ๆ แล้วนรกสวรรค์ในปัจจุบันจะมีความชัดเจนมากกว่าอดีตมากกว่าเสียด้วยซ้ำ เหมือนดังคำพูดที่ว่ากรรมติดจรวดอะไรทำนองนั้น ในความหมายก็คือ กรรมที่ให้ผลในปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น ภาวะโลกร้อนที่มีผลกระทบคนทั่วโลกอยู่ในขณะนี้ เรื่องสิ่งแวดล้อมที่พิษต่อการดำเนินชีวิตกรณีของหมอกควัน เป็นต้น เพราะเผาป่าในปีนี้จะส่งผลกระทบในปีนี้ โดยชี้ให้เห็นว่านรกคือสภาพที่เป็นทุกข์ปรากฏชัดมากเลย ความคิดความเข้าใจของคนจะก่อให้เกิดพฤติกรรมของคนนั้น ๆ แต่ความจริงนั้นย่อมรู้ไว้เพื่อเกิดความมั่นใจต่างหาก ทำดีในชาตินี้ เมื่อจิตดีระดับจิตพร้อมอยู่แล้ว แม้แต่บุคคลที่ไม่เชื่อ นี่คือ คติพระพุทธศาสนา และทำความเข้าใจไม่ต้องห่วงล่วงหน้า แสดงให้เห็นว่า สามารถมั่นใจในหลักจริงและความดีแล้ว ส่วนการทำดีอยู่ทุกขณะ ประดุจแต่งสวรรค์ตลอดเวลา สวรรค์ก็อยู่ในหลักทางพระพุทธศาสนาถือหลักการปฏิบัติ ไม่ต้องอิงอยู่กับเรื่องรอกการพิสูจน์ แต่เน้นทำที่ที่ว่า ให้มีความมั่นใจ ทำดีที่ปฏิบัติเห็นผลได้ในชีวิตนี้ พร้อมทั้งมีความมั่นใจในการทำความดีที่จะมีข้างหน้า ด้วยการปรุงแต่งไว้พร้อมแล้ว เมื่อสภาพจิตให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้นไปแล้วก็ต้องไปดี ไม่ห่วงเรื่องนรกและสวรรค์ ถ้าจิตประณีตจนรักความบริสุทธิ์ รักธรรม และต้องให้ธรรมเผยแผ่ไป ก็อยู่ด้วยกันได้ด้วยความดี ความเมตตา ก็ไม่ต้องหวังผลตอบแทน ความคิดเรื่องนรกและสวรรค์ เป็นความคิดหรือคำสอนที่สำคัญอย่างยิ่งในพระพุทธศาสนาเพราะเกี่ยวข้องกับเรื่องวิถีชีวิต ศีลธรรมและเป้าหมายหรืออุดมคติของชีวิตของมนุษย์และสัตว์ทุกหมู่เหล่าตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา นรกและสวรรค์หรือภพภูมิมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาไพฑูรย์ สุทธิวิธโร** (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์เชิงปรัชญาเรื่องบาปใน พระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการศึกษาพบว่า บาปในทัศนะพุทธปรัชญามีจริงในลักษณะที่เกิดจาก กรรมฝ่ายอกุศลที่มีจิตเป็นตัวกระแสนำ ซึ่งในกระแสวิจิตรจิตที่กระทำแต่ละคราวประกอบด้วยส่วนที่ เรียกว่า อกุศลเจตสิกองค์ประกอบในจิตฝ่ายอกุศล ด้วยเหตุปัจจัยที่มาจากอกุศลนี้เอง จึงทำให้บาป ที่มีอยู่ส่งผลให้มนุษย์และสัตว์ในสากลจักรวาลวนเวียนอยู่ในวัฏวนแห่งการเกิด – การตายอยู่ร่ำไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระศรีสุธรรมเมธี (สุเทพ มุสสุธมโม ป.ธ.9)** (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของพระพุทธศาสนาเถรวาทที่มีต่อแนวความคิดทางการเมืองการปกครองของพระเจ้าลิไท ศึกษาเฉพาะกรณี : ไตรภูมิพระร่วง (เตภูมิกถา) ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมไตรภูมิพระร่วง กล่าวถึงภูมิทั้ง 3 เหตุของการไปเกิด การพ้นไปจากภูมิต่าง ๆ และการกล่าวถึงผลที่จะได้รับจากการประพฤติปฏิบัติดีงามถูกต้อง แสดงให้เห็นถึงผู้ปกครอง (พระเจ้าลิไท) ใช้คำสอนของพระพุทธศาสนาในการอบรมสั่งสอนผู้ใต้ปกครองอยู่ในศีลธรรม มีความประพฤติดีงาม มีจริยธรรมที่เหมือนกัน ทำให้สะดวกในการปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สันทนี อาบัวรัตน์** (2528 : 176) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาวรรณกรรมอีสาน เรื่อง มาลัยหมื่น มาลัยแสน ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมในมาลัยหมื่นมาลัยแสน กล่าวถึง มหานรก 8 ขุม อันเป็นที่ขดใช้กรรมชั่วของมนุษย์ แต่กล่าวไว้เพียง 6 รุม คือ สัญญนรก กาลสูตนรก สังฆาตนรก โรธวนรก ตาปนรก และมหาตาปนรก ส่วนที่ขาดหายไป ได้แก่ มหาโรธวนรก และอวิจันรก ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า ผู้ที่อยู่ในอวิจันรคนั้นแม้พระศรีอาริยมตไตรยก็ไม่สามารถจะช่วยเหลือให้สำนึกผิดหรือช่วยให้พ้นจากบาปผิดนั้นได้

3. อิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

จากการศึกษามาทั้งหมดในเรื่อง อิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ดังจะเห็นได้ว่า สังคมไทยปัจจุบันนี้ยังขาดเอาหลักธรรมไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและครอบครัว ตลอดจนถึงสังคม เพราะตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา สวรรค์ไม่ใช่จุดหมายที่แท้จริงของพระพุทธศาสนา การทำบุญหรือความดีไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อการไปสวรรค์ เพราะจุดหมายที่แท้จริง คือ นิพพานการดับกิเลส และความทุกข์อย่างสิ้นเชิง ตราบใดที่ยังเวียนว่ายตายเกิด แม้จะอยู่ในสวรรค์ ก็ไม่อาจพ้นจากทุกข์ได้อย่างแท้จริงกรรมมีความสัมพันธ์กับเรื่องนรกและสวรรค์อย่างใกล้ชิด เพราะนรกและสวรรค์ ก็คือ สภาพชีวิตที่เป็นผลของกรรม โดยมีลักษณะคล้ายตามการกระทำของสัตว์ทั้งหลาย การทำความดีเป็นหนทางที่ปลอดภัยที่สุด เพราะคนธรรมดาทั่วไป ไม่สามารถพิสูจน์ได้อย่างเด็ดขาดแน่นอนว่า นรกและสวรรค์แบบข้ามภพข้ามชาติมีหรือไม่ และนรกและสวรรค์ในชาติปัจจุบันก็มีให้ทุกคนได้ประจักษ์อยู่แล้ว เราจึงควรทำความดีและหลีกเลี่ยงความชั่วตามที่พระพุทธเจ้าทรงแนะนำไว้ เพราะการเกิดมาเป็นมนุษย์ที่มีโอกาสทำความดีนั้นยากมากหรือมีโอกาสน้อยมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2542 : 67) ได้กล่าวถึง นรกและสวรรค์ในพระไตรปิฎกว่า มี 3 ระดับ ได้แก่ นรกและสวรรค์ภายหลังความตายว่า เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตกทำลายชั้นแล้ว ย่อมเข้าสู่สุคติโลกสวรรค์นี้เป็นฝ่ายดี เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตกทำลายชั้น ย่อมเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก นี่เป็นฝ่ายที่ไม่ดี ส่วนนรกและสวรรค์อีกประการหนึ่ง ได้แก่ นรกและสวรรค์ที่อยู่ในใจ ถ้าระดับจิตของเราอยู่ในนรกก็เป็นนรกและไปนรก ถ้าระดับจิตอยู่ในสวรรค์ก็เป็นสวรรค์ และไปสวรรค์และประการสุดท้ายนรกและสวรรค์ชั่วขณะจิต ถ้าเราสร้างสมพินทางจิตใจไม่ดีมี กิเลส โลภะ โทสะ โมหะมาก มันก็ทำให้รับอารมณ์โดยปรุงแต่งเป็นนรก ถ้าเราสร้างสมพินทางจิตใจ ในทางที่ดี มีเมตตา กรุณา มีความเสียสละ มีปัญญา ใจเราก็สบายนั้นคือสวรรค์และเป็นสวรรค์ ในขณะที่จิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ป้อง โกษา (นามแฝง) (2522 : 21) ได้กล่าวมาจากพระธรรมจากพระไตรปิฎก และได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความเชื่อ เรื่องนรก และ สวรรค์นั้น เป็นปัญหาที่นำมา ถกเถียงกันระหว่างพุทธศาสนิกชนว่า นรก สวรรค์ นั้นมีจริงหรือไม่ ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกันว่า เทวดา พรหมมีจริงหรือไม่ ฝ่ายหนึ่งว่านรกและ สวรรค์ มีจริง อีกฝ่ายหนึ่งก็แสดงทัศนะออกมา ว่านรกและสวรรค์ไม่มี ซึ่งมีผู้พูดเปรียบเทียบต่างกันว่า สวรรค์ก็อยู่ในอก นรกก็อยู่ในใจนี้แหละ ต้นเหตุของข้อสงสัยน่าจะเกิดมาจากการคิดที่ว่าไม่มีใคร เคยเห็นนรกและสวรรค์หรือเทวดา ด้วยตาของตัวเอง เมื่อไม่เห็นจึงปักใจเชื่อว่าสิ่งนั้นมีจริงหรือไม่ มีจริงตามกำลังสติปัญญาของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ หลวงวิจิตรวาทการ (2523 : 115) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง ศาสนาสากล ว่า ความเชื่อเรื่องนรก และสวรรค์ นั้นมีในพระธรรมคัมภีร์ของศาสนาต่าง ๆ เช่น ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ อิสลาม พราหมณ์ เป็นต้น แต่ความเชื่อที่กล่าวถึงอยู่ในที่นี้คือ ความเชื่อเรื่องนรกและสวรรค์ที่ปรากฏในหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งปรากฏในพระไตรปิฎกพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ สาวกของพระองค์ยังได้นำความเชื่อเรื่องนรกและสวรรค์ มาใช้เป็นพุทธวิธีในการเทศนาสั่งสอนพุทธบริษัททั้งหลายด้วย เรียกว่าเทศนา 2 ซึ่งมีลักษณะ 2 อย่าง คือ ปุคคละธิฐาน หมายถึง การแสดงธรรมที่มีบุคคลเป็นที่ตั้งเช่น การแสดงธรรมเทศนาขาดเรื่องพระเจ้าเนมิตราจเสด็จเยี่ยมเมืองนรกและ สวรรค์ เป็นต้น

ธรรมาธิฐาน หมายถึง การแสดงธรรมล้วน ๆ เป็นที่ตั้ง เช่นการเทศนาในหัวข้อธรรม เรื่อง อริยสัจ 4 ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถประยุกต์ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ได้ดังนี้ ด้านวิชาการ คือ นำผลการวิจัยที่ได้จากการวิจัยไปเปรียบเทียบกับความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์, ด้านการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน คือ นำเสนอผลการวิจัยในความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ให้พุทธศาสนิกชนได้ทราบ เพื่อจะปลูกฝัง แนะนำ รณณรงค์ สนับสนุนให้ทำความดี ละเว้นจากการทำความชั่วทั้งปวง และทำจิตใจให้ผ่องใส

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง นรก – สวรรค์ ศึกษาเฉพาะกรณีของชาวพุทธในเขต อำเภอสี่ขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยพบว่ามีหลาย ๆ ประเด็นที่น่าสนใจควรจะศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้ ดังนี้

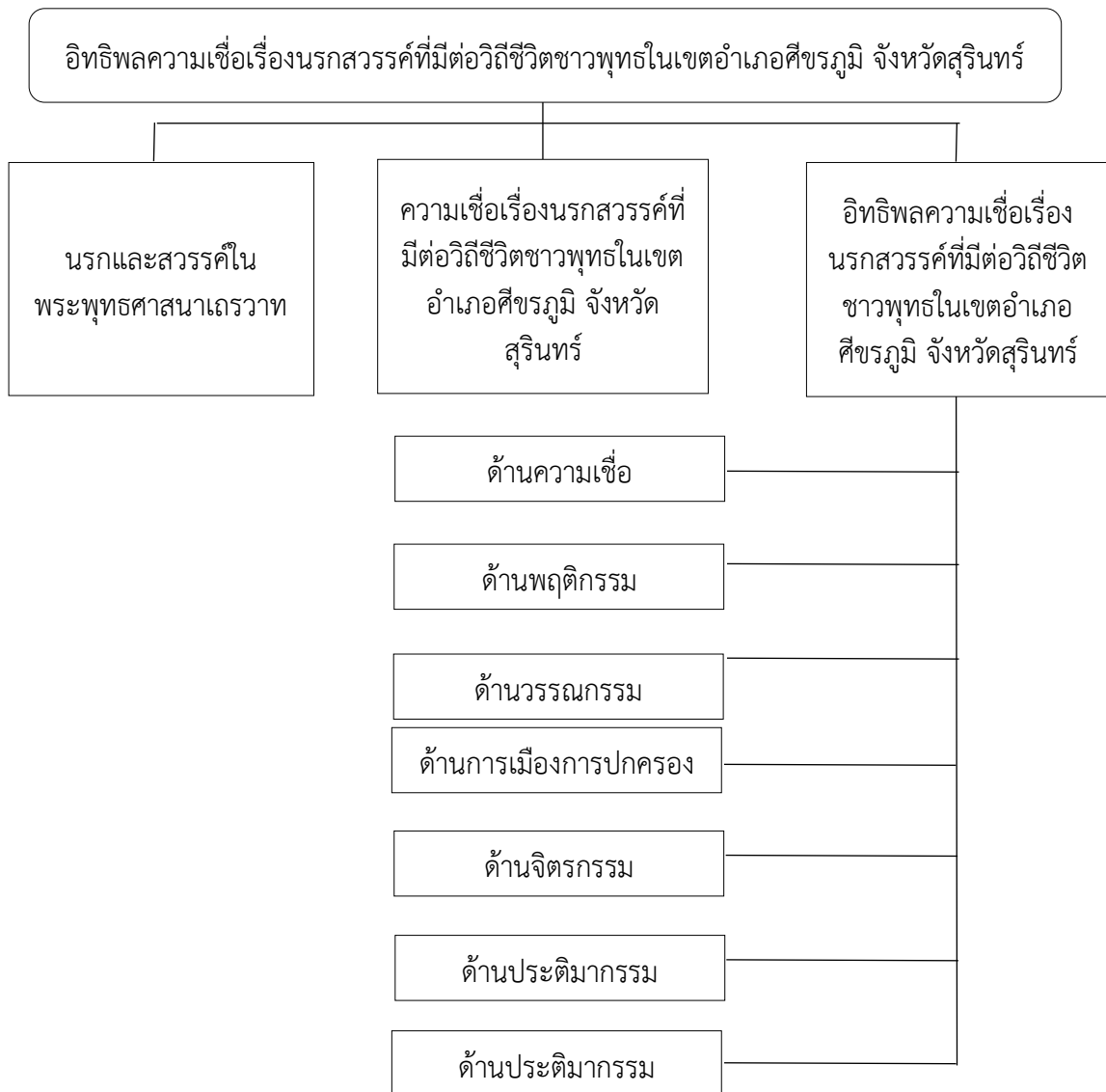
2.1 การศึกษาการประยุกต์สอนเรื่อง นรก-สวรรค์ ที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท

2.2 การศึกษาเปรียบเทียบทัศนะเรื่อง นรก-สวรรค์ ของพระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินทปญโญ) กับ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต)

2.3 การศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลความเชื่อเรื่อง นรก-สวรรค์ ที่มีต่อพุทธศาสนิกชนในการรักษาศีล 5

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผลจากการวิจัยเรื่อง “อิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเขตอำเภอสี่ขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์” ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

แผนภาพ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กรมศิลปากร. (2523). *จักกวัตติปนิของพระสิริมงคลอาจารย์*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดเซ็นทรัลเอ็กเพรสศึกษาการพิมพ์.
- ป.หลงสมบุญ. (2546). *พจนานุกรมมคธ – ไทย*. [พิมพ์ครั้งที่ 2], กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมสาร จำกัด.
- ป๋อง โกษา (นามแฝง). (2522). *พระธรรมจากพระไตรปิฎก*. กรุงเทพมหานคร: ชวนการพิมพ์.
- พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตโต). (2527). *กรรมและนรกสวรรค์สำหรับคนรุ่นใหม่*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตโต). (2543). *ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก หมอดิศัยศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (ม.ป.ป). *นรก-สวรรค์ในพระไตรปิฎก*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภาและ-สถาบันบรรลือธรรม.
- พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร). (2544). *ภูมิวิลาสินี*. จัดพิมพ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพพระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร), กรุงเทพมหานคร: วัดยานนาวาและมูลนิธิวัดพระธรรมกาย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด.
- หลวงวิจิตรวาทการ. (2523). *ศาสนาสากล*, พระนคร: โรงพิมพ์ ลูก ส. ธรรมภักดี.
- พระบุญเทียน พุทธโร (ปัญญาแก้ว). (2554). *ศึกษาวิเคราะห์เรื่องพระโพธิสัตว์ในอนุภูมิภาคสุ่มแม่น้ำโขง*. [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาพิเชษฐ์ อีร์วิโส. (2534). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องกรรมและสังสารวัฏในพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน*. [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ (วันจันทร์). (2533). *นรกและสวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท*. [วิทยานิพนธ์ปริญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สันทนี อาบัวรัตน์. (2528). *การศึกษาวรรณกรรมอีสาน เรื่อง มาลัยหมื่น มาลัยแสน*. [วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- สมคิด เสวยล้ำ. (2553). *การศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมจากการตอบปัญหาของเทวดา*. [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การศึกษารูปแบบจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม สำนักเรียนคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ A STUDY OF THE FORMAT FOR ORGANIZING THE STUDY OF THE PARIYATTIDHAMMA, SURIN PROVINCE SANGHA SCHOOL

พระครูกิตติธรรมประสาธน์ (กตธมโม)¹,
ภักขวัชร สุขเสน² และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม³
Phrakhrukittidhammaprasat (Katathammo)¹,
Phatchavat Suksen² and Thanarat Sa-ard-iam³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์¹⁻³
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus¹⁻³
E-mail: patchavat.suk@mcu.ac.th²

ได้รับบทความ: 10 กันยายน 2566; แก้ไขบทความ: 8 มิถุนายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 10 มิถุนายน 2567;

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม สำนักเรียนคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักการบริหารจัดการศึกษาในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม สำนักเรียนคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ และ 3) เพื่อศึกษารูปแบบจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม สำนักเรียนคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งเน้นการวิจัยทางเอกสาร (Documentary research) โดยศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก หนังสือ ตำรา บทความ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบและวิธีการบริการกิจการคณะสงฆ์ตั้งแต่ ยุคสุโขทัย ยุครุ่งศรีอยุธยา ยุครุ่งธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น จวบกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ การปกครองคณะสงฆ์ไทยยังปฏิบัติตามรูปแบบการปกครองของพระพุทธองค์ถือตามพระธรรมวินัยเป็นหลัก ถึงแม้ว่าปัจจุบันนี้ คณะสงฆ์จะมีความสัมพันธ์ระหว่างศาสนจักรกับอาณาจักร การพึ่งอำนาจรัฐน่าจะเป็นการสร้างความคิดดีลึกลับให้กับพระธรรมวินัยและความบริสุทธิ์แห่งพระพุทธศาสนา

2. สภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม สำนักเรียนคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ 1) เนื้อหาสาระ เก่าเกินไป และภาษาที่ใช้ในหนังสือเป็นภาษาที่เข้าใจยาก โดยเฉพาะเนื้อหาสาระในแผนกธรรมเน้นการจำมากกว่าความเข้าใจ ขาดการประยุกต์ใช้ ไม่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของผู้เรียน จึงควรปรับปรุงภาษาที่ใช้ให้เป็นภาษาที่เข้าใจง่าย 2) วิธีการเรียนการสอน เน้นการท่องจำ ไม่ค่อยมีการประยุกต์ใช้และขาดการคิดวิเคราะห์

3. การศึกษารูปแบบจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม สำนักเรียนคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ มี 3 แผนก โดยผู้วิจัยยกตัวอย่าง ๓ สถานศึกษา ที่มีจุดเด่นมากที่สุด ดังนี้ 1) สำนักศาสนศึกษา วัดใหม่ศรีวิหารเจริญ

(แผนกบาลี) 2) สำนักศาสนศึกษา วัดโพธาราม (แผนกธรรม) และ 3) โรงเรียนพระปริยัติธรรมโกศลวิทยา (แผนกสามัญศึกษา)

คำสำคัญ : รูปแบบจัดการศึกษา, พระปริยัติธรรม, สำนักเรียน, คณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์

Abstract

The research study on “Study the format for organizing the study of the Pariyattidhamma, Surin Province Sangha School”. The researcher has 3 objectives: 1) to study the concepts and principles of educational administration in Buddhism, 2) to study the problems and obstacles in organizing education in the Pariyattidhamma, Surin Province Sangha School, and 3) to study the format for organizing the study of the Pariyattidhamma, Surin Province Sangha School. The research method is qualitative research (field).

The results of the research found that:

1. Formats and methods of ecclesiastical service since the Sukhothai period and the Ayutthaya period, Thonburi era and the early Rattanakosin period until now, the governance of the Thai Sangha still follows the Lord Buddha's governance model and is based on the Dhamma and Vinaya. Even though nowadays the Sanghas will have a relationship between the religious organization and the kingdom. Relying on state power is likely to create sanctity for the Dhamma and discipline and purity of the religion.

2. Problems and obstacles in organizing the study of the Pariyattidhamma Surin Province Sangha School : 1) The content is too old and the language used in the book is difficult to understand. Especially the contents in the Dhamma section emphasize memorization rather than understanding, lack of application. It is not suitable for the maturity of the students. Therefore, the language used should be improved to be easy to understand. 2) Teaching methods focus on memorization. There is little application and lack of analytical thinking.

3. Study the format for organizing the study of the Pariyattidhamma, Surin Province Sangha School. The Surin Province Sangha School has 3 departments. The researcher gives up examples of 3 educational institutions that have the most outstanding features as follows: 1) Office of Religious Studies, Wat Mai Sriwihan Charoen (Pali Department), 2) Office of Religious Education, Wat Photharam (Dharma Department), and 3) Phra Pariyattidhammakosonwittaya School (General Education Department).

Keywords: The Format for Organizing The Study, The Pariyattidhamma, School, Surin Province Sangha

บทนำ

การบริหารจัดการศึกษาคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาเป็นการสร้างความเข้มแข็งของสถาบันสงฆ์ และการดำรงอยู่ของคณะสงฆ์ถือเป็นตัวแทนหรือเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเผยแผ่สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ นอกจากนั้นการปฏิบัติและการดำรงชีวิตของพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัย สามารถสร้างศรัทธาเลื่อมใสให้เกิดแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป ทั้งยังเป็นการสร้างแรงจูงใจ ให้พุทธศาสนิกชนได้ตระหนักถึงหน้าที่ของตน ในฐานะพุทธบริษัทอีกด้วย เมื่อเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระธรรมวินัย ของพระพุทธเจ้าแล้ว ก็มีวิธีแสดงออกหลายอย่าง ที่แสดงให้เห็นถึงความป็นชาวพุทธมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล กุลบุตรชาวพุทธ จะต้องหาโอกาสบรรพชาอุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นการยังมลทินให้ออกไป (พระธรรมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม), 2530 : 633) และศึกษาพระธรรมวินัย เพื่อช่วยกันจรรโลงพระพุทธศาสนา ภายหลังแต่พุทธปรินิพพาน ล่วงมาแล้ว 200 ปี หลังจากที่พระเจ้าอโศกมหาราชทรงอุปถัมภ์การสังคายนาครั้งที่ 3 แล้วเสร็จในปี 235 (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2541: 196) ก็ได้มีการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนามาเป็นลำดับมา

ดังนั้น เมื่อมีการบรรพชาอุปสมบทกันอย่างแพร่หลาย ทำให้มีพระภิกษุสามเณรเพิ่มมากขึ้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวางระบบการบริหารจัดการศึกษาคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม เพราะการศึกษานั้นเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารกิจการพระพุทธศาสนา ให้มีความเจริญก้าวหน้า ความตั้งมั่นของพระศาสนาจะเกิดประโยชน์แก่มหาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม การศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ในแง่วิชาการเกี่ยวกับความหมายของการบริหารจัดการศึกษาคณะสงฆ์ รวมถึงการใช้อำนาจในรูปแบบตามพระวินัยบัญญัติกับรูปแบบตามอำนาจของรัฐซึ่งตราผ่านพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับต่าง ๆ และวิวัฒนาการการบริหารจัดการศึกษาในแต่ละยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงตามลำดับ นำมาซึ่งความเข้าใจอันดีงามและมีประโยชน์โดยตรงต่อการการศึกษาคณะสงฆ์ ให้มีความสงบเรียบร้อยเป็นแบบอย่างการศึกษาของสังคมทั่วไป ซึ่งในสังคมสงฆ์ได้รับการยกย่องเชิดชูให้มีสถานภาพสูงกว่าบุคคลทั่วไป (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551: 2)

การศึกษาคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล ยังยึดรูปแบบการศึกษาคณะสงฆ์ตามปกติได้ โดยพระพุทธองค์ทรงมอบหมายภารกิจสำคัญนี้ให้แก่พระเถระผู้ทรงภูมิรู้และภูมิธรรมให้ได้พิจารณา ร่วมกับคณะสงฆ์ ในสมัยนั้นได้จัดการศึกษาพระสงฆ์ผู้บวชใหม่แบบพี่สอนน้องกล่าว คือ ให้พระเถระร่วมกับสงฆ์ทำพิธีบรรพชาและอุปสมบท ด้วยความสามัคคีทั้งกายภาพและจิตตภาพ กายภาพต้องประกอบด้วยพระสงฆ์จำนวน 5 รูป ในเขตชนบทที่อยู่ห่างไกล และพระสงฆ์ 10 รูปขึ้นไปในเขตเมือง หรือมณฑลชนบท ส่วนจิตตภาพ คือ ความเห็นพร้อมร่วมกัน ในการพิจารณาคุณสมบัติของผู้สมัครใจเข้าเป็นสมาชิกของสงฆ์ หรือการมีความเสมอกันในความเห็น (ทฤษฎีสามัญญตา) และการปฏิบัติเสมอกัน (ศีลสามัญญตา) เพื่อร่วมกันอนุญาตให้เข้าเป็นสมาชิกของสงฆ์ และการแบ่งการดูแลสมาชิกใหม่ ภายใต้อำนาจรับผิดชอบของพระอุปัชฌาย์และอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญในคำสอนหรือพระธรรมและพระวินัยในสำนักของตนเอง

พระพุทธองค์ได้ทรงสอนวิธีการศึกษาและการเผยแผ่ไว้หลายรูปแบบ เช่น การแสดงธรรม การสนทนาธรรม การแนะนำ การปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเลื่อมใส และการตอบปัญหาข้อข้องใจสงสัย เป็นต้น โดยยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญการศึกษาและการเผยแผ่ ก็ได้อาศัยอำนาจรัฐและจารีตเป็นหลักอุดหนุน เมื่อเกิดความไม่เรียบร้อยในคณะสงฆ์ จนเป็นเหตุขัดข้องและจำเป็นต้องพึ่งรัฐ ก็ได้อาศัยอำนาจรัฐช่วยแก้ไข ดังเช่นสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช การคณะสงฆ์และการพระพุทธศาสนาได้ดำเนินมาด้วยลักษณะนี้ และเป็นที่

ยอมรับนับถือของพุทธศาสนิกทั่วไป ตลอดจนองค์ประมุขของประเทศ เพราะคณะสงฆ์ได้ดำเนินการคณะสงฆ์และกิจการพระศาสนาเป็นประโยชน์อันยิ่งใหญ่ไปศาล แก่คณะสงฆ์และประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม

ครั้นในสมัยรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดให้ตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์รตนโกสินทรศก 121 (พ.ศ.2445) คณะสงฆ์จึงได้จัดการปกครองตามกฎหมายแต่นั้นมา ครั้นถึงสมัยรัชกาลที่ 8 ได้มีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2484 (พระเทพเวที (ประกอบ ธรรมเสฏฐ์), 2540 : 78) เพื่อให้จัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ใหม่โดยมีรูปแบบคล้ายกับการปกครองราชอาณาจักรตามระบอบประชาธิปไตย และให้อำนาจบัญญัติสังฆานัติ ตรากติกาสงฆ์ ออกกฎองค์การเป็นต้นใช้บังคับได้ เมื่อบัญญัติสังฆานัติระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค และสังฆานัติระเบียบพระคณาธิการ ได้กำหนดนามรวมตำแหน่งผู้บริหารการคณะสงฆ์ว่า “พระคณาธิการ” ต่อมาในรัชกาลปัจจุบัน ได้มีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และให้อำนาจมหาเถรสมาคมออกกฎและระเบียบต่างๆขึ้นบังคับได้ ได้มีการกำหนดตำแหน่งคณะสงฆ์เรียกว่า “พระสังฆาธิการ” (พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), 2548: 78)

เจ้าคณะระดับต่าง ๆ และเจ้าอาวาสดังกล่าวนี้ เป็นผู้ทำงานคณะสงฆ์อย่างมีอำนาจเต็มตามกฎหมายและครอบคลุมงานทุกส่วนในเขตปกครองหรือในวัด ส่วนรองเจ้าคณะ รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส จะมีอำนาจหน้าที่เต็มตามตำแหน่ง ก็แต่โดยได้รับการมอบหมายจึงบัญญัตินามว่า “พระสังฆาธิการ” ซึ่งเปรียบได้กับข้าราชการของฝ่ายราชอาณาจักร (พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2550 : 19)

พระสังฆาธิการ จึงมีหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน และมีบทบาทโดยตรงต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ดำรงอยู่สืบต่อไป

วัดและพระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญแก่ประชาชนและสังคมมาตลอดไม่ว่าจะเป็นแหล่งให้การศึกษา การอาชีพ การรักษาโรค การพิจารณาตัดสินความ การให้คำแนะนำสั่งสอนและปรึกษา สร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้งกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่รวมอยู่ในวัด ต่อมาบทบาทดังกล่าวได้ลดน้อยลงตามสภาพความเจริญและการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง มีการแบ่งความรับผิดชอบกิจกรรมบางอย่างที่วัดเคยมีบทบาทออกไป เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล ประกอบกับวิถีชีวิตของประชาชนที่รับเอาอารยธรรมทางตะวันตกมากขึ้น

กระทั่งความจำเป็นในการประกอบอาชีพ ทำให้บุคคลที่เคยเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด ลดลงไปด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างวัดและพระสงฆ์กับประชาชนก็ห่างกัน ขาดการส่งเสริมการให้ความร่วมมือในกิจกรรมการงานบำรุงดูแลรักษาวัดและกิจการในพระพุทธศาสนาเท่าที่ควร ส่งผลให้โอกาสของประชาชนที่จะได้ศึกษาเรียนรู้หลักธรรมทางศาสนาน้อยลง มีผลให้คุณธรรมจริยธรรมในสังคมเสื่อมลง ประกอบกับมีวัดหลายแห่งได้มุ่งเน้นการพัฒนาในด้านวัตถุ มีการก่อสร้างที่ใหญ่โตสวยงาม ใช้งบประมาณจำนวนมากทำให้เกิดความจำเป็นและไม่สอดคล้องกับสภาพชุมชนเศรษฐกิจและการใช้งาน เกิดการทำลายสภาพแวดล้อมของวัด มุ่งหารายได้เข้าวัดมากเกินไป พระสงฆ์ไม่สนใจศึกษาเล่าเรียน รวมทั้งการปฏิบัติและเผยแผ่แก่ประชาชน ทำให้เกิดวิกฤติศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้องค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง คือ วัด พระสงฆ์ ตลอดจนพุทธศาสนิกชน ได้มีการฟื้นฟู พัฒนา กำหนดแนวทางดำเนินการกิจการพระศาสนาให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพสมบูรณ์ เป็นศูนย์รวมจิตใจโดยพระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและช่วยชี้แนวทางที่ถูกต้อง (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2550 : 4)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม สำนักเรียนคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์” ที่จะได้มีการศึกษาให้่องแท้เพื่อประโยชน์ในทางวิชาการและนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อการส่งเสริมกิจการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักการบริหารจัดการศึกษาในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม สำนักเรียนคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อศึกษารูปแบบจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม สำนักเรียนคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ มีรายละเอียด ดังนี้
 - 1) ข้อมูลจากเอกสาร ชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539
 - 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้
2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล
วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษามาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้
3. สรุป อภิปรายผล และแสดงข้อเสนอแนะ
4. จัดทำเป็นเล่มวิทยานิพนธ์ที่สมบูรณ์

ผลการการวิจัย

จากการศึกษา การศึกษารูปแบบจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม สำนักเรียนคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ พบว่า

1 แนวคิดและหลักการบริหารจัดการศึกษาในพระพุทธศาสนา

รูปแบบและวิธีการบริการกิจการคณะสงฆ์ตั้งแต่ ยุคสุโขทัย ยุครุ่งศรีอยุธยา ยุครุ่งธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น จวบกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ การปกครองคณะสงฆ์ไทยยังปฏิบัติตามรูปแบบการปกครองของพระพุทธองค์ถือตามพระธรรมวินัยเป็นหลัก ถึงแม้ว่าปัจจุบันนี้ คณะสงฆ์มีความสัมพันธ์ระหว่างศาสนจักรกับอาณาจักร การพึ่งอำนาจรัฐน่าจะเป็นการสร้างความคิดดีลึทธิให้กับพระธรรมวินัยและความบริสุทธิ์แห่งพระศาสนา

ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาไปตามนานาอารยประเทศ ถึงกระนั้นก็ตามพระสงฆ์ก็ยังอยู่บนกรอบแห่งพระธรรมวินัยเดียวกันนั่นเอง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ มีกระบวนการพัฒนาการด้านเทคโนโลยีและการบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำ การบริหารไปสู่ความเจริญและมีกฎหมาย พระราชบัญญัติ

ข้อบังคับ ระเบียบต่าง ๆ มาถือกุลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการปกครองคณะสงฆ์มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก เช่น ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น รูปแบบแนวคิดและวิธีการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ถือว่ามีส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ฉะนั้น ผู้ที่จะเป็นผู้นำในการบริหารคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถ และเป็นผู้เพียบพร้อมด้านจริยวัตรข้อปฏิบัติที่ดีงาม และเป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม

2 สภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม สำนักเรียนคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์

สภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม สำนักเรียนคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ ได้แก่

- 1) เนื้อหาสาระ เก่าเกินไป และภาษาที่ใช้ในหนังสือเป็นภาษาที่เข้าใจยาก โดยเฉพาะเนื้อหาสาระในแผนกธรรมเน้นการจำมากกว่าความเข้าใจ ขาดการประยุกต์ใช้ ไม่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน จึงควรปรับปรุงภาษาที่ใช้ให้เป็นภาษาที่เข้าใจง่าย
- 2) วิธีการเรียนการสอน เน้นการท่องจำ ไม่ค่อยมีการประยุกต์ใช้และขาดการคิดวิเคราะห์
- 3) หนังสือ ตำราประกอบการเรียน ไม่เพียงพอ วิชาทางศาสนา มีน้อยเกินไป สื่อ-อุปกรณ์ประกอบการสอน มีน้อย ไม่เพียงพอ ขาด รุด เสี่ยงหาย ควรปรับปรุงสื่อการสอนและมีอุปกรณ์ให้ทันสมัยและให้เพียงพอต่อความต้องการ
- 4) เกณฑ์การวัดและประเมินผล ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม มักใช้การวัดความจำ มากกว่าความเข้าใจและการคิดวิเคราะห์

ดังนั้น สภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม สำนักเรียนคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ คือ การวิเคราะห์ประเด็นการจัดการศึกษาที่มุ่งศึกษาปัญหาและการพัฒนาระบบการศึกษา ต้องการปรับตัวและพัฒนาทั้งระบบและโครงสร้างต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับพื้นที่ การพัฒนาระบบการจัดการศึกษาให้คุณภาพเทียบเท่า การกระจายอำนาจการถ่ายโอนภารกิจการศึกษา การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งขับเคลื่อนทางในรูปแบบการกระจายอำนาจอย่างมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย เพราะประเด็นปัญหาการศึกษาของชาติมิใช่เป็นหน้าที่ของบุคคลใดเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยความร่วมมือทุกภาคส่วนเพื่อเป็นการจรรโลงไว้ซึ่งประโยชน์อันดีงามทางพระพุทธศาสนา

3 เพื่อศึกษารูปแบบจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม สำนักเรียนคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์

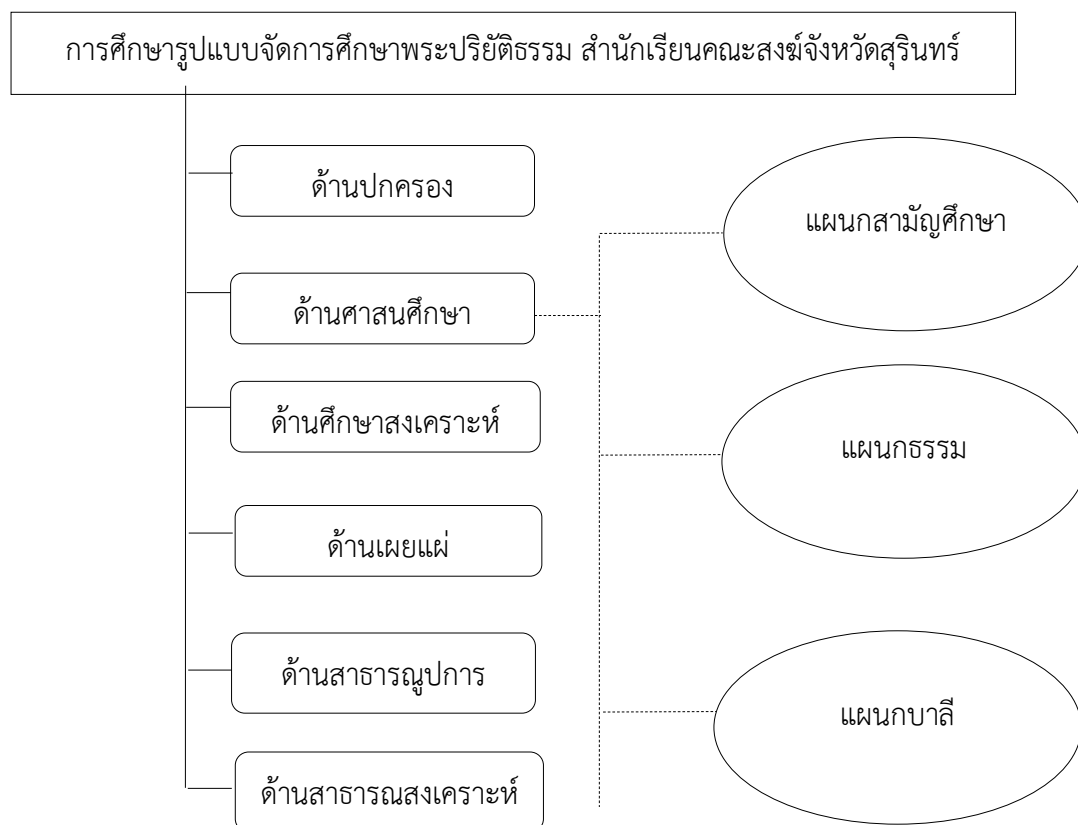
การศึกษารูปแบบจัดการศึกษาของ สำนักเรียนคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ โดยมี 3 แผนก ได้แก่ 1) วัดใหม่ศรีวิหารเจริญ แผนกบาลี ซึ่งมีดังนี้ ให้เรียนเฉพาะไวยากรณ์ เมื่อสอบได้แล้ว ไม่ต้องสอบ ส่วนการสอบแปลธรรมบท ไม่มีการเปลี่ยนแปลง สอบเก็บคะแนน ด้านไวยากรณ์ โดยจะมีการทดสอบทุกไตรมาส (3 เดือนหนึ่งครั้ง) สอบเก็บสะสมไวยากรณ์ 7 หัวข้อ การสอบแปลธรรมบท ไม่มีการเปลี่ยนแปลง สอบเก็บคะแนน ด้านไวยากรณ์ โดยจะมีการทดสอบทุก 6 เดือน มีสอบปรนัยบางส่วน สอบเก็บสะสมไวยากรณ์ 7 หัวข้อ การสอบแปลธรรมบท ไม่มีการเปลี่ยนแปลง สอบเก็บคะแนน ทั้งด้านไวยากรณ์ 7 หัวข้อ และด้านแปลธรรมบท โดยจะมีการทดสอบทุก 6 เดือน สอบธรรมบท 2 ภาค ต่อ 6 เดือน ทดสอบไวยากรณ์ ตามปกติเหมือนเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนการสอบแปลธรรมบท แต่จะมีการประกาศก่อนสอบว่าจะออกแปลธรรมบทภาคไหน

ก่อนการสอบ 7 วัน ให้มีการสอบไวยากรณ์ ด้วยข้อสอบปรนัย และอัตนัย ส่วนอื่น ๆ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแปล ธรรมเนียมเหมือนไม่เปลี่ยนแปลง โดยมีผลงานที่ชัดเจน 2) วัดโพธาราม แผนกธรรม มีการบริหารจัดการ หลักสูตรนักเรียน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนักเรียน มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย แต่ หน่วยงานรับผิดชอบหลัก คือ แม่กองธรรมสนามหลวง ที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายและวางแนวทาง ปฏิบัติให้กับนักเรียนและสำนักศาสนศึกษาและบุคคลอื่น ๆ ให้ปฏิบัติตาม ส่วนการเรียนการสอนนักเรียน จะดำเนินการอยู่ที่สำนัก 3) โรงเรียนปริยัติโกศลวิทยา แผนกสามัญศึกษา เป็นเหมือนโรงเรียนขยายโอกาส สำหรับนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เนื่องจากเด็กที่เข้ามาบวชเรียนที่นี่จะได้เรียนฟรีโดยไม่มีค่าใช้จ่ายใด ๆ นอกจากนี้ทางโรงเรียนยังดูแลเรื่องค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นค่าอาหาร ค่าหนังสือ ค่า อุปกรณ์การเรียน ค่าผ้าไตรจีวร ค่าของใช้ส่วนตัว ตลอดจนค่ายานพาหนะในการมาโรงเรียนสำหรับกรณีที่ สามเณรไม่ได้จำวัดที่โรงเรียนแต่จำวัดอยู่ที่วัดใกล้บ้าน โดยงบประมาณทั้งหมดได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ.) โดยมอบมาในลักษณะเงินอุดหนุนรายหัว สำหรับโรงเรียนนั้นจะไม่มี การสอบคัดเลือกเหมือนโรงเรียนทั่วไปแต่จะเปิดให้สมัครเข้ามา โดยไม่จำกัดการเปิดรับสมัครเฉพาะในช่วงชั้น ใด แต่หลักๆ จะเน้นรับนักเรียนในช่วงมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยในแต่ละปีจะมีการออก แนะแนวและประชาสัมพันธ์ถึงการศึกษาทางเลือกประเภทนี้ เพื่อให้โอกาสทางการศึกษาเข้าไปถึงเด็ก ๆ ได้ มากที่สุด จะดำเนินกิจกรรมออกแนะแนวจะมีการถามลูกเณรที่เข้ามาบวชเรียนในปีก่อนว่า ปีนี้มีเด็กคนไหนมี ลักษณะเหมือนลูกเณรบ้าง เมื่อทราบข้อมูลแล้ว ทางคุณครูจะเดินทางไปหาผู้ปกครองเพื่อแนะนำโรงเรียน โดย ผู้ปกครองที่มีรายได้น้อยก็มักสนใจและให้ตอบรับเป็นอย่างดี

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

นักเรียนคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ มีความโดดเด่นในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านศาสนศึกษา โดยมีนโยบายสนับสนุนด้านการศึกษาพระปริยัติธรรม ทั้ง 3 แผนก ได้แก่ แผนกสามัญ ศึกษา แผนกธรรม และแผนกบาลี เพื่อเป็นช่องทางในการสืบทอดพระพุทธศาสนา และได้รับการยกย่องจาก ทางภาครัฐและเอกชน จึงนับได้ว่า คณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ มีบทบาทโดดเด่นใน ด้านศาสนศึกษา ทำให้มีองค์ ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังแผนภูมิ ต่อไปนี้

แผนภาพ 1 สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา รูปแบบจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม สำนักเรียนคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ พบว่า

1 แนวคิดและหลักการบริหารจัดการศึกษาในพระพุทธศาสนา

แนวคิดและหลักการบริหารจัดการศึกษา โดยมีการใช้เทคโนโลยีมากขึ้น กำหนดให้ครูอาจารย์เป็นผู้บริหารมีอาชีพในการ กำหนดวิธีการและเครื่องมือในการวัดจริยธรรม คุณธรรม และวัดคุณภาพทั้งภายในและภายนอก ในการประกันคุณภาพทางการศึกษา ส่วนในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ให้ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน เมื่อการศึกษาทางโลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และมีความตระหนักที่จะนำศีลธรรมเข้าไปแก้ปัญหาของสังคม กระบวนการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์โดยเฉพาะพระปริยัติธรรมทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรม จึงควรที่จะมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงให้เข้าเป็นระบบ เพื่อจะได้รองรับเด็กที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถเข้ามาศึกษาในคณะสงฆ์ และสามารถเทียบโอนกันได้ก็จะทำให้เด็กที่มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ได้ศึกษาทั้งฝ่ายธรรมและฝ่ายโลกควบคู่กันไป และเป็นการสร้างศาสนทายาทและเปิดโอกาสให้เป็นทางเลือกใหม่ในการศึกษาของชาติ ถ้าเข้ามาบวชเรียนในวัด พระจัดการดูแลให้ คือ จัดศาสนศึกษาซึ่งเป็นการจัดการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณรที่เข้ามาบวชเรียนเพื่อเป็นทางเลือก หนึ่งของผู้ต้องการให้ลูกของตนเองมีคุณธรรมและจริยธรรม เข้ามาบวชเรียนเพื่อที่จะเป็นพลเมือง ดีของชาติ และรัฐจะต้องให้การสนับสนุนด้านงบประมาณเหมือนโรงเรียนทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหามณเฑียร อีรานนโท (จารังกิจ) (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการศึกษาของ

คณะสงฆ์ไทย พ.ศ. 2489-2530 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านบวกและด้านลบ ผลการวิจัยพบว่า สถานภาพของพระภิกษุสามเณรที่บวชเรียนตามประเพณีเดิมของไทยและอยู่ครองเพศบรรพชิตเป็นเวลานานนั้น ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ยากจนในท้องถิ่นชนบทที่ห่างไกล และเป็นบุคคลที่มาจากกลุ่มคนที่เสียเปรียบในสังคมในด้านโอกาสทางการศึกษาในระบบการศึกษาของรัฐ ด้านการดำเนินงานการจัดการศึกษาของพระภิกษุสามเณรพบว่า มีปัญหาและอุปสรรคเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และแผนกบาลี ทั้งในด้านการบริหารหลักสูตร การเรียนการสอนและการวัดผล รวมถึงในด้านคุณภาพและสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา อันเป็นผลมาจากการไม่ได้รับการเอาใจใส่ หรือใส่ใจอย่างจริงจังจากรัฐและคณะสงฆ์อย่างจริงจัง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาบุญมี (วรรณวิเศษ) อธิปญโญ (2544 : 9-14) ได้ทำการศึกษาเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิต ข้อปฏิบัติและบทบาทในการพัฒนาสังคมของ พระธรรมวิสุทธิมงคล โดยศึกษาจากเอกสารและศึกษาจากภาคสนาม ด้วยการสังเกต และการสัมภาษณ์จากผู้รู้ การศึกษาวิจัยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และนำเสนอผลการศึกษาวิจัยโดยวิธีพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า พระธรรมวิสุทธิมงคลเป็นพระสงฆ์ที่เกิดในครอบครัวที่มีอาชีพเกษตรกรรม แต่ฐานะทางการเงินของสกุลท่านอยู่ในสภาพค่อนข้างดีขณะเข้าสู่ความเป็นสมณเพศ สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ยึดถืออุดมคติเป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจ เป็นพระสงฆ์นักปฏิบัติสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน พระธรรมวิสุทธิมงคล เป็นพระสงฆ์ที่เจริญด้วยปฏิบัติ มีอาจารย์วัตรอันงดงามอย่างเสมอต้นเสมอปลายมาโดยตลอดเป็นผู้มีเอกลักษณ์ประจำตัวคือการสอนธรรมะที่เข้มงวดและจริงจัง ข้อวัตรปฏิบัติในแต่ละวันเป็นไปเพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา บทบาทการพัฒนาสังคมของท่านในด้านการปกครอง การเผยแผ่ สาธารณสงเคราะห์การทำ นุบำรุงสิ่งแวดล้อม การช่วยเหลือสังคมและประเทศชาตินั้น ได้รับผลออกมาเป็นที่น่าพอใจเป็นอย่างยิ่ง โดยสรุปการพัฒนาของท่านมีอยู่ 2 ด้าน คือ 1) ด้านจิตใจ ได้แก่ การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรม ความดีงาม ตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเน้นการนำไปปฏิบัติมากกว่าการสอนให้รู้เท่านั้น 2) ด้านวัตถุ ได้แก่ การพัฒนาการศึกษา สาธารณสุข และสาธารณประโยชน์ อื่น ๆ ตลอดจนการเป็นผู้นำในการตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาวินี เพ็ชรสัตร์ (2537 : 64) ได้ศึกษาบทบาทของครอบครัวและพระพุทธศาสนาต่อการป้องกันอาชญากรรม ผลจากการศึกษาพบว่าหากครอบครัวใดได้ทำหน้าที่หลักสำคัญได้แก่การอบรมเลี้ยงดูสมาชิกที่เกิดใหม่ให้มีคุณธรรม มีการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมโดยเฉพาะการนับถือพระพุทธศาสนาให้บุตรหลานในครอบครัวเกรงกลัวต่อบาป ก็จะช่วยให้เยาวชนเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ขณะเดียวกันพระพุทธศาสนาก็มีส่วนในการช่วยป้องกันอาชญากรรม

2 สภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม สำนักเรียนคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์

สภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม สำนักเรียนคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ เนื้อหาสาระ เก่าเกินไป และภาษาที่ใช้ในหนังสือเป็นภาษาที่เข้าใจยาก วิธีการเรียนการสอน เน้นการท่องจำหนังสือ ตำราประกอบการเรียน ไม่เพียงพอ วิชาทางศาสนา มีน้อยเกินไป เกณฑ์การวัดและประเมินผล ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม มักใช้การวัดความจำ มากกว่าความเข้าใจและการคิดวิเคราะห์ การวิเคราะห์ประเด็นการจัดการศึกษาที่มุ่งศึกษาปัญหาและการพัฒนาระบบการศึกษา ต้องการปรับตัวและพัฒนาทั้งระบบและโครงสร้างต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับพื้นที่ การพัฒนาระบบการจัดการศึกษาให้

คุณภาพเทียบเท่า การกระจายอำนาจการถ่ายโอนภารกิจการศึกษา การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งขับเคลื่อนทางในรูปแบบการกระจายอำนาจอย่างมีส่วนร่วมจากทุก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 11** (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของสงฆ์ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเขตการศึกษา 11 พบว่าสภาพการดำเนินงานด้านต่างๆ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ได้ดำเนินการด้านบุคลากรมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านการบริหารงานด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการส่งเสริมสนับสนุน และด้านอาคารสถานที่ วัตถุประสงค์ตามลำดับ นอกจากนี้ งานวิจัยนี้ยังพบด้วยว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาของโรงเรียนตามความเห็นของผู้จัดการ ผู้บริหารและครูผู้สอน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนแต่ละด้านประสบปัญหาและอุปสรรคมากที่สุดด้านบุคลากร รองลงมาได้แก่ ด้านการบริหารงาน ด้านอาคารสถานที่และวัตถุประสงค์ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ และด้านการส่งเสริมและสนับสนุนตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **คณินันต์ จันทบุตร** (2532 : 36) ทำวิจัยเรื่อง “สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย” การศึกษาพบว่า “สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาเริ่มทรุดต่ำลงในช่วงพัฒนาประเทศเป็นสมัยใหม่ ความนิยมในเทคโนโลยีทำให้ศาสนาถูกละเลยความสำคัญ วัดลดบทบาทด้านการศึกษาโดยถูกมองว่าการศึกษาแบบเดิมขัดแย้งต่อการพัฒนาประเทศ บทบาทที่เหลือของพระสงฆ์จึงเป็นบทบาทด้านพิธีกรรมและการสงเคราะห์ทางจิต สรุปได้ว่า บทบาทของพระสงฆ์มีอยู่หลายส่วนหลายด้านซึ่งล้วนแล้วแต่มีบทบาทและอิทธิพลต่อสังคมและชุมชนอย่างมากด้วยเหตุผลที่ว่า พระสงฆ์เป็นสถาบันที่เป็นที่พึ่งทั้งทางด้านจิตใจและกาย โดยเฉพาะเรื่องจิตใจถือว่าพระสงฆ์มีบทบาทอย่างมากในการอบรมขัดเกลาจิตใจของประชาชนซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ศุภากร เมฆขยาย** (2559 : 76) ทำการวิจัยเรื่องการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติ ผลการศึกษาพบว่า 1. สาเหตุในการจัดการศึกษาแก่เด็กไร้สัญชาติมีเหตุผลในการดำเนินการ 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก เป็นไปตามกฎหมายทั้งกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายมหาชน กฎหมายและระเบียบ รวมถึงมติคณะรัฐมนตรีของไทย ที่จะต้องคำนึงถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์โดยเฉพาะสิทธิในการศึกษานั้นเป็นสิทธิที่ได้รับการรับรอง และคุ้มครองตามกฎหมายระหว่างประเทศ ทั้งที่มีลักษณะเป็นจารีตประเพณีระหว่างประเทศ ซึ่งได้แก่ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และสนธิสัญญาที่ประเทศไทยลงนามเป็นภาคี ซึ่งได้แก่ กติการะหว่างประเทศว่าสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ค.ศ. 1966 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 และอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ ค.ศ. 1965 รวมทั้งสนธิสัญญาที่ประเทศไทยไม่ได้ลงนามเป็นภาคีดังนั้น ประเทศไทยจึงมีพันธกรณีในทางระหว่างประเทศที่ต้องให้การรับรอง และคุ้มครองสิทธิในการศึกษาของบุคคลตามที่กฎหมายระหว่างประเทศดังกล่าวได้กำหนดไว้ ประการที่สอง จากการศึกษาพบว่ากฎหมายระหว่างประเทศที่รับรองคุ้มครองสิทธิในการศึกษานี้ ต่างชี้ชัดว่าสิทธิในการศึกษานี้เป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ซึ่งฐานแห่งสิทธิ คือ “ความเป็นมนุษย์” ดังนั้น มนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะมีเชื้อชาติใด หรือสัญชาติใด หรือเป็น “คนไร้สัญชาติ” ย่อมมีสิทธิในการศึกษาเช่นเดียวกัน ประการที่สาม จะเห็นได้ว่าสนธิสัญญาที่ให้การรับรองสิทธิในการศึกษาดังกล่าว เป็นสนธิสัญญาที่มีลักษณะเปิดกว้างเพื่อเปิดโอกาสให้ประเทศต่างๆ สามารถเข้ามาลงนามเป็นภาคีผูกพันตามสนธิสัญญาได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้หลักการที่บัญญัติในสนธิสัญญานั้นถูกนำไปปฏิบัติอย่างกว้างขวางมากที่สุดในฐานะที่เป็นมาตรฐานขั้นต่ำในการรับรองสิทธิมนุษยชน 2. รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติ จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดวรรณกรรมและการลงพื้นที่ภาคสนาม และการสอบถามความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบการจัด

การศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติ ควรจัดแบบพหุวิธีการ คือการผสมผสานรูปแบบการจัดทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อเป็นการสร้างโอกาสและทางเลือกทางการศึกษาให้แก่ ผู้เรียน และตอบสนองความต้องการของชุมชนและนักเรียน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายให้ร่วมกันจัด การศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติ

3 รูปแบบจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม สำนักเรียนคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์

การศึกษารูปแบบจัดการศึกษาของ สำนักเรียนคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ โดยมี 3 แผนก ได้แก่ 1) แผนกบาลี ซึ่งมีดังนี้ ให้เรียนเฉพาะไวยากรณ์ เมื่อสอบได้แล้ว ไม่ต้องสอบ ส่วนการสอบแปลธรรมบท ไม่มีการ เปลี่ยนแปลง สอบเก็บคะแนน ด้านไวยากรณ์ 2) แผนกธรรม มีการบริหารจัดการหลักสูตรนักระธรรม และการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนนักระธรรม มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย แต่หน่วยงานรับผิดชอบหลัก คือ แม่ กองธรรมสนามหลวง ที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายและวางแผนทางปฏิบัติให้กับสำนักเรียนและสำนักศาส ศึกษาศึกษาและบุคคลอื่น ๆ ให้ปฏิบัติตาม 3) แผนกสามัญศึกษา เป็นเหมือนโรงเรียนขยายโอกาสสำหรับนักเรียน ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เนื่องจากเด็กที่เข้ามาบวชเรียนที่นั่นจะได้เรียนฟรีโดยไม่มีค่าใช้จ่ายใด ๆ นอกจากนี้ทาง โรงเรียนยังดูแลเรื่องค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นค่าอาหาร ค่าหนังสือ ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าผ้าไตรจีวร ค่าของใช้ส่วนตัว ตลอดจนค่ายานพาหนะในการมาโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระ มหาสมบุญ พันธุ์สุข (2550 : 4) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบการบริหารจัดการวัดในเขตปกครอง คณะสงฆ์ ภาค 14” ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการของวัดพัฒนาตัวอย่าง โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก ซึ่งเกิดจากวัดพัฒนาตัวอย่างได้มีการดูแลเอาใจใส่ในการบริหารจัดการวัดอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการ ปกครอง การเผยแผ่การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ซึ่ง การที่วัดพัฒนาตัวอย่างสามารถบริหารจัดการได้เช่นนี้ ความเป็นไปได้ว่า ได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย ช่วยสนับสนุน ทั้งนี้ การขับเคลื่อนนโยบายในการบริหารจัดการย่อมเกิดจากเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณร ภายในวัดเป็นสำคัญด้วย อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่าง ย่อมมีความแตกต่างและความ เด่นชัดมากกว่า โดยสามารถแสดงออกเป็นรูปธรรมและการกล่าวถึงอย่างต่อเนื่องกล่าวคือ เป็นวัดที่มีความ พร้อมในทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีสิทธิ์ ใจห้าว (2554 : 46) ทำการวิจัยเรื่องการประเมินผล การจัดการศึกษาแก่ลูกแรงงานต่างชาตินในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่าประเทศไทยยังมีปัญหา อุปสรรคใน การจัดการศึกษาหลายด้าน ได้แก่ ปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าประเทศ ทำให้เกิดปัญหาการให้บริการชั้น พื้นฐานและการให้บริการการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักมนุษยธรรมของไทยเพิ่มขึ้น ปัญหาด้านความเชื่อ เจต คติและความเข้าใจในนโยบายการจัดการศึกษาแก่ลูกแรงงานต่างชาติ ซึ่งพบว่า ยังมีผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และชุมชน ที่มีเจตคติทางลบต่อการจัดการศึกษาและการให้บุตรหลานเรียนร่วมกับลูกแรงงาน ต่างชาติหรือเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทย ปัญหาผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน และผู้ปกครองยังขาดความรู้ความ เข้าใจ ในการจัดการศึกษาตามบทบาทหน้าที่และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐานในการรับ นักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2548 ที่บัญญัติไว้ว่าให้สถานศึกษาถือเป็นหน้าที่ในการที่จะรับ เด็กที่อยู่ในวัยการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับเข้าเรียนในสถานศึกษา ปัจจุบันการจัด การศึกษาโดยบุคคลและองค์กรชุมชนหรือองค์กรเอกชนในรูปศูนย์การเรียน โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดตากและ จังหวัดระนอง ส่วนใหญ่มีปัญหาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภาครัฐไม่สามารถเข้าถึง ควบคุม กำกับหรือมีส่วนร่วมใน การกำหนดหลักสูตรกิจกรรมการสอน และการประเมินผลการเรียนได้ การจัดการศึกษาในศูนย์การเรียน ดังกล่าวปัจจุบัน นอกจากไม่ปฏิบัติตามกฎหมายแล้วยังมีความเสี่ยงที่จะสร้างผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนและ

อาจส่งผลกระทบต่อสังคมและความมั่นคงของชาติได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุษผา อนันต์สุชาติกุล (2554 : 34) ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบและการจัดการศึกษาแก่ทายาทรุ่นที่สองของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ผลการศึกษาพบว่าการจัดการศึกษาแก่ทายาทรุ่นที่สองของผู้อพยพจากประเทศพม่าที่สำคัญ 3 รูปแบบ 1. รูปแบบที่นำไปสู่การหลอมรวมปลูกฝังความเป็นไทยภายใต้แนวคิดเอกวัฒนธรรมเพื่อความมั่นคงของชาติ โดยใช้หลักสูตรและการสอนแบบเดียวกับเด็กไทย ไม่อ่อนไหวตอบสนองความต้องการเฉพาะของเด็กไร้สัญชาติ 2. รูปแบบที่ปลูกฝังความเป็นไทยแนวพหุวัฒนธรรมแม้เพียงบางส่วนหลักสูตรมีความยืดหยุ่น ให้โอกาสเรียนรู้รากเหง้าวัฒนธรรมของตนเอง เปิดทางเลือกเพื่อการอยู่ในประเทศไทยหรือคืนสู่มาตุภูมิ 3. รูปแบบที่คำนึงถึงการคืนสู่มาตุภูมิหรือไปประเทศที่สามในรูปแบบแรก ทั้งหมดดำเนินการโดยสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐสำหรับสองรูปแบบหลังส่วนใหญ่ดำเนินการโดยองค์กรเอกชนไม่หวังผลกำไรและโดยผู้อพยพที่มีศักยภาพ พบการดำเนินงานในโรงเรียนของรัฐบางส่วนแต่เป็นเพียงการเริ่มต้นและเป็นจำนวนน้อย มากการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติโดยภาครัฐและนอกภาครัฐยังขาดคุณภาพและทิศทางที่เหมาะสมตอบสนองความต้องการและความด้อยโอกาสของเด็กไร้สัญชาติ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ การศึกษารูปแบบจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม สำนักเรียนคณะสงฆ์ จังหวัดสุรินทร์ ” ทำให้มีข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

องค์การพระพุทธศาสนา และวัดต่าง ๆ ควรนำผลงานวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้ระบบการบริหารในองค์กรมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล สร้างความเข้าใจที่ดีระหว่างผู้บริหารกับพนักงานหรือบุคลากรภายในองค์กร ซึ่งเป็นประโยชน์และจำเป็นต่อการบริหารและการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรได้

2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะต่อไปนี้

- 1) ศึกษาเรื่องระบบการศึกษาปัญหาการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในภูมิภาคอื่น ๆ ต่อไป
- 2) ทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ให้มีประสิทธิภาพ
- 3) ควรศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในระดับกลุ่มโรงเรียนในแต่ละกลุ่มโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2526). *ประวัติพระพุทธศาสนาแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี ภาค 2*. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2551). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- คณินนิตย์ จันทบุตร. (2532). *สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม.
- ถวิน สมศรีรัฐกิจ. (2539). *คู่มือการจัดการศึกษาสงฆ์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- บุบผา อนันต์สุชาติกุล. (2554). *โครงการรูปแบบและการจัดการศึกษาสำหรับทายาทรุ่นที่สองของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พระเทพเวที (ประกอบ ธมฺมเสฏฺฐโณ). (2540). *พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายเถรสมาคม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมมิก จำกัด.
- พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญฺโญ). (2550). *การพัฒนาพระสังฆาธิการ*. [พิมพ์ครั้งที่ 7]. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปัญญาภรณ์ (สุชาติ ธรรมรัตน) และ พระมหาทองดี ปญฺญาวชิโร. (2548). *การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี*. กรุงเทพมหานคร: อาทรการพิมพ์.
- พระธรรมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม). (2530). *ธรรมบทวิเคราะห์*. กรุงเทพมหานคร: ไทยรายวัน.
- พระธรรมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม). (2545). *งานวิจัยการศึกษาเชิงวิเคราะห์พระคถาธรรมบท เล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร.
- พระพิพัฒนปริยัติสุนทร. (2548). *อนุโมทนาถา*. สำนักเรียนวัดเทพศิลากับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักเรียนวัดเทพศิลา.
- พระมหาทองดี ปญฺญาวชิโร. (2545). *คู่มือเปิดตำราเรียนบาลีสำนักศาสนศึกษาวัดเทพศิลา*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหาบุญมี อธิปญฺโญ. (2544). *บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี : พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)*. [วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาแผน พูนพิต. (2534). *รูปแบบระบบการบริหารงานทางวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี*. [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปกร.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล). (2548). *การบริหารวัด*. [พิมพ์ครั้งที่ 7]. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562. (2562, 16 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*.
- สนามหลวงแผนกบาลี. (2543). *เรื่องสอบบาลี*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2550). *คู่มือวิชาการโครงการคนรักวัด*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ,
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2554). *แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2541). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา*. [พิมพ์ครั้งที่ 10]. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสารสัน.
- เสถียร โพธิ์นันทะ. (2541). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย.
- เสถียร อุสาหะ. (2554). *นักเรียนไร้สัญชาติระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบโรงเรียนปีการศึกษา 2554*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สป.ศธ.

ผลของการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อแรงจูงใจ
ในการปฏิบัติงานของพนักงาน
THE EFFECT ON TRANSFORMATIVE LEARNING MANAGEMENT
ON EMPLOYEE MOTIVATION OF WORK

ดุสิต แก้วดอนรี¹, วาระดี ชาญวิรัตน์²

Dusit Kaewdonree¹, Waradee Chanvirat²

สาขาวิชาการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา¹⁻²

Human Potential Development Program,

Nakhon Ratchasima Rajabhat University¹⁻²

E-Mail : tui_dusit@yahoo.com¹

ได้รับบทความ: 6 กันยายน 2566; แก้ไขบทความ: 14 มิถุนายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 14 มิถุนายน 2567;

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง 2) เปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม 3) เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านทัศนคติ ด้านความต้องการ ด้านความสนใจพิเศษ ก่อนและหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พนักงานฝ่ายทรัพยากรบุคคลที่สมัครใจเข้าร่วมการทดลองจำนวน 21 คน ทำแบบวัดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน จากนั้นคัดเลือกพนักงานที่มีผลคะแนนจากน้อยที่สุดไปมากที่สุดจำนวน 12 คน นำมาแบ่งกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยวิธีการจับสลากแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทดลองจำนวน 6 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง โดยจัดแผนจำนวน 2 วัน ในการทดลองใช้เวลารวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบวัดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีค่าความเชื่อมั่น .945 แบบแผนการทดลองเป็นแบบการสุ่ม มีกลุ่มควบคุม และมีการประเมินก่อน-หลัง โดยพนักงานกลุ่มทดลองได้เข้าร่วมแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ส่วนพนักงานกลุ่มควบคุมไม่ได้เข้าร่วมแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลพบว่า พนักงานกลุ่มทดลองที่ได้เข้าร่วมแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงมีคะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลังการทดลอง พนักงานกลุ่มทดลองมีคะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานสูงกว่าพนักงานกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: แผนการจัดการเรียนรู้, การเปลี่ยนแปลง, แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

Abstract

The purposes of this research are to compare motivation of work before and after the experiment and also to have an attempt to find comparisons between the experimental group and the control group regarding the work motivation during the post-experiment. To compare motivation for performing tasks in terms of attitudes Demand side Special interest Before and after the experiment between the experimental group and control group. The sampled group used for this research consists 21 human resources employees volunteered to participate in the experiment and completed a motivation of work scale. Then select 12 employees with the lowest to highest scores. were selected and divided into 2 groups an experimental group of 6 people and a control group of 6 people. To carry out the research, this includes a learning management plan for change by arranging a plan of 2 days in which the trial takes a total of 12 hours. Apart from that, the collected data is used the Performance Motivation Scale with .945 reliability to measure and predict the probability and the experimental procedure is also randomly designed for this research. Moreover, a control group of employees conducted an assessment for both before and after the experiment. In the meanwhile, the experimental employees participated in the learning management plan for change, however, the control group did not participate in the learning management plan. Therefore, the data were analyzed to find the mean, standard deviation and t-test. The result indicates that the experimental group learners have a score of motivation of work higher than before the experiment occurred with statistical significance at the .05 level. In contrast, during the post-test, the experimental group learners received a score of motivation of work higher than the control group with the statistical significance at the .05 level.

Keywords: Learning Plan, Transformative, Motivation of work

บทนำ

แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน (Motivation of work) ของพนักงานเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ กล่าวคือ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากเพราะแรงจูงใจทำให้เกิดการกระทำ คือ พนักงานมีความอยากที่จะทำงาน มีความตั้งใจ ในการทำงาน พยายาม และใช้ความพยายามในการทำงานให้มีคุณภาพมากขึ้น ดำรงตน เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร สร้างสรรค์ และพัฒนางาน ตลอดจนคงอยู่กับองค์กรยาวนาน แต่ถ้าคนไหนขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน คนนั้นจะเฉื่อยชา ขาดความตั้งใจความสนใจในการปฏิบัติงาน ผลงานจะออกมาไม่มีคุณภาพ สร้างความเสียหายให้กับองค์กร (สุพานี สฤษฏ์วานิช, 2552: 156)

ฝ่ายทรัพยากรบุคคลของบริษัทแห่งหนึ่ง พบว่า ปี 2565 บริษัทมีอัตราพนักงานลาออกคิดเป็น 20.05% เพิ่มขึ้นจากปี 2564 ที่มีอัตราพนักงานลาออก 11.50% จากการรวบรวมข้อมูลจาก

แบบสัมภาษณ์การลาออกจากงาน (Exit interview) พบประเด็นการลาออก 2 ประเด็นหลัก 1) ประเด็นการบริการจัดการภายในบริษัท ได้แก่ ระบบการบริหารงาน คิดเป็น 7% อัตราเงินเดือนที่ได้รับ คิดเป็น 8% 2) ประเด็นส่วนตัว ได้แก่ สุขภาพและครอบครัว คิดเป็น 3% หัวหน้างานไม่รับฟังความคิดเห็น คิดเป็น 10% งานที่ทำไม่ตอบโจทย์ความต้องการและเป้าหมายของตัวพนักงานคิดเป็น 15% งานที่ทำไม่มีความท้าทาย คิดเป็น 9% ไม่ได้รับการพัฒนาตนเอง คิดเป็น 13% ทำงานมานาน ไม่มีการเติบโต คิดเป็น 23% และอื่นๆ 12% เหตุผลที่พนักงานที่ลาออกสอดคล้องกับลักษณะการขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ไม่มีอิสระทางความคิด หัวหน้าปิดกั้นความคิด ไม่ให้ลูกน้องเสนอความคิดเห็นในการทำงาน ขาดเป้าหมายในการทำงาน ทำงานให้แล้วเสร็จไปวันต่อวัน ไม่มีการวางแผนการทำงานล่วงหน้า และไม่มีการกำหนดเป้าหมายในการทำงาน ขาดพันธกิจที่ชัดเจน พนักงานไม่รู้ทิศทาง นโยบายการดำเนินงานขององค์กร รวมถึงความเติบโตในการทำงาน ไม่รู้ถึงความคาดหวังในตนเอง ขาดการพัฒนาความรู้ความสามารถ ขาดการสร้างความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง ขาดความสม่ำเสมอในการทำงาน บางวันมีปริมาณงานมาก แต่บางวันมีปริมาณงานน้อย ไม่มีการจัดสรรการทำงาน ขาดความเติบโตอาชีพ โดยเฉพาะคนที่มีความสามารถ ไม่ได้รับการส่งเสริม หรือพัฒนาศักยภาพของตนเอง (มงคล กรัตะนุถะ, 2562: 1)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีแรงจูงใจและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวคิดทฤษฎีแรงจูงใจ แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic motivation) หมายถึง สภาวะของบุคคลที่ได้รับแรงกระตุ้นมาจากภายนอกให้มองเห็นจุดหมายปลายทางและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง หรือการแสดงพฤติกรรมของบุคคล ได้แก่ เป้าหมายที่คาดหวัง ความรู้เกี่ยวกับความก้าวหน้าของตน สิ่งล่อใจอื่นๆ ที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม เช่น การให้รางวัล การชมเชย เป็นต้น 2) แรงจูงใจภายใน (Intrinsic motivation) หมายถึง สภาวะของบุคคลที่มีความต้องการที่จะเรียนรู้หรือแสวงหาบางสิ่งบางอย่างด้วยตนเองโดยมิต้องให้บุคคลอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง หรือมีสิ่งล่อใดๆ แรงจูงใจภายในจะเกิดขึ้นได้ด้วย ความต้องการ (Need) ทักษะคติ (Attitude) และ ความสนใจพิเศษ (Special Interest) สอดคล้องกับการวิจัยของ (Stephen P. Robbins, 1996: 213) และจากการวิจัย พบว่า แรงจูงใจภายในมีผลโดยตรงต่อการปฏิบัติงานของพนักงาน แรงจูงใจภายในได้รับผลโดยตรงจากแรงจูงใจภายนอกสูงมาก แสดงให้เห็นว่าองค์กรต้องให้ความสำคัญกับแรงจูงใจภายในควบคู่กับแรงจูงใจภายนอก อันประกอบด้วย ความอิสระในการทำงาน ความสำเร็จในงาน ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมในการทำงาน ความก้าวหน้าในอาชีพของพนักงาน เป็นการตอบสนองทางด้านจิตใจของพนักงาน เพราะมีผลโดยตรงต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานที่สามารถขับเคลื่อนจูงใจพนักงานให้เกิดความผูกพันทำงานกับองค์กร และยังช่วยลดอัตราการลาออกได้ (ภิศรรมณีย์ อาจชอบการ ประยงค์ มีใจเชื้อ สุภาพร เฟ่งพิศ, 2560: 122)

จากข้อมูลข้างต้น และจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีแรงจูงใจและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยมีความสนใจในแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของ Mazirow โดยนำกระบวนการเปลี่ยนแปลง 10 ขั้นตอน อ้างถึงใน ธนา นิลชัยโกวิทย์ และอดิสร จันทรสขุ (2559: 30) และ วิจารณ์ พานิช (2558: 31) ได้กล่าวถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงเป็นกลไกการเรียนรู้เป็น 4 แนวทาง ผู้วิจัยจึงมาเป็นแนวทางในการจัดแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำมาพัฒนาและเพิ่มแรงจูงในการปฏิบัติงาน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความต้องการ 2) ด้านทักษะคติ 3) ด้าน

ความสนใจพิเศษ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้พนักงานเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยจัดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน คือ 1) ทบทวนความรู้เดิม 2) เรียนรู้ความหมายใหม่ 3) เปลี่ยนแปลงความหมายเดิม 4) เปลี่ยนแปลงกรอบของการให้ความหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของสมสิทธิ์ อัสตรนธิ และกาญจนา ภูครองนา (2560: 225) ได้วิจัยการศึกษาวิเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดปัญญาศึกษาเพื่อการบ่มเพาะความเชื่อตรง โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งเน้น การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดปัญญาศึกษาเพื่อการบ่มเพาะความเชื่อตรง ผลการศึกษาพบว่า การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงแนว จิตตปัญญาศึกษา สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงและยั่งยืนได้จริงด้วยการกลับเข้าไปทำงานกับธรรมชาติ ด้านในถึงระดับชุดความเชื่อพื้นฐาน หรือกรอบการอ้างอิง โดยเปลี่ยนวิธีการรู้คิด รื้อถอนชุดความเชื่อเดิม เกิดการขยายกรอบการอ้างอิงให้กว้างใหญ่ และครอบคลุมความจริงที่มากขึ้นกว่าเดิม ในที่สุดจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนท่าที ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม เกิดเป็นวิถีชีวิตอย่างใหม่ที่จริงแท้ พึงประสงค์มากขึ้น และไม่ย้อนกลับ

จากความเป็นมา และความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจศึกษาผลของการจัดการการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน เพื่อให้พนักงานเกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงแรงจูงใจภายในของพนักงาน ให้เกิดแรงจูงใจภายในตัวเอง ส่งผลให้พนักงานมีความสุขและสนุกในการทำปฏิบัติงาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง
2. เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม
3. เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านทัศนคติ ด้านความต้องการ ด้านความสนใจพิเศษ ก่อนและหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงการทดลอง (Experimental research) โดยผู้วิจัยมีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรของการวิจัย ได้แก่ พนักงานบริษัทแห่งหนึ่งมีพนักงานปฏิบัติงานสำนักงานใหญ่จำนวน 176 คน แบ่งเป็น ฝ่ายการตลาด 77 คน ฝ่ายกฎหมาย 5 คน ฝ่าย IT 11 คน ฝ่ายบัญชีและการเงิน 38 คน ฝ่ายพัฒนาผลิตภัณฑ์ 5 คน สำนักงาน 17 คน ฝ่ายทรัพยากรบุคคล 21 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สุ่มเลือกหน่วยงาน/ฝ่ายด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการจับสลากได้ฝ่ายทรัพยากรบุคคล 21 คน และสมัครใจร่วมการทดลอง ทำแบบวัดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ได้พนักงานที่มีผลคะแนนจากน้อยที่สุดไปมากที่สุดจำนวน 12 คน นำมาแบ่งกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยวิธีการจับสลากแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทดลองจำนวน 6 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 6 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ทำการทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง โดยมีขั้นตอนการดำเนินการสร้างดังนี้

2.1.1 ศึกษาตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

2.1.2 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และเหมาะสมกับการนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 สรุปแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

กระบวนการเปลี่ยนแปลง	รูปแบบ/กิจกรรม	ด้านการเปลี่ยนแปลง
1. ทบทวนความรู้เดิม	กิจกรรมการเตรียมความพร้อม/สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ 1. กิจกรรม “Check in walk” 2. กิจกรรม “แนะนำตัว 4 ช่อง” 3. กิจกรรม “ตระกร้า 3 ใบ” กิจกรรมสังเกต สำรวจและเปิดเผยลักษณะภายในตนเอง การยอมรับและการคลี่คลายภายในหรือเพิ่มทักษะที่สามารถนำไปใช้ และเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงตน 4. กิจกรรม “สัตว์สี่ทิศ” 5. กิจกรรม “วาดภาพปริศนา”	แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน
2. เรียนรู้ความหมายใหม่	6. กิจกรรมสายธารชีวิต	แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน
3. เปลี่ยนแปลง	7. กิจกรรมคนบันดาลใจ	แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน
ความหมายเดิม		
4. เปลี่ยนแปลงกรอบของการให้ความหมาย	8. กิจกรรมการตั้งเป้าหมาย	แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

2.1.3 นำแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ความสอดคล้อง

ของวัตถุประสงค์ เนื้อหา ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาเห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมานั้นมีความเหมาะสมเป็นไปได้ และให้นำกิจกรรมที่ 6 และกิจกรรมที่ 7 จัดต่อเนื่องกัน เพื่อให้เชื่อมโยงกับกิจกรรมที่ 8

2.1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่สร้างขึ้น ไปทดลอง tryout กับพนักงานที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานฝ่ายทรัพยากรบุคคล สังกัดโรงงาน โดยไม่ซ้ำกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา วิธีการ และเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ จากการทดลอง tryout ผู้วิจัยเพิ่มเติม Clip VDO กิจกรรมที่ 7 เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการทดลองเกิดแรงกระตุ้นภายในตนเอง

2.1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ทดลองใช้แล้วมาปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปใช้จริงกับกลุ่มทดลอง

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามแรงงูใจในการปฏิบัติงาน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการสร้างดังนี้

2.2.1 ศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงงูใจในการปฏิบัติงานของพนักงานให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และครอบคลุมนิยามศัพท์เฉพาะ

2.2.2 ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แบบวัดของ อรพินท์ ชูชม อัจฉรา สุขารมณ และวิลาส ลักษณะ ชั่ววลี (2542: 165) แบบวัดแรงงูใจในฉบับผู้ใหญ เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มี 5 ระดับ ตั้งแต่ 1-5 ประกอบด้วยข้อคำถามประเมินระดับแรงงูใจในการปฏิบัติงาน ตามประเภทของแรงงูใจภายใน ได้แก่ ความต้องการ ทศนคติ ความสนใจพิเศษ จำนวนข้อ 28 ข้อ

2.2.3 นำแบบวัดแรงงูใจในการปฏิบัติงาน เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยมีดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความแต่ละข้อกับจุดประสงค์ (Item-Objective Congruence index: IOC) ตั้งแต่ .50 ถึง 1.00 มีการปรับปรุงแบบวัดแรงงูใจในการปฏิบัติงาน ดังนี้ ปรับปรุงคำถามเพื่อให้ผู้ตอบแบบวัดเข้าใจคำถามได้แก่ ด้านความต้องการ ข้อที่ 1 และ 8 ด้านทศนคติ ข้อที่ 11 ด้านความสนใจพิเศษ ข้อที่ 25, 27 และ 28

2.2.4 นำแบบวัดแรงงูใจในการปฏิบัติงานที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับพนักงานที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างพนักงานฝ่ายทรัพยากรบุคคล สังกัดโรงงาน โดยไม่ซ้ำกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน เพื่อตรวจสอบการใช้ภาษา คำชี้แจงในการทำแบบวัด และคุณภาพของแบบวัดรายข้อ ตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดรายข้อ พบว่า ดัชนีค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบวัดอยู่ระหว่าง .515 ถึง .898 และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .945 โดยข้อคำถามทั้ง 28 ข้อเป็นข้อคำถามที่ใช้ได้

2.2.5 นำแบบวัดแรงงูใจในการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3. การดำเนินการทดลอง

การวิจัยในครั้งนี้มีแบบแผนการทดลองแบบสุ่ม มีกลุ่มควบคุม และมีการประเมินก่อน-หลัง (Randomized control group pretest-posttest design) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการทดลอง ดังนี้

4. ขั้นตอนการทดลอง

4.1.1 ขอความอนุเคราะห์ดำเนินการทดลองจากบริษัทเอกชน และเข้าพบพนักงานฝ่ายทรัพยากรบุคคล เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัย และการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1.2 ให้พนักงานฝ่ายทรัพยากรบุคคลบริษัทเอกชนกลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน จากการทดสอบค่าที่ พบว่า ก่อนการทดลอง คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน

5. ขั้นตอนการทดลอง

ระยะการทดลองเริ่มดำเนินการทดลอง โดยให้กลุ่มทดลอง เข้าร่วมแผนการจัดการเรียนรู้เป็นเวลา 2 วัน วันละ 6 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม

6. ขั้นหลังการทดลอง

หลังการทดลอง ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและรวบรวมคะแนนก่อนและหลังการทดลองเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบค่าที่ ตามทฤษฎีแล้วใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดเล็ก ส่วนในทางปฏิบัติใช้กับกลุ่มตัวอย่างขนาดใดก็ได้ แต่มีข้อตกลงเบื้องต้นสำคัญคือกลุ่มตัวอย่างต้องมาจากประชากรที่มีการแจกแจงปกติหรือเข้าใกล้การแจกแจงปกติ (Weiss, 1995: 55) ในเบื้องต้นผู้วิจัยจึงทดสอบการแจกแจงปกติโดยใช้ One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการแจกแจงปกติ ดังนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที่ โดยผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มทดลอง (n = 6) ก่อนและหลังการทดลอง

ระยะ	$\bar{X}$	S.D.	t	p
หลังการทดลอง	4.11	.44	3.839*	.012
ก่อนการทดลอง	3.92	.50		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มทดลองก่อน การทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนน 3.92 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .50 ภายหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนน 4.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .44 เมื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อน และหลังการทดลอง พบว่า ภายหลังการทดลองพนักงานกลุ่มทดลองมีคะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลอง ($n = 6$) และกลุ่มควบคุม ($n = 6$)

ระยะ	$\bar{X}$	S.D.	t	p
กลุ่มทดลอง	4.11	.50	2.681*	.023
กลุ่มควบคุม	3.42	.46		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม พบว่า ภายหลังการทดลองแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนน 4.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .44 สำหรับพนักงานกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ย 3.42 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .46 เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของทั้งสองกลุ่ม พบว่า ภายหลังการทดลอง พนักงานกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงกว่าพนักงานกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 4 คะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มทดลอง ($n = 6$) และกลุ่มควบคุม ($n = 6$)

คนที่	กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม			
	ก่อนทดลอง	ระดับ	หลังทดลอง	ระดับ	ก่อนทดลอง	ระดับ	หลังทดลอง	ระดับ
1	3.21	ปานกลาง	3.39	ปานกลาง	3.29	ปานกลาง	3.25	ปานกลาง
2	4.64	มากที่สุด	4.75	มากที่สุด	2.64	ปานกลาง	2.57	ปานกลาง
3	3.50	ปานกลาง	3.93	มาก	3.64	มาก	3.68	มาก
4	4.14	มาก	4.25	มาก	3.79	มาก	3.71	มาก
5	4.14	มาก	4.25	มาก	3.89	มาก	3.82	มาก
6	3.89	มาก	4.14	มาก	3.57	มาก	3.46	ปานกลาง
$\bar{X}$	3.92	มาก	4.11	มาก	3.47	มาก	3.42	มาก
S.D.	0.50		0.44		0.45		0.46	

จากตาราง 4 พบว่า ผลคะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มทดลอง ก่อนทดลองมีคะแนน

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) และหลังการทดลองมีคะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) ส่วนพนักงานกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลองมีคะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.47$) และหลังการทดลองมีคะแนนแรงจูงใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.42$)

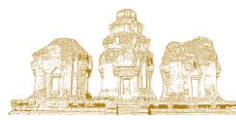
ตาราง 5 คะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านความต้องการ ของพนักงานกลุ่มทดลอง ($n = 6$) และกลุ่มควบคุม ($n = 6$)

คนที่	กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม			
	ก่อนทดลอง	ระดับ	หลังทดลอง	ระดับ	ก่อนทดลอง	ระดับ	หลังทดลอง	ระดับ
1	3.80	มาก	4.00	มาก	4.00	มาก	3.90	มาก
2	5.00	มากที่สุด	4.70	มากที่สุด	3.00	ปานกลาง	3.00	ปานกลาง
3	4.10	มาก	4.20	มาก	3.70	มาก	3.70	มาก
4	5.00	มากที่สุด	4.90	มากที่สุด	4.00	มาก	4.00	มาก
5	4.60	มากที่สุด	4.70	มากที่สุด	4.00	มาก	4.20	มาก
6	4.50	มาก	4.70	มากที่สุด	3.60	มาก	3.60	มาก
$\bar{X}$	4.50	มาก	4.53	มากที่สุด	3.72	มาก	3.73	มาก
S.D.	0.48		0.35		0.39		0.42	

จากตาราง 5 พบว่า คะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านความต้องการ ของพนักงานกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านความต้องการของพนักงาน กลุ่มทดลองก่อนทดลองมีคะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$) และหลังการทดลองมีคะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.53$) มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ส่วนพนักงานกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลองมีคะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านความต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$) และหลังการทดลองมีคะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) เมื่อพิจารณาถึงคะแนนทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านความต้องการกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม ทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมการทดลอง

ตาราง 6 คะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านทัศนคติ ของพนักงานกลุ่มทดลอง ($n = 6$) และกลุ่มควบคุม ($n = 6$)

คนที่	กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม			
	ก่อนทดลอง	ระดับ	หลังทดลอง	ระดับ	ก่อนทดลอง	ระดับ	หลังทดลอง	ระดับ
1	3.00	ปานกลาง	3.38	ปานกลาง	3.25	ปานกลาง	2.88	ปานกลาง

2	4.88	มากที่สุด	4.75	มากที่สุด	3.00	ปานกลาง	2.75	ปานกลาง
3	3.38	ปานกลาง	4.25	มาก	3.88	มาก	3.88	มาก
4	4.88	มากที่สุด	4.75	มากที่สุด	3.88	มาก	3.88	มาก
5	4.25	มาก	4.63	มากที่สุด	3.88	มาก	3.75	มาก
6	3.88	มาก	4.13	มาก	4.13	มาก	3.75	มาก
$\bar{X}$	4.04	มาก	4.31	มาก	3.67	มาก	3.48	ปานกลาง
S.D.	0.77		0.53		0.44		0.52	

จากตาราง 6 พบว่า คะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านทัศนคติ ของพนักงานกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านทัศนคติของพนักงานกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลองอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$) และหลังการทดลองมีคะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$) มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ส่วนพนักงานกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลองมีคะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านทัศนคติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) และหลังการทดลอง มีคะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$) มีคะแนนเฉลี่ยลดลง เมื่อพิจารณาพบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม ทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมการทดลอง

ตาราง 7 คะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านความสนใจพิเศษ ของพนักงานกลุ่มทดลอง (n = 6) และกลุ่มควบคุม (n = 6)

คนที่	กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม			
	ก่อนทดลอง	ระดับ	หลังทดลอง	ระดับ	ก่อนทดลอง	ระดับ	หลังทดลอง	ระดับ
1	2.80	ปานกลาง	2.80	ปานกลาง	2.60	ปานกลาง	2.90	ปานกลาง
2	4.10	มาก	4.80	มากที่สุด	2.00	น้อย	2.00	น้อย
3	3.00	ปานกลาง	3.40	ปานกลาง	3.40	ปานกลาง	3.50	ปานกลาง
4	2.70	ปานกลาง	3.20	ปานกลาง	3.50	ปานกลาง	3.30	ปานกลาง
5	3.60	มาก	3.50	ปานกลาง	3.80	มาก	3.50	ปานกลาง
6	3.30	ปานกลาง	3.60	มาก	3.10	ปานกลาง	3.10	ปานกลาง
	3.25	ปานกลาง	3.55	มาก	3.07	ปานกลาง	3.05	ปานกลาง
S.D.	0.53		0.67		0.66		0.56	

จากตาราง 7 พบว่า คะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านความสนใจพิเศษ ของพนักงานกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านความสนใจพิเศษของพนักงานกลุ่มทดลอง ก่อนทดลองมีคะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$) และหลังการทดลองมีคะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$) มีคะแนน

เฉลี่ยเพิ่มขึ้น ส่วนพนักงานกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลองมีคะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านความสนใจพิเศษ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.07$) และหลังการทดลอง ยังคงมีคะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.05$) มีคะแนนเฉลี่ยลดลง เมื่อพิจารณาพบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านความสนใจพิเศษ กลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม ทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมการทดลอง'

จากคะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานทั้ง 3 ด้าน พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานหลังทดลองเพิ่มขึ้นทั้ง 3 ด้าน ทั้ง ด้านความต้องการ ด้านทัศนคติ ด้านความสนใจพิเศษ กลุ่มควบคุมมีคะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานหลังทดลองเพิ่มขึ้น 1 ด้าน ได้แก่ ด้านความต้องการ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาผลของแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. เปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง หลังการทดลองพนักงานกลุ่มทดลอง มีคะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 1 แสดงว่าแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยวิธีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง สามารถพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานได้ เพราะจากที่พนักงานมีความรู้สึกอยากประสบความสำเร็จในการทำงาน จากงานที่ได้รับมอบหมาย และมีความท้าทายความสามารถของพนักงาน แสวงหาความรู้และค้นคว้าสิ่งใหม่ตลอดเวลาเพื่อพัฒนาตนเอง โดยสังเกตจากพฤติกรรมในขณะที่ทำกิจกรรม และจากการสะท้อนความรู้สึกของพนักงานหลังการทดลอง พบว่า พนักงานได้ทบทวนตนเอง อยู่กับตนเอง อะไรที่เกิดขึ้นแล้วในอดีต จะไม่นำมาตัดสินตนเองหรือผู้อื่น มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรื่องราวในอดีตที่ไม่เคยได้พูดคุยกันมาก่อน สอดคล้องกับการวิจัยของ รมย์ฤดี เวสน์ และอาชญญา รัตนอุบล (2557: 87) ได้ศึกษาวิจัย การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง และทฤษฎีการเห็นคุณค่าในตนเองเพื่อสร้างเสริมจิตบริการสำหรับพนักงานสายการบิน ผลการวิจัยพบว่า 1) พนักงานสายการบินมีความต้องการเรียนรู้ด้านจิตบริการอันประกอบด้วย ด้านความรู้ทางธุรกิจการบิน ด้านการพัฒนาศักยภาพการบริการ และด้านการพัฒนาตนเอง 2) รูปแบบการฝึกอบรมมี 3 องค์ประกอบ คือ หลักการ การวางแผนและกระบวนการ 3) กลุ่มทดลองมีจิตบริการเพิ่มมากขึ้น ก่อนการทดลอง และมีระดับสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. เปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม พบว่า หลังการทดลองพนักงานกลุ่มทดลองมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 2 แสดงให้เห็นว่าผลของแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ของพนักงาน ซึ่งในการทดลองครั้งนี้ได้ดำเนินการตามขั้นตอนของแผนการจัดการเรียนรู้ในวันที่ 1 และ วันที่ 2 จากการสังเกตของพบว่า ระหว่างที่ทำการทดลองพนักงานมีการเปลี่ยนแปลงบางอย่างจากการแสดงออกทางด้านทัศนคติ การกระทำ พฤติกรรม ที่ออกจากกรอบความคิดเดิมของตนเอง และคำพูดที่สามารถสะท้อนว่าพนักงานมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น ได้แก่ ต้องมีสติในการใช้ชีวิต และในการทำงานมากขึ้น บางครั้งสิ่งที่เราทำถูก

อาจจะไม่ถูกต้องเสมอไป จะรับฟังความคิดเห็นให้มากขึ้น และเพิ่มเติมความรู้ เรียนรู้เพื่อการเติบโตของตนเองในอนาคต และทบทวนเป้าหมายใหม่่ว่าสิ่งไหนเป็นไปได้ หรือเป็นไปได้ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เช่น การพูดจากับเพื่อนร่วมงาน สอดคล้องกับการวิจัยของ สมสิทธิ์ อัสตรนธิ์ และ กาญจนา ภูครองนา (2560: 225) การศึกษาวิเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดปัญญาศึกษาเพื่อการบ่มเพาะความเชื่อตรง ผลการศึกษาพบว่า การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงแนวคิดปัญญาศึกษา สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงและยั่งยืนได้จริง ด้วยการกลับเข้าไปทำงานกับธรรมชาติด้านในถึงระดับชุดความเชื่อพื้นฐาน หรือกรอบการอ้างอิง โดยเปลี่ยนวิธีการรู้คิด รื้อถอนชุดความเชื่อเดิม เกิดการขยายกรอบการอ้างอิงให้กว้างใหญ่ และครอบคลุมความจริงที่มากขึ้นกว่าเดิม ในที่สุดจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนท่าที ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม เกิดเป็นวิถีชีวิตอย่างใหม่ที่จริงแท้ พึงประสงค์มากขึ้น และไม่ย้อนกลับ

3. เปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านทัศนคติ ด้านความต้องการ ด้านความสนใจพิเศษ ก่อนและหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม พบว่า

คะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านความต้องการ ของพนักงานกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านความต้องการของพนักงานกลุ่มทดลอง ก่อนทดลองมีคะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$) และหลังการทดลองมีคะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.53$) มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ส่วนพนักงานกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลองมีคะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านความต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$) และหลังการทดลองมีคะแนนแรงจูงใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) เมื่อพิจารณาถึงคะแนนทั้ง 2 กลุ่มพบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านความต้องการกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม ทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมการทดลอง เพราะเนื่องจากทุกคนมีความต้องการที่อยู่ภายในอันจะทำให้เกิดแรงขับ แรงขับนี้ จะก่อให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและความพอใจ เช่น พนักงานต้องการเลื่อนตำแหน่งซึ่งถือเป็นแรงจูงใจให้พยายามทำความเข้าใจกับงานเพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จที่ต้องการ โดยสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงจากการที่พนักงาน สะท้อนความรู้สึกหลังการทดลองไว้ว่า จากนั้นจะตั้งใจทบทวนการวางเป้าหมายของตนเอง ทั้งเรื่องงานและเรื่องส่วนตัว สามารถวิเคราะห์ได้ว่าพนักงานมีแรงจูงใจภายในที่แสดงออกถึงพฤติกรรมที่ต้องการกำหนดเป้าหมายให้มีความชัดเจน สอดคล้องกับ ชูชัย สมิตธิไกร (2554: 274) กล่าวว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน (Work motivation) ผู้ที่มีแรงจูงใจในการทำงานจะมีพฤติกรรมหรือการแสดงออกที่มีจุดมุ่งหมายหรือทิศทางที่ชัดเจน เต็มไปด้วยพลังและความกระตือรือร้น และมีความยืนหยัดต่ออุปสรรคต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการทำงานของตน

คะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านทัศนคติ ของพนักงานกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านทัศนคติของพนักงานกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลองอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$) และหลังการทดลองมีคะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$) มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ส่วนพนักงานกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลองมีคะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านทัศนคติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) และหลังการทดลอง มีคะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$) มีคะแนนเฉลี่ยลดลง เมื่อพิจารณาพบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติ

กลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม ทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมการทดลอง โดยสังเกตจากพนักงานสะท้อนความรู้สึกว่า จากกิจกรรมสายธารชีวิต สิ่งที่ได้คือ การทบทวนตนเอง อยู่กับตนเอง อะไรในอดีต และอนาคตจะเป็นอย่างไรจะไม่ตัดสินคนอื่น และไม่ตัดสินตนเอง เป็นการสะท้อนจากความรู้สึกของพนักงาน หลังจากได้ฟังการแลกเปลี่ยนเรื่องราวระหว่างกัน นอกหน้านั้นเพื่อให้ทราบถึงทัศนคติของพนักงาน จึงได้นำข้อคำถามในแบบวัดแรงจูงใจในด้านทัศนคติที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด มาสอบถามพนักงาน ในข้อคำถาม トラบเท่าที่ข้าพเจ้ายังสนุกกับการทำงาน ข้าพเจ้าไม่คำนึงถึงรายได้ หรือรางวัล พนักงานส่วนใหญ่ตอบไปในแนวทางเดียวกัน หากตัวเราทำงานได้ดี งานที่รับผิดชอบเสร็จก็ดีใจ หัวหน้าที่เห็นสิ่งที่ทำและประเมินผลการปฏิบัติงานออกมาดี ก็จะได้ปรับเงินเดือนก็ดีตามไปด้วย และคงจะได้รับการพิจารณาปรับเลื่อนตำแหน่ง สอดคล้องกับการวิจัยของ เพ็ญพิชชา ล้วนดี และเยาวลักษณ์ อ่ำรำไพ (2558: 48) แรงจูงใจและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลบ้านแพ้ว (องค์การมหาชน) ผลการศึกษาพบว่า พยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลบ้านแพ้วมีระดับคะแนนเฉลี่ยของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก โดยพบว่าค่าเฉลี่ยด้านความก้าวหน้าในอาชีพมีระดับคะแนนสูงสุดรองลงมา คือ ด้านการยอมรับนับถือ ด้านความรับผิดชอบ ตามลำดับ ระดับแรงจูงใจและระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพยาบาลพบว่ามีความสัมพันธ์กัน ($p < 0.001$) โดยในด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติมีผู้ที่มีระดับแรงจูงใจและความพึงพอใจอยู่ในระดับมากเป็นสัดส่วนที่สูงสุด (ร้อยละ 76.22)

คะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านความความสนใจพิเศษ ของพนักงานกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านความความสนใจพิเศษของพนักงานกลุ่มทดลอง ก่อนทดลองมีคะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$) และหลังการทดลองมีคะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$) มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ส่วนพนักงานกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลองมีคะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านความความสนใจพิเศษ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.07$) และหลังการทดลอง มีคะแนนแรงจูงใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.05$) มีคะแนนเฉลี่ยลดลง เมื่อพิจารณาพบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านความสนใจพิเศษ กลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม ทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมการทดลอง ความสนใจพิเศษเกิดจากความสนใจส่วนบุคคล ทั้งนี้เมื่อบุคคลนั้นสนใจในเรื่องใดย่อม จะมีแรงจูงใจในการศึกษาหาความรู้ หรือเอาใจใส่สิ่งนั้นเป็นพิเศษมากกว่าปกติ สอดคล้องกับ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2541: 106) กล่าวว่า การที่เรามีความสนใจในเรื่องใดเป็นพิเศษก็จัดว่าเป็นแรงจูงใจที่ทำให้เกิดความเอาใจใส่ในสิ่งนั้นๆ มากกว่าปกติ เช่น พนักงานมีความสนใจเป็นพิเศษเกี่ยวกับเรื่องของเครื่องยนต์กลไกเขาก็จะพยายามศึกษาและใช้เวลาว่างทดลองประดิษฐ์ซึ่งก็จะช่วยให้สามารถบรรลุถึงเป้าหมายได้

จากการวิจัยผลของการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และผลจากการวิจัยและการศึกษาดารวิชาการต่างๆ พอสรุปได้ว่า การมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน พนักงานสามารถมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการทำงาน เห็นคุณค่าในตนเองในสิ่งที่ตนเองทำ เชื่อมั่นในความพยายามของตนเอง รู้ในสิ่งที่ตนเองต้องการ กำหนดเป้าหมายในการดำเนินชีวิตของตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่กระตุ้นความต้องการภายในตนเองมีให้มีความอยาก ความสนใจ และมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ โดยการเข้าร่วมแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง และจากการสอบถามกลุ่มพนักงานเห็นการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง โดยพนักงานได้

สะท้อนว่า จากที่ได้เข้าร่วมทดสอบ ทำให้รู้ว่าการใช้ชีวิตในปัจจุบันต้องมีการวางแผน และตั้งเป้าหมายของชีวิต ทั้งในชีวิตประจำวัน ในชีวิตการทำงาน เพราะที่ผ่านมาไม่เคยได้ทำเลย และคิดว่าถ้าทำงานส่วนนี้ได้จะเป็นประโยชน์ต่อตัวเอง สะท้อนให้เห็นว่า พนักงานมีการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองหลังเข้าร่วมการทดลอง สอดคล้องกับ ชนิตดา ภูหงษ์ทอง (2561: 171) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงการให้ความหมายต่อความคิด กระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในขั้นนี้ครอบคลุมตั้งแต่ขั้นการวางแผนแนวทางปฏิบัติ การได้มาซึ่งความรู้และทักษะในการส่งเสริมให้แนวทางปฏิบัติสัมฤทธิ์ผล การทดลองแสดงบทบาทใหม่ชั่วคราว การสร้างศักยภาพหรือความมั่นใจในบทบาทใหม่และความสัมพันธ์ใหม่ และขั้นสุดท้าย คือ การบูรณาการความคิดหรือมุมมองใหม่ไปสู่ชีวิตของบุคคลชั้นต่างๆ เหล่านี้มีความสำคัญมากเช่นเดียวกัน เนื่องจากการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นได้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น หากผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติตามมุมมองใหม่หรือมุมมองที่ได้พัฒนาด้วยตัวของผู้เรียนเองจนกระทั่งได้นำไปบูรณาการกับการดำเนินชีวิตจริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า พนักงานที่เข้าร่วมแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง มีคะแนนเฉลี่ยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้นทั้ง 3 ด้าน ดังนั้นองค์กรสามารถนำแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ไปใช้งานการพัฒนาความรู้ให้กับพนักงานในองค์กรได้ และนำสิ่งที่ได้รับจากการสะท้อนของพนักงานที่เข้าร่วมทดลองไปพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแนวทางการดำเนินงาน หรือนโยบายของบริษัทฯ ในการดูแลพนักงาน เป็นสร้างแรงจูงใจ และการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานให้กับพนักงาน และเพื่อลดอัตราการลาออก

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาติดตามผลพนักงานหลังเข้าร่วมแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อศึกษาพัฒนาการเปลี่ยนแปลงของพนักงาน

2.2 การทดลองประชากรกลุ่มทดลองควรมีความเหมาะสมอย่างน้อย 10 คนขึ้นไป

2.3 ประชากรกลุ่มตัวอย่างสำหรับการทดลองควรมีความหลากหลาย โดยมาจากการสุ่มเลือกจากหน่วยงานต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

- ชนิดดา ภูหงษ์ทอง. (2561). การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง: ความท้าทายของผู้สอนในระดับอุดมศึกษา. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 24(1), 163-182.
- ชูชัย สมितिไกร. (2554). *จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์กร*. [พิมพ์ครั้งที่ 1]. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนา นิลชัยโกวิทย์ และอดิศร จันทรสข. (2559). *ศิลปะการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง คู่มือกระบวนการจิตตปัญญา*. [พิมพ์ครั้งที่ 2]. กรุงเทพฯ: บริษัท วี. พรินท์ (1991) จำกัด.
- เพ็ญพิชชา ล้วนดี และเยาวลักษณ์ อ่ำรำไพ. (2558). แรงจูงใจและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลบ้านแพ้ว (องค์การมหาชน). *วารสารเกื้อการุณย์*, 22(1), 48-59.
- ภิศราณณิษฐ์ อาจชอบการ ประยงค์ มีใจซื่อ และสุภาพร เพ่งพิศ. (2560). อิทธิพลของแรงจูงใจภายนอกและแรงจูงใจภายในต่อการปฏิบัติงานของพนักงานการทางพิเศษแห่งประเทศไทย. *วารสารเซนต์จอห์น*, 20(27), 110-125.
- มงคล กรัตตะนุดตะ. (2562). *8 เหตุผลที่คนขาดแรงจูงใจในการทำงาน*. สืบค้น 14 สิงหาคม 2562. จาก <https://www.drfish.training/17161215/8>
- รมย์ฤดี เวสน์ และอาชัญญา รัตนอุบล. (2557). การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงและทฤษฎีการเห็นคุณค่าในตนเองเพื่อเสริมสร้างจิตบริการสำหรับพนักงานสายการบิน. *วารสารครุศาสตร์*, 42(2), 87-103.
- วิจารณ์ พานิช. (2558). *เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning)*. [พิมพ์ครั้งที่ 1]. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2541). *พฤติกรรมองค์กร*. [พิมพ์ครั้งที่ 1]. กรุงเทพฯ: ซีระฟิล์มและไซเท็กซ์.
- สมสิทธิ์ อัสตรนธิ์ และกาญจนา ภูครองนา. (2560). การศึกษาวิเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงตามแนวจิตตปัญญาศึกษาเพื่อการบ่มเพาะความซื่อตรง. *วารสารวิชาการศึกษา*, 18(2), 225-242.
- สุพานี สฤษฏ์วานิช. (2552). *พฤติกรรมองค์กรสมัยใหม่ : แนวคิดและทฤษฎี*. [พิมพ์ครั้งที่ 2]. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรพินทร ชูชม อัจฉรา สุขารมณ และวิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี (2542). *การพัฒนาแบบวัดแรงจูงใจภายใน*. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Stephen, P. R. (1996). *Organizational Behavior: Concepts, Controversies, Applications*. University of Minnesota: Prentice Hall.

Weiss, M. R. (1995). *The provisions of social relationships*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

การศึกษาวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ในการแก้ปัญหาการดื่มสุราเมรัยของ
ชาวบ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด
AN ANALYSIS STUDY OF BUDDHIST ETHICS IN SOLVING THE PROBLEM
OF BRINGE DRINKING OF DONGPHIKUL VILLAGERS, PHRACHAO
SUBDISTRICT, CHIANGKHWAN DISTRICT, ROI ET PROVINCE

พระมหาชินวัฒน์ โชติธมโม (หรรษา)¹,

พระครูสีลสาราธิคุณ², โสวิทย์ บำรุงภักดิ์³

Phramaha Chinnawat Chotidhammo (Horaban)¹,

Phrakhu Silasarathikhun², Sowit Bumrungphak³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด¹⁻³

Mahamakut Buddhist Univrsity Roi Et Campus¹⁻³

E-Mail : mahachinnawat101@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 29 มิถุนายน 2566; แก้ไขบทความ: 7 มิถุนายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 10 มิถุนายน 2567;

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อศึกษาพุทธจริยศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการลด ละ และเลิกดื่มสุราเมรัย และ 3) เพื่อวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ในการแก้ปัญหาการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากพระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์แบบอุปนัย และการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเอกสาร

ผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านดงพิกุล 85% ทำเกษตรกรรม มีประเพณีวัฒนธรรมเหมือนชาวอีสานทั่วไป ชอบจัดงานรื่นเริง มีการดื่มสุราเมรัย จึงทำให้เกิดปัญหาการทะเลาะวิวาท และปัญหาทางสุขภาพตามมา

พุทธจริยศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับการลด ละ และเลิกดื่มสุราเมรัย ได้แก่ ความระลึกรู้เท่าทันโทษของการดื่มสุราเมรัย (สติสัมปชัญญะ) คิดอย่างมีเหตุผลถึงคุณและโทษของการดื่มสุราเมรัย เพื่อการดำรงตนและคนในครอบครัวอย่างมีความสุข (โยนิโสมนสิการ) และมีความจริงใจ หรือมีสัจจะจริงใจในการลด ละ และเลิกดื่มสุราเมรัย (สัจจะ)

จากการวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ในการแก้ปัญหาการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิกุล ทำให้ทราบว่า ชาวบ้านดงพิกุลผู้คิดจะดื่มสุราเมรัย จะมีสติสัมปชัญญะ โยนิโสมนสิการ และสัจจะ กล่าวคือ มีความระลึกรู้เท่าทันโทษของการดื่มสุราเมรัย รู้จักตระหนักคิด สามารถระงับ ไม่พลั้งเผลอที่จะดื่ม มีเหตุผลแยกแยะรู้ว่า สุราเมรัยเป็นสิ่งไม่มีประโยชน์ มีแต่โทษ 1) เสียทรัพย์ 2) ก่อการทะเลาะวิวาท 3) เป็นบ่อเกิดของโรค 4) เป็นเหตุให้เสียชื่อเสียง 5) เป็นเหตุให้ไม่รู้จักรักษา และ 6)

เป็นเหตุทอนกำลังปัญญา ดังนั้น การแก้ปัญหา การดื่มสุรามั้ยได้อย่างเด็ดขาดตลอดชีวิตนั้น ผู้จะลด ละ และเลิกการดื่มสุราเมรัย ต้องมีสติสัมปชัญญะ โยนิโสมนสิการ และสัจจะต่อตนเองเป็นสำคัญ

คำสำคัญ : การดื่มสุราเมรัย, การแก้ปัญหา, พุทธจริยศาสตร์, ชาวบ้านดงพิกุล

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the problem of bringe drinking among Dong Phikun villagers, Prachao sub-district, Chiang Khwan district. Roi Et Province, 2) to study Buddhist ethics that support the reduction, abstinence and quit drinking alcohol, and 3) to analyze Buddhist ethics in solving the problem of drinking alcohol of Dong Phikun villagers, Prachao Sub-district, Chiang Khwan District. Roi Et Province which is a qualitative research by studying from the Tripitaka, commentaries, books, The research documents are related and the research results are presented through inductive analytical description and documentary data analysis.

The study found that 85% of Dong Phikun villagers are engaged in agriculture and have cultural traditions like other Isaan people. fond of organizing drinking alcoholic beverages thus causing a problem of controversy and subsequent health problems.

Buddhist ethics that supports the reduction, abstinence and cessation of drinking liquor, namely awareness of the dangers of consuming intoxicants Think rationally about the advantages and disadvantages of drinking intoxicants. for living oneself and one's family happily (Yonisomanasikara) and sincerity or having serious truth in reducing, giving up, and giving up drinking intoxicants (truthfulness).

From the analysis of Buddhist ethics in solving the problem of drinking alcohol of Dong Pikul villagers, it was revealed that Dong Pikul villagers who thought to drink alcohol will have consciousness Yonisomanasikāra and truth, that is to say, having knowledge of the dangers of drinking intoxicants. Knowing how to be aware of thinking, being able to suppress, not accidentally drinking There is a reason to distinguish knowing that Intoxicating liquor is useless, only harmful: 1) loss of wealth, 2) causing quarrels, 3) causing disease, 4) causing dishonor, 5) shamelessness, and 6) diminishing wisdom. The problem of drinking alcohol absolutely for the rest of his life, those who will reduce, abstain and stop drinking intoxicants. must be conscious Yonisomanasikan and truthfulness towards oneself is important.

Keyword : Drinking liquor, Problem solving, Buddhist ethics, Dong Pikul villagers

บทนำ

ปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของคนไทยนั้นเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่ามีผลกระทบอย่างมากต่อสุขภาพของผู้ดื่มและสร้างปัญหาด้านอื่นๆ อีกมากมายเช่น ความรุนแรงจากการกระทำต่อเด็กและสตรีในครอบครัว ปัญหาอุบัติเหตุ อาชญากรรม การทะเลาะวิวาท ยาเสพติด และการเบี่ยงเบนพฤติกรรมของเด็กเยาวชน ปัญหาทางเศรษฐกิจเช่น สูญเสียรายได้จนอาจนำไปสู่ความยากจน รวมถึงการติดสุราเรื้อรังทำให้เสื่อมสมรรถภาพในด้านต่างๆ สำหรับการดื่มสุราเมรัยในสังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งมีการศึกษาและมีรายงานการวิจัยพบว่าประเทศไทยมีปริมาณการดื่มแอลกอฮอล์สูงเป็นอันดับ 40 ของโลก โดยเฉพาะเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ชนิดกลั่น สูงสุดเป็นอันดับ 5 ของโลก แนวโน้มอัตราการบริโภคที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วโดยปี โดยปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ลดลงต่ำสุดเท่ากับ 5.95 ลิตร/คน/ปี ใน พ.ศ. 2561 แล้วเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2562-2563 เป็น 7.67 ลิตร/คน/ปี โดยเครื่องดื่มที่นิยมสูงสุด คือ เบียร์ คิดเป็นร้อยละ 53.2 ในผู้ชาย และ ร้อยละ 69.9 ในผู้หญิง สำหรับค่าใช้จ่ายในการดื่มแอลกอฮอล์ พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยเพิ่มขึ้นจาก 775 บาท/คน/เดือน ในปี พ.ศ. 2554 เป็น 1,677 บาท/คน/เดือน ในปี พ.ศ. 2564 ทั้งนี้ค่าใช้จ่ายในการดื่มของผู้มีรายได้น้อย ($\leq 2,500$ บาท/เดือน) เทียบกับสัดส่วนต่อรายได้ต่อเดือน “มากกว่า” ของผู้มีรายได้สูง ($> 13,500$ บาท/เดือน) ดังนั้น การมีค่าใช้จ่ายจากการดื่มยิ่งมากอาจทำให้ครอบครัวจนลงเพิ่มขึ้น (จิราลักษณ์ นนทารักษ์, 2565) เพื่อควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่นเดียวกับการควบคุมการบริโภคยาสูบ ซึ่งถือว่าเป็นสินค้าที่เป็นสารเสพติดที่มีผลกระทบต่อบุคคลอื่นและสังคมโดยรวม เช่น จากการที่รัฐบาลได้ประกาศใช้ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มีผลบังคับเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2551 ที่ผ่านมา เป็นการแสดงถึงความพร้อมของสังคมไทยว่า ถึงเวลาแล้ว ที่ทุกภาคส่วนจะช่วยการป้องกันเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ ลดการดื่มของประชาชน และลดผลกระทบจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างจริงจัง และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้อย่างเคร่งครัด จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ (พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, 2551)

จากที่กล่าวมานี้ ดังนั้น มหาเถรสมาคม โดยสำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม ได้มีมติครั้งที่ 10/2551 มติที่ 222/2551 เรื่อง พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ลงวันที่ 21 เมษายน 2551 ได้ขอความร่วมมือให้ สำนักงานพระพุทธศาสนา ชี้แจงให้วัดทุกแห่งปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ฉบับนี้อย่างเคร่งครัด เพื่อให้เป็นเขตห้ามซื้อห้ามดื่ม หากฝ่าฝืนจะมีโทษตามกฎหมาย โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมีบทบาทสำคัญต่อการประสานความร่วมมือกับวัดและสำนักสงฆ์ทุกแห่ง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด เครือข่ายภาคประชาชนที่มีบทบาทสำคัญ ต่อการสนับสนุนกลไกภาครัฐ ในการเฝ้าระวังแก้ปัญหาแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ นอกจากนี้ยังมี การดำเนินกิจกรรมรณรงค์แก้ปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างต่อเนื่อง มีการรณรงค์ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการประชาสังคมสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเพื่อพัฒนาความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งในด้านเอกชนและเครือข่ายประชาชนให้มีการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการขับเคลื่อนงานรณรงค์ลด ละ เลิกเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น ในการปฏิบัติการกิจนึ่งของเครือข่ายประชาคมงดเหล้าที่มีกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนงานรณรงค์เพื่อสร้างการรับรู้ ของปัญหาที่เกิดขึ้นผ่านสื่อกลางต่างๆ เช่น การพูดกันในรอบครัว/ชุมชน ผ่านระบบการศึกษา สื่อมวลชนหรือองค์การของ

รัฐ เพื่อให้มีการสร้างและพัฒนาค่านิยม ทศนคติในการมีส่วนร่วมในการลด ละ เลิกเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชนอย่างมาก (กรมควบคุมโรค, กระทรวงสาธารณสุข, 2553: 82) พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสโทษของการดื่มน้ำเมาไว้ใน สัพพลหุสูตร ว่าการดื่มน้ำเมาคือสุราเมรัย ผู้เสพย่อมไปเกิดในนรก เปตวิสัย และสัตว์ดิรัจฉาน โทษอย่างเบาที่สุด คือเป็นบ้า จิตใจเลือนลอย ขาดสติ ทำให้ตนเองตกต่ำ และตรัสไว้ใน สังคาลกสูตร ทิณิกายปาฏิกวรรค คือ เสียทรัพย์หันตาเห็น ก่อการทะเลาะวิวาท เป็นบ่อเกิดแห่งโรคภัยต่างๆ เป็นเหตุเสียชื่อเสียง เป็นเหตุให้ไม่รู้จักอาย เป็นเหตุทอนสติปัญญา อย่างไรก็ตามผลจากการรณรงค์เพื่อส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุราเมรัยพบว่า ได้ผลประมาณไม่ถึงหนึ่งในสาม ซึ่งไม่ใช่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในระดับมหภาค และนอกจากนั้นยังมีการเกี่ยวโยงกับความเชื่อทางศาสนาเป็นสิ่งสำคัญ ศาสนาและศีลธรรมเป็นเหตุผลสำคัญที่สุดในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

จากเหตุผล ความสำคัญ และปัญหาที่กล่าวมาแล้วนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำเอาหลักจริยธรรมในพระพุทธศาสนา มาใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดื่มสุราเมรัย โดยศึกษาจริยธรรมเพื่อส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุราเมรัย ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท ได้มีการงดเว้นการดื่มสุราเมรัยในระดับมหภาค และได้เป็นเอกสารสำคัญสำหรับผู้สนใจศึกษาในเรื่องนี้สืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาพุทธจริยศาสตร์ที่เกื้อหนุนต่อการลด ละ และเลิกดื่มสุราเมรัย
3. เพื่อวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นเป็นวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาพุทธจริยศาสตร์ในการแก้ปัญหการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีวิธีการดำเนินการ วิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเอกสาร ใช้รูปแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการวิเคราะห์ข้อมูลจึง ต้องใช้เทคนิคในการตรวจสอบด้านวิธีการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่มาของข้อมูล เพื่อรวบรวมข้อมูลเป็นเรื่องเดียวกัน โดยใช้วิธีการค้นคว้าแบบวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่วิจัย (Research Area) ได้แก่ บ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีเกณฑ์ในการเลือก (Criteria) ดังนี้

- 1) เป็นชุมชนที่ใหญ่และเก่าแก่อายุยาวนาน มีความสำคัญในด้านความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างยาวนานของ ตำบลพระเจ้า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2) เป็นชุมชนที่ส่งเสริมและอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของ ตำบลพระเจ้า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด

3) เป็นที่ตั้งของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือโรงเรียนบ้านดงบัง (พิบูลศึกษาการ)
ตำบลพระเจ้า อำเภอยะรัง จังหวัดร้อยเอ็ด

4) เป็นชุมชนที่ส่งเสริมกิจกรรมการดัดแปลงการต้มสุราเมรัย เพราะ เป็นหมู่บ้านกีฬา
ด้านยาเสพติด ตำบลพระเจ้า อำเภอยะรัง จังหวัดร้อยเอ็ด

ขั้นตอนที่ 3 กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่วิจัยและได้กำหนดบุคคลผู้ให้
ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาโดยการมุ่งเน้นเลือก
สัมภาษณ์จำนวน 12 รูป/คน ได้แก่

1. พระสงฆ์ชั้นปกครอง	จำนวน	3	รูป
2. ปราชญ์ชุมชน	จำนวน	3	คน
3. หัวหน้าด้านสาธารณสุข	จำนวน	3	คน
4. ผู้นำชุมชน	จำนวน	3	คน
รวมทั้งสิ้น	จำนวน	12	รูป/คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือสำหรับการทำวิจัยเป็น

1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด

2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation observe)

โดยผู้วิจัยดำเนินการสังเกตจากการทำกิจวัตรประจำวันและกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น
รวมถึงการเข้าร่วมทำกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมทางประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น กิจกรรมทางศาสนา
 ฯลฯ เป็นต้น กับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่วิจัย

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย โดยการสัมภาษณ์ ซึ่งมีทั้งการสัมภาษณ์เชิง
ลึกกับประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ตามที่กำหนดไว้ และสัมภาษณ์แบบไม่เป็น
ทางการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สมาคมได้เข้าไปช่วยเหลือใน
ชุมชนในพื้นที่เป้าหมายของการวิจัย มีการจดบันทึก การใช้เทปบันทึกเสียง และการบันทึกภาพนิ่ง

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ มี 3 ส่วน ด้วยกันประกอบด้วย (1) การ
เก็บข้อมูลเชิงเอกสาร ทั้งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ เอกสารงานวิจัยตำรา วิชาด้าน
พุทธศาสนาและตำราอื่นๆ รวมทั้งบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย (2) การเก็บรวบรวมข้อมูล
จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth interview) และ (3) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนา
เฉพาะ (Focus Group discussion)

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการวิจัย และการนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ผ่านการ
วิเคราะห์อย่างสมบูรณ์แล้วมาทำการเขียนพรรณนาความ ดังต่อไปนี้

1) บทสรุปที่เป็นการวิเคราะห์ในลักษณะรวบยอด หรือเป็นประเด็นสำคัญ

2) อภิปรายความเห็นของผู้วิจัย

3) ข้อเสนอแนะ ซึ่งแบ่งออกเป็นข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาในเรื่องของวิจัย
และ ข้อเสนอแนะของผู้ที่สนใจในการศึกษาวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์การแก้แค้นไขปัญหาการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด” โดยได้ทำการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยอย่างครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ปัญหาการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกันไปหมดแทบทุกเรื่อง ทั้งความฟุ้งเฟ้อ ความยากจน ครอบครัวแตกแยก มีปัญหาก่อให้เกิด อาชญากรรมต่างๆ อุบัติเหตุ โรคภัยสารพัดรุมเร้า การสูญเสียทรัพยากรบุคคล และสูญเสียทางเศรษฐกิจของสังคมโดยรวม ทำให้ความเชื่อผิด คิดว่าการดื่มสุราเมรัยเป็นวัฒนธรรม แท้จริงแล้วการดื่มสุราเมรัยนั้นเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่แทรกซึมอยู่ในทัศนคติจนทำให้ผู้คนในสังคมมองว่าการดื่มสุราเมรัยเป็นเรื่องปกติ แม้แต่งงานบุญก็ยังไมเว้นการดื่มสุราเมรัยเช่นกัน การดื่มสุราเมรัยกลับทำให้ผู้ดื่มขาดสติ ขาดความยับยั้งชั่งใจ และกระทำความรุนแรงอันเป็นปัญหาของสังคม บางคนหาทางออกจากปัญหาดังกล่าวด้วยการพึ่งพาอบายมุขโดยเฉพาะสุรา ทำให้ความสุขในสังคมเดิมลดบทบาทลงมาก ดังที่ศูนย์เครือข่ายวิชาการเพื่อสังเกตการณ์และวิจัยความสุขชุมชน มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญหรือเอแบคโพลล์ ซึ่งความสุขมวลรวมของคนไทยในเดือนกรกฎาคม 2552 หดฮวบจาก 7.15 เหลือ 5.92 กรุงเทพมหานคร มีความสุขต่ำสุดในขณะที่ภาคอีสานมีความสุขสูงสุด (ศูนย์เครือข่ายวิชาการเพื่อสังเกตการณ์และวิจัยความสุขชุมชน มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 2552) เหตุผลหนึ่งนั้นก็มาจากสุรา ซึ่งบริษัทที่ดำเนินธุรกิจด้านสุราต่างโหมกระพือโฆษณาให้บุคคลหากำไรให้กับชีวิตในทางที่ต้องการกระตุ้นการขายสินค้าน้ำเมาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเหล้า เบียร์และสิ่งของมีนเมาอื่นๆ และการดื่มสุรานั้นยังก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาชีวิตของบุคคลปัญหาครอบครัวและยังส่งผลกระทบต่อปัญหาสังคมระดับชุมชนและระดับประเทศด้วย การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เริ่มเสื่อมถอยลง ส่งผลให้เงื่อนไขการดื่มสุราแบบเดิมซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของพิธีกรรมเท่านั้น หรือเป็นการดื่มเฉพาะเทศกาลสำคัญๆ หมดไป การดื่มสุราที่มีความหมายแบบใหม่คือการดื่มเพื่อการแสดงความเป็นผู้นำ เป็นผู้ชายมีความทันสมัยโดยคิดว่าสุราสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ สุราเป็นเครื่องประสานความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน หรือบางคนดื่มเพื่อให้ตนเองแสดงความกล้าออกมาปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ ส่งผลให้เกิดปัญหาความรุนแรงในระดับครอบครัวก่อให้เกิดปัญหาในครอบครัวมากมายทั้งการขาดความรับผิดชอบต่อครอบครัว (พระมหาภัก พล คุณงกโร, 2557: 109) ปัญหาความระหองระแหงทะเลาะเบาะแว้งของสามีภรรยาอันมีสุราเป็นต้นเหตุนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อลูกที่ต้องมารองรับปัญหาดังกล่าว วัฒนธรรม ความเชื่อ และทัศนคติเหล่านี้ ส่วนหนึ่งได้ถูกสร้างขึ้นจากธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในช่วงการพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นส่งเสริมให้มีการบริโภคจำนวนมาก เพื่อนำมาสู่การมีกำไรสูงสุด โดยธุรกิจแอลกอฮอล์ได้มีความพยายามในการขยายช่องทางการขายสินค้า เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม นำมาซึ่งผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อคนทุกกลุ่มในสังคม โดยเฉพาะผลกระทบในด้านต่างๆ เช่น ปัญหาอุบัติเหตุ สุขภาพ ความรุนแรงทางเพศและปัญหาภายในครอบครัว การสูญเสียด้านเศรษฐกิจ การทะเลาะวิวาท การตั้งครุฑไม่พึงประสงค์ปัญหาการติดเชื่อทางเพศสัมพันธ์ เป็นต้น

วัตถุประสงค์ที่ 2 พุทธจริยศาสตร์ที่เกื้อหนุนต่อการลด ละ และเลิกดื่มสุราเมรัย เป็นการนำหลักพุทธจริยศาสตร์หรือหลักความประพฤติตามหลักพระพุทธศาสนา (ศีล) มาเป็นแนวทางในการ

ลด ละ และเลิก โดยเฉพาะศีลข้อที่ 5 มีอานิสงส์คือเมื่อเกิดเป็นมนุษย์เป็นผู้ที่มีสมองประสาท ปัญญา ความคิดแจ่มใส จะศึกษาเล่าเรียนสิ่งใดก็แตกฉาน และทรงจำได้ง่ายไม่หลงพันเพี้ยนและเลอะเลือน ไม่เสียสติ วิกลจริต ไม่เป็นโรคสมอง โรคประสาท ไม่ปัญญาทรมาม ปัญญาอ่อนหรือปัญญานิ่ม พระพุทธศาสนาได้ส่งเสริมให้มนุษย์เว้นขาดจากการดื่มสุราเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท (อง.ปญจก. 22/171/287) ธรรมทั้ง 5 ประการเรียกว่า เบญจศีล เป็นข้อปฏิบัติสำหรับชาวพุทธที่ยึดถือ ปฏิบัติในฐานะพุทธศาสนิกชน จะเห็นได้ว่า การเว้นจากการดื่มสุรานั้นพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพื่อป้องกันไม่ให้คนมัวเมาจนขาดสติ เพราะว่า “สุราและเมรัยเป็นสิ่งที่ไม่รู้จักอึด เหมือนกันกับนอนหลับและการเสพกามเป็นสิ่งที่ไม่รู้ฉ้อ” (อง.ติก. 34/48/517) ประกอบกับสุรานั้นเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความประมาทในชีวิต อันเป็นการขัดต่อหลักการพื้นฐานของพระพุทธศาสนาอย่างสิ้นเชิง ที่พระพุทธเจ้าทรงเน้นย้ำตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์ว่า ให้ง่ายความไม่ประมาทให้ถึงพร้อม ด้วยเหตุนี้ในพระพุทธศาสนาจึงมีคำสอนเกี่ยวกับการเว้นขาดจากการเสพสุรา พร้อมทั้งแสดงโทษของการดื่มสุราเป็นทางแห่งความเสื่อม นำผู้ที่ดื่มไปสู่ความฉิบหาย ก่อให้เกิดโทษหลายประการ ทั้งต่อตนเองคือสุขภาพ ติดน้ำเมา ติดสารเสพติดเพราะสารที่มีอยู่ในสิ่งเหล่านี้ออกฤทธิ์ให้ร่างกายเกิดการเสพติด หรืออยากที่จะดื่มหรือเสพอีกครั้งทำให้ขาดปัญญา ขาดสติ ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ นำไปสู่การทะเลาะวิวาท เพราะฤทธิ์ของสารเหล่านี้ออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทหลายด้าน อาทิ กดประสาท กระตุ้นประสาท หลอนประสาท เป็นต้น เพราะสารในสิ่งเหล่านี้นมีผลต่อการทำงานของร่างกาย เพราะเมื่อเมาเมื่อนั้นจึงมักแสดงพฤติกรรมอันน่ารังเกียจทำให้อื่นติฉินนินทาในภายหลังทำให้เสียการทำงาน เพราะเมื่อเมาแล้วจะไม่มีสติหรือไม่มีสมาธิในการทำงานได้เหมือนคนทั่วไป ด้วยเหตุนี้พระพุทธเจ้าจึงทรงมีข้อบัญญัติและคำสอนเกี่ยวกับการเว้นขาดจากสุราและกำหนดไว้เป็นข้อปฏิบัติพื้นฐานในพระพุทธศาสนาเรียกว่า เบญจศีล ทรงแสดงโทษว่าเป็นอบายมุขคือหนทางแห่งความเสื่อม (พระสาคร จิตตมโม (โปธิ), 2562: 56) และมีแนวทางในการลด ละ เลิกสุราตามหลักพุทธธรรมนั้น จึงเป็นการรู้จักใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา เพื่อแก้ปัญหอันเกิดขึ้นแก่ตัวบุคคลผู้ดื่มสุราเป็นเครื่องย้ำเตือนว่า ไม่มีใครเตือนสติเราได้มากกว่าเรา “ตนเตือนตนให้พ้นผิด” เป็นหลักการที่จริงแท้ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ ผู้หวังความสุขความเจริญแก่ตนควรพิจารณาให้เห็นถึงประโยชน์ และส่วนได้ส่วนเสียของสุราก่อนแล้วกำหนดละเว้นด้วยอาศัยหลักธรรมทั้ง 3 ประการ คือ อบายมุข 6 เป็นเครื่องชี้ให้เห็นโทษทัณฑ์ของการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสุราว่ามีผลเป็นอย่างไร โดยใช้หลักเบญจธรรม และสติสัมปชัญญะถือว่าเป็นเบื้องต้นในการพัฒนามนุษย์ตามหลักของพระพุทธศาสนาที่เอื้อหนุนต่อการลด ละ และเลิกดื่มสุราเมรัยได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ที่ 3 พุทธจริยศาสตร์ในการแก้ไขปัญหการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด หลักการของพุทธจริยศาสตร์ คือ ศาสตร์ที่ว่าด้วยความประพฤติและวิธีการปฏิบัติ เป็นจริยธรรมที่สอนให้ชาวพุทธศาสนิกชนดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัญญา ไม่ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความประมาท เมื่อผู้บริโภคสุรา ย่อมขัดต่อหลักของพุทธจริยศาสตร์ในเบื้องต้น และเป็นเหตุแห่งความประมาท ทำให้เกิดผลกระทบอื่นๆ เกิดขึ้นแก่การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามมา สุราจัดเป็นอบายมุข คือ ทางแห่งความเสื่อมผู้ที่ดำเนินชีวิตตามหลักของจริยธรรม ควรเว้นจากอบายมุขทางแห่งความเสื่อม เพราะเป็นเหตุให้เสียสุขภาพทางกาย ทางจิต สมอง ความคิดก็เฉื่อยชา หรือครุ่นคิดในสิ่งนั้นๆ อยู่เนืองๆ ใช้เวลากับสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์เป็นเหตุให้ครอบครวั สังคมเดือดร้อน

และก่อให้เกิดการล่วงละเมิดศีล หรือแม้แต่การทำลายคุณธรรมอื่นๆ อบายมุขจึงเป็นช่องทางที่จะนำไปสู่ความเสียหาย และเป็นการทำลายจริยธรรมอันดี (ที.ปา. 17/178/196) ในกลุ่มของความเสียหายจากอบายมุขได้กล่าวถึงโทษของสุราไว้เป็นข้อแรกว่า การติดสุราและของมีนเมา มีโทษ 6 สถานคือ สิ้นเปลืองทรัพย์โดยเปล่าประโยชน์ทรัพย์สินที่มีอยู่หรือที่หามาได้ย่อมหมดไปๆ อย่างเห็นได้ชัด มักก่อการทะเลาะวิวาท ก่อความวุ่นวายเดือดร้อน เป็นบ่อเกิดแห่งโรคต่างๆ ร่างกาย ในเมื่อร่างกายอ่อนแอเพราะพิษสุรา จึงเป็นสาเหตุให้เป็นโรคแทรกซ้อนต่างๆ ได้ง่าย ทำให้เสียเกียรติ เสียชื่อเสียง หมดสง่าราศี ทำให้เป็นผู้ไม่รู้จักละอายในสิ่งที่ควรละอาย เมื่อเมาสุราแล้วสามารถแสดงกิริยาอาการต่างๆ ได้โดยไม่อายต่อใคร ประการสำคัญคือ ทำให้สติปัญญาความคิดอ่านต่างๆ หย่อนสมรรถภาพ พุทธศาสนากล่าวถึง จริยธรรมว่ามีความสำคัญต่อมนุษย์เพราะเป็นธรรมชาติของการอยู่ในสังคม เป็นหลักความประพฤติ หลักการดำเนินชีวิต หลักการครองชีวิต (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2542: 590) บุคคลควรประพฤติ จริยธรรมจะมีได้จำต้องอาศัยหลักคำสอนทางศาสนานำมาประพฤติปฏิบัติเพื่อฝึกหัดกายและวาจาให้เรียบร้อย การนำหลักไตรสิกขาเข้ามาช่วยในการแก้ปัญหาคติการดื่มสุราของชาวบ้านดงพิบูล ไตรสิกขามุ่งเน้นการปฏิบัติ เป็นหลักพัฒนาชีวิตเพื่อให้ประสบความสำเร็จ ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชีวิต ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับฝึกอบรมกาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป สำหรับเกณฑ์รวมที่ใช้ในการตัดสิน ได้แก่ หลักมหาปเทศ 4 ซึ่งเป็นการอธิบายถึงหลักใหญ่สำหรับอ้างอิงเพื่อสอบสวนเทียบเคียงได้พบว่า สุราเป็นสิ่งที่มิโทษมากกว่าคุณและขัดกับหลักการพัฒนาสติปัญญาของมนุษย์ตามหลักพุทธธรรม จึงนับเข้าในสิ่งที่ไม่ควรทำ ไม่ควรดื่ม คำสอนของพระพุทธศาสนาไม่เคยสรรเสริญสิ่งที่ทำลายสติปัญญาของมนุษย์แต่ตรงข้ามพระพุทธองค์ทรงสอนให้เว้นจากอบายมุขเหล่านั้น พุทธจริยศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาคติการดื่มสุราจากการศึกษาในเรื่องนี้พบว่า ในทางสังคมจะประกอบด้วยมาตรการส่วนบุคคล คือ การพิจารณาและแนะนำให้เห็นโทษการดื่มสุรา และมาตรการส่วนสังคม คือ การควบคุม การใช้กฎหมายและการลดความต้องการ ส่วนแนวทางแก้ไขทางพุทธศาสนา คือ การแก้ไขตามหลักพระพุทธศาสนา คือหลักอริยสัจสี่และการแก้ไขตามแนวคิดพุทธจริยธรรม คือ การพิจารณาหาเหตุ ปัจจัย การรักษาศีล การเจริญสติและการประยุกต์ใช้อธิบาย 4 (พระครูนิวาสธรรมวิจิตร (เพียร ตปคุโณ), 2553) พุทธจริยศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาคติการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิบูลในครั้งนี้ได้มีความคาดหวังให้เกิดการลด ละ และเลิกดื่มสุราเมรัย เพียงแต่มุ่งหวังให้ชาวบ้านดงพิบูลมีการปรับปรุงพฤติกรรมกรรมการดื่มสุราให้ดีขึ้น เพื่อให้ปัญหาของสุราในสังคมนี้ลดลง หากแต่ก็เป็นเรื่องต้ออย่างยิ่งหากชาวบ้านดงพิบูลจะสามารถพัฒนาตนเองไปถึงการลด ละ และเลิกดื่มสุราเมรัยนั้นได้

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ประกอบด้วย สภาพปัญหาการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิบูล, พุทธจริยศาสตร์ที่เกื้อหนุนต่อการลด ละ และเลิกดื่มสุราเมรัย, พุทธ จริยศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาคติการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิบูล ตำบลพระเจ้า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีสาระสำคัญการอภิปราย ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ชาวบ้านดงพิบูล 85% ทำเกษตรกรรม มีประเพณีวัฒนธรรมเหมือนชาวอีสานทั่วไป ชอบจัดงานรื่นเริง มีการดื่มสุราเมรัย จึงทำให้เกิดปัญหา

การทะเลาะวิวาท และปัญหาทางสุขภาพตามมา ปัญหาการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้งนี้เป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างชาวบ้านดงพิกุลที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมา มีจำนวนทั้งหมด 67 คน (ร้อยละ 18.7) ประกอบด้วยเพศชาย 41 คน และเพศหญิง 26 คน พบนักดื่มเพศชายจะดื่มมากกว่าเพศหญิงโดยมักอยู่ในช่วงอายุ 45-69 ปี มากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2554) ที่พบเพศชายมีอัตราการดื่มสุราสูงกว่าเพศหญิงประมาณ 4 เท่า อายุเฉลี่ยของการดื่มสุราครั้งแรกของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในเพศชายเริ่มดื่มครั้งแรก เฉลี่ยอายุ 16 ปี ส่วนเพศหญิงเริ่มดื่ม 20 ปี โดยทั่วไปในทุกกลุ่มอายุผู้ชายเริ่มดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ครั้งแรกเร็วกว่าเพศหญิง โดยมีความเชื่อว่าการดื่มยาตองหรือเหล้าขาวเล็กน้อยก่อนทานอาหาร เป็นการบำรุงร่างกาย ทำให้รับประทานอาหารอร่อยขึ้น

หากประเมินการคัดกรองการดื่มสุรากลุ่มตัวอย่างของชาวบ้านดงพิกุล พบว่า กลุ่มสูงอายุเป็นผู้ดื่มที่มีความเสี่ยงต่ำ ซึ่งส่วนส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้จะเป็นผู้ดื่มเพียงเล็กน้อยในช่วงเย็นก่อนรับประทานอาหารเท่านั้น ด้วยมีความเชื่อว่าสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่บริโภคไปนั้นมีส่วนช่วยให้เจริญอาหาร (พินิจลักษณ์ ปัญญา, หรรษา เศรษฐบุปผา, พันทิพย์ จอมศรี, 2556: 49) จากการสำรวจทัศนคติต่อการเลิกดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของกลุ่มตัวอย่างชาวบ้านดงพิกุลพบว่าไม่มีความคิดที่จะเลิกดื่ม จึงเป็นประเด็นที่ท้าทายต่อการดำเนินงานส่งเสริมป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของชาวบ้านดงพิกุล ที่จะต้องหาวิธีการที่จะโน้มน้าวจิตใจให้ชาวบ้านดงพิกุลเปลี่ยนทัศนคติ ให้หันมาเลิกดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อสุขภาพที่ดี ป้องกันโรคเรื้อรังที่จะเกิดขึ้นมาในอนาคต

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า พุทธจริยศาสตร์ที่เกื้อหนุนต่อการลด ละ และเลิกดื่มสุราเมรัย เป็นการนำหลักพุทธจริยศาสตร์หรือหลักความประพฤติตามหลักพระพุทธศาสนา (ศีล) มาเป็นแนวทางในการลด ละ และเลิก โดยเฉพาะศีลข้อที่ 5 ได้มีหลักเกณฑ์การวินิจัยศีลข้อนี้ จะขาดได้ต้องประกอบด้วยองค์ 4 ประการ คือ 1) บรรดาสุรา เป็นต้น น้ำดื่มอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความเมา 2) จิตมีสภาพเป็นผู้ใคร่จะดื่มปรากฏ 3) ผู้ดื่มถึงความพยายามอันเกิดแต่จิตนั้น และ 4) น้ำเมาที่ดื่มแล้วไหลล่องเข้าไปในลำคอ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) บรรดาไตรสิกขา ศีล ถือว่าเป็นหลักธรรมที่ช่วยควบคุมตัวบุคคลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสังคม ทั้งนี้เพราะจุดเริ่มต้นของการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ต้องเริ่มต้นด้วยการพัฒนาตนเองก่อน เพราะว่าหากไม่พัฒนาด้านการพัฒนาจิตใจให้เกิดสติเสียก่อนก็ย่อมไร้ผล กล่าวได้ว่า ไตรสิกขากับการพัฒนาสังคมนั้นได้มีความสอดคล้องกับบทความของ ประเมธ ศรีภิญโญ ที่ว่า ไตรสิกขาเป็นการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของศีล สมาธิ และปัญญา อันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาสังคม เพราะสังคมจะมีความพัฒนาหรือเจริญได้นั้น ต้องมีการพัฒนาโดยใช้หลักของศีล คือ การชำระกาย วาจา ให้สะอาด ถือว่าเป็นเบื้องต้นในการพัฒนามนุษย์ตามหลักของพระพุทธศาสนาที่ว่าด้วยการงดเว้นจากความชั่วทั้งปวง (ประเมธ ศรีภิญโญ, 2562) นอกจากนี้พุทธจริยศาสตร์ (การประพฤติปฏิบัติ) ที่เกื้อหนุนการลด ละ และเลิกดื่มสุราเมรัย ต้องมีความระลึกรู้เท่าทันโทษของการดื่มสุราเมรัย (สติสัมปชัญญะ) คิดอย่างมีเหตุผลถึงคุณและโทษของการดื่มสุราเมรัย เพื่อการดำรงตนและคนในครอบครัวอย่างมีความสุข (โยนิโสมนสิการ) และมีความจริงใจ หรือมีสัจจะจริงใจในการลด ละ และเลิกดื่มสุราเมรัย (สัจจะ)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ชาวบ้านดงพิกุลผู้คิดจะดื่มสุราเมรัย จะมีสติสัมปชัญญะ โยนิโสมนสิการ และสัจจะ กล่าวคือ มีความระลึกรู้เท่าทันโทษของการดื่มสุราเมรัย รู้จักตระหนักคิด สามารถระงับ ไม่พลั้งเผลอที่จะดื่ม มีเหตุผลแยกแยะรู้ว่า สุราเมรัยเป็นสิ่งไม่มีประโยชน์ มีแต่โทษ 1) เสียทรัพย์ 2) ก่อการทะเลาะวิวาท 3) เป็นบ่อเกิดของโรค 4) เป็นเหตุให้เสียชื่อเสียง 5) เป็นเหตุให้ไม่รู้จักร่างกาย และ 6) เป็นเหตุทอนกำลังปัญญา ดังนั้น การแก้ปัญหาคือการดื่มสุราเมรัยได้อย่างเด็ดขาดตลอดชีวิตนั้น ผู้จะลด ละ และเลิกการดื่มสุราเมรัย ต้องมีสติสัมปชัญญะ โยนิโสมนสิการ และสัจจะต่อตนเองเป็นสำคัญ ทั้งนี้เป็นเพราะชาวบ้านดงพิกุลผู้คิดจะดื่มสุราเมรัย มีสติสัมปชัญญะ โยนิโสมนสิการ และสัจจะ กล่าวคือ มีความระลึกรู้เท่าทันโทษของการดื่มสุราเมรัย รู้จักตระหนักคิด สามารถระงับ ไม่พลั้งเผลอที่จะดื่ม มีเหตุผลแยกแยะรู้ว่า สุราเมรัยเป็นสิ่งไม่มีประโยชน์ มีแต่โทษดังกล่าวนั้น กรณีผู้ดื่มสุราเมรัย หรือผู้ติดสุรา ถ้ามีการสนับสนุนให้ทวน เห็นทุกข์ของตนเอง ความไม่สบายกายไม่สบายใจของตนเอง รู้สมุทัย เหตุให้ทุกข์เกิด ได้แก่ ตัณหา ความทะยานอยาก กามตัณหา อายากเป็นโน่นเป็นนี่ อายากดื่ม อายากกิน รู้โรธ สภาพะที่จะดับทุกข์ ธรรมที่จะดับทุกข์นั้น สอดคล้องกับความประสงค์ที่จะเลิกดื่มสุรา สุราไม่ใช่ทางแก้ไขปัญหา รummรรคที่มีความเห็นชอบ ปฏิบัติชอบ มีการตั้งเป้าหมายชีวิตโดยลด ละ หรือ ไม่พึ่งการดื่มสุราเมรัย รู้เท่าทันความยาก ความต้องการของตนเอง และจัดการได้อย่างเข้าใจ สอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ของกิตติพงษ์ พลทิพย์ ที่ว่า ปัจจัยการรับรู้ความสามารถลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นปัจจัยร่วมให้ประชาชนในชุมชนสามารถลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ โดยปัจจัยการรับรู้ความสามารถลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งการที่ประชาชนมีการรับรู้ความสามารถของตนเองเพื่อลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เพิ่มขึ้นจะเป็นแรงจูงใจให้ประชาชนสามารถลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (กิตติพงษ์ พลทิพย์, 2562: 87) การดื่มสุราเมรัยทำให้เกิดความสูญเสียมาก ไม่ใช่เฉพาะคนสามัญชนเท่านั้น แม้แต่ผู้ที่มีคุณธรรมพิเศษ เมื่อดื่มสุราเมรัยเข้าไปแล้ว ก็ให้เกิดความเสื่อมเสียมารยาทเป็นที่น่าอัปยศพร้อมคุณธรรมที่ดีที่มีอยู่ก็เสื่อมไปด้วย

สรุปผลการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัญหาการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ดนั้นคือ ปัญหาครอบครัวได้แก่การทะเลาะวิวาทและหย่าร้างสร้าง ผลกระทบต่อทายาทที่จะต้องรับผลของปัญหานั้นและก่อให้เกิดปัญหาลูกโซ่ที่เกี่ยวข้องกันไปหมดแทบทุกเรื่อง ทั้งความฟุ้งเฟ้อความยากจน ครอบครัวแตกแยก มีปัญหาก่อให้เกิด อาชญากรรมต่างๆ อุบัติเหตุ โรคภัย สารพัดครุฑร้าย การสูญเสียทรัพยากรบุคคล และสูญเสียทางเศรษฐกิจของสังคมโดยรวม ทำให้ความเชื่อผิด คิดว่าการดื่มสุราเมรัยเป็นวัฒนธรรม แท้จริงแล้วการดื่มสุราเมรัยนั้นเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่แทรกซึมอยู่ในทัศนคติจนทำให้ผู้คนในสังคมมองว่าการดื่มสุราเมรัยเป็นเรื่องปกติ แม้แต่นักบุญก็ยังไม่วางการดื่มสุราเมรัย ปัญหาเหล่านี้เป็นเรื่องบ่งชี้ว่าการดื่มสุราเมรัยนั้นกลายเป็นปัญหาใหญ่ เป็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่งของสังคมในปัจจุบันที่จะต้องหาทางหรือวิธีการที่จะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาลาเหล่านี้อย่างจริงจังและเป็นไปในทางที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนเพื่อสกัดกั้นมิให้เกิดความสูญเสียมากไปกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

2. ศึกษาพุทธจริยศาสตร์ที่เกื้อหนุนต่อการลด ละ และเลิกดื่มสุราเมรัย หลักพุทธจริยศาสตร์หรือหลักความประพฤติตามหลักพระพุทธศาสนา (ศีล) มาเป็นแนวทางในการลด ละ และเลิก โดยเฉพาะศีลข้อที่ 5 คือตักเตือนให้รู้โทษของการดื่มสุราเมรัย สร้างค่านิยมที่ถูกต้องให้ดื่มเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์แทนมีการรณรงค์การดื่มนม ดื่มน้ำผลไม้แทนเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์สร้างความตระหนักให้เกิดระลึกได้อย่างสม่ำเสมอควรรู้จักกลดกิเลสความอยาก ต้องรู้ว่าสุราเมรัยเป็นสิ่งที่ไม่ดีต่อสุขภาพหน้าที่การงาน ลดความอยากลง การอดทนอดกลั้นมีสติต้องหากิจกรรมอย่างอื่นทำ เช่น เล่น กีฬา วาดรูป อ่านหนังสือ เป็นต้น จะได้ไม่เหงา เลิกคบเพื่อนที่ไม่ดื่มมีเพื่อนได้ โดยไม่ต้องดื่มสุราเมรัยมีสติในตัวเองชี้ให้เห็นถึงโทษของสุราเมรัย ลด ละ เลิกการขายของมีนเมามีการจำกัดวัยของผู้ขาย ผู้ดื่มสุราเมรัยแล้วทำผิด ควรมีบทลงโทษ สังคมควรเอาจริงกับกฎหมายและลดแหล่งอบายมุข (จำกัดจำนวน) เปลี่ยนแปลงค่านิยมไม่ให้จัดงานมีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ครอบครัวและสังคมควรมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการละเมิดศีลข้อที่ 5 เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตและของบุคคลที่แสดงมาใน ทางสังคมที่เกิดขึ้นทางกาย วาจา ใจ และมีแนวทางในการลด ละ เลิกสุราตามหลักพุทธธรรม นั้น จึงเป็นการรู้จักใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา

3. วิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด หลักการของพุทธจริยศาสตร์ คือ ศาสน์ที่ว่าด้วยความประพฤติและวิธีการปฏิบัติ เป็นจริยธรรมที่สอนให้ชาวพุทธศาสนิกชนดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัญญา ไม่ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความประมาท ในมุมมองพุทธจริยศาสตร์แนวทางลดอันตรายจากการดื่มสุราเมรัย ตามนโยบายภาครัฐ การออกกฎหมาย พ.ร.บ. トラจรทางบก ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการรณรงค์เมาไม่ขับ แนวทางการลดอันตรายจากการดื่มสุราเมรัย มีการให้ความรู้ภาวะโรคติดสุรา การสร้างความตระหนัก รู้ต่อปัญหาและผลกระทบ การพัฒนาระบบการบำบัดรักษาโดยที่ชุมชนมีส่วนร่วม เป็นต้น พุทธจริยศาสตร์มีมุมมองหรือทัศนะว่า ทางสายกลาง ความดีงามและแนวทางประพฤติปฏิบัติ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา องค์ประกอบข้อแรกจึงเป็นเรื่องของปัญญามองเห็นความเป็นไปของสิ่งทั้งหลายตามความสัมพันธ์สืบทอดของเหตุปัจจัย กรณีของผู้ที่ดื่มสุราเมรัยถ้ามีการสนับสนุนให้ทบทวน เห็นทุกข์ ของตนเอง ความทะยานอยากเป็นโน่นเป็นนี่ อยากดื่ม อยากกิน สอดคล้องกับความประสงค์ที่จะเลิกดื่มสุราเมรัย สุราเมรัยไม่ใช่ทางแก้ปัญหา การสร้างแรงจูงใจที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและหยุดดื่มอย่างค่อยเป็นค่อยไป มีแนวทางการปรับพฤติกรรมกรรมการดื่มสุราเมรัยและความเสี่ยงอันตรายของตนเอง ทั้งนี้หากมีการนำกระบวนการทางพุทธจริยศาสตร์เข้ามาช่วยพัฒนาทักษะด้านการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา การปฏิเสธ รวมทั้งการพัฒนาความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และการพัฒนาความตระหนักถึงปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นำไปสู่แรงจูงใจในการปรับลด เลิก การดื่มสุราเมรัย

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด” เพื่อให้บุคคลทั่วไปได้ตระหนักถึงคุณค่าในพุทธจริยศาสตร์ และทราบถึงหลักที่ควรประพฤติปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดความสุขและความสงบร่มเย็นทั้งกายและใจในชีวิตของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติได้ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ให้ผู้บริหารในหน่วยงานทางราชการ ในประเทศได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณค่าทางด้านจิตใจของประชาชนให้มากขึ้น และมีความเท่าเทียมกับการพัฒนาทางด้านร่างกายหรือทางด้านวัตถุ

1.2 กรมการศาสนาและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ หรือมหาเถรสมาคม ควรปลูกฝังทางด้านจริยธรรม และศีลธรรม แก่สถาบันทางครอบครัวในสังคมของคนไทยในปัจจุบันทำให้ระบบเศรษฐกิจและระบบการศึกษาในศาสตร์อื่นๆ และทางด้านการศาสนาอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

1.3 องค์การทางคณะสงฆ์ถือว่าเป็นองค์กรหลักที่ทำหน้าที่ดูแลวัดและพระภิกษุสามเณรควรส่งเสริมพระภิกษุที่ทำหน้าที่ด้านสังคมสงเคราะห์ ความกล้าที่กล้าถึงนี้หมายถึงความร่วมมือและความช่วยเหลือทั้งในด้านวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณจากทางคณะสงฆ์ โดยอาจกำหนดเป็นนโยบาย

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ปัญหาการตีมีสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด ยังมีทัศนคติความเชื่อเกี่ยวกับประโยชน์ของการตีมีสุราในทางที่ไม่ถูกต้องก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกันไปหมดแทบทุกเรื่อง ทั้งความฟุ้งเฟ้อความยากจน ครอบครัวแตกแยก มีปัญหาก่อให้เกิด อาชญากรรมต่างๆ อุบัติเหตุ โรคภัยสารพัดรุมเร้า การสูญเสียทรัพยากรบุคคล และสูญเสียทางเศรษฐกิจของสังคมโดยรวม รวมทั้งผลกระทบด้านลบที่เกี่ยวข้องกับการตีมีสุราของชาวบ้านดงพิกุล เพื่อนำสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเลิกตีมีสุราเมรัยที่เป็นเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ ส่วนกลุ่มผู้ตีมีแบบติด แม้จะมีจำนวนน้อย แต่ถือได้ว่าเป็นกลุ่มพิเศษที่ต้องเร่งให้การช่วยเหลือ ซึ่งการตีมีเกินมาตรฐานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด จะเพิ่มความเสี่ยงต่อสุขภาพของตัวผู้ตีมีเอง ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ ในระดับปัจเจกบุคคลนอกจากจะมีศีลธรรมและจริยธรรมเป็นเครื่องจูงใจแล้วควรจะมีความรู้ด้านกฎหมาย โดยรับรู้จากการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เนื้อหาสาระของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตีมีสุราให้แพร่หลายต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังมีการรับรู้ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับกฎหมาย จึงต้องมีการประชาสัมพันธ์กันอย่างจริงจังในเรื่องของโทษการตีมีสุราที่กฎหมายกำหนด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า พุทธจริยศาสตร์ที่เกื้อหนุนต่อการลด ละ และเลิกตีมีสุราเมรัยเป็นการปฏิบัติตามหลักสุราเมรัยมนัชนพมาทภูฏานา เวรมณีนันเป็นศีลข้อที่ 5 เว้นจากน้ำเมา คือ สุราอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เว้นจากสิ่งเสพติดให้โทษ นอกจากจะหมายถึงการละเว้นจากการตีมีเครื่องดองของเมา คือ การไม่ตีมีสุราและเมรัยแล้วสิ่งเสพติดอื่นๆ นั้นเป็นกิจที่สมควรทำอย่างยิ่งเพราะถือได้ว่าเป็นการรักษาศีลอันเป็นพื้นฐานสำคัญในทางพระพุทธศาสนา มาเป็นแนวทางในการลด ละ และเลิก โดยเฉพาะศีลข้อที่ 5 ได้มีหลักเกณฑ์การวินิจฉัยศีลข้อนี้จะขาดได้ต้องประกอบด้วยองค์ 4 ประการ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ ในระดับหน่วยงานและสถาบันต่างๆ ควรมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์หรือมุ่งเน้นการสร้างค่านิยมใหม่ที่ไม่นำสุรามาเป็นเครื่องตีมีในงานพบประสังสรรค์ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานที่ราชการ สถานศึกษา งานพิธีการต่างๆ เป็นต้น มีการอบรมไตรสิกขาแก่ผู้ปกครองให้มีพื้นฐานของคุณธรรม

จริยธรรม เพราะคนในครอบครัวมีความสำคัญมาก เป็นขวัญและกำลังใจในการใช้ชีวิต เป็นแบบอย่างที่จะหล่อหลอมให้แก่ลูกหลานและเยาวชนให้เติบโตต่อไป ทำให้เกิดความตระหนักในโทษภัยของสุรา และมีจิตสำนึกที่ดี มีคุณธรรมนำทางในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้เพื่อเป็นการปลูกฝังค่านิยมและแบบอย่างที่ต้องแก่เยาวชนและสังคมไทย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า เรื่องศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ตามหลักพระพุทธศาสนา ให้ความสำคัญกับคุณค่าของชีวิตอยู่ที่ความดีที่ได้กระทำในสังคมชาวพุทธ “การดีมีสัณฐานนิมิตศีล” ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ ในภาครัฐควรมีการศึกษาและมีนโยบายควบคุมใช้มาตรการทางด้านการศึกษา เช่น พุทธธรรมศาสตร์ หรือสุขศึกษา โดยมีการรณรงค์ให้มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการดื่มสุราการปลูกฝังเจตคติและการปฏิบัติที่ต้องแก่สังคม รวมทั้งการสร้างการรับรู้ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการดื่มสุราที่มีต่อครอบครัว ชุมชน สังคม เพื่อให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ในการเป็นบุคคลที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์การแก้ไขปัญหาการดื่มสุราเมรัยตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของมนุษย์ในสังคมไทยปัจจุบันภายในประเทศ และต่างประเทศ

3.2. ควรศึกษาเปรียบเทียบการศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาการดื่มสุราเมรัยของมนุษย์ในสังคมไทยปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2553). พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551. [พิมพ์ครั้งที่ 4]. กรุงเทพมหานคร: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กิตติพงษ์ พลทิพย์. (2562). การพัฒนารูปแบบลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด. [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนการพัฒนากุมาร]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- จิราลักษณ์ นนทรักษ์. (2565). เปิดผลสำรวจนักดื่มลดลง หนุนสังคมปลอดภัยไร้แอลกอฮอล์. สืบค้น 6 มิถุนายน 2567. จาก <https://www.thaihealth.or.th>
- ปรเมธ ศรีภิญโญ. (2562). ไตรลักษณ์กับการพัฒนา. [การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]. 22 กุมภาพันธ์ 2562, น. 1081-1091.
- พระครูนิวาสธรรม (เพียร ตปคุโณ). (2553). รูปแบบการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาแก้ปัญหาการดื่มสุรา. [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2542). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. [พิมพ์ครั้งที่ 6]. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2541). การพัฒนาที่ยั่งยืน. [พิมพ์ครั้งที่ 5]. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกลดสัมทอง.

- พระไพศาล วิสาโล. (2549). *ทำความเข้าใจบริโภคนิยม : คู่ปรับของเศรษฐกิจพอเพียง*. สืบค้น 10 มกราคม 2566. จาก <http://www.visalo.org/article/budKarnsermsang.html>
- พระมหากำพล คุณงโกโร. (2557). ปัญหาการดื่มสุราในสังคมไทย. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา*, 8(1), 105-114.
- พระมหาเตชนวิทย์ ญาณสุโภ (สีทอง). (2554). *ศึกษาวิเคราะห์วิกฤตการณ์อาหารโลกและการบริโภคอาหารตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท*. [วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551. (2551, 14 กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 125 ตอนที่ 33ก. หน้า 43-46.
- พระสนั่น ธมมวิชัย (วงศ์สมบูรณ์). (2549). *ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องการใช้เศรษฐกิจศาสตร์แนวพุทธกับลัทธิบริโภคนิยม: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน*. [วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พินัญลักษณ์ ปัญญา, ھرรษา เศรษฐบุปผา, พันทิพย์ จอมศรี. (2556). ประสบการณ์การกลับเป็นซ้ำของผู้สูงอายุที่เป็นโรคติดสุรา. *พยาบาลสาร* 40(4), 45-55.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศูนย์เครือข่ายวิชาการเพื่อสังเกตการณ์และวิจัยความสุขชุมชน มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ. (ม.ป.ป.). *ศึกษาแนวโน้มดัชนีความสุขมวลรวมของประชาชนภายในประเทศต้นเดือนกรกฎาคม 2552*. รายงานผลการสำรวจ สำนักวิจัยเอแบคโพลล์มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ. สืบค้น 25 มกราคม 2566. จาก www.abacpoll.au.edu
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2554). *การสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุรา พ.ศ. 2554*. สืบค้น 25 มกราคม 2566. จาก https://www.hiso.or.th/health_survey/DOC/H144.php
- แสง นิลนามะ. (2550). *จริยธรรมการบริโภคในพุทธศาสนาเถรวาท*. [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

แนวทางการเสริมสร้งภาวะผู้นำทางวิชาการของผูบรหการสถานศีกษา
สังกัดสำนังานเขตพ้นที่การศีกษาประถมศีกษานนทบุรเขต 2
GUIDELINES TO ENHANCE THE INSTRUCTIONAL LEADERSHIP OF
SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER NONTHABURI PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

มินรญา ทอกรูปพรณ¹, สุกัญญา สดารารต²
Minraya Tongruppapan¹, Sukanya Sudararat²
หลัศตรศีกษาศาสตรมหาบัณทิต สาขาวิชาการบริหารการศีกษา
มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์¹⁻²
Master of Education Program in Educational Administration
Rajapruk University¹⁻²
E-mail: Minraya2535@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 23 กันยายน 2566; แก้ไขบทความ: 8 มิถุนายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 11 มิถุนายน 2567;

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศีกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผูบรหการสถานศีกษา 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของครุที่มีต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผูบรหการสถานศีกษา จำแนกตามระดับการศีกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดโรงเรียน 3) ศีกษาแนวทางการเสริมสร้งภาวะผู้นำทางวิชาการของผูบรหการสถานศีกษาสังกัดสำนังานเขตพ้นที่การศีกษาประถมศีกษานนทบุรเขต 2 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ให้ข้อมูล จำนวน 5 คน และ ครุ จำนวน 317 คน โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ที่มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ .67-1.00 และความเที่ยงเท่ากับ .97 แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที่ t-test independent และการวิเคราะห์ค่าแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างรายคู่แบบ LSD และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผูบรหการสถานศีกษา ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสังเกตและการปรับปรุงการเรียนการสอน รองลงมาคือ ด้านการเสริมสร้งบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก ด้านการประเมินโครงการที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน และ ด้านการกำหนดพันธกิจของโรงเรียน 2) ผลการวิจัยเปรียบเทียบความคิดเห็นของครุที่มีต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผูบรหการสถานศีกษา พบว่า ครุที่มีระดับการศีกษาต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ส่วนครุที่มีประสบการณ์ในการทำงานและขนาดโรงเรียนต่างกันมีความคิดเห็นในภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) แนวทางการเสริมสร้งภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ

ผู้บริหารสถานศึกษาควรประเมินผลครูอย่างเป็นระบบ ออกแบบและจัดทำหลักสูตรร่วมกับครู วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรคร่วมกับครู คำนึงถึงบริบทและข้อจำกัดของสถานศึกษาและ กำหนดพันธกิจร่วมกับครู

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the instructional leadership of school administrators, 2) to compare the opinions of teachers classified by education level, work experience and school size, and 3) to study guidelines to enhance the instructional leadership. The sample consisted of 317 teachers, and 5 informants. The research instruments were a semi – structure interview form and a questionnaire with a validity (IOC values) = .67-1.00 and a reliability value of .97 The data were statistically analyzed by using percentage, mean, standard deviation, t-test, One-way ANOVA, and LSD, and content analysis.

The results of the research were as follows: 1) the instructional leadership of school administrators, in overall and particular aspects, was at the highest level. The highest mean was the aspect of Observing and improving instruction, following by Promoting a positive learning environment, Assessing the instructional program, Managing the curriculum and instruction, and Defining the mission, 2) the opinions of teachers classified by education level, were not different, while the opinions of the differential working experience, and school size were different with a statistically significant at .01 level, and 3) guidelines to enhance the instructional leadership : the school administrators should evaluate teachers systematically, design and develop the school curriculum with teachers, analyze the current states and the school obstacles, realize the school context and the limitation, and define the missions with teachers.

Keywords: Instructional leadership, school administrators, Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 2

บทนำ

การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศเพราะการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจะส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศเพิ่มสูงขึ้นได้จึงถือได้ว่าการศึกษานำไปสู่ความยั่งยืนในการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริงการจัดการศึกษาและการบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพมีความต่อเนื่องและมีความทั่วถึงเป็นแนวคิดหลักในการปฏิรูปการศึกษาและเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันของประเทศไทย โดยเฉพาะการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนใน

วิชาที่สำคัญวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และ วิทยาศาสตร์ (กระทรวงศึกษา, 2554 :10) อันพิจารณาได้จากผลทดสอบทางการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน (O-NET: Ordinary National Education Test) และผลการสอบแข่งขันในระดับชาติและ นานาชาติซึ่งเป็นผลมาจากความสามารถทางวิชาการของนักเรียนที่ได้รับการพัฒนาบนพื้นฐานความเข้มแข็งทางวิชาการของสถานศึกษาถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบการจัดการศึกษาที่มีส่วนในการทำให้แนวคิดและยุทธศาสตร์ดังกล่าวประสบผลสำเร็จได้ด้วยดี (เพ็ญพักตร์ ภูศิลป์, 2557:1)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2 ได้มีการประเมินผลคุณภาพการศึกษาหลากหลายรูปแบบ รวมทั้งการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมความสำเร็จภายในและภายนอก (SWOT Analysis) โดยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกมีการติดตามประเมินผลการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ตั้งแต่ปี 2563 เป็นต้นมา เนื่องจากครูต้องจัดการเรียนการสอนที่บ้านตามนโยบายรัฐบาล นักเรียนเกิดภาวะความรู้ดถอย (Learning Loss) ส่งผลให้การทดสอบ RT ป.1 , NT ป.3, O- NET ชั้น ป.6 , ม.3 ปีการศึกษา 2564 ชั้น ป.6 ทั้ง 4 สารการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยรวม 38.57 เมื่อเทียบกับปีการศึกษา 2563 ที่มีค่าเฉลี่ยรวม 40.74 ซึ่งสูงกว่าปีการศึกษา 2564 และสารการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เมื่อเทียบกับปีการศึกษา 2563 เพิ่มขึ้น +6.73 โดย แต่ทั้ง 4 สารการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ ผลการทดสอบ NT ชั้น ป.3 ด้านภาษาไทย และด้านคณิตศาสตร์ มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 50.88 โดยทั้งสองด้านเมื่อเทียบกับปีการศึกษา 2563 มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าและเมื่อเทียบรายด้านด้านภาษาไทยมีค่าคะแนนเพิ่มขึ้น +7.72 และด้านคณิตศาสตร์เพิ่มขึ้น +10.43 แต่ทั้ง 2 ด้านยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ

จากที่กล่าวมาข้างต้นงานวิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการ ได้โดยอิสระ คล่องตัวรวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษา มีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 53) การบริหารงานวิชาการถือเป็หัวใจของการบริหารสถานศึกษาจึงอยู่ท่งงานวิชาการ ประกอบด้วย งานค้ำหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การจัดบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การจัดสิ่งเสริมสร้างด้านวิชาการ รวมถึงงานด้านการวัดและประเมินผล ขั้นตอนการดำเนินงานด้านวิชาการ จะมีขั้นวางแผนงานด้านวิชาการ ขั้นจัดการและดำเนินการ และขั้นเสริมสร้างและติดตามผลด้านวิชาการ หลักการบริหารงานด้านวิชาการ คือ หลักแห่งประสิทธิภาพและประสิทธิผล (สุขฤทัย จันทรทรรกต, 2558: 2)

ดังนั้นการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน ผู้บริหารควรมีภาวะผู้นำทางวิชาการในการบริหารจัดการศึกษาเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ทำหน้าที่บริหารงานภายในสถานศึกษาและเป็นผู้ซึ่งมีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครูผู้นำทางวิชาการจะต้องประกอบด้วยความเชี่ยวชาญและความสามารถพิเศษเป็นแกนนำในการทำงานอย่างเจาะลึกเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนและกล้าหาญในการทำงานโดยตรงกับครูเพื่อพัฒนางานวิชาการและวิชาชีพที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการ

เสริมสร้างและพัฒนาการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Weber (1996: 253-278) มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการกำหนดพันธกิจของโรงเรียน 2) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน 3) ด้านการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก 4) ด้านการสังเกตและการปรับปรุงการเรียนการสอน และ 5) ด้านการประเมินโครงการที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2 เพื่อนำข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการมาปรับประยุกต์ใช้ เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรีเขต 2 จำแนกตาม ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรีเขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากร คือ ครูของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2 แยกเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก 13 โรงเรียน จำนวน 164 คน ขนาดกลาง 37 โรงเรียน จำนวน 759 คน ขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ 13 โรงเรียน จำนวน 811 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,734 คน (ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2, 2565: ออนไลน์)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2 จำนวน 1,734 คน แล้วนำจำนวนประชากรเทียบกับตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan ได้จำนวน 317 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดโรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรีเขต 2 โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ประสบการณ์ และขนาดโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert Type)

การสร้างเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือสำหรับการศึกษา โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎี งานวิจัย และแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ให้ครอบคลุมเนื้อหา และตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2. ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบสอบถามจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. สร้างแบบสอบถามโดยให้ครอบคลุมเนื้อหาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ เพื่อให้ข้อเสนอแนะ นำมาปรับปรุง

4. นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อความสมบูรณ์และถูกต้องของเนื้อหาโดย IOC (Index of Item Objective Congruence) แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งโดยคัดเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า .67-1.00

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) โดยผู้ตอบแบบสอบถามเป็นครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

6. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาคำนวณหาความเที่ยง (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา โดยมีค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม ทั้งฉบับ เท่ากับ .97

8. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริงแล้วนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

9. รวบรวมแบบสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือจากหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏถึงผู้บริหารโรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยดำเนินการส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยไปยังผู้บริหารโรงเรียน และได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามคืนได้ครบภายหลังประมาณ 1-2 เดือน

3. ตรวจสอบความสมบูรณ์เรียบร้อยจากแบบสอบถามของผู้ตอบ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

4. เก็บรวบรวมแบบสอบถาม จำนวน 317 ฉบับ

5. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งมีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลวิเคราะห์ โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation หรือ S.D.) ในการแปลความหมายของ ค่าเฉลี่ยของข้อมูลตามแนวของลิเคิร์ต (Likert)
3. วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความคิดเห็นขอครู ต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยใช้ ค่าทดสอบค่าที (t-test) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีตัวแปรต้นที่มี 2 กลุ่ม คือ ระดับการศึกษา และทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีตัวแปรต้นมีมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป คือ ระดับการศึกษาและ ขนาดโรงเรียน เมื่อพบความแตกต่างจะทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยแบบ LSD (Least Significant Difference) และนำเสนอข้อมูลแบบตารางประกอบคำอธิบาย โดยกำหนดการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05
4. การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา สำหรับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Content Anuaysis)

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1.	ด้านการกำหนดพันธกิจของโรงเรียน	4.71	.40	มากที่สุด	5
2.	ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน	4.75	.37	มากที่สุด	4
3.	ด้านการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก	4.77	.37	มากที่สุด	2
4.	ด้านการสังเกตและการปรับปรุงการเรียนการสอน	4.80	.38	มากที่สุด	1
5.	ด้านการประเมินโครงการที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ	4.77	.38	มากที่สุด	3
ภาพรวม		4.76	.35	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = .35) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มี

ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสังเกตและการปรับปรุงการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = .38) รองลงมาคือ ด้านการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก ด้านการประเมินโครงการที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน และด้านการกำหนดพันธกิจของโรงเรียน

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 ทั้งภาพรวมและรายด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา

ด้านที่	ภาวะผู้นำทางวิชาการ	ระดับการศึกษา				t	p-value
		ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี			
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1.	ด้านการกำหนดพันธกิจของโรงเรียน	4.72	.37	4.68	.44	.92	.36
2.	ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน	4.74	.36	4.79	.40	-1.16	.25
3.	ด้านการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก	4.75	.35	4.79	.40	-.87	.38
4.	ด้านการสังเกตและการปรับปรุงการเรียนการสอน	4.79	.35	4.80	.44	-.16	.87
5.	ด้านการประเมินโครงการที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ	4.78	.34	4.76	.44	.34	.74
ภาพรวม		4.76	.33	4.76	.40	-.18	.86

จากตารางที่ 2 พบว่า พบว่า ครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ทั้งภาพรวมและรายด้าน จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ด้าน ที่	ภาวะผู้นำทางวิชาการ	ประสบการณ์ในการทำงาน						F	p
		น้อยกว่า 5 ปี		5-10 ปี		มากกว่า 10 ปี			
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1.	ด้านการกำหนดพันธกิจของ โรงเรียน	4.62	.40	4.68	.45	4.79	.32	4.96**	.01

2.	ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน	4.59	.42	4.73	.43	4.86	.23	13.63**	.00
3.	ด้านการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก	4.62	.40	4.73	.44	4.88	.20	13.54**	.00
4.	ด้านการสังเกตและการปรับปรุงการเรียนการสอน	4.65	.42	4.78	.46	4.89	.23	9.09**	.00
5	ด้านการประเมินโครงการที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ	4.67	.41	4.72	.45	4.87	.22	8.83**	.00
ภาพรวม		4.63	.38	4.73	.42	4.86	.20	11.06**	.00

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2 ทั้งภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด โดยภาพรวมครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.86$, S.D. = .20) รองลงมาคือ 5-10 ปี และน้อยกว่า 5 ปี ตามลำดับ และครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อแนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2 ทั้งภาพรวมและรายด้าน จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ด้านที่	ภาวะผู้นำทางวิชาการ	ขนาดโรงเรียน						F	p
		ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ			
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1.	ด้านการกำหนดพันธกิจของโรงเรียน	4.44	.53	4.68	.42	4.79	.31	11.48**	.00
2.	ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน	4.44	.46	4.71	.42	4.86	.25	19.05**	.00
3.	ด้านการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก	4.47	.50	4.70	.41	4.89	.21	22.92**	.00
4.	ด้านการสังเกตและการปรับปรุงการเรียนการสอน	4.48	.52	4.74	.45	4.91	.20	20.27**	.00
5	ด้านการประเมินโครงการที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ	4.48	.47	4.70	.44	4.90	.20	23.96**	.00

ภาพรวม	4.46	.47	4.71	.40	4.87	.20	22.43**	.00
--------	------	-----	------	-----	------	-----	---------	-----

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบุรี เขต 2 ที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบุรี เขต 2 ทั้งภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างโรงเรียน ขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.87$, $S.D. = .20$) รองลงมาคือ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก ตามลำดับและครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบุรี เขต 2 ที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการสัมภาษณ์

ด้านการสังเกตและการปรับปรุงการเรียนการสอน ผู้บริหารควรมีการเข้าสังเกตการสอน ครูและการประเมินผลการสอนของครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องทั้งในรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ สร้างความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและ จัดให้ครูผลัดเปลี่ยนนิเทศการสอนของเพื่อนครูด้วยกัน เพื่อถือโอกาสในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การสอนและส่งเสริมในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ควรบันทึกการนิเทศเพื่อประเมินการจัดการเรียนการสอนของครู และควรชี้ให้เห็นถึงจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาในการสอนของครู ประเมินครูจากสภาพจริงปรับเกณฑ์ให้เหมาะสม

ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน ผู้บริหารควรให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบและจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาเนื่องจากครูคือผู้ที่เห็นปัญหาและจุดที่ควรพัฒนาของนักเรียนมากที่สุด ผู้บริหารมีหน้าที่มอบหมายภาระงานในส่วนที่เกี่ยวข้องโดยการกระจายอำนาจให้กลุ่มงานวิชาการดูแลเรื่องการจัดทำหลักสูตรและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ วางแผนกำหนดบุคลากรครูในการจัดทำหลักสูตร จัดให้ครูในกลุ่มสาระมีการ PLC เพื่อทำความเข้าใจโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหารเตรียมพร้อมสนับสนุนและเสริมสร้างในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่สถานศึกษากำหนด

ด้านการประเมินโครงการที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ ผู้บริหารร่วมกับครูวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และปัญหา เพื่อให้ทราบข้อมูลสารสนเทศในการนำมาพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนและ ผู้เรียนตามสภาพแวดล้อมของโรงเรียนตามบริบทของโรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในการออกแบบ และเสนอความต้องการในการพัฒนานักเรียน มีการประชุมสัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้คำปรึกษาครู รวบรวมความคิดเห็นของครูและปัญหาของครูที่พบเจอในห้องเรียนเพื่อนำมาสร้างกิจกรรมสนับสนุนโครงการด้านวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียน ผู้บริหารควรมีบันทึกปัญหาอุปสรรคและความก้าวหน้าของกิจกรรมรวมไปถึงวัดประเมินผลโครงการของครูในทุกๆกิจกรรม

ด้านการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก ผู้บริหารควรมองบริบทของโรงเรียนในเรื่องของข้อจำกัดต่างๆ และพร้อมที่จะพัฒนาระบบการสื่อสารให้ครูสร้างกิจกรรมในห้องเรียนที่น่าสนใจ เพื่อให้ครูไม่รู้สึกว่าการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่น่าสนใจเป็นภาระที่เพิ่มขึ้น ผู้บริหารควรสนับสนุนจัดหา สื่อ อุปกรณ์ต่างๆที่จะช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และเพิ่มเติม

ความรู้ในเรื่องของเทคนิคการสอนใหม่ๆโดยเปิดโอกาสให้ครูได้รับการอบรมในการใช้สื่อ เทคโนโลยี รวมไปถึงการสร้างสื่อให้ความรู้ในเรื่องของการใช้เทคโนโลยีและสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ทุกที่ทุกเวลาตามความสะดวก

ด้านการกำหนดพันธกิจของโรงเรียน ผู้บริหารควรมองบริบทของโรงเรียนในเรื่องของโรงเรียนขนาดเล็กขนาดกลาง ขนาดใหญ่ เปิดโอกาสให้ครูและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้ามาเสนอความคิดเห็นในการวางแผนที่จะพัฒนาโรงเรียนมีการระดมสมองวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเพื่อให้ทราบถึงจุดเด่น จุดด้อย โอกาส อุปสรรค เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการหาแนวทางในการปรับปรุงและวางแผนการพัฒนาสถานศึกษา ในทุกๆด้านไม่ว่าจะเป็นเรื่องพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน พัฒนาแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน โดยเฉพาะด้านวิชาการซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

สรุปผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสังเกตและการปรับปรุงการเรียนการสอน รองลงมาคือ ด้านการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก ด้านการประเมินโครงการที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน และด้านการกำหนดพันธกิจของโรงเรียน ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยจำแนกตาม ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน พบว่า ครู ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นในภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรประเมินผลครูอย่างเป็นระบบ ออกแบบและจัดทำหลักสูตรร่วมกับครู วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรคร่วมกับครู คำนึงถึงบริบทและข้อจำกัดของสถานศึกษาและกำหนดพันธกิจร่วมกับครู

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องแนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ผู้วิจัยมีประเด็นที่นำมาอภิปรายตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสถานศึกษาในสังกัดให้ได้มาตรฐานระดับสากล ผู้บริหารเกิดความตื่นตัวที่จะพัฒนาตนเองให้มีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการบริหารงานทางการศึกษา โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลหลายๆ ฝ่ายมีการจัดฝึกการอบรมแก่บุคลากรทางการศึกษาเป็นประจำ มีการจัดการเรียนสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเสริมสร้างการแข่งขันทางวิชาการ เช่นเดียวกับ แนวคิดของ Kaiser (2000 : 19) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำ

ทางวิชาการว่า เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในวิธีสอนแบบต่างๆ สนับสนุนให้ครูใช้วัตกรรมการสอนเป็นแบบอย่างที่ดีในเชิงวิชาการ สนับสนุนและเสริมสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน เสริมสร้างการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นิเทศและกำกับให้การเรียนการสอนเป็นไปตามแผนการสอนที่กำหนดไว้ และ Hoy and Hoy (2003 : 42) ได้กล่าวว่าผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นผู้นำทางการศึกษาที่เสริมสร้างความสำเร็จของนักเรียนทุกคนโดยการสนับสนุนและรักษาวัฒนธรรมของโรงเรียนและโปรแกรมการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนและบุคลากรทางการศึกษาให้เจริญเติบโตอย่างมีอาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัสรา ชูเสน (2558 : 11-15) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดโรงเรียน พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ทุกระดับการศึกษาเห็นตรงกันว่า ผู้บริหารทราบถึงจุดเด่น จุดด้อย โอกาส อุปสรรค เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการหาแนวทางในการปรับปรุงและวางแผนการพัฒนาสถานศึกษา ในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน พัฒนาแหล่งเรียนรู้ของนักเรียนโดยเฉพาะด้านวิชาการ ผู้บริหารสนับสนุนจัดหา สื่อ อุปกรณ์ต่างๆช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพิ่มเติมความรู้ในเรื่องของเทคนิคการสอนใหม่ๆโดยเปิดโอกาสให้ครูได้รับการอบรมในการใช้สื่อ เทคโนโลยี และประเมินครูจากสภาพจริงปรับเกณฑ์ให้เหมาะสม ส่วนครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นในภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า10 ปี มองว่าผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 เห็นความสำคัญของการพัฒนาครูให้มีคุณภาพเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในการออกแบบ และเสนอความต้องการในการพัฒนานักเรียน มีการประชุมสัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้คำปรึกษาครู พร้อมทั้งสนับสนุนครูให้พัฒนาตนเองเพื่อนำความรู้ที่ได้จากการอบรมเพื่อพัฒนาตนเองในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และครูที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งพบว่าภาพรวมและรายด้าน ครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก ครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดกลางมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าขนาดเล็กทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ มีความพร้อมมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก เมื่อมีสภาพบริบทที่พร้อมและมีข้อจำกัดน้อย การที่จะพัฒนาระบบการสื่อสาร สนับสนุนจัดหา สื่อ อุปกรณ์ต่างๆที่จะช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนจึงทำได้ยาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริญญาภรณ์ เรืองเจริญ (2560 : 11) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 2 โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรภรณ์ จันทพล (2560 : 49-84) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอองค์กรักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก พบว่าการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอองค์กรักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ประเภทโรงเรียน ไม่แตกต่างกันยกเว้น ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางการเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรประเมินผลครูอย่างเป็นระบบ ออกแบบและจัดทำหลักสูตรร่วมกับครู วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรคร่วมกับครู คำนึงถึงบริบทและข้อจำกัดของสถานศึกษาและกำหนดพันธกิจร่วมกับครู สอดคล้องกับแนวคิดของ Hallinger & Murphy (1985 : 221-224). ได้กล่าวว่า การสนับสนุนครูด้านการสอนให้ตรงตามจุดประสงค์ ควบคุมการสอนในห้องเรียน โดยการเยี่ยมเยียนอย่างไม่เป็นทางการ การให้ผลย้อนกลับแก่ครูทั้งทางด้านการนิเทศและการประเมินผล เช่นเดียวกับสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2551: 38) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างการพัฒนาและใช้หลักสูตรระดับสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นตัวจักรสำคัญในการกระตุ้นและชักนำให้บุคลากรในโรงเรียนได้ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามต้องการ นอกจากนี้ Schuman (1987 : 29-31) ที่กล่าวว่า การประเมินโครงการที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ เป็นการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานจริงกับผลที่คาดว่าจะได้รับ ซึ่งเป็นการวัดความสำเร็จจากการดำเนินงาน โดยพิจารณาจุดมุ่งหมาย และเป็นการศึกษาพิจารณาเกี่ยวกับผลลัพธ์ซึ่งเกิดจากกิจกรรมบางประการที่มุ่งให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ เช่นเดียวกับ กนิษฐ์ ศรีเคลือบ (2557 : 24) ที่กล่าวว่าบรรยากาศห้องเรียนเชิงบวก หมายถึง ลักษณะและคุณภาพของปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในห้องเรียน เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนและนักเรียนกับนักเรียน ลักษณะที่เกิดขึ้นจะช่วยเสริมสร้างและสนับสนุนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และแนวคิดของ Weber (1996 : 253 - 278) ที่กล่าวว่า การกำหนดพันธกิจของโรงเรียน เป็นกระบวนการความร่วมมือที่เข้มข้นและเป็นกระบวนการสะท้อนความคิดเห็นเพื่อสร้างพันธกิจที่ชัดเจนและชัดเจน พันธกิจของโรงเรียนจะเป็นสิ่งผูกมัดครู นักเรียนและผู้ปกครองให้มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่าในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาพิจารณานำเสนอข้อเสนอแนะได้ดังนี้ ด้านการกำหนดพันธกิจของโรงเรียน เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดซึ่งประเด็นผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น แบ่งปันประสบการณ์การสอนซึ่งกันและกัน เพื่อพัฒนาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไปในรูปแบบเดียวกันมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดพันธกิจในการพัฒนาสถานศึกษา พร้อมส่งเสริมสนับสนุนครูในด้านการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลเทคโนโลยี

2. ควรวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคาดหวังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กตสุตา กิ่งการจร. (2560). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4*. [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา]. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- กนิษฐ์ ศรีเคลือบ. (2557). *การพัฒนาโมเดลการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพการวิจัยเชิงการออกแบบและการวิเคราะห์เอ็มเอ็มเอสอีเอ็ม*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา]. คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรียาภรณ์ เรืองเจริญ. (2560). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2*. [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาบัณฑิต]. ชัยภูมิ: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- พัชรภรณ์ จันทพล. (2560). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก*. [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา]. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เพ็ญพักตร์ ภูศิลป์. (2557). *องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสาธิตระดับประถมศึกษาในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ*. [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา]. มหาวิทยาลัยคริสเตียน.
- ภัสรา ชูเสน. (2558). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4*. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 8(1), 11-15.
- สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า. (2553). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาวชิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์ใหม่*. กรุงเทพฯ: เอส.พี.เอ็น. การพิมพ์.
- สุขฤทัย จันทร์ทรงกรด. (2558). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). *แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2. (2565). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*. สืบค้น 12 ธันวาคม 2565. จาก <https://nonedu2.net>
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2. (2565). *แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*. สืบค้น 12 ธันวาคม 2565. จาก <https://nonedu2.net>

- Hallinger & Murphy. (1985). *Work stress and social support*. Reading Massachusetts: Addison-Wesley.
- Hoy & Hoy (2003). *Instructional Leadership A Learning - Centered Guide*. The United States of America. Allyn and Bacon .
- Kaiser S.M. (2000). *Mapping the learning organization : Exploring a model of organizational learning*. [Ph.D. Dissertation]. Louisiana State University, U.S.A.
- Suchman, Edward. (1987). *A Evaluation Research : and Principle and practice in Public Service And Social Action Program*. New York : Pusel Sage Foundation.
- Weber, J. (1996). *Leading the instructional program*. In S. Smith & p. Piele (Eds.). *Schoolleadership*. (pp. 253-278). Eugene, Oregon: Clearinghouse of Educational.

แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำใ้บริการที่พึงประสงค์ของ
ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประณคึกษานนทบุรี เขต 2
GUIDELINES TO ENHANCE THE DESIRABLE SERVANT LEADERSHIP
OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER NONTHABURI PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

พวงบุดผา สม่ครกสิกิจ¹, สุกัญญา สูดารารัตน์²
Poungbuppa Samakrasikit¹, Sukanya Sudarat²
หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์¹⁻²
Master of Education Program in Educational Administration
Rajapruk University¹⁻²
E-mail: poungbuppa21@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 23 กันยายน 2566; แก้ไขบทความ: 8 มิถุนายน 2567; ตอปรับตีพิมพ์: 11 มิถุนายน 2567;

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำใ้บริการที่พึงประสงค์ของ
ผู้บริหาร สถานศึกษา 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำใ้บริการที่พึงประสงค์
ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยจำแนกตาม ระดับการศึกษา และขนาดโรงเรียน และ 3) ศึกษา
แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำใ้บริการที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง
เป็นผู้ให้ข้อมูล จำนวน 5 คน และ ครู จำนวน 317 คน โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาด
โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และสอบถาม ที่มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา
เท่ากับ .67-1.00 และความเที่ยงเท่ากับ .96 แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย
และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที่ t-test independent และการวิเคราะห์ค่า
แปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างรายคู่แบบ LSD และการ
วิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำใ้บริการที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ใน
ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านวิสัยทัศน์ รองลงมาคือ
ด้านการเสริมพลังอำนาจ ด้านการไว้วางใจ ด้านการบริการ ด้านความรัก ด้านการคำนึงถึงผู้อื่น
และด้านความนอบน้อม ตามลำดับ 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำ
ใ้บริการที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวม พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน
มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ส่วนครู ที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งภาพรวมและรายด้าน และ 3) แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำใ้บริการที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้บริหารควรจัดกิจกรรมเสริมความสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคลากร รับฟังผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างตั้งใจ ยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม เน้นการจัดการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยี มอบหมายงานตามความสามารถและความสมัครใจ สนับสนุนครูอบรมและพัฒนาตนเอง และสนับสนุนทรัพยากรที่หลากหลาย

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำใ้บริการ, พึ่งประสงค์, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาชนานนทบุรี เขต 2

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the desirable servant leadership, 2) compare the opinions of teachers on the desirable servant leadership classified by education level and school size, and 3) study guidelines to enhance the desirable servant leadership. The sample consisted of 317 teachers, and 5 key informants. The research instruments were a semi-structured interview form and a questionnaire with a validity (IOC values) of .67-1.00 and a reliability value of .96 The data were statistically analyzed by using percentage, mean, standard deviation, t-test, One-way ANOVA, and LSD, and content analysis.

The results of the research were as follows: 1) the desirable servant leadership, in overall and particular aspects, was at a high level, ranking from the highest to the lowest mean: Vision, followed by Empowerment , Trust , Service ,Love, Altruism and Humility, 2) the opinions of teachers classified by education level were not different, while the opinions of the differential school size, in overall and particular aspects, were different statistically significant at .01 level, and 3) guidelines for enhancing the desirable servant Leadership : School administrators should organize activities to enhance good relationships in school, listen subordinates attentively, adhere to the principles of participatory management, emphasis on educational management by ICT, assign teachers' tasks according to their abilities and willingness, and encourage teacher training and self-development, and support various educational resources.

Keywords: Servant Leadership, desirable ,Nonthaburi Primary Educational
Service Area Office 2

บทนำ

ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในยุคของการบริหารจัดการศึกษาไทยในปัจจุบัน เป็นโลกยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจการเมือง วิทยาการ เทคโนโลยีสารสนเทศ และภายใต้กรอบของยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ถือเป็นการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งให้เกิดคุณภาพทั้งในด้านผลผลิต กระบวนการ จัดการ และปัจจัยต่าง ๆ โดยมุ่งหวังให้การจัดการศึกษาพัฒนาทั้งระบบ อีกทั้งปัจจุบันยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงได้เคลื่อนตัวมาสู่ยุคสังคมฐานความรู้ การบริหารองค์การทางการศึกษาจึงต้องปรับทิศทางการบริหารให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา แห่งชาติ, 2560 : 61)

ซึ่งในยุคสังคมปัจจุบัน ความหลากหลายทางเชื้อชาติความคิดความเชื่อมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจทั่วโลก เป็นสังคมของผู้ที่มีอิสระในทางความคิดและการกระทำ มีการรวมกลุ่มทำงานที่มีเครือข่าย สัมพันธ์กับผู้อื่น โดยรอบในองค์กรอย่างกว้างขวาง ดังนั้นบุคลากรที่อยู่ในระบบราชการยุคใหม่ที่จะสามารถประสบความสำเร็จในการทำงานได้นั้น ต้องมีลักษณะการทำงานแตกต่างไปจากเดิม มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เป็นผู้ที่มีความรอบรู้ รู้ลึก สามารถสร้างคุณค่าของงาน ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันที่สำคัญยิ่งต่อความสำเร็จขององค์การ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Blanchard (2006 :25) ที่กล่าวว่า ผู้นำที่มีภาวะผู้นำแบบไฟบริการจะต้องเป็นผู้สร้างสภาพแวดล้อมที่เก่ง เพราะงานของผู้นำประเภทนี้ ได้แก่ การสร้างและรักษาวัฒนธรรมองค์กร อีกทั้งการประพฤติตนตามแนวคิดของภาวะผู้นำแบบไฟบริการ จะทำให้สมาชิกในองค์กรเพิ่มความพึงพอใจและทำให้ยินดีที่จะร่วมกันทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัย ทิวากานต์ ศรีสวัสดิ์ (2558 :57-64) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นโดยการลดขั้นตอนและระเบียบต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานเพิ่มความยืดหยุ่นเพื่อให้ชุมชนสนับสนุนทรัพยากรในการจัดการศึกษาอย่างเพียงพอที่กล่าวมาแล้วนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรลดระเบียบการลดขั้นตอน มีความยืดหยุ่น และเน้นการมีส่วนร่วมมากขึ้น ผู้บริหารที่ใช้ภาวะผู้นำไฟบริการในการบริหารย่อมนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารองค์การได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องมีการจัดการศึกษาหรือกระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพปฏิรูปโครงสร้างการบริหารให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นธรรม ต้องพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างจริงจังและการทำงานแบบส่งเสริมความพอใจและความก้าวหน้าของครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องให้เต็มศักยภาพของผู้เรียน และมีภาวะผู้นำสถานศึกษาที่ดี

ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำภาวะผู้นำไฟบริการมาปรับใช้ให้เข้ากับการบริหารสมัยใหม่ ซึ่งการบริหารงานในสภาพปัจจุบันนี้ยังมีลักษณะที่เป็นเผด็จการอันจะนำไปสู่ความขัดแย้งในองค์กร ผู้บริหารที่ใช้ภาวะผู้นำไฟบริการในการบริหารย่อมนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารองค์การได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องมีการจัดการศึกษาหรือ

กระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพปฏิรูปโครงสร้างการบริหารให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นธรรม ต้องพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างจริงจังและการทำงานแบบเสริมสร้างความพอใจและความก้าวหน้าของครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องให้เต็มศักยภาพของผู้เรียน และมีภาวะผู้นำสถานศึกษาที่ดี สอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำใ้บริการของ Patterson (2010:106) ซึ่งได้เสนอทฤษฎีภาวะผู้นำใ้บริการของผู้นำองค์กรโดยได้นำมาขยายต่อจากภาวะผู้นำแบบใ้บริการที่มีการนำมาเสนองานวิจัยครั้งนี้เป็นการอธิบายความพิเศษในการบริการ ของผู้นำต่อผู้ตามในแต่ละข้อโดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญในการบริการผู้ตาม เป็นอันดับแรก จากนั้นจึงเป็นการตอบสนองต่อองค์กร เพราะเชื่อว่าหากผู้นำองค์กรให้ความสำคัญกับความต้องการของผู้ตามแล้ว จะได้รับการทุ่มเทความสามารถเป็นทวีคูณเพื่อเติมเต็มวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ขององค์กรได้อย่างดีเลิศองค์ประกอบภาวะผู้นำใ้บริการของ Patterson (2010 :106) มี 7 ประการที่สามารถพิสูจน์ความเป็นผู้นำแบบใ้บริการที่เป็นศูนย์รวมจิตใจ มีดังนี้ 1. ความรัก (Love) 2.ความนอบน้อม (Humility) 3.การคำนึงถึงผู้อื่น (Altruism) 4.การมีวิสัยทัศน์ (Vision) 5.ความไว้วางใจ (Trust) 6.การเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) 7.การบริการ (Service)

จากการแสดงผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 พบว่า ผลการติดตามและประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ.2563 ปีงบประมาณ พ.ศ.2563 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ในมาตรฐานที่ 2 ตัวบ่งชี้ที่ 3 การบริหารงานด้านการบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับคุณภาพ พอใช้, มาตรฐานที่ 3 ตัวบ่งชี้ที่ 3 ผู้เรียนระดับปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีคุณภาพตามหลักสูตร ประเด็นการพิจารณาที่ 2 ผลการทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (National Test : NT) อยู่ในระดับคุณภาพ พอใช้, ตัวบ่งชี้ที่ 6 ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน มีความพึงพอใจในการบริการและการจัดการศึกษารวมทั้งการให้บริการ อยู่ในระดับคุณภาพ ปรับปรุง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ,2565 :86-88)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำใ้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำใ้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาภาวะผู้นำใ้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา และให้เห็นคุณภาพของการบริหารสถานศึกษาที่ยังไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าประสงค์ ซึ่งการดำเนินงานขับเคลื่อนผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นความรับผิดชอบโดยตรงของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องเร่งดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษาอย่างมีส่วนร่วมกับบุคลากรเพื่อเป็นการวางแผนในการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา และกำหนดแผนกระบวนการบริหารจัดการในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีภาวะผู้นำใ้บริการ ที่จะสามารถช่วยพัฒนาให้บุคลากรในสถานศึกษาเต็มศักยภาพของบุคลากรออกมาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และบริหารงานใน

สถานศกษาใหมคณภาพ การปรหารจตรการศกษาใหทนตอยคหรงการปรลยนแปลงและสภาพท
ปรปญหาตาง ๆ ทเกตรขนปรจจุบัน

วตรุปรสงคของการวจรย

1. เพอศกษาภาวะผูนาไฟปรการทปรงปรสงคของผูปรหารสถานศกษาสังกัดสานักงาน
เขตพนทการศกษาปรธมศกษานนทบุรี เขต 2
2. เพอปรรยปรเทียบความคทรเห่นของครุทมตรภาวะผูนาไฟปรการทปรงปรสงคของ
ผูปรหารสถานศกษาโดยจําแนกตาม ระดบการศกษาและขนาดโรงเรยน
3. เพอศกษาแนวทางการสรรมสรรางภาวะผูนาไฟปรการทปรงปรสงคของผูปรหาร
สถานศกษาสังกัดสานักงานเขตพนทการศกษาปรธมศกษานนทบุรี เขต 2

วจรดําเน่นการวจรย

ปรชากร

ปรชากรทใชในการวจรยคร้งนั ไดแก ครุของโรงเรยนสังกัดสานักงานเขตพนท
การศกษาปรธมศกษานนทบุรี เขต 2 แยกปรโรงเรยนขนาดเลก 13 โรงเรยน จํานวน 164 คน
ขนาดกลาง 37 โรงเรยน จํานวน 759 คน ขนาดหญและหญพเศษ 13 โรงเรยน จํานวน 811
คน รวมทงส่น 63 โรงเรยน ครุ จํานวน 1,734 คน (ขอมูลสารสนเทศทางการศกษาสานักงานเขต
พนทการศกษาปรธมศกษานนทบุรี เขต 2 ,2565 :86-88)

กลุมตัวอยาง

กลุมตัวอยางทใชในการวจรยคร้งนั ไดแก ครุของโรงเรยนสังกัดสานักงานเขตพนท
การศกษาปรธมศกษานนทบุรี เขต 2 จํานวน 1,734 คน แลวนําจํานวนปรชากรทยบกับ
ตารางสํารจรูปรของ Krejcie and Morgan ไดจํานวน 317 คน ใชวจรการเลกกลุมตัวอยางโดย
วจรการสุ่มแบบแบ่งข่น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดโรงเรยน

เครืองมอทใชในการวจรย

การวจรยคร้งนั ใชเครืองมอในการเกบรวบรวมขอมูลในการวจรยคร้งนั คอ
แบบสอปรถาม (Questionnaire) โดยมข่นตอนการสรรางเครืองมอ แบ่ง ออกปร 2 ตอน

ตอนท 1 สอปรถามเกยวกับสภาพทวไปของผูตอบแบบสอปรถาม แบบสอปรถาม
ปรแบบตรวรสอปรรายการ (Check List)

ตอนท 2 สอปรถามเกยวกับภาวะผูนาไฟปรการทปรงปรสงคของผูปรหาร
สถานศกษาสังกัดสานักงานเขตพนทการศกษาปรธมศกษานนทบุรี เขต 2 มลัษณะปรนมาตรา
ส่วปรมาณค่า 5 ระดบ (Rating Scale) ตามแบบของ Likert.

การสรรางเครืองมอวจรย

ผูวจรยไดดําเน่นการสรรางเครืองมอสํารการวจรย โดยมข่นตอนการดําเน่นงาน ดงนั

1. ศกษาวจรการสรรางแบบสอปรถามจากทฤษฎี เอกสาร ตำรา และงานวจรยท
เกยวข่งเพอปรนแนวทางการกำหนดกรอบความคทรในการสรรางแบบสอปรถาม

2. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. นำแบบสอบถามไปปรึกษาต่ออาจารย์ที่ปรึกษา
4. นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อความสมบูรณ์และถูกต้องของเนื้อหาโดยให้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งโดยคัดเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า .67- 1.00
5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) โดยผู้ตอบแบบสอบถามเป็นครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน
6. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาคำนวณหาค่าความเที่ยง (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา โดยมีค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม ทั้งฉบับ เท่ากับ .96
8. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริงแล้วนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
9. รวบรวมแบบสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือจากหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ถึงผู้บริหารโรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยดำเนินการส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยไปยังผู้บริหารโรงเรียน และได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามคืนได้ครบภายหลังประมาณ 1-2 เดือน
3. ตรวจสอบความสมบูรณ์เรียบร้อยจากแบบสอบถามของผู้ตอบ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ
4. เก็บรวบรวมแบบสอบถาม จำนวน 317 ฉบับ
5. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งมีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำให้บริการที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามแบบของ (Likert)
3. วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความคิดเห็นขอครู ต่อภาวะผู้นำให้บริการที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2

จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล วิเคราะห์โดย ค่าทดสอบค่าที (t-test) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีตัวแปรต้น 2 กลุ่ม คือ ระดับการศึกษา และทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีตัวแปรต้นมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป คือ ขนาดโรงเรียน เมื่อพบความแตกต่างจะทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยแบบ LSD (Least Significant Difference) และนำเสนอข้อมูลแบบตารางประกอบคำอธิบาย โดยกำหนดการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

4. การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา สำหรับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำใ้บริการที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบุรี เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	ภาวะผู้นำใ้บริการที่พึงประสงค์	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1.	ด้านความรัก	4.62	.44	มากที่สุด	5
2.	ด้านความนอบน้อม	4.56	.54	มากที่สุด	7
3.	ด้านการคำนึงถึงผู้อื่น	4.62	.50	มากที่สุด	6
4.	ด้านวิสัยทัศน์	4.69	.43	มากที่สุด	1
5.	ด้านการไว้วางใจ	4.63	.47	มากที่สุด	3
6.	ด้านการเสริมพลังอำนาจ	4.67	.43	มากที่สุด	2
7.	ด้านการบริการ	4.63	.50	มากที่สุด	4
ภาพรวม		4.63	.43	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 ครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบุรีเขต 2 มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำใ้บริการที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบุรี เขต 2 อยู่ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = .43) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านวิสัยทัศน์ อยู่ในอันดับสูงสุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = .43) รองลงมา คือ ด้านการเสริมพลังอำนาจ ด้านการไว้วางใจ ด้านการบริการ ด้านความรัก ด้านการคำนึงถึงผู้อื่น และด้านความนอบน้อมตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำให้บริการที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู ทั้งภาพรวมและรายด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา

ด้านที่	ภาวะผู้นำเฝ่บริการ ที่พึงประสงค์	ระดับการศึกษา				t	p- value
		ปริญญาตรี		สูงกว่า ปริญญาตรี			
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1.	ด้านความรัก	4.65	.46	4.57	.40	1.76	.08
2.	ด้านความนอบน้อม	4.57	.57	4.55	.48	.17	.87
3.	ด้านการคำนึงถึงผู้อื่น	4.63	.51	4.61	.49	.45	.66
4.	ด้านวิสัยทัศน์	4.70	.44	4.68	.41	.26	.80
5.	ด้านการไว้วางใจ	4.64	.50	4.62	.42	.46	.64
6.	ด้านการเสริมพลังอำนาจ	4.70	.43	4.63	.42	1.37	.17
7.	ด้านการบริการ	4.65	.54	4.60	.45	.78	.44
ภาพรวม		4.65	.44	4.61	.40	.81	.42

จากตารางที่ 2 พบว่า พบว่า ครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำให้บริการที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 ทั้งภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำใ้บริการที่พึงประสงค์ของ
ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบุรี เขต 2
ทั้งภาพรวมและรายด้าน จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ด้านที่	ภาวะผู้นำใ้บริการ ที่พึงประสงค์	ขนาดโรงเรียน						F	p
		ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่ และใหญ่พิเศษ			
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านความรัก	4.44	.61	4.56	.48	4.71	.33	7.49**	.00
2	ด้านความนอบน้อม	4.44	.66	4.48	.61	4.66	.41	5.26**	.01
3	ด้านการคำนึงถึงผู้อื่น	4.37	.71	4.56	.51	4.74	.41	8.96**	.00
4	ด้านวิสัยทัศน์	4.47	.57	4.66	.48	4.76	.31	7.07**	.00
5	ด้านการไว้วางใจ	4.40	.67	4.59	.51	4.72	.34	6.86**	.00
6	ด้านการเสริมพลังอำนาจ	4.57	.53	4.60	.50	4.77	.30	6.93**	.00
7	ด้านการบริการ	4.38	.69	4.63	.52	4.68	.42	4.43**	.01
ภาพรวม		4.44	.60	4.58	.46	4.72	.32	7.46**	.00

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบุรี เขต 2 ที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำใ้บริการที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบุรี เขต 2 ทั้งภาพรวมและรายด้าน พบว่าครูโรงเรียนขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก ตามลำดับ และครูที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำใ้บริการที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พบว่าครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก และด้านวิสัยทัศน์ ด้านการไว้วางใจและด้านการบริการนั้น โรงเรียนขนาดกลาง มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก

สรุปผลการสัมภาษณ์

ด้านความรัก ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเข้าใจและเข้าถึงความรู้สึกของครูทำความเข้าใจ ทำความรู้จัก และการให้กำลังใจเป็นสิ่งสำคัญในการทำงานร่วมกัน รวมไปถึงการจัดกิจกรรมที่สร้างเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในสถานศึกษาและระหว่างองค์กรเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมีการสร้างสัมพันธ์เพื่อความสัมพันธ์ในหมู่คณะมีวัฒนธรรมองค์กรที่ดี สร้างขวัญกำลังใจให้ครูและบุคลากรในวันสำคัญต่างๆมีการยกย่องชมเชยครูในที่ประชุมและประชาสัมพันธ์ผ่านข่าวประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนเพื่อเผยแพร่ให้นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนได้รับทราบ

ด้านความอ่อนน้อม ผู้บริหารควรให้เกียรติและรับฟังผู้อื่นอย่างเต็มใจแล้วนำสิ่งที่ได้รับฟังมาวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลเพื่อตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ซึ่งนอกจากการรับฟังแล้วผู้บริหารควรมีความสุภาพอ่อนโยนในการบริหารงานเพื่อที่จะส่งผลต่อครู ผู้รับบริการ และผู้ปกครองรวมไปถึงชุมชน

ด้านการคำนึงถึงผู้อื่น ผู้บริหารควรยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนทั้ง บ้าน วัด โรงเรียน ชุมชน ต้องมีความสัมพันธ์ร่วมมือกันวางแผนในการพัฒนาผู้เรียนและสถานศึกษาโดยมีการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างบุคคล เข้าถึงความรู้สึกของครูและบุคลากรทำความเข้าใจว่า คนทุกคนล้วนมีความแตกต่างกันไถ่ถามสารทุกข์สุกดิบมีการดูแลเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือเมื่อครูและบุคลากรประสบปัญหา โดยครูทุกคนสามารถทำงานร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาได้ด้วยความสบายใจ และยังรวมไปถึงการเข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานภายนอกเพื่อมีการสร้างความสัมพันธ์

ด้านวิสัยทัศน์ ผู้บริหารควรมีการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาอย่างรอบด้านโดยเน้นเรื่องการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบเครือข่ายพัฒนาครูและระบบ IT ให้ทันเหตุการณ์มีการพัฒนาเว็บไซต์ของโรงเรียนให้ทันสมัยอยู่เสมอโดยนักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา รวมถึงการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและควรเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกฝ่าย รวมถึงผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการสร้างหรือกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาและควรเสริมสร้างสนับสนุนให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาสถานศึกษาในอนาคต

ด้านการไว้วางใจ ผู้บริหารควรมีการกระจายอำนาจการบริหารงานมีการมอบหมายงานและรับผิดชอบงานตามกลุ่มบริหารในการขับเคลื่อนการพัฒนางาน สถานศึกษาอย่างเป็นระบบและควรวางคนให้เหมาะสมกับงาน ให้ครูมีอิสระในการทำงานครูสามารถแสดงความสามารถในการทำงานได้อย่างเต็มที่ เพื่อเพิ่มศักยภาพของแต่ละบุคคลในการทำงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพของงาน เสริมสร้างให้ครูได้รับการพัฒนาให้ตรงกับภาระงานและตามความถนัดของบุคคลเพื่อนำกลับมาพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งการรับฟังการแสดงความคิดเห็นของครูด้วย

ด้านการเสริมพลังอำนาจ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเสริมสร้างสนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมพัฒนาตนเองศึกษาดูงานสัมมนากับหน่วยงานภายนอกเพื่อนำความรู้ใหม่ๆ มาพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้นโดยเน้นการมีส่วนร่วมครูและบุคลากรทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการบริหารงานทุกส่วนของโรงเรียนมีการวางแผนงานต้องให้เหมาะสมกับคนกับงานที่มอบหมาย พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็นและแสดงความสามารถในงานที่ตนเองชอบเพื่อให้เกิดความสุขในการทำงาน พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกในการจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยให้กับครู เสริมสร้างให้บุคลากรมีอิสระในการสร้างแนวการสอนหรือแผนการสอนขึ้นเอง โดยมีผู้บริหารให้คำแนะนำและสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง

ด้านการบริการ ผู้บริหารควรมอบหมายให้หัวหน้ากลุ่มงานบริหารมีอำนาจการตัดสินใจเรื่องงานในหน้าที่ได้เลยเพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการทำงานมีการเสริมสร้างสนับสนุน สื่อ เทคโนโลยี หรืออุปกรณ์ที่ช่วยในการจัดการเรียนการสอนเพื่อกำเนินงานใน

กิจกรรมต่างๆ รวมไปถึงการช่วยในการสื่อสารโดยการใช้สื่อออนไลน์ ที่จะทำให้เกิดความรวดเร็ว มีการตอบโต้ได้ทันทีเพื่อการเข้าถึงได้ง่าย ทั้งภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษารวมไปถึงการสื่อสารกับผู้ปกครองและหน่วยงานอื่นๆ

สรุปผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำใ้บริการที่พึงประสงค้ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 ทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านวิสัยทัศน์ รองลงมาคือ ด้านการเสริมพลังอำนาจ ด้านการไว้วางใจ ด้านการบริการ ด้านความรัก ด้านการคำนึงถึงผู้อื่น และด้านความนอบน้อม ตามลำดับ

2. ผลการวิจัยเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำใ้บริการที่พึงประสงค้ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 โดยจำแนกตาม ระดับการศึกษาและขนาดของโรงเรียน พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันและครูที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำใ้บริการที่พึงประสงค้ของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำใ้บริการที่พึงประสงค้ของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้บริหารควรจัดกิจกรรมเสริมความสัมพันธที่ดี รับฟังผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างตั้งใจ ยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม เน้นการจัดการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยี มอบหมายงานตามความสามารถและความสมัครใจ สนับสนุนครูอบรมและพัฒนาตนเอง และสนับสนุนทรัพยากรที่หลากหลาย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำใ้บริการที่พึงประสงค้ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 ผู้วิจัยมีประเด็นที่นำมาอภิปรายตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. ภาวะผู้นำใ้บริการที่พึงประสงค้ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 ในปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญเกี่ยวกับภาวะผู้นำใ้บริการในสถานศึกษา ว่าจำเป็นต้องกระตุ้นให้เกิดการร่วมมือร่วมใจ ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยการมุ่งหวังให้ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานเป็นหลัก คอยช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้อื่นเกิดการพัฒนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณภัทร อามาศย์เสนา (2565 : 9-18) ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบใ้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 1 พบว่า1) สภาพที่พึงประสงค้ของภาวะผู้นำแบบใ้บริการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำใ้บริการที่พึงประสงค้ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา และขนาดโรงเรียน พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความ

คิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 ทุกระดับการศึกษามีความคิดเห็นตรงกันว่าต้องการให้ผู้บริหารควรพัฒนา คุณภาพสถานศึกษาอย่างรอบด้านเน้น มีการพัฒนาระบบเครือข่ายพัฒนาครูให้มีความทันสมัย อยู่เสมอเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษามีการรับฟังความคิดเห็นของครูเพื่อนำให้ทราบถึงความต้องการของครูในการพัฒนาสถานศึกษาให้สอดคล้องกับ การเปลี่ยนแปลงของโลก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชาติ อนันตภักดิ์ (2558 : 61) ภาวะผู้นำ ใฝ่บริการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่าภาวะผู้นำใฝ่บริการของ ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จำแนกตาม ขนาดของโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำใฝ่บริการที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้บริหารควรจัดกิจกรรมเสริมความสัมพันธ์ที่ดี รับฟังผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างตั้งใจ ยึดหลักการ บริหารแบบมีส่วนร่วม เน้นการจัดการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยี มอบหมายงานตามความสามารถ และความสมัครใจ สนับสนุนครูอบรมและพัฒนาตนเอง และสนับสนุนทรัพยากรที่หลากหลาย สอดคล้องกับ Dennis & Bocarnea (2005 : 600-615) กล่าวว่า การเชื่อมความสัมพันธ์ ระหว่างผู้นำกับผู้ตาม ซึ่งเป็นพื้นฐานขององค์กรที่สำคัญเปรียบเสมือนกฎทองคำที่ว่า "จงปฏิบัติ ต่อผู้อื่นเสมือนปฏิบัติต่อตนเอง" โดยผู้นำจะต้องพิจารณาผู้ตามอย่างแท้จริงไม่ใช่เพียงมองผ่าน สอดคล้องกับ ปองภพ ภูจอมจิตร (2555 : 9) ได้กล่าวว่า ความนอบน้อม คือพฤติกรรมที่ แสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกิริยาท่าทางและวาจาที่สุภาพ ให้เกียรติและ รับฟังความคิดเห็นของบุคลากรหรือผู้ใต้บังคับบัญชาซึ่งการแสดงออกถึงพฤติกรรมต่าง ๆ จะ เป็นไปด้วยธรรมชาติและปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เช่นเดียวกับสอดคล้องกับ Laub (2004 : 61) กล่าวว่า ผู้นำเข้าใจและปฏิบัติต่อความต้องการของผู้อื่นโดยอยู่เหนือผลประโยชน์ของตนเอง เพิ่มคุณค่าและพัฒนาผู้อื่นสร้างความรู้สึเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา แสดง ภาวะผู้นำเพื่อความต้องการของผู้อื่นและเพื่อการกระจายอำนาจและสภาพแก่ความต้องการ ที่มีร่วมกันของแต่ละคน และ Waddell (2006 : 47) ได้กล่าวว่า ความไว้วางใจคือระดับความ เชื่อมั่นในบุคคล ในความสามารถ ในความตั้งใจ การไว้วางใจช่วยสร้างบรรยากาศองค์กรในการ ปฏิบัติงานให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจที่ระหว่างบุคคลและองค์กรส่งผลให้เกิดการเพิ่มระดับการ บริการของทั้งสองฝ่ายคือทั้งผู้นำและผู้ตาม สอดคล้องกับ Greenleaf (1970 : 28) กล่าวว่า ภาวะผู้นำใฝ่บริการเป็นการปฏิบัติที่บุคคลเลือกเป็นฝ่ายที่จะบริการแก่ผู้อื่นเป็นอันดับแรก จากนั้นจึงนำผลพวงจากการให้บริการแก่ผู้อื่นและองค์กร ผู้นำที่เป็นผู้ให้บริการอาจมีภาวะผู้นำ ตามตำแหน่งหรือไม่ก็ได้ โดยภาวะผู้นำแบบเชิงบริการจะกระตุ้นให้เกิดการร่วมมือร่วมใจกัน เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันการมองการณ์ไกล การรับฟัง และการใช้อำนาจทางศีลธรรมและ การมอบอำนาจ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่าในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาพิจารณานำเสนอ ข้อเสนอแนะได้ดังนี้ ด้านวิสัยทัศน์ เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดซึ่งประเด็นผู้บริหารพัฒนา สถานศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่จะเกิดขึ้นในอนาคต มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนั้น ผู้บริหารควรมีการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา พัฒนาครูโดยมีการชี้แจง นโยบาย เป้าหมาย วิสัยทัศน์ ได้อย่างชัดเจน รวมไปถึงการมีส่วนร่วมของครูในการวางแผนและแนวทางการปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม มีความคิดสร้างสรรค์และทันสมัยให้ทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ เพื่อพัฒนาครูและสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ภาวะผู้นำใ้บริการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2
2. ควรวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมพลังอำนาจแก่ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2

เอกสารอ้างอิง

- ณภัทร อามาตย์เสมา. (2565). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบใ้บริการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1. *วารสารมจร อุบลปริทรศน*, 7(2), 9-18.
- ทิวากานต์ ศรีสวัสดิ์ (2558). ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 57-64.
- ปองภพ ภูจอมจิตร. (2555). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำแบบเชิงบริการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน. [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา], บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ปัทมาพร ศรีกำพล. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบใ้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา วัฒนธรรมองค์การกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2. [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา]. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2. (2565). *แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*. สืบค้น 12 ธันวาคม 2565. จาก <https://nonedu2.net>
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2. (2565). *รายงานผลการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*. สืบค้น 12 ธันวาคม 2565. จาก <https://nonedu2.net>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- อภิชาติ อนันตภักดิ์. (2558). ภาวะผู้นำแบบใ้รับใช้ของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ภาพลัทธิ เขต 3. [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา].
บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

- Blanchard, K. H. (2006). *Leading at a higher level: Blanchard on leadership and creating high performing organizations*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Dennis, R. S. & Bocarnea, M. (2005, December). Development of the Servant Leadership Assessment Instrument. *Leadership & Organization Development Journal*, 26(8), 600 -615
- Greenleaf, R.K. (1970). *The servant as leader*. Indianapolis, Illinois: The Robert K. Greenleaf Center (1977). *Servant Leadership: A Journey into the Nature of Legitimate Power and Greatness*. Paulist Press, Mahwah. NJ.
- Laub, J. (2004). *Organizational Leadership Assessment (OLA) Model*. Defining servant leadership and the healthy organization.
- Patterson, K.A. (2010). *Servant leadership : Developments in Theory and Research*. Palgrave Macmillan, Basingstoke, Hampshire.
- Waddell, T. J. (2006). *Servant Leadership : Servant Leadership Research*. Retrieved August, from www.regent.edu/acad/sls/publications/conference_proceedings/servant_leadershiproundtable/2006/pdf/waddle.pdf.

แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา
ในโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
GUIDELINES FOR THE 21ST CENTURY LEADERSHIP DEVELOPMENT
OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN SCHOOLS FOR THE DEAF UNDER
OFFICE OF SPECIAL EDUCATION ADMINISTRATION IN THE LOWER
NORTHEASTERN REGION

มงคลพฤษ์ แก้วกันหา¹, เมธาวี โชติชัยพงศ์²

Mongkolpharush kaewkunha¹, Methavee Chotchaipong²

มหาวิทยาลัยราชธานี¹⁻²

Ratchathani University¹⁻²

E-Mail : mongkolm6351012@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 17 ตุลาคม 2566; แก้ไขบทความ: 6 มิถุนายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 8 มิถุนายน 2567;

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง และ 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู พนักงานราชการ และครูอัตราจ้าง ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จำนวน 5 โรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 146 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .93 และข้อคำถามปลายเปิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และ

2. แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ที่สำคัญ ดังนี้ 1) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครู และบุคลากรในสถานศึกษานำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ และการทำงาน เพื่อให้สามารถสื่อสารได้รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และสะดวกสบาย เช่น สนทนากับผู้เรียน สนทนาแบบเรียลไทม์กับครู บุคลากรในสถานศึกษา หรือเพื่อนร่วมงานได้ 2) ผู้บริหารควรมี

ความสามารถในการคิดริเริ่มและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อการปรับปรุงและทันต่อความท้าทายที่จะเกิดขึ้นเพื่อสร้างความเติบโตขององค์กรได้อย่างมั่นคง และ 3) ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล และคำนึงถึงประโยชน์ของผู้เรียนเป็นหลัก

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา, โรงเรียนโสตศึกษา, สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

Abstract

The objectives of this research were 1) to study 21st century leadership development of school administrators in schools for the deaf under Office of Special Education Administration in Lower Northeastern Region, and 2) to propose guidelines for the 21st century leadership development of school administrators in schools for the deaf under Office of Special Education Administration in Lower Northeastern Region. This research It is quantitative research. The sample included administrators, teachers, civil personnel, and contracted teachers working in 5 schools for the deaf under the Office of Special Education Administration in Lower Northeastern Region. The sample group of 146 the administrators, teachers, civil personnel, and contracted teachers. The research tool was a questionnaire with the reliable value of .93 and open-end questionnaire. The statistics were frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The findings were as follow:

1. The 21st century leadership development of school administrators in schools for the deaf as a whole and in individual aspects were at the high level, and
2. Guidelines for the 21st century leadership development of school administrators in schools for the deaf were: 1) Administrators should encourage teachers and personnel use digital technology in learning management and daily work for improve the speed and efficiency of communication and for easy communication such as dialogue with students, or real time communication with teachers, personnel, or colleagues; 2) Administrators should have ability of initiation and continuous learning ready for improvement and adaptation to new challenge in order to cope with organizational growth and stability; and 3) Administrators should have far reached visions and based on the organization benefits.

Keywords: The 21st Century Leadership Development of School Administrators, Schools for the Deaf, Office of Special Education Administration in Lower Northeastern Region

บทนำ

การพัฒนาองค์กรทั้งองคการภาครฐและภาคเอกชนให้ประสบความสำเร็จได้นั้น หัวใจสำคัญอยู่ที่ผู้นำ (Leader) ผู้นำมีความสำคัญในการสร้างความสำเร็จให้กับองค์กร โดยมีภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นเคล็ดลับที่สำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร กล่าวคือ บทบาทของบรรดาผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และมีพลังมากพอที่จะกำหนดอนาคตของตนเองได้นั้น Tichy and Cohen (1997: 41-57) และ Crawford et al., (2010: 617-635) ได้มีความเห็นที่สอดคล้องกันของผู้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายทางการศึกษาว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณภาพ เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของสถานศึกษา ทั้งนี้ ภารดี อนันต์นาวิ (2562: 42-44) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารที่มีความเป็นผู้นำยุคใหม่ต้องมีทั้งคุณลักษณะผู้นำ พฤติกรรมการบริหาร ความมีภาวะผู้นำตามสถานการณ์ และมีภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการจัดการศึกษามุ่งพัฒนานักเรียน และระบบสนับสนุนให้เกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 มีความรู้หลักเกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้ และนวัตกรรมทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการ ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในทฤษฎี ปรัชญาของหลักสูตรต่าง ๆ ที่ใช้ในสถานศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในวิธีสอนแบบต่าง ๆ สนับสนุนให้ครูใช้นวัตกรรม การสอน เป็นแบบอย่างที่ดีในเชิงวิชาการสนับสนุนและส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นิเทศและกำกับให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ Jolly (1996: 4224) ซึ่งได้ศึกษาผลสำเร็จของการบริหารโรงเรียนมัธยมในการจัดโปรแกรมที่มหาวิทยาลัยแคนซัส พบว่า ผลสำเร็จของผู้บริหารขึ้นอยู่กับทักษะ ความรู้และประสบการณ์ในการบริหาร ซึ่งถือว่ามีความจำเป็นอย่างมากต่อการเป็นผู้บริหารโรงเรียนมัธยม ทักษะและความสามารถที่มีความสำคัญต่องาน ได้แก่ ทักษะด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ การจัดการเรื่องความขัดแย้ง การมีมนุษยสัมพันธ์ การมีภาวะผู้นำในการติดต่อสื่อสาร การพูดในที่สาธารณะ ความสามารถในการจัดการองค์กร โดยเน้นการจัดการและการนิเทศเป็นสำคัญ

ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นผู้นำที่มีอิทธิพลต่อบุคลากรภายในสถานศึกษา ต้องมีบทบาทต่อการกำหนดทิศทาง นโยบาย และนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ รวมทั้งมีความพร้อมในด้านคุณลักษณะที่โดดเด่น กล่าวคือมีทักษะทางปัญญาสูง เป็นนักบริหารมืออาชีพ มีความคิดในเชิงสร้างสรรค์ มีเจตคติที่ดี มีวิสัยทัศน์ มีความคาดหวังสูงต่อความสำเร็จของงาน ตลอดจนพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และสร้างสถานศึกษาให้เป็นองค์กรนวัตกรรมยุคใหม่ นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา ยังเป็นตัวแปรสำคัญในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ อีกทั้งยังมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหารสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องมีคุณลักษณะโดดเด่น เหมาะสม มีความรู้เชิงทฤษฎี ทักษะ บทบาทหน้าที่ คุณธรรมและประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษายุคใหม่ ในการนำพาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ เเท้ทานการแข่งขัน และต้องทันสมัยเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก (กฤษธรา ยองโย. 2561: 37) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องมีภาวะผู้นำ เพราะเป็นปัจจัย หรือส่วนประกอบที่สำคัญในการบริหารองค์การ สามารถชักจูงให้ผู้อื่นคล้อยตาม และสร้างบรรยากาศที่ดี

ในการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดตัดสินใจที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพต่าง ๆ ภายในองค์กรเพื่อการบริหารการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาองค์การให้มีความเจริญก้าวหน้า สำเร็จตามเป้าหมายมุ่งสู่ความเป็นเลิศ (พัฒนวศ์ ดอกไม้. 2560: 13) ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญ ที่จะต้องวางแผนในการบริหาร จะต้องวางนโยบายวางโครงสร้างการบริหารงานนิติบุคคลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารวิชาการ 2) การบริหารงบประมาณ 3) การบริหารงานบุคคล 4) การบริหารทั่วไป โดยการวางแผน ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขวัดและประเมินผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2550: 28) ดังนั้น การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการปรับตัวเพื่อให้ทันต่อการจัดระบบการศึกษา และการดำเนินชีวิตประจำวันที่เปลี่ยนไปโดยการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อให้การบริหารงานทั้ง 4 ด้าน บรรลุเป้าหมาย เมื่อผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานอย่างดี มีการปฏิบัติอย่างจริงจัง จะส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรในสถานศึกษาทำให้การศึกษามีความเจริญก้าวหน้าทันยุคแห่งสังคมการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว (กฤติภัทรกร ศิริภัทรนิธิโกศล. 2564: 3)

แนวทางเพื่อพัฒนาการบริหารงานของโรงเรียนการศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ การนำหลักสูตรแกนกลาง มาใช้ในสถานศึกษาควรจะต้องปรับปรุงให้เข้ากับบริบทของโรงเรียนเฉพาะความพิการแต่ละโรงเรียน การนิเทศการศึกษาควรมีการกำกับ ติดตามอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ส่งเสริมให้ครูเข้าอบรม และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำมาจัดการเรียนรู้กับผู้เรียน ครูจะต้องจัดสภาพห้องเรียนหรือพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน การประกันคุณภาพการศึกษา ดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้เข้มแข็ง เพื่อเป็นตัวขับเคลื่อนคุณภาพโรงเรียน และควรจัดทำเอกสารให้เป็นปัจจุบัน มีการนิเทศติดตามอยู่เสมอ เพื่อนำปัญหาที่พบไปปรับปรุงแก้ไข (รัชนิกร กุฎีศรี และ ปณิธาน วรรณวัลย์. 2561: 243) อย่างไรก็ตาม ในการบริหารโรงเรียน ในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ยังพบปัญหาหลายประการ อาทิเช่น จีระพรรณ โพนพูน และคณะ (2560: 299-300) พบว่า การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ มีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรยังไม่ทันสมัย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ยังไม่สมบูรณ์ เอกสารประกอบหลักสูตรยังไม่ครอบคลุม ซึ่งหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญที่จำเป็นไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ มีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ ด้านการบริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ มีการจัดให้บุคลากรไปปฏิบัติหน้าที่ตามศูนย์การศึกษาพิเศษ สาขาต่าง ๆ ทำบุคลากรมีน้อยไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการ และการติดต่อสื่อสารและประสานงานเป็นไปอย่างล่าช้า ขาดการร่วมมือกันวางแผนดำเนินการด้านส่งเสริมและการจัดบริการทางการศึกษา ด้านทรัพยากรการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษาพิเศษ การจัดสื่อการเรียนการสอนยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง ส่วน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2565: ออนไลน์) ได้สรุปการลงพื้นที่ตรวจราชการและติดตามประเมินผลการขับเคลื่อนนโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 พบว่า สถานศึกษา/ผู้รับผิดชอบงานการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการและผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ขาดความเชี่ยวชาญ ความชำนาญเฉพาะด้าน ผู้ปกครองบางส่วนขาดความรู้ ความเข้าใจ และมีเจตคติที่ไม่ดีต่อความบกพร่องของเด็กและการส่งเด็กเข้ารับการพัฒนาในสถานศึกษา และการพัฒนาและส่งเสริมผู้เรียนเป็นไปได้อย่าง เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

และ อรุณ ลอพันธ์สกุล และคณะ (2565: 2164) พบว่า สภาพการบริหารงานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้บริหารสถานศึกษา ยังไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควรในการกำหนดเป้าหมาย และการวางแผนกลยุทธ์ในการดำเนินงานของสถานศึกษา ปรับไม่ทันกระแสความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ยังไม่บรรลุเป้าหมาย สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ขาดทักษะความเป็นภาวะผู้นำ ใช้ภาวะผู้นำโดยไม่ตระหนักถึงสถานการณ์ และขาดการวิเคราะห์สถานการณ์ที่เผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากปัจจัยภายในและภายนอกสถานศึกษา

จากความสำคัญของการก้าวเข้าสู่โลกในศตวรรษที่ 21 ทำให้ผู้วิจัยซึ่งเป็นข้าราชการครูในโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เห็นความสำคัญและตระหนักถึงทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาและการบริหารการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงสนใจศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การบริหารงานที่มีคุณภาพก้าวสู่ความเป็นมาตรฐานสากลได้อย่างมีความสุขและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู พนักงานราชการ และครูอัตราจ้าง ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จำนวน 5 โรงเรียน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 16 คน ข้าราชการครู จำนวน 151 คน พนักงานราชการ จำนวน 65 คน ครูอัตราจ้าง จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 236 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู พนักงานราชการ และครูอัตราจ้าง ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จำนวน 5 โรงเรียน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970: 608–609) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 146 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 คน ข้าราชการครู จำนวน 93 คน พนักงานราชการ จำนวน 40 คน ครูอัตราจ้าง จำนวน 3 คน ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ตามโรงเรียน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ตามโมเดลตัวบ่งชี้การวัดทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของกรรณิกา เรตมอนด์ (2559: 83-84) ซึ่งได้แก่ ทักษะการสื่อสาร ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะวิสัยทัศน์ และทักษะความร่วมมือ และนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามภาระหน้าที่การบริหารงานในสถานศึกษาพิเศษ 4 ฝ่าย ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป (กระทรวงศึกษาธิการ. 2550: 28) โดยศึกษาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง และนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และมีข้อความปลายเปิด พบว่า แบบสอบถาม มีค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (r) ระหว่าง .49 - .78 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .93 และข้อความปลายเปิด มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อความปลายเปิด ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ทักษะวิสัยทัศน์ รองลงมาคือ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะความร่วมมือ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ทักษะการสื่อสาร ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติ และอันดับที่ของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ การปฏิบัติ	อันดับ ที่
1. ทักษะการสื่อสาร	4.32	.40	มาก	4
2. ทักษะความคิดสร้างสรรค์	4.39	.36	มาก	2
3. ทักษะวิสัยทัศน์	4.45	.34	มาก	1
4. ทักษะความร่วมมือ	4.38	.36	มาก	3
รวม	4.38	.23	มาก	

2. แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา มีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้ 1) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครู และบุคลากรในสถานศึกษา นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ และการทำงาน เพื่อให้สามารถสื่อสารได้รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และสะดวกสบาย เช่น สนทนากับผู้เรียน สนทนาแบบเรียลไทม์กับครู บุคลากรในสถานศึกษา หรือเพื่อนร่วมงานได้ 2) ผู้บริหารควรมีความสามารถในการคิดริเริ่มและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อการปรับปรุงและทันต่อความท้าทายที่จะเกิดขึ้นเพื่อสร้างความเติบโตขององค์กรได้อย่างมั่นคง และ 3) ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและคำนึงถึงประโยชน์ของผู้เรียนเป็นหลัก

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลในประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ทักษะวิสัยทัศน์ 2) ทักษะความคิดสร้างสรรค์ 3) ทักษะความร่วมมือ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ 4) ทักษะการสื่อสาร ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ในสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีดิจิทัล เข้ามามีบทบาททำให้มีการพัฒนาแบบก้าวกระโดดเรียกได้ว่าเป็นการพลิกโฉมของภาคอุตสาหกรรม ภาคธุรกิจ การศึกษา และอื่น ๆ ทำให้โลกปัจจุบันแตกต่างไปจากโลกอดีตอย่างมหาศาล ทำให้มีการพัฒนาทางเทคโนโลยีมีนวัตกรรมใหม่ ๆ และอยู่ในสถานการณ์ในยุคโลกพลิกผัน (VUCA) ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องเป็นผู้นำที่จะต้องหาจุดเปลี่ยนให้แก่องค์กรที่จะส่งผลการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพ การขับเคลื่อนองค์กรต้องอาศัยการมีผู้นำที่ดีและเก่ง มีความรู้ มีความสามารถ มีวิสัยทัศน์ในการกำหนดทิศทางขององค์กร เพื่อให้ทีมงาน ผู้ตาม เป็นผู้ที่เดินอยู่ในทิศทางที่ผู้นำกำหนด หากผู้นำกำหนดทิศทางผิด ไม่มีภาวะผู้นำที่ดี เหมาะสมกับยุคสมัยแล้ว เส้นทางแห่งความสำเร็จย่อมเกิดขึ้นได้ยาก ทีมงาน ผู้ตาม ย่อมเกิดความสับสนในการปฏิบัติอย่างแน่นอน

ดังนั้นผู้นำมีภาวะผู้นำที่ดี สอดคล้องกับยุคสมัย ย่อมทำให้ทีมงาน และผู้ตาม ยอมรับ เกิดศรัทธา และมีความเชื่อมั่นในตัวผู้นำ จนสามารถนำทีมงานทั้งหมดไปสู่เส้นทางแห่งความสำเร็จตามเป้าหมายได้อีก จากผลการศึกษาพบว่า ทักษะวิสัยทัศน์ เป็นทักษะที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นภาวะผู้นำ สามารถดำเนินงานสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันกับครู และบุคลากรในสถานศึกษาเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลให้เกิดประโยชน์สูงสุด สามารถสร้างแรงบันดาลใจ และนำไปสู่การพัฒนาและดำเนินการตามวิสัยทัศน์ร่วมกันด้วย สามารถในการชักจูงให้คนอื่นเชื่อในสิ่งที่ตนเชื่อ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้ทักษะความเป็นผู้นำด้านวิสัยทัศน์ในการกำหนดทิศทางองค์กร ซึ่งเป็นการเพิ่มโอกาสในการประสบความสำเร็จได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ฌีชาวรรณ ชองดี (2563: 3) ที่ได้เสนอไว้ว่า การบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำต้องสร้างความร่วมมือร่วมใจกันในการปฏิบัติงาน ช่วยเหลือ และให้คำปรึกษา เพื่อให้เกิดขวัญ กำลังใจและแรงจูงใจในการทำงานในระดับที่สูงขึ้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน นั่นคือ ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้มีคุณภาพ เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จในทุก ๆ ด้าน และเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง เพื่อรองรับกระบวนการพัฒนาสถานศึกษาที่หลากหลาย ตามมาตรฐานของการศึกษาแห่งชาติให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รังสิสุวภูมิ สุวรรณโรจน (2562: 136) ที่ได้วิจัยเรื่อง การสังเคราะห์องค์ประกอบและการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า การประเมินองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ ความสามารถในการโน้มน้าวใจ ความรู้ ความยุติธรรมและซื่อสัตย์สุจริต ความสามารถในการตัดสินใจ และวิสัยทัศน์ ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจบนพื้นฐานทางเลือกที่ได้พิจารณาไตร่ตรองเป็นอย่างดีแล้ว และเป็นแนวทางให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรใน การที่จะช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จ ดังวิสัยทัศน์ที่ว่า “เด็กทุกคนสามารถเรียนรู้ได้และประสบผลสำเร็จได้ แต่วิถีทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จย่อมแตกต่างกัน และในช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกัน ความสำเร็จเบื้องต้นนำไปสู่ความสำเร็จขั้นต่อไป” และอาจเนื่องมาจากการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลทั่วไป จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง อาจด้วยเหตุนี้ที่ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ตระหนักถึงความสำคัญและเหตุการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2. แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้ 1) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครู และบุคลากรในสถานศึกษานำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ และการทำงาน เพื่อให้สามารถสื่อสารได้รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และสะดวกสบาย เช่น สนทนากับผู้เรียน สนทนาแบบเรียลไทม์กับครู บุคลากรในสถานศึกษา หรือเพื่อน

ร่วมงานได้ 2) ผู้บริหารควรมีความสามารถในการคิดริเริ่มและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อการปรับปรุงและทันต่อความท้าทายที่จะเกิดขึ้นเพื่อสร้างความเติบโตขององค์กรได้อย่างมั่นคง และ 3) ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและคำนึงถึงประโยชน์ของผู้เรียนเป็นหลัก สอดคล้องกับบทความของ นิภาพรณ โสพัฒน์ (2562: 23-30) ได้เสนอในบทความเรื่อง วิธีการสื่อสารในองค์กรที่มีประสิทธิภาพ ได้ให้ข้อเสนอแนะวิธีการสื่อสารในองค์กรที่มีประสิทธิภาพ คือ ผู้บริหารควรมีการสื่อสารที่เกิดขึ้นในองค์กร จะมีประสิทธิภาพได้นั้นประกอบด้วยปัจจัยหลายอย่าง แต่ที่สำคัญคือ ความจริงใจ การแสดงความจริงใจสามารถแสดงออกมาได้ ทั้งการพูดและการเขียน แต่ไม่จำเป็นต้องแสดงออกมาทั้งหมดเหมือนที่คิด แสดงออกมาเท่าที่จำเป็น และคิดว่าเหมาะสม เช่น การชมการวิจารณ์ และการแสดงความเห็น ความปรารถนาดี การแสดงความปรารถนาดีก็สามารถแสดงออกมาได้ทั้งการพูด และการเขียนได้เช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เฉลิมวุฒิ ไซคำร้อง (2565: 72-78) ที่ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเฉพาะความพิการ กลุ่ม 6 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผลการวิจัยพบว่า มีข้อเสนอแนะ คือ ผู้บริหารควรมีการศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายใน และภายนอกแล้วนำข้อมูลมากำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจเป้าประสงค์และกลยุทธ์อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการศึกษาวิเคราะห์นโยบายระดับต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ประกอบ การกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาและ ผู้บริหารควรมีโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ซึ่งการดำเนินงานได้เป็นไปตามเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ในการพัฒนาผู้นำทางการศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาต่อไป

1.2 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ควรนำแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ไปใช้ในการสัมมนา/อบรมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาพิเศษสู่มืออาชีพ เนื่องจากพฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาได้

1.3 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ควรนำผลการวิจัยเป็นข้อมูลสารสนเทศให้โรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในสังกัดไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนานตนเองให้มีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เพิ่มขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา จากผลการศึกษาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก อย่างไรก็ตามผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา ควรจะตระหนักและให้ความสำคัญในเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในแต่ละประเด็น ซึ่งมีดังต่อไปนี้

2.2.1 ทักษะการสื่อสาร ผู้บริหารควรใช้เทคนิควิธีการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการบริหารงานบุคคล เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน

2.2.2 ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารควรคิดน่านโยบายของต้นสังกัดมาพัฒนาการบริหารงานงบประมาณอย่างสร้างสรรค์

2.2.3 ทักษะวิสัยทัศน์ ผู้บริหารควรมีความชัดเจนในการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนางานงบประมาณ ทำให้การพัฒนางานงบประมาณบรรลุวัตถุประสงค์ของวิสัยทัศน์

2.2.4 ทักษะความร่วมมือ ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากรในสถานศึกษาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมตัดสินใจดำเนินกิจกรรมในการบริหารงานงบประมาณให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ที่ตั้งไว้

2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้สอน

2.2.1 ครูผู้สอน ควรมีส่วนร่วมในการวางแผน เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และแนวทางในการปฏิบัติงาน หรือข้อคิดเห็น เพื่อแก้ปัญหาในโรงเรียน

2.2.2 ครูผู้สอน ควรริเริ่มแนวทางในการปฏิบัติงานที่ท้าทายต่อความเปลี่ยนแปลง มีแนวคิดใหม่ใหม่ในการปรับปรุงและพัฒนางานในความรับผิดชอบของตนเองอยู่เสมอ

2.2.3 ครูผู้สอน ควรแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ปัจจุบัน

2.2.4 ครูผู้สอน ควรมีทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อติดต่อประสานงานกับเพื่อผู้บริหาร เพื่อนครู และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ รวดเร็ว ทัวถึงถูกต้อง และประสานงานกับหน่วยงานองค์กร หรือชุมชน เพื่อพัฒนาสถานศึกษา และงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ผลการศึกษาเชิงลึก

2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการปฏิบัติงานของข้าราชการครู ในโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

3. ควรศึกษาควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

เอกสารอ้างอิง

กรรณิกา เรตมอนด์. (2559). *ตัวบ่งชี้ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. [ดุชนิพนธ์ปริญญาดุชนิพนธ์บัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎหมายกระทรวง*

- กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา. โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กฤติภัทรกร ศิริภัทรนิธิโกศล. (2564). การใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในยุควิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- กฤษธรา ยองโย. (2561). ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานการวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 2 (น. 37-44). มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- จีระพรรณ โพนพุด, ภารดี อนันต์นาวิ และ ชารี มณีสรี. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของศูนย์การศึกษาพิเศษภาคตะวันออก. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ., 10(2), 291-303.
- เฉลิมวุฒิ ไชยคำร้อง. (2565). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเฉพาะความพิการ กลุ่ม 6 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ณิชารณัฐ ของดี. (2563). การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในอำเภอดงเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปางเขต 3. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- นิภาพรณ โสพัฒน์. (2562). วิธีการสื่อสารในองค์กรที่มีประสิทธิภาพ. วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, 1(3), 23-30.
- พัฒนางค์ ดอกไม้. (2560). อิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ภารดี อนันต์นาวิ. (2562). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคตะวันออก. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 30(2), 40-53.
- รังสิสุตม์ สุวรรณโรจน์. (2562). การสังเคราะห์องค์ประกอบและการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารชุมชนวิจัย, 13(2), 127-140.
- รัชนิกร กุฎีศรี และ ปณิธาน วรรณวัลย์. (2561). ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนการศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ, 7(25), 237-246.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2565). สรุปการลงพื้นที่ตรวจราชการและติดตามประเมินผลการขับเคลื่อนนโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565. สืบค้น กันยายน 2566. จาก https://sp.moe.go.th/web_sp_65/info/index.php?module=report_01_info_area&jurisdictionCode=10

- อรนุช ลออปันท์สกุล, เจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม, สุเมธ สุภัทรจำเนียร และ พิชราภา ดินดำ. (2565). ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาพิเศษ ในจังหวัดศรีสะเกษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). *วารสารพุทธศาสตร์ มจร อุบลราชธานี*, 4(2), 2159-2170.
- Crawford, E. R., LePine, J.A., & Rich, B.L. (2010). Job engagement: Antecedents and effects on job performance. *Academy of Management Journal*, 53(3), 617-635.
- Jolly, R. K. (1996). The effectiveness of secondary educational administration preparation programs at kansas regents universities. *Dissertation Abstracts International*, 56(11), 4224.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Tichy, N, M., & Cohen, E. B. (1997). *The leadership engine: how winning companies build leaders at every level*. Harperbusiness.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องศาสนพิธี กลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โดยการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning

THE DEVELOPMENT OF ACADEMIC ACHIEVEMENT IN RELIGIOUS RITES
SOCIAL STUDIES, RELIGION AND CULTURE OF MATHAYOMSUKSA 3
STUDENTS USING ACTIVE LEARNING

พระอนันตศักดิ์ กุศลจิตโต¹, ธงไชย สุขแสง²,
สิริพัฒน์ ลาภจิตร³, อิทธิวัตร ศรีสมบัติ⁴

PhraAnantassk Kusalajitto¹, Thongchai Suksawang²,
Siriphat Lapjit³, Ittiwat Srisombut⁴

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์¹⁻⁴

Faculty of Humanities and Social Sciences, Surindra Rajabhat University¹⁻⁴

E-Mail : anantasak.444@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 21 ตุลาคม 2566; แก้ไขบทความ: 14 มิถุนายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 14 มิถุนายน 2567;

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องศาสนพิธี กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning 2) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องศาสนพิธี กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนเรื่อง ศาสนพิธี กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 โรงเรียนวัดบ้านปราสาท อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 14 คน เครื่องมือวิจัย คือ 1. แผนจัดการเรียนรู้ 2. แบบประเมินความพึงพอใจ 3. แบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการทางพรรณนาวิเคราะห์และสถิติค่าเฉลี่ยร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การจัดการเรียนรู้เรื่องศาสนพิธี กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning นักเรียนมีพัฒนาการที่ดี มีความรับผิดชอบ รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น มีระเบียบวินัย ตั้งใจเรียน มีเหตุผล รู้จักวินัยไตร่ตรอง และวิเคราะห์
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียน นักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$)

คำสำคัญ : การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ศาสนพิธี, Active Learning

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the organization of learning activities regarding religious ceremonies. Social Studies, Religion and Culture subject group for Mathayom 3 students by organizing Active Learning 2) to develop academic achievement in religious ceremonies. Social Studies, Religion and Culture subject group, Mathayom 3 students by organizing Active Learning 3) to assess student satisfaction with learning about religious ceremonies. Social Studies, Religion and Culture subject group, Mathayom 3 students. 3 by organizing Active Learning. The sample group was Mathayom 3 students at Wat Ban Prasat School. Ban Dan District Buriram Province, 14 people. Research tools are 1. Learning management plan 2. Satisfaction assessment form 3. Satisfaction questionnaire. Data were analyzed using descriptive methods and statistical analysis of mean percentage and standard deviation.

The research results found that

1 . Organizing learning about religious ceremonies Social Studies, Religion and Culture subject group, Mathayom 3 students, through Active Learning, students have made good progress. responsible Know how to help others Be disciplined, study hard, be reasonable, know how to judge, reflect, and analyze.

2. Academic achievement after studying is higher than before studying. There is a statistical significant difference at the .05 level.

3. Assessment of student satisfaction with learning Students were overall satisfied at a high level ($=3.86$).

Keyword : The development of academic achievement, religious rites , Active Learning

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และพระราชบัญญัติที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติว่าด้วย ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการตามปี พ.ศ.2546 และกฎกระทรวง ได้มีการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ซึ่งเป็นแผนระยะยาว 20 ปี เพื่อเป็นแผนแม่บท สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษา ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวในการดำเนินการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ การยอมรับ และเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้ศึกษาสภาวะการณ์และบริบทแวดล้อมที่มี

ผลกระทบต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ ทั้งด้านความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลแบบก้าวกระโดดที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และโลก การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่สังคมสูงวัย และทักษะของประชากรในศตวรรษที่ 21 ที่ทั่วโลกต่างต้องเผชิญกับความท้าทายและมุ่งพัฒนาประเทศไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมยุค 4.0 และนำผลการติดตามประเมินแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552-2559 ซึ่งครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวกับบริบทการจัดการศึกษา โอกาสทางการศึกษา คุณภาพการศึกษา ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการสถานศึกษา และการใช้จ่ายงบประมาณรวมทั้งการพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2560 : 3)

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 3-8) ได้จัดทำหลักสูตรขั้นพื้นฐานสำหรับท้องถิ่นและสถานศึกษา เพื่อให้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ระบบการศึกษาในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพของเยาวชนไทย จัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยกระทรวงศึกษาธิการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนนำความรู้ ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มาใช้ประโยชน์และมีเป้าหมายที่จะพัฒนาทักษะความรู้และความสามารถของผู้เรียน 3 ด้าน คือ ความฉลาดทางปัญญา ความฉลาดทางอารมณ์ และความฉลาดทางสังคมควบคู่กันไป การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและสติปัญญา ความรู้ คุณธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนและยึดหลักผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องส่งเสริม ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มีกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายตลอดจนจัดเนื้อหาสาระและกระบวนการที่สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียนไทย

หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นหนึ่งใน 8 กลุ่มสาระที่กระทรวงศึกษาธิการได้บรรจุไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนทุกคนให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ได้กำหนดไว้โดยแบ่งออกเป็น 5 สาระการเรียนรู้ ได้แก่ 1) สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม 2) สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม 3) สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ 4) สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ และ 5) สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 10) การจัดการเรียนการสอนในวิชาพุทธศาสนาที่อยู่ในสาระที่ 1 ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมนับว่ามีความสำคัญต่อจุดมุ่งของหลักสูตร เพราะเป็นวิชาที่มุ่งเน้นการศึกษาด้านศีลธรรม-จริยธรรม อันเป็นรากฐานสำคัญของการดำเนินชีวิตและอยู่ร่วมในสังคมอย่างปกติสุข การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจจึงต้องอาศัยวิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์ที่มีประสิทธิภาพ โดยการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับศาสนา มักเริ่มจากให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ประวัติของศาสนาเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความเป็นมาของศาสนานั้น ๆ แล้วจึงศึกษาหลักคำสอนของศาสนานั้น ๆ เป็นลำดับไป การศึกษาเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา โดยจัดให้มีการเรียนการสอนในโรงเรียนและสถาบันการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อนำมาเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต การอยู่ร่วมกันและร่วมพัฒนาสังคมไทย เพื่อเป็นการหล่อหลอมคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีมีคุณภาพ เพื่อออกไปพัฒนาสังคมในอนาคต การที่จะปลูกฝังจริยธรรมให้กับเด็กนักเรียนเพื่อให้มีศีลธรรมอันดีงาม เป็นกระบวนการทางการศึกษา ซึ่งในแต่

ละสถานบันที่ทำหน้าที่ช่วยปลูกฝังเด็ก ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว โรงเรียน หรือสังคมโดยทั่วไป ล้วนแต่มีลักษณะ และวิธีการ ปลูกฝังจริยธรรมที่แตกต่างกันออกไป

ศาสนามีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เป็นที่พึ่งทางใจและช่วยขัดเกลาพัฒนาจิตใจของ มนุษย์ให้เป็นคนดี คิดดี ทำดี ศาสนาจึงทำหน้าที่เสมือนเป็นกรอบระเบียบทางศีลธรรม ช่วยควบคุมสังคมให้ สงบสุข การเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับศาสนาต่าง ๆ ถ้าจะให้ได้ผลดีจะต้องเรียนรู้โดยการปฏิบัติ ซึ่งจะเกิดผลดี ตามขั้นตอนของหลักการทางศาสนา การปฏิบัติในกิจกรรมต่าง ๆ ทางศาสนาจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อศาสนิกชนอัน เปรียบเสมือนการสืบทอดศาสนาให้ดำรงต่อไปควบคู่กับสังคมมนุษย์ พิธีกรรมเป็นการทำกิจกรรมทางศาสนา ต่าง ๆ ตามที่ได้บัญญัติเอาไว้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายความดีงามสูงสุดแก่บุคคลและส่วนรวม (นงเยาว์ ชาญ ณรงค์ และวิชาญ ชูช่วย, 2554 : 68) ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐาน ส 1.2 กำหนดไว้ว่า เข้าใจ ตระหนักและ ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554 : 15) โดยได้กำหนดตัวชี้วัดสำหรับระดับมัธยมศึกษาไว้ ดังนี้ ม 3/4 ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมได้ ถูกต้อง และเป็นแนวทางในการปฏิบัติตามจารีตประเพณี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 132)

การเรียนการสอนแบบ Active Learning ในรูปแบบบทบาทสมมติ เป็นกระบวนการเรียนการ สอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติที่หลากหลาย การแสดง บทบาทสมมติ (Role playing) เป็นเทคนิคการสอนรูปแบบหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทบาท สภาพความ เป็นจริงจากสิ่งที่เกิดขึ้น ผ่านการแสดงออกต่าง ๆ ซึ่งเทคนิคการสอนรูปแบบนี้ นับว่าเป็นการสอนที่สนับสนุน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและได้ลงมือปฏิบัติร่วมกันระหว่างผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการเรียนรู้สมัยใหม่ ที่ มุ่งเน้นตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ และการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ มุ่งฝึกการ ทำงานร่วมกัน กล้าคิด กล้าแสดงออกในการแก้ปัญหา การตัดสินใจ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหา มากยิ่งขึ้น ลดความตึงเครียด เพราะเป็นการสอนที่ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด จึงเป็นกระบวนการ จัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างสรรค์ทางปัญญา (Constructivism) ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่า เนื้อหาวิชา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ หรือสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นในตนเอง ด้วยการลงมือ ปฏิบัติจริงผ่านสื่อหรือกิจกรรมการเรียนรู้ ที่มีครูผู้สอนเป็นผู้ แนะนำ กระตุ้น หรืออำนวยความสะดวก ให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้น โดยกระบวนการคิดขั้นสูง กล่าวคือ ผู้เรียนมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการ ประเมินค่าจากสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้ เป็นไปอย่างมีความหมายและนำไปใช้ใน สถานการณ์อื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โรงเรียนวัดบ้านปราสาท เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้น อนุบาล 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากการเข้ามาเป็นครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และครูอาสาช่วย สอน ผู้วิจัยสังเกตพบว่านักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลการเรียน เรื่องศาสนพิธี พิธีกรรม ตามแนว ปฏิบัติของศาสนาสาทุกไม่ผ่านเกณฑ์ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยสังเกตจากการทำแบบทดสอบ การตอบคำถามและร่วมแสดงความคิดเห็นภายในชั้นเรียน นักเรียนขาดความกระตือรือร้นในการเรียน เนื่องจากเห็นว่าเป็นเรื่องไกลตัวและไม่ใช่วิชาหลักที่ทำให้นักเรียนสอบเข้าแข่งขันเพื่อเรียนต่อในระดับชั้นที่ สูงขึ้น รวมถึงเนื้อหาของวิชาต้องใช้ความจำ ความเข้าใจ ซึ่งการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน นักเรียนบางส่วนสามารถเข้าใจเนื้อหาในครั้งแรกที่ครูสอน แต่ยังมีนักเรียนอีกบางส่วนที่ยังไม่สามารถเข้าใจได้

ทั้งหมด จนกว่าจะได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายขึ้น และอาจเพราะการเรียนการสอนขาดเทคนิคการสอนที่ช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่าย ประกอบกับการสอนส่วนใหญ่มีรูปแบบที่เน้นการบรรยาย จึงอาจทำให้นักเรียนเห็นวิชาพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องที่น่าเบื่อหน่าย นักเรียนขาดความร่วมมือในการทำกิจกรรมกลุ่มและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชั้นเรียน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงค้นคว้าหาเทคนิคที่จะช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้นและผ่านตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษากการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องศาสนพิธี กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้กับนักเรียนได้หรือไม่อย่างไร เพื่อจะนำผลการวิจัยไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีคุณภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้เรื่องศาสนพิธี กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning
2. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องศาสนพิธี กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนเรื่อง ศาสนพิธี กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องศาสนพิธี กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย
ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 โรงเรียนวัดบ้านปราสาท เทศบาลตำบลปราสาท อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคการเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 มีทั้งหมด 1 ห้อง จำนวน 14 คน จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Example)
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
การวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่
 - 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เรื่องศาสนพิธี จำนวน 4 แผน 8 ชั่วโมง ได้แก่ (1) แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง กุศลพิธี (2) แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง บุญพิธี (3) แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง ทานพิธี และ (4) แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง ปกิณกะพิธี
 - 2) แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ
 - 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เรื่องศาสนพิธี กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบ Active Learning เรื่องศาสนพิธี มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1.1) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนวัดบ้านปราสาท เทศบาลบ้านด่าน อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ และศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดวิเคราะห์ การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตร เนื้อหา และจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ได้ตั้งไว้ในขั้นตอนแรก

1.2) วิเคราะห์แผนและกำหนดสาระการเรียนรู้ เพื่อนำมาสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์

1.3) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบ Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่องศาสนพิธี

1.4) นำแผนการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข

1.5) นำแผนการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และผ่านการตรวจสอบความถูกต้องจากอาจารย์ที่ปรึกษา และจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 เป็นการทดลองภาคสนาม (Field Testing) ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองภาคสนาม โดยทำการทดลองสอนกับกลุ่มทดลองทั้ง 4 ชุด วันละ 2 คาบ เป็นเวลา 4 วัน กับผู้เรียนจำนวน 30 คน

2) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ เป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ โดยมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

2.1) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หลักสูตรโรงเรียนวัดบ้านปราสาท และศึกษาหลักการและวิธีการสร้างแบบทดสอบแบบปรนัย จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2) วิเคราะห์เนื้อหาและจุดประสงค์ของกิจกรรมในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้

2.3) สร้างแบบวัดผลสัมฤทธิ์ให้ครอบคลุมเนื้อหาตามตัวชี้วัด จำนวน 30 ข้อ ต้องการใช้จริงเพียง 20 ข้อ รวมทั้งฉบับคะแนน 20 คะแนน

2.4) นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข

2.5) นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของคำถาม คำตอบ ความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษาที่ใช้ ความยากง่าย และตัวเลือกของคำถาม แล้วนำมาหาค่าดัชนี ความสอดคล้อง (IOC : Index of Item Objective Congruence) แล้วเลือกข้อสอบที่มีดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งถือว่ามีความสอดคล้องในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ โดยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของการ วัดผลสัมฤทธิ์ที่หาได้อยู่ระหว่าง 0.50 – 1.00

2.6) ปรับปรุงแบบวัดผลสัมฤทธิ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

2.7) นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดบ้านกะชาย และโรงเรียนบ้านตะโกตาเนตร เทศบาลปราสาท อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปี การศึกษา 2566

2.8) นำผลการทดสอบมาวิเคราะห์รายชื่อเพื่อตรวจหาคุณภาพของแบบทดสอบและ ปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

(1) คำนวณหาค่าความยากง่าย (Difficulty) ใช้สัญลักษณ์ p และจากผลการตรวจสอบ คุณภาพของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ได้ค่าความยากง่าย ระหว่าง 0.20 – 0.806

(2) คำนวณหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ใช้สัญลักษณ์ D และจากผลการ ตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ได้ค่าอำนาจจำแนก อำนาจจำแนกมีค่า 0.40 ขึ้นไป(ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 184-187)

(3) คำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของคะแนนจากการทดสอบโดยใช้แบบคู เดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder – Richardson) จากสูตร $K - R 20$ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อสอบสำเร็จรูปในการ วิเคราะห์ข้อมูล และจากผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ได้ค่าความเชื่อมั่น ต้องได้ค่าความ เชื่อมั่นตั้งแต่ 0.74 ขึ้นไป

3) แบบสอบถามความพึงพอใจ

ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลความพึงพอใจของนักเรียนหลังจากการเรียนรู้จบแต่ละแผนการจัดการ เรียนรู้ของนักเรียนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เรื่องศาสนพิธี กลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นมาตราส่วนประมาณ ค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วย

3.1) ด้านบรรยากาศ

3.2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.3) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้ต่อไปนี้

(1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และวิธีการสร้างแบบสอบถามจากเอกสารการวัดและ ประเมินผลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

(2) กำหนดหัวข้อและประเด็นที่ใช้สอบถาม และสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนนี้ เป็นคำถามปลายปิด โดยมีเกณฑ์การกำหนดค่าระดับความพึงพอใจ

(3) นำแบบสอบถามความพึงพอใจ ที่สร้างเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านตรวจสอบเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียน

(4) นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อแผนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมด้านเนื้อหา ภาษาที่ใช้แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ทั้งนี้ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ

(5) นำแบบสอบถามความพึงพอใจไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดบ้านกะชาย และโรงเรียนบ้านตะโกตาเนตร เทศบาลปราสาท อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความพึงพอใจ (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α – Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) (Cronbach, Lee J., 1970: 161) ซึ่งคำนวณด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามความพึงพอใจ ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นที่ได้ต้องมากกว่า 0.70 ขึ้นไปจึงจะนำมาใช้ได้ และได้ค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.75 ขึ้นไป

(6) นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ได้ไปพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้เป็นเครื่องมือต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ตามกระบวนการดังนี้

1. ก่อนการทดลองใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning นักเรียนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน (Pre-test) ประกอบด้วย แบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ 20 คะแนน

2. ดำเนินการทดลองการจัดการเรียนรู้

3. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน (Post-test)

4. นำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้

5. นำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์ด้านความรู้ของผู้เรียน

2. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีผลต่อการเรียนการสอน

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1.การจัดการเรียนรู้เรื่องศาสนพิธี กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ผู้วิจัยได้นำแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องศาสนพิธี มาทดลองใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสาระที่ 1

ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษา พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ผู้วิจัยได้กำหนดแผนการเรียนรู้เกี่ยวกับศาสนพิธี จำนวน 4 แผนๆ ละ 2 ชั่วโมง ดังนี้ 1. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง กุศลพิธี 2. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง บุญพิธี 3. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง ทานพิธี และ 4. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง ปกิณกะพิธี

จากการศึกษาพบว่า นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นในด้านต่างๆ ได้แก่ การฝึกในด้านพฤติกรรม การ จัดระเบียบระบบความรับผิดชอบความเสียสละ การรู้จักช่วยเหลือผู้อื่น การมีระเบียบวินัยเคารพกฎกติกา สังคม การเคารพสิทธิของผู้อื่น การตรงต่อเวลา การดำรงตนในสังคมอย่างเหมาะสม การฝึกในด้านจิตใจ ความตั้งใจมั่นตั้งใจ เอาใจใส่ในการเรียน อย่างมีสมาธิ หมั่นปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ รวมถึงสภาพแวดล้อมที่เอื้อ ต่อการจัดการความรู้ในโรงเรียน การฝึกหรือพัฒนาในด้านปัญญา การรู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อ ความเห็น ความรู้ ความเข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การรู้จักวินัยไตร่ตรอง ตรวจสอบคิดการต่างๆ สร้างสรรค์ การจัดการความรู้ การคิดวิเคราะห์ โดยมีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นตอนการระบุปัญหา ขั้นที่ 2 การวางแผนร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน ขั้นที่ 3 การลงมือทำ ขั้นที่ 4 ผู้เรียน จะทบทวนการเรียนรู้ ขั้นที่ 5 สรุปผลงาน

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องศาสนพิธี กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนการจัดการเรียนรู้เรื่อง ศาสนพิธี นักเรียนจำนวน 14 คน ผลการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทุกคน แสดงให้เห็นว่า แผนการจัดการเรียนการสอนเรื่องศาสนพิธีมีความเหมาะสม เพราะสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้เป็นอย่างดี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนเรื่อง ศาสนพิธี กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ดังนี้ พบว่า ผลประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนเรื่อง ศาสนพิธี กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.86$, S.D.=0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อ 1.กิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับเนื้อหา อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ($\bar{X}=4.12$) ข้อ 4.กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ($\bar{X}=4.06$) ข้อ 2.กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิด ข้อ 5.กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนมีโอกาสดแสดงความคิดเห็น และ ข้อ 8.การจัดการเรียนรู้ทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่าย อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ($\bar{X}=4.00$) ข้อ 3.กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการคิดและตัดสินใจ และ ข้อ 10.การจัดกิจกรรมโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ ช่วยให้นักเรียนตัดสินใจโดยใช้เหตุผล อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ($\bar{X}=3.88$) ข้อ 6.นักเรียนสามารถนำทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ข้อ 7. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน และ ข้อ 9.ระยะเวลาในการใช้การจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสม อยู่ในระดับความพึงพอใจปานกลาง ($\bar{X}=3.76$) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องศาสนพิธี กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องศาสนพิธี กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยการฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น มีความสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นกระบวนการที่เรียนรู้เป็นไปในลักษณะของการบูรณาการที่ทำให้เกิดความสัมพันธการเรียนรู้ โดยกำหนดกฎเกณฑ์กฎระเบียบในห้องเรียนทำให้บรรยากาศในห้องเรียนเกิดความน่าสนใจและใฝ่เรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ นวลแก้ว (2560: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น รายวิชาวิทยาศาสตร์ ว 23101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฯ มีประสิทธิภาพ 84.15/83.63 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น วิชาวิทยาศาสตร์ ว 23101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อ พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฯ อยู่ในระดับมาก

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องศาสนพิธี กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนการจัดการเรียนรู้เรื่อง ศาสนพิธี นักเรียนจำนวน 14 คน ผลการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทุกคน แสดงให้เห็นว่า แผนการจัดการเรียนการสอนเรื่องศาสนพิธีมีความเหมาะสม เพราะสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้เป็นอย่างดี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญาเรศ หมีนไกรและคณะ (2564 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ศาสนพิธีของศาสนาสากของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/6 โรงเรียนโยธินบูรณะ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ แบบร่วมมือเทคนิค TGT ประกอบเกมการสอน ผลจากการศึกษา พบว่า 1) นักเรียนทั้งหมดมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ประกอบเกมการสอน โดยรวมการพัฒนาอยู่ในระดับดีมาก (= 13.30, S.D. = 1.77) 2) นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ (= 13.30, S.D. = 1.77) สูงกว่าคะแนนก่อนเรียน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (= 6.60, S.D.=2.26) จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน เมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคล พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสิทธิพงษ์ สุทสุโน (ภักดี) (2564: บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธโดยการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning (MIAP) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมปัจฉิมวันวิทยา จังหวัดอำนาจเจริญ ผลการวิจัย พบว่า 1) ประสิทธิภาพของบทเรียนสำเร็จรูปเรื่องหน้าที่ชาวพุทธ โดยการจัดการเรียนรู้แบบActive Learning (MIAP) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมปัจฉิมวันวิทยาจังหวัดอำนาจเจริญ ที่สร้างขึ้นมีค่าเท่ากับ 81.91/87.45 ซึ่งถือว่าสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป

ระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน มีค่าคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเท่ากับ 16.88 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.93 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 26.22 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.48 แสดงว่า นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป เรื่องหน้าที่ชาวพุทธหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป เรื่องหน้าที่ชาวพุทธ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$) และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อ พบว่า มีด้านที่ 8 และ 10 เพียง 2 ข้อ ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง นอกนั้นมากทุกข้อ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระพันธ์ พิงตาแสงและทิพพาพร จงวรกุล (2563 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนเรื่อง ศาสนพิธี กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning พบว่า ผลประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนเรื่อง ศาสนพิธี กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.86$, S.D.=0.54) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าผู้เรียนส่วนใหญ่ให้ความสนใจและมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นี้ เนื่องจากนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ ร่วมมือกับเพื่อนในการสืบค้นหาคำตอบ ด้วยการร่วมมืออภิปราย ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สรุปข้อความรู้ และร่วม นำเสนอ สร้างความรู้และทำความเข้าใจ ผ่านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปข้อความรู้ได้ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนเป็นคนกล้าคิด กล้าตัดสินใจ แก้ปัญหาเป็น คิดอย่างรอบคอบมีเหตุผล มีวิจารณ์ญาณ ในการคิด มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ข้อมูลในการสร้างงานต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญา สกุลซัง และ กรวิภา สรรพกิจจานง (2565 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษา เรื่อง หลักธรรมคำจูนโลกของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างการสอนโดยใช้อินโฟกราฟิกกับการสอนแบบปกติ ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการหา ประสิทธิภาพอินโฟกราฟิก วิชาสังคมศึกษา เรื่อง หลักธรรมคำจูนโลกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มี ประสิทธิภาพเท่ากับ 80.50/80.58 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 วิชาสังคมศึกษา เรื่อง หลักธรรมคำจูนโลก ระหว่างการสอน โดยใช้อินโฟกราฟิกกับการสอนแบบปกติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลการศึกษา ความพึงพอใจนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดแคที่มีต่อสื่ออินโฟกราฟิก เรื่อง หลักธรรมคำจูนโลก พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยสื่ออินโฟกราฟิกอยู่ในระดับมากที่สุด มีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.15 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวรชिरญาณ เตังวรภกรภัทร, พัททักษ์ นิลนพคุณ และบุญเรือง ศรีเหรียญ (2558 : 133) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องพุทธประวัติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ชุดสื่อประสม ผลจากการวิจัย พบว่า 1) สื่อ ประสมที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ 83.96/84.43 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดสื่อประสมสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนของนักเรียนที่ไม่ได้เรียนด้วยชุดสื่อประสม

และมีพัฒนาการของผลสัมฤทธิ์เป็นไปในทางที่เพิ่มขึ้น ตามลำดับขั้นของการทดลอง 3) ความพึงใจต่อวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนที่สอนโดยใช้ชุดสื่อประสม หลังการเรียนรู้ด้วยชุดสื่อประสมอยู่ในระดับดีมาก

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องศาสนาพืธี กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้เรื่องศาสนาพืธี ผู้วิจัยสร้างแผนการเรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาพืธี จำนวน 4 แผน คือ 1) เรื่อง กุศลพืธี 2) เรื่อง บุญพืธี 3)เรื่อง ทานพืธี และ 4) เรื่อง ปกิณกะพืธี นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นในด้านต่างๆ เช่น การรู้จักช่วยเหลือผู้อื่น การตรงต่อเวลา การดำรงตนในสังคมอย่างเหมาะสม การฝึกในด้านจิตใจ มีความตั้งใจ การฝึกหรือพัฒนาในด้านปัญญา มีความเข้าใจ มีเหตุผล รู้จักวินิจฉัยไตร่ตรอง และวิเคราะห์
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องศาสนาพืธี จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนเรื่อง ศาสนพืธี หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทุกคน เห็นได้ว่า แผนการจัดการเรียนการสอนเรื่องศาสนาพืธี มีความเหมาะสม เพราะสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้เป็นอย่างดี
3. การประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนเรื่อง ศาสนพืธี โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องศาสนาพืธี กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างโรงเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ในรูปแบบบทบาทสมมติ
- 2) ควรสำรวจความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนเรื่องศาสนาพืธี กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ในรูปแบบบทบาทสมมติ
- 3) ควรนำการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning กับกลุ่มสาระอื่น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค.
- กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- ธัญญา สกุลซัง และ กรวิภา สรรพกิจจานง. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษา เรื่อง หลักธรรมคำสอนโลกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างการสอนโดยใช้อินโฟกราฟิกกับการสอนแบบปกติ. *วารสาร Journal of Modern Learning Development*, 7(2).
- ธัญญาเรศ หมื่นไกรและคณะ. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ศาสนพิธีของศาสนาสาละของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/6 โรงเรียนโยธินบูรณะ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ แบบร่วมมือเทคนิค TGT ประกอบเกมการสอน. *วารสาร Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(7).
- พรทิพย์ นวลแก้ว. (2560). การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น รายวิชาวิทยาศาสตร์ ว 23101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *รายงานการวิจัย*. สงขลา: โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก).
- พระวชิรญาณุ เต็มวารภรภัทร และคณะ. การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องพุทธประวัติ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ชุดสื่อประสม. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 9(3), 133.
- พระสิทธิพงษ์ สุทสโน (ภักดี). 2564. การพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป เรื่องหน้าที่ชาวพุทธโดยการจัดการเรียนรู้ แบบ Active Learning (MIAP) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนพระปริยัติธรรม ปัจฉิมวันวิทยา จังหวัดอำนาจเจริญ. [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วีระพันธ์ พิงตาแสง และทิพพาพร จงวรกุล. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาก่อนเรียน และหลังเรียนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค จิ๊กซอว์. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 3(3).

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สารเศรษฐศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

THE RESULTS OF PROBLEM-BASED LEARNING MANAGEMENT ON
ECONOMICS SUBSTANCE IN SOCIAL STUDIES RELIGION AND
CULTURE OF GRADE 3 STUDENTS

แก้วสุภางค์ แสนทอง¹, เจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม²

และ กนกกาญจน์ ศรีสุรินทร์³

Ghaewsuphank Santhong¹, Charoenwit Sompongtham²

and Kanokkan Srisurin³

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี¹

อาจารย์ประจำสถาบันบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี²

อาจารย์ประจำคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานี³

M.Ed. Program in Curriculum and Instruction, Graduate School,

Ratchathani University¹

Lecturer of Department of Graduate School, Ratchathani University²

Faculty of Engineering Ratchathani University³

E-Mail : M6453137@rtu.ac.th¹

ได้รับบทความ: 31 ตุลาคม 2566; แก้ไขบทความ: 6 มิถุนายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 8 มิถุนายน 2567;

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดประสงค์เพื่อ 1) ผลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสารเศรษฐศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน 2) ศึกษาทักษะกระบวนการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และ 3) ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สารเศรษฐศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 87 (นิคมสร้างตนเอง1) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 24 คน โดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบทดสอบทักษะการแก้ปัญหา และแบบทดสอบความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแบบทดสอบค่าที่ไม่อิสระต่อกัน

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการจัดการการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสาระเศรษฐศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ทักษะกระบวนการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สาระเศรษฐศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมโดยรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน, ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา, สาระเศรษฐศาสตร์

Abstract

The objectives of this research were to 1) compare learning achievement of problem-based learning management on Economics in Social studies Religion and culture of grade 3 students during before and after school, 2) study problem solving skills of grade 3 students, and 3) study students' satisfaction towards learning management. Sample consisted of 24 grade 3 students ,Thai School of State Science 87 (Self-Creation Estate 1) under Office of Ubon Ratchathani Primary Education Area 3, aacademic year 2566 by cluster random sampleing. Research tools included 1) 8 learning management plans, 2) learning achievement test with 30 items, 3) problem solving skills assessment form, and 4) students satisfaction questionnaire. The statistics used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, and t-test dependent samples.

The results of the research found that:

1. Learning achievement of problem-based learning management on Economics in Social Studies Religion and Culture of grade 3 students, after learning was higher than before learning statistically significant at .05 level.

2. Problem-solving skills of grade 3 students after Learning, overall, was at a high level

3. Students' satisfaction towards learning management, overall, was at a high level.

Keywords: Problems base learning, Problem solving skills, Economics Substance

บทนำ

ปัจจุบันโลกเป็นยุคของการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจ แต่ละประเทศมีอัตรากำลังพัฒนาการแข่งขันและการเติบโตทางเศรษฐกิจค่อนข้างสูงเพื่อที่จะก้าวสู่การเป็นผู้นำทางด้านเศรษฐกิจโลก ประเทศไทยถือเป็นอีกประเทศหนึ่งที่กำลังพัฒนาทางเศรษฐกิจด้านการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและระบบข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่ไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบันทำให้นักศึกษาต้องรู้จักการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงอย่างรู้เท่าทัน การศึกษาของไทยในปัจจุบันจึงต้องปูพื้นฐานของการจัดการเศรษฐกิจให้กับผู้เรียนได้มีความรู้เบื้องต้น การศึกษาถือเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ และมีบทบาทสำคัญ ในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลก คนไทยจึงจำเป็นต้องมีศักยภาพ ทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะเพื่อให้พร้อมที่จะรับมือต่อแรงกดดันภายนอก จากกระแสโลกาภิวัตน์ และแรงกดดันภายในประเทศที่เป็นปัญหาและวิกฤตที่ต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (คณะกรรมการ อิสระเพื่อปฏิรูปการศึกษา, 2562) นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ได้ทั้งความรู้และทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต การประกอบ อาชีพ และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลง โดยการวิเคราะห์จะช่วยให้เกิดการพิจารณาใคร่ครวญเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลึกซึ้งลงไป ในรายละเอียดปลีกย่อยต่าง ๆ และอย่างรอบครอบ ระมัดระวัง บนพื้นฐานความเข้าใจสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อค้นหาว่า เรื่องนั้น สิ่งนั้น เกิดมาจากสาเหตุใด เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างไร สมเหตุสมผลหรือไม่ อันจะเป็นประโยชน์ในการ สืบค้นความจริง การตรวจสอบความถูกต้อง การคาดการณ์อนาคต และนำไปสู่การประเมินวินิจฉัย เรื่องนั้นอย่างมีเหตุผล น่าเชื่อถือ นอกจากนี้ยังช่วยแก้ปัญหาและช่วยตัดสินใจดำเนินการอย่างมี ประสิทธิภาพ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2553)

จากการวิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอนในสาระต่าง ๆ พบว่า การเรียนรู้สาระ เศรษฐศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับ สินค้าและบริการ การวางแผนการใช้จ่ายเงิน การบริหารจัดการทรัพยากร ภาษีและการแข่งขันทางการค้า ยังไม่บรรลุผล ประกอบกับครูยังขาดวิธีสอนที่เหมาะสมการจัดการเรียนการสอนครูมักจะมีการมุ่งเน้นถ่ายทอดความรู้และเนื้อหาเพียงอย่างเดียว (พันธ์ ทองชุมนุช, 2547) การเรียนรู้ของครูใช้สื่อไม่หลากหลาย ไม่น่าสนใจ ใช้วิธีสอนแบบบรรยายเป็น ส่วนมาก นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้น้อย ตลอดจนการพัฒนาเอกสาร นวัตกรรม หรือ สื่อการเรียนการสอนไม่สนองความต้องการของนักเรียน นักเรียนมีโอกาสศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หรือปฏิบัติกิจกรรมที่เกิดจากการปฏิบัติจริงน้อย วิธีการสอนทักษะการคิดแก้ปัญหาโดยตรงยังค่อน้อย (โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 87, 2565) ครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังเน้นการเรียนการสอนที่ยึดเนื้อหาวิชาไว้มากกว่า การสอนกระบวนการแก้ปัญหา เด็กไทยส่วนใหญ่ยังคงสอนในรูปแบบการบรรยายและอัดแน่นด้วย เนื้อหาและเรียนรู้ด้วยวิธีการจดจำ และท่องจำให้ได้มากกว่าสามารถวิเคราะห์เนื้อหา เนื่องจากไม่ เข้าใจวิธีการสอน ตลอดจนไม่สามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะและกระบวนการคิด แก้ปัญหาให้กับนักเรียนเนื่องจากปัญหาต่างๆ เหล่านี้ เป็นผลให้นักเรียนไม่มีทักษะการคิด การ แก้ปัญหา ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาจากสภาพการณ์ที่สอดคล้องกับชีวิตจริง ที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการคิดแก้ปัญหาส่งผลให้ผู้เรียนใช้กระบวนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ครูเป็นเพียงผู้ชี้แนะแนวทางในการหาคำตอบ ซึ่งหัวใจสำคัญของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน คือ การกำหนดปัญหาหรือสถานการณ์มาเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่จากการใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริง เป็นบริบทเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เกิดความประทับใจ ผู้เรียนสามารถเห็นความสัมพันธ์ ความต่อเนื่อง ความเกี่ยวข้องระหว่างวิชาต่าง ๆ จากลักษณะของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เผชิญกับปัญหาที่พบเห็นได้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาจากการลงมือปฏิบัติ แสวงหา สืบค้น อย่างกระตือรือร้นและมีความสุข สนุกกับการเรียน สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนให้สูงขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) ได้เสนอขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นกำหนดปัญหา ในขั้นนี้ครูผู้สอนมีการจัดสถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและมองเห็นปัญหา สามารถกำหนดสิ่งที่เป็นปัญหาที่นักเรียนสนใจอยากเรียนได้ และเกิดความสนใจที่จะค้นหาคำตอบ ขั้นที่ 2 ขั้นทำความเข้าใจกับปัญหา ในขั้นนี้ นักเรียนต้องมีการทำความเข้าใจกับปัญหาที่ต้องการเรียนรู้ ซึ่งนักเรียนจะต้องสามารถอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้ ขั้นที่ 3 ขั้นการดำเนินการศึกษาค้นคว้า ในขั้นนี้นักเรียนสามารถกำหนดสิ่งที่ต้องการเรียน ดำเนินการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ขั้นที่ 4 ขั้นสังเคราะห์ความรู้ ในขั้นนี้นักเรียนนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาทำการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมอภิปรายผล และสังเคราะห์ความรู้ที่ได้มาว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด ขั้นที่ 5 ขั้นสรุป และประเมินค่าของคำตอบ ในขั้นนี้ นักเรียนแต่ละกลุ่มสามารถสรุปผลงานของกลุ่มตนเอง และประเมินผลงานว่าข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด โดยพยายามตรวจสอบแนวคิดภายในกลุ่มของตนเองอย่างอิสระ นักเรียนทุกกลุ่มช่วยกันสรุปองค์ความรู้ที่ได้ในภาพรวมของปัญหาอีกครั้ง ขั้นที่ 6 ขั้นนำเสนอและประเมินผลงาน ในขั้นนี้นักเรียนมีการนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ มาจัดระบบองค์ความรู้ และนำเสนอเป็นผลงานในรูปแบบที่หลากหลายโดยนักเรียนแต่ละกลุ่ม รวมทั้งครูผู้สอนร่วมกันประเมินผลงาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) ซึ่งมีงานวิจัยที่สอดคล้อง (เกศกมล แส নয়บุญเรือง, 2559) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน รายวิชา ส 13101 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยในการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์เท่ากับ 14.50 คิดเป็นร้อยละ 72.50 และมีนักเรียนที่สอบผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 87, 2565)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงได้ศึกษาเรื่องผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสาระเศรษฐศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติ เผชิญหน้ากับปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะในการ คิดหลาย ๆ รูปแบบ เช่น การคิดแบบมีวิจารณญาณ คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ หรือคิดสร้างสรรค์ ผู้เรียนต้องนำความรู้ใหม่ ๆ ที่ได้จากการใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคมมาเป็น

บริบทของการเรียนรู้ โดยผู้เรียนต้องเป็นผู้แก้ปัญหาและแสวงหาความรู้เพื่อนำมาซึ่งคำตอบในสิ่งที่ตนเองสนใจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการจัดการการเรียนรู้จากการจัดการการเรียนรู้ใช้ปัญหาเป็นฐานสาระเศรษฐศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
2. เพื่อศึกษาทักษะกระบวนการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สาระเศรษฐศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

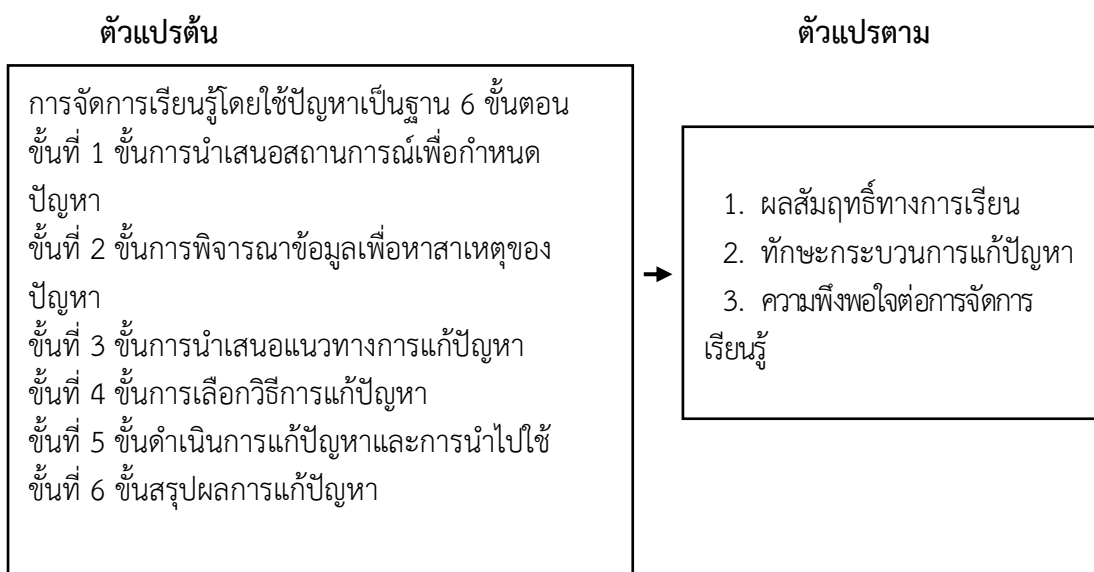
สมมติฐานของการวิจัย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระเศรษฐศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning: PBL) สาระเศรษฐศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ใช้ประเด็นปัญหาจากเหตุการณ์ต่าง ๆ จากสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์สมมติ ในการกระตุ้นให้กลุ่มนักเรียนนำไปวิเคราะห์ และค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง โดยใช้ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์พื้นฐานของนักเรียนนำมาพิจารณาประกอบการให้คำแนะนำเพิ่มเติมจากครูผู้สอน เพื่อนำไปสู่การอธิบายและสรุปองค์ความรู้ที่เป็นคำตอบของปัญหา นั้น ๆ ร่วมกันซึ่งมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมี 6 ขั้นตอนดังนี้ 1) กำหนดปัญหา 2) การทำความเข้าใจปัญหา 3) ดำเนินการศึกษาค้นคว้า 4) สังเคราะห์ ความรู้ 5) สรุปและประเมินคำตอบและ 6) นำเสนอและประเมินผลงาน

จากหลักการแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สามารถสรุปขั้นตอนการจัดการเรียนรู้และสามารถนำมากำหนดกรอบแนวคิดที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนทักษะกระบวนการแก้ปัญหาและความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นเป็นวิจัยนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง โดยกลุ่มตัวอย่างผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สาระเศรษฐศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยมีวิธีการดำเนินการ วิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1,3/2 จำนวน 2 ห้อง นักเรียนทั้งหมด 48 คน โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 87 (นิคมสร้างตนเอง1) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566

2.ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 87 (นิคมสร้างตนเอง1) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 24 คน โดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สาระเศรษฐศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 8 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 8 ชั่วโมง

2. แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระเศรษฐศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นข้อทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือกจำนวน 30 ข้อ

3. แบบประเมินทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สาระเศรษฐศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ การระบุปัญหา อธิบายสาเหตุของปัญหา วิธีการแก้ปัญหา และสรุปผลที่ได้จากการแก้ปัญหา

4. แบบทดสอบความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางสังคมศาสตร์ โดยดำเนินการจัดกระทำห้ข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระเศรษฐศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน

2. วิเคราะห์ทักษะกระบวนการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

3. วิเคราะห์ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สาระเศรษฐศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

1.1 การหาค่าความสอดคล้อง โดยใช้สูตรดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence)

1.2 การหาค่าความยาก (Difficulty) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระเศรษฐศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

1.3 การหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Index: r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระเศรษฐศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

1.4 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระเศรษฐศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 Kuder-Richardson

1.5 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามความพึงพอใจโดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -Coefficient) ของ Cronbach

2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

2.1 การหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean)

2.2 การหาค่าร้อยละ (Percentage)

2.3 การหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. การทดสอบสมมติฐานการวิจัย เปรียบเทียบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test Dependent Samples) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสาระเศรษฐศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนรู้

เปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสาระเศรษฐศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระเศรษฐศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 30 ข้อ โดยใช้การทดสอบค่าทีแบบไม่มีอิสระจากกัน (t-test Dependent Samples) ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สาระเศรษฐศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	24	30	15.50	1.746	16.413*	.000
หลังเรียน	24	30	26.22	2.395		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสาระเศรษฐศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการศึกษาทักษะกระบวนการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

การศึกษาทักษะกระบวนการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จากประเมินทักษะกระบวนการแก้ปัญหา 4 ด้าน ได้แก่ การระบุปัญหา อธิบายสาเหตุของปัญหา วิธีการแก้ปัญหา และสรุปผลที่ได้จากการแก้ปัญหา จากการประเมินหลังเรียน และหลังจากเสร็จสิ้นการสอนแล้ว ด้วยแบบประเมินทักษะการแก้ปัญหา โดยมีสถานการณ์ 5 สถานการณ์ ในแต่ละสถานการณ์จะมี 4 ข้อย่อย ข้อละ 2 คะแนน รวมทั้งสิ้น 40 คะแนน ดังตารางที่ 7

ตารางท 2 ค่านลย และส่วนเบยงเบนมาตรฐาน ทกษะกระบวนการแกปญหาของนกเรียนชน
ประถมศกษาปท 3 มหลังการจกการเรยนรูโดยใชปญหาเป็นฐาน

ทกษะกระบวนการแกปญหา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การกำหนดปญหา	2.78	.15	มาก
2. การบอกสาเหตุของปญหา	2.60	.15	มาก
3. การนำเสนอวธการแกปญหา	2.57	.15	มาก
4. การบอกผลทกเกิดจากวธการแกปญหา	2.53	.19	มาก

จากตารางท 2 พบว่า ทกษะกระบวนการแกปญหาโดยรวมอยในระดบมาก เมอจําแนกตามรายดานพบว่า ดานทมค่านลยมากที่สุด คอ การกำหนดปญหา อยในระดบมาก รองลงมา คอ การบอกสาเหตุของปญหา อยในระดบมาก การนำเสนอวธการแกปญหา อยในระดบมาก และการบอกผลทกเกิดจากวธการแกปญหา อยในระดบมาก ตามลําดับ

3. ผลการศกษาความพองพอใจทมต่อการจกการเรยนรูโดยใชปญหาเป็นฐานของ
นกเรียนชนประถมศกษาปท 3 สารเศรษฐศาสตร วชาสังคมศกษา ศาสตราและวัฒนธรรม

ผลการศกษาความพองพอใจทมต่อการจกการเรยนรูโดยใชปญหาเป็นฐานของนกเรียนชน
ประถมศกษาปท 3 สารเศรษฐศาสตร วชาสังคมศกษา ศาสตราและวัฒนธรรม โดยการ
หาค่านลย ($\bar{X}$) และส่วนเบยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จํานวน 15 ชอ ผลปรากฏดังตารางท 3

ตารางท 3 ค่านลย ส่วนเบยงเบนมาตรฐาน และระดับความพองพอใจทมต่อการจกการเรยนรูโดยใช
ปญหาเป็นฐานของนกเรียนชนประถมศกษาปท 3 สารเศรษฐศาสตร วชาสังคมศกษา
ศาสตราและวัฒนธรรม

ชอ	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ดานกระบวนการเรยนรู				
1	นกเรียนเกิดความสนุกสนานเมอได้เรยนรูโดยปญหาเป็นฐาน	4.13	0.68	มาก
2	นกเรียนเพลตเพลนในขณะเรยนรูโดยปญหาเป็นฐาน	4.46	0.51	มาก
3	การเรยนรูโดยปญหาเป็นฐานชวยให้นกเรียนมีปฏิสัมพันธ์ทระหว่างเพอ	4.71	0.46	มากที่สุด
4	การเรยนรูโดยปญหาเป็นฐานทํานกเรียนได้ชวยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่มเพอผลสำเร็จ ของกลุ่ม	4.67	0.57	มากที่สุด
5	การเรยนรูโดยปญหาเป็นฐานทํานกเรียนเป็นผู้มีความรับผิดชอบตอหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายภายในกลุ่ม	4.29	0.55	มาก

6	การเรียนรู้โดยปัญหาเป็นฐานช่วยทำให้นักเรียนเป็นผู้มีทักษะแก้ปัญหามากขึ้น	4.08	0.78	มากที่สุด
7	การเรียนรู้โดยปัญหาเป็นฐานเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน	4.46	0.72	มาก
8	การเรียนรู้โดยปัญหาเป็นฐานเปิดโอกาสให้นักเรียนเกิดทักษะสำคัญในการทำงานกลุ่มประสบผลสำเร็จ เช่น การใช้สื่อ การเป็นผู้นำ การแก้ปัญหา เป็นต้น	4.50	0.51	มากที่สุด
9	เมื่อได้เรียนรู้โดยปัญหาเป็นฐานเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น	4.50	0.70	มากที่สุด
10	นักเรียนที่เรียนอ่อนเข้าใจเนื้อหาและแก้ปัญหาได้ดียิ่งขึ้นโดยการช่วยเหลือจากเพื่อนร่วมชั้น	4.63	0.65	มากที่สุด
ด้านสื่อ/แหล่งเรียนรู้				
11	สื่อ/แหล่งเรียนรู้มีจำนวนเพียงพอในการจัดการเรียนรู้โดยปัญหาเป็นฐานนักเรียนทุกกลุ่ม	4.42	0.78	มากที่สุด
12	สื่อ/แหล่งเรียนรู้มีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้โดยปัญหาเป็นฐาน	4.37	0.82	มากที่สุด
13	สื่อ/แหล่งเรียนรู้ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานส่งเสริมให้เกิดทักษะการแก้ปัญหาเพิ่มขึ้น	4.17	0.81	มากที่สุด
14	สื่อ/แหล่งเรียนรู้ใช้ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เช่น เครื่องเล่นซีดี และซีดี ใช้งานได้ดีไม่ชำรุด	4.21	0.66	มากที่สุด
15	สื่อ/แหล่งเรียนรู้ใช้ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ทำให้นักเรียนเข้าใจสาระเศรษฐศาสตร์มากขึ้น	4.54	0.72	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.40	0.19	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สาระเศรษฐศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยรวมพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแต่ละข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การเรียนรู้โดยปัญหาเป็นฐานช่วยทำให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อน รองลงมา คือ การเรียนรู้โดยปัญหาเป็นฐานทำให้นักเรียนได้ช่วยเหลือ ซึ่งกันและกันภายในกลุ่มเพื่อผลสำเร็จ ของกลุ่มอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือ การเรียนรู้โดยปัญหาเป็นฐานช่วยทำให้นักเรียนเป็นผู้มีเหตุผลมากขึ้น อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสาระเศรษฐศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ทักษะกระบวนการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีหลังการจัดการ

เรียนรู็โดยใชัปัญหาเป็นฐานพบว่า โดยรวมอยู่ ในระดับมาก

3. ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู็ โดยใชัปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที 3 สารเศรษฐศาสตร วิชาสังคมศีกษา ศาสนาและวัฒนธรรมโดยรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู็โดยใชัปัญหาเป็นฐานสารเศรษฐศาสตร วิชาสังคมศีกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที 3 ผู้วิจัยขออภิปรายในประเด็นสำคัญ แต่ละประเด็น ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการจัดการเรียนรู็โดยใชัปัญหาเป็นฐานสารเศรษฐศาสตร วิชาสังคมศีกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู็โดยใชัปัญหาเป็นฐานเป็นการจัดการเรียนรู็ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นพบปัญหาด้วยตนเอง และเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงกับตัวของนักเรียน รวมถึงบุคคลรอบข้างที่นักเรียนรู้จัก โดยมีการใช้เกณฑ์ที่เหมาะสมในการประเมินวิธีการแก้ปัญหา เพื่อเลือกแนวทางที่เป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด และเป็นส่วนหนึ่งของขั้นตอนการสอบโดยใชั ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning PBL) ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิด เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู็อย่างแท้จริง โดยมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำและใชัปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู็ ซึ่งผู้เรียนจะเป็นผู้แก้ปัญหาโดยมีการ แสวงหาข้อมูลใหม่ ๆ ด้วยตนเอง ครูผู้สอนมีการประเมินผลจากสถานการณ์จริง สอดคล้องกับแนวคิดของ นักสรวรณ จงสอน(2556) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หน่วยเศรษฐศาสตรในชีวิตประจำวัน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที 6 โดยการจัดการเรียนรู็ด้วยการคิดแบบหมวกหกใบ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู็ทุกขั้นตอน และได้ให้ผู้เรียนฝึกคิด ฝึกปฏิบัติ จากสถานการณ์ที่กำหนดให้ในแบบฝึกหัด โดยจะมีข้อคำถามเป็นตัวแทนของหมวกแต่ละสีทำให้นักเรียนได้คิดตามและสามารถสรุปสาระสำคัญของเนื้อหาของบทเรียนและเสนอแนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ได้ ส่งผลให้นักเรียนสามารถจัดระเบียบการคิดของตนเองได้ ไม่คิดสับสนวุ่นววน กล่าวตอบคำถาม แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู็ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ช่วยให้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนและครู ได้พัฒนาความคิดและมีความเชื่อมั่นในตนเอง ทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะศีกษาค้นคว้า รู้จักคิดอย่างมีเหตุผลมากขึ้น ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จริยา กล้าหาญ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเศรษฐศาสตรและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที 5 ด้วยการจัดการเรียนรู็โดยใชัปัญหาเป็นฐาน โดยมีความมุ่งหมายของการวิจัย ที่จัดการเรียนรู็ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเศรษฐศาสตรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที 5 หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู็โดยใชัปัญหาเป็นฐาน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ทักษะกระบวนการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที 3 มีหลังการจัดการเรียนรู็โดยใชัปัญหาเป็นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เนื่องจากการจัดการเรียนรู็โดยใชัปัญหาเป็นฐานวิชาสังคมศีกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที 3 มีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู็ที่ผู้เรียนได้เป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมดโดยจัดกลุ่มย่อย เพื่อร่วมกันกำหนดปัญหาและตั้งสมมติฐานวางแผนการ

แก้ปัญหาศึกษาข้อมูลนำข้อมูลที่ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอภิปรายผล สังเคราะห์ความรู้ สรุปผลงานของกลุ่ม ประเมินความเหมาะสมของข้อมูล ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความคิดเพื่อเชื่อมโยงสถานการณ์ปัญหา วิเคราะห์ปัญหา ซึ่งในการจัดการเรียนรู้ตลอด จากประเมินทักษะกระบวนการแก้ปัญหา 4 ด้าน ได้แก่ การระบุปัญหา อธิบายสาเหตุของปัญหา วิธีการแก้ปัญหา และสรุปผลที่ได้จากการแก้ปัญหา จากการประเมินหลังเรียน และหลังจากเสร็จสิ้นการสอนแล้ว ด้วยแบบประเมินทักษะการแก้ปัญหา โดยมีสถานการณ์ 5 สถานการณ์ ในแต่ละสถานการณ์จะมี 4 ข้อย่อย ข้อละ 2 คะแนน รวมทั้งสิ้น 40 คะแนน นักเรียนจะได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาดังนั้นจึงส่งผลให้นักเรียนได้ฝึกฝนการคิดการวิเคราะห์ความสำคัญ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์และการวิเคราะห์หลักการของสถานการณ์ปัญหาตัวอย่าง ส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่สูงขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Lapuz และ Fulgencio (2020) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา นักเรียนที่ใช้การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยมีความมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ช่วยเพิ่มทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ในมัธยมศึกษาในสาขาเศรษฐศาสตร์ สอดคล้องกับแนวคิดของ ดนิตา ดวงวิไล (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) กล่าวถึง แผนการจัดการเรียนรู้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ ใช้ปัญหาเป็นฐานมีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.61/82.80 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ลักษณะของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะในการรับส่งข้อมูล มีการเรียนรู้เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคล และได้ฝึกการจัดระบบตนเอง เพื่อที่จะได้มีการพัฒนาการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม คำตอบที่ได้มีความหลากหลาย องค์ความรู้ที่ได้จะผ่านการวิเคราะห์โดยผู้เรียนมีการสังเคราะห์และตัดสินใจร่วมกัน การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานนั้นนอกจากจะจัดการเรียนเป็นกลุ่มแล้ว ยังสามารถจัดให้ผู้เรียนเรียนรู้เป็นรายบุคคล เมื่อนักเรียนได้ฝึกทักษะการแก้ปัญหาบ่อยครั้ง ส่งผลให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียนยิ่งขึ้น ทำให้ผลการจัดการเรียนรู้ดีขึ้นด้วย

3. ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สารเศรษฐศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสารเศรษฐศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นกลวิธีและเทคนิคในการกระตุ้นการคิดแก้ปัญหา เพื่อการฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ ฝึกฝนร่วมกันกับเพื่อน เมื่อนักเรียนได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับเพื่อน ทำให้เกิดความสุขสนุกสนาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรชนก รัตธา (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ผลการศึกษาพบว่าความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการวิจัยของสิริพร บุญกุล (2552) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีพุทปัญญา สารเศรษฐศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านโพนเพ็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม

เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า เจตคติต่อวิชาสังคมศึกษาหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีเจตคติในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.ระดับโรงเรียน

1.1 โรงเรียนควรกำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ในวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยดูพื้นฐานและสถานการณ์ผู้เรียนเป็นหลัก แล้วนำมาปรับใช้กับเนื้อหาการเรียนในแต่ละสาระ

1.2 โรงเรียนควรนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไปใช้ในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน เพื่อเป็นการพัฒนานักเรียนได้อย่างหลากหลาย

2.ระดับครูผู้สอน

2.1 ในชั้นกำหนดปัญหา การนำเสนอสถานการณ์ปัญหา ควรนำเสนอสถานการณ์ที่เป็นเรื่องใกล้ตัวนักเรียนและเหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้เรียนจะสามารถทำความเข้าใจปัญหาที่ต้องการเรียนรู้และอธิบายสิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้

2.2 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ใช้เวลาในชั้นที่ 4 สังเคราะห์ความรู้ และชั้นที่ 5 สรุปและประเมินค่าของคำตอบค่อนข้างมาก ครูควรกำหนดเวลาในการทำกิจกรรมให้ชัดเจนมากที่สุด

2.3 ควรทำการศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหา วิชาสังคมศึกษา เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนรู้และทักษะการแก้ปัญหาที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ ปัญหาเป็นฐานกับการสอนวิธีอื่นๆ เช่น การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน การจัดการเรียนรู้แบบชุดการเรียนรู้ เป็นต้น

2. ควรมีการศึกษาผลการเรียนรู้ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในเนื้อหาอื่นๆ เช่น เรื่องคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน เรื่องการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมในปัจจุบัน เรื่องการดำเนินชีวิตในสังคมของคนไทยในปัจจุบัน เป็นต้น

3. ควรมีการใช้เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ร่วมกับตัวแปรอื่นๆ เช่น ระดับความสามารถในการคิด ทักษะการคิดวิเคราะห์ เป็นต้น เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในด้านต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรชนก รัตนา. (2563). การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา ภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 7(2), 59-74.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2553). การคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Thinking). (พิมพ์ครั้งที่ 6). ชัคเชสมิเดีย.

- เกศกมล แสนยศบุญเรือง. (2559). การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานรายวิชา ส 13101 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. *วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 10(2), 8-14.
- จริยา กล้าหาญ. (2563). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเศรษฐศาสตร์และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 7(2), 117-125.
- ดนิตา ดวงวิไล. (2561). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL). *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 12(2), 417-426.
- นภัสวรรณ จงสอน. (2556). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์หน่วยเศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดแบบหมวกหกใบ. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2551). *จิตวิทยาการศึกษา*. ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน*. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
- สิริพร บุญกุล. (2552). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีปัญหา สาระเศรษฐศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านโพนเพ็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนมเขต 2. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

การจัดการเรียนรู้เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
โดยใช้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้
แอปพลิเคชันควิช (QUIZZ)

LEARNING MANAGEMENT OF GEOGRAPHICAL TOOLS, SOCIAL STUDIES
LEARNING GROUP RELIGION AND CULTURE, MATHAYOM 1 USING
THE GEOGRAPHICAL TEACHING PROCESS TOGETHER
BY APPLICATION QUIZZ

เสาวลักษณ์ สุขบิดา¹, สิริพัฒน์ ลาภจิตร², อธิวัตร ศรีสมบัติ³

saowalak sukbida¹, siripat labjit², ittiwat srisombat³

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์¹⁻³

faculty of humanities and social sciences, surindra rajabhat university¹⁻³

64054000305@srru.ac.th¹

ได้รับบทความ: 28 ตุลาคม 2566; แก้ไขบทความ: 8 มิถุนายน 2567; ตอปรับตีพิมพ์: 14 มิถุนายน 2567;

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชันควิช (QUIZZ) 2) เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ โดยใช้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชันควิช (QUIZZ) และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชันควิช (QUIZZ) กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนขาวใหญ่วิทยา จำนวน 15 คน โดยเลือกแบบเจาะจง ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยศึกษาจากแบบเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชันควิช (QUIZZ) พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 8.73 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 29.11 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 19.13 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 79.72 และผลวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชันควิซ (QUIZZ) ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 ผู้วิจัยได้สรุปผลในแต่ละด้านของผลศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ พบว่า 1) ด้านครูผู้สอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.87 2) ด้านเนื้อหา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.69 3) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73 4) ด้านการวัดและประเมินผล ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 และ 5) ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.87

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้, เครื่องมือทางภูมิศาสตร์, กลุ่มสาระการเรียนรู้, การสอนทางภูมิศาสตร์, แอปพลิเคชันควิซ

Abstract

The objectives of this research 1) to study learning management of Geographical tools. Social Studies Learning Group and Religion and Culture, Mathayom 1. Using the geography teaching process together by application Quizizz. 2) to study the results of learning management of Geographical tools. Using the Geographical teaching process. together by application Quizizz. and 3) to study student satisfaction with learning management of Geographical tools. Social Studies Learning Group and Religion and Culture, Mathayom 1. Using the geography teaching process together by Application Quizizz. Sample group namely, 15 Mathayom 1 students at Khao Yai Wittaya School, selected purposively. Use experimental research methods by studying documents, books, related research and descriptive content analysis.

The results of the study found that: The students were satisfied with the learning management of geography tools, Social Studies Learning Group and Religion and Culture, Mathayom 1 using the geography teaching process together by application Quizizz, it was found that there was a significantly higher academic achievement after studying than before studying at the .05 level. The average score before the study was 8.73 points or 29.11 percent. The average after studying was 19.13 points, equivalent to 79.72 percent. Student satisfaction with the learning management of Mathayom 1. The researcher has summarized the results of each aspect of the study regarding student satisfaction with learning management. It was found that 1) The teacher side, the mean is 4.16 and the standard deviation is 0.87 2)

In terms of content, the mean is 4.63 and the standard deviation is 0.69 3) Teaching activities, the mean is 4.31 and the standard deviation is 0.73 4) Measurement and evaluation, the mean is 4.39 and the standard deviation is 0.61 5) Learning support, the mean is 4.16 and standard deviation is 0.87.

Keyword : Learning management, Geographical tools, Learning group, Geography teaching process, Application Quizizz

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 4) แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562 ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคม การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจและสติปัญญา ความรู้ คุณธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และสถานศึกษาสามารถจัดทำสาระที่เกี่ยวข้องกับ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น ซึ่งในโลกปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วผ่าน กระแสโลกาภิวัตน์และโลกไซเบอร์ ทำให้คนไทยมุ่งแสวงหาความสุข และสร้างอัตลักษณ์ส่วนตัวผ่าน เครือข่ายสังคมออนไลน์เกิดเป็นวัฒนธรรมย่อยร่วมสมัยที่หลากหลายในรูปแบบการรวมกลุ่มของ บุคคลที่สนใจเรื่องเดียวกัน นอกจากนี้ ความสัมพันธ์แบบเครือข่ายที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือ เกื้อกูลกันเริ่มหมดไป พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวเป็นแบบต่างคนต่างอยู่ สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวมีความเปราะบางจนนำไปสู่ปัญหาทางสังคมเพิ่มขึ้น บุญเลี้ยง พุ่มทอง (2553 : 25) สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ความเคลื่อนไหวในวงการศึกษามากมาย ประเทศได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 ซึ่งบ่งบอกถึงความ จำเป็นที่ต้องมีการปฏิวัติเกิดขึ้น นั่นคือการทำให้ระบบการศึกษาไทยเกิดความเจริญก้าวหน้าหรือ ความงอกงามเกิดขึ้นอีกครั้ง การศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศและได้รับการ คาดหวังให้ทำหน้าที่ต่างๆ ที่เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นส่วนช่วยในการเพิ่ม ความเท่าเทียมในสังคมและเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างอาชีพ ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจและความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (2558 : 1) โดยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กันและ มีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตัวเข้ากับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดีมีความรับผิดชอบ มีความรู้ มีทักษะ คุณธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนด สาระต่าง ๆ ไว้ดังนี้ 1) ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม 2) หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ในสังคม 3) เศรษฐศาสตร์ 4) ประวัติศาสตร์ และ 5) ภูมิศาสตร์ ซึ่งแต่ละกลุ่มสาระมีความรู้ที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัว ตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลง

ตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต และยังเป็นพลเมืองดี ของประเทศชาติและสังคมโลก

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 2554 ได้ระบุถึงการเรียนรู้ เรื่อง ภูมิศาสตร์ นั้นเป็นความรู้พื้นฐานของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในการแสวงหาความรู้และการหา คำตอบจากคำถามที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทำเลที่ตั้ง หรือความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ บนพื้นผิวโลก การพัฒนาให้ผู้เรียนให้สามารถดำรงตนอยู่ในวิถีของการเป็นพลเมืองที่ดี ตลอดจนสามารถเข้าใจ การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้อง ทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ความเข้าใจเชิง ภูมิศาสตร์และการให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์ เพื่อการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ การแก้ไขปัญหาและ วางแผนในอนาคต อัญญา บุญยงค์, วรมพร พาหะนิษฐ์ และภูมิ สารทสินธุ์ (2561 : 395) ได้กล่าวไว้ ว่า การศึกษาทางด้านภูมิศาสตร์ เทคโนโลยีมีความสำคัญมาก เพราะมีความทันสมัยในการรวบรวม จัดการวิเคราะห์ เพื่อที่จะให้ได้ข้อมูลเชิงพื้นที่ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้งานในด้านต่างๆ อย่างมี ประสิทธิภาพ โดยการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ในด้านเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศทำให้ผู้เรียนเข้าใจ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในธรรมชาติที่สัมพันธ์กับมนุษย์ โดยการใช้เครื่องมือและความรู้ทางเทคโนโลยี ภูมิสารสนเทศ มาอธิบายปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น ให้เหตุผลเชิงภูมิศาสตร์ โดยผู้เรียนจะเห็นได้ว่า เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศเป็นวิทยาการที่สำคัญที่ในการเรียนรู้เรื่อง ภูมิศาสตร์ เพราะสามารถช่วย สร้างความรู้ ความเข้าใจ อธิบาย การให้เหตุผล อันนำไปสู่การใช้ในการพัฒนาการคิดวิเคราะห์หา ความสัมพันธ์ ความเชื่อมโยง และเปรียบเทียบทางภูมิศาสตร์ โดยผ่านการวิเคราะห์ด้วยเทคโนโลยีภูมิ สารสนเทศสามารถนำมาประกอบการวางแผน หรือสามารถนำมาทำการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้ อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศนับว่าเป็นเทคโนโลยีที่มีความสำคัญสำหรับการศึกษาด้าน ภูมิศาสตร์ เพราะเทคโนโลยีมีความทันสมัยในการรวบรวม จัดการวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิง พื้นที่ ซึ่งถือว่าเป็นการประยุกต์ใช้เครื่องมือในการเรียนรู้ให้เข้ากับการศึกษาในยุค Thailand 4.0 โดยนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการเรียนรู้ และมีความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับภูมิศาสตร์มากยิ่งขึ้น การจัดการเรียนรู้ในวิชาภูมิศาสตร์ถือว่าเป็นแนวทางการจัดการ เรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นบนโลก การเข้าใจระบบธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม กนก จันทรา (2561 : 1-5) นอกจากนี้ ภูมิศาสตร์ ยังเป็นวิชาที่มีพื้นฐานมาจากการสร้างองค์ความรู้ที่อาศัยความเป็นเหตุเป็น ผลระหว่างกัน เพื่อที่จะนำความรู้มาใช้อธิบายถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างธรรมชาติ มนุษย์ และ สิ่งที่มีมนุษย์ได้สร้างขึ้น ผู้มีความรู้ ความเข้าใจในข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับมนุษย์ ธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อมมากขึ้น แล้วยังเป็นผู้ที่มีทักษะในการนำความรู้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ใน การศึกษา หรือสามารถอธิบายหรือคาดการณ์ต่างๆ ได้เช่นเดียวกัน กิตติคุณ รุ่งเรือง (2556 : 17-22) ในปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาททางด้านการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้นโดย ผู้สอนได้นำเทคโนโลยีและความทันสมัยของระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มาใช้ในการส่งเสริมการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ ดังที่ กรกนก คลังบุญครอง (2555 : 13) ได้กล่าวว่า ยุคที่มีเทคโนโลยีเข้ามามี บทบาทในชีวิตประจำวัน ทำให้การเรียนการสอนมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องในรูปแบบของสื่อ

ต่างๆ ทั้งวิธีทัศน์ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน รวมไปถึงแอปพลิเคชัน โดยการใช้สื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนสามารถช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาสื่อการสอนในรูปแบบแอปพลิเคชันบนสมาร์ทโฟน โดยเป็นอีกช่องทางที่ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างไม่จำกัด อีกทั้งยังสะดวกผู้เรียนสามารถทบทวนบทเรียนได้ทุกที่ตามต้องการ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้อุปกรณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม

จากสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์ เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้เรียนขาดการคำนึงถึงวิธีการศึกษาและการใช้เครื่องมือที่เหมาะสม ถูกวิธี อันเนื่องมาจากเครื่องมือทางภูมิศาสตร์นั้นมีหลายชนิด โดยผู้เรียนไม่สามารถเลือกใช้อุปกรณ์ทางภูมิศาสตร์ในการศึกษาข้อมูลได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ ยังพบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภูมิศาสตร์ ในปีการศึกษาที่ผ่านมาต่ำกว่าเกณฑ์

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาภูมิศาสตร์ เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือทางภูมิศาสตร์และกระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ อันนำไปสู่ความสามารถตัดสินใจหรือแก้ไขปัญหาต่างๆ เชิงภูมิศาสตร์อย่างเป็นระบบได้ด้วยตนเอง สิ่งเหล่านี้จะส่งผลดีต่อการวางรากฐานให้ผู้เรียนได้ใช้ประโยชน์ในการศึกษาต่อในอนาคต นอกจากนี้ ผู้วิจัยมีการประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันมาเป็นสื่อในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ โดยผู้วิจัยได้นำแอปพลิเคชันควิซ (QUIZZ) มาพัฒนาทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชันควิซ (QUIZZ)
2. เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ โดยใช้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชันควิซ (QUIZZ)
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชันควิซ (QUIZZ)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนขวาวใหญ่วิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา สุรินทร์ ปีการศึกษา 2566 ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 15 คน

เครื่องมือการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชันควิช (QUIZZ) จำนวน 8 แผน

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชันควิช (QUIZZ) เป็นแบบทดสอบชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยผู้วิจัยใช้แอปพลิเคชันควิช (QUIZZ) ในการสร้างแบบทดสอบครั้งนี้ เป็นแบบทดสอบออนไลน์

3. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีต่อการจัดการเรียนรู้เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชันควิช (QUIZZ) เป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาดำเนินการศึกษา โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1) ชี้แจงรายละเอียดขั้นตอนและวิธีปฏิบัติในการเรียนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 15 คน

2) ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ด้วยแบบทดสอบก่อนเรียนเป็นแบบทดสอบชนิดเลือกคำตอบ จำนวน 30 ข้อ ตรวจให้คะแนนและเก็บบันทึกคะแนนไว้

3) ดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนการสอน การจัดการเรียนรู้เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชันควิช (QUIZZ)

4) ทดสอบหลังเรียน (Post-test) ด้วยแบบทดสอบหลังเรียนเป็นแบบทดสอบชนิดเลือกคำตอบ จำนวน 30 ข้อ ตรวจให้คะแนนและเก็บบันทึกคะแนนไว้

5) วัดความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชันควิช (QUIZZ) จำนวน 25 ข้อ และเก็บบันทึกผลการวัดไว้

6) นำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างไปวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อสรุปผลการทดลองตามความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าต่อไป

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ผลทดสอบทางการเรียนรู้อ่อนเรียนและหลังเรียนจากการจัดการเรียนรู้เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชันควิช (QUIZZ) โดยใช้สถิติคือค่าเฉลี่ย เบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.3 การวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชันควิช (QUIZZ) โดยใช้สถิติคือร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ T-test แบบ Paired – Sample T- test

ผลการวิจัย

การจัดการเรียนรู้เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชันควิช (QUIZZ) ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การจัดการเรียนรู้เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชันควิช (QUIZZ)

จากการจัดการเรียนเรียนรู้เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชันควิช (QUIZZ) เป็นกระบวนการสอนที่จัดตามแผนการจัดการเรียนรู้ โดยรูปแบบการสอนมีการนำกระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ตั้งคำถามเชิงภูมิศาสตร์ 2) รวบรวมสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ 3) จัดการสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ 4) วิเคราะห์สารสนเทศทางภูมิศาสตร์ และ 5) สรุปสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ และการนำเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ มาเป็นสื่อการสอนเพิ่มเติม อย่างเช่น แผนที่ กูเกิลเอิร์ธ เป็นต้น เนื่องจากสามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนได้ง่ายขึ้น แล้วยังมีการนำแอปพลิเคชันควิชมาเป็นสื่อในการทำแบบทดสอบออนไลน์ (แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน)

2. ผลการจัดการเรียนรู้เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ โดยใช้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชันควิช (QUIZZ)

ผลการเรียนรู้อ่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชันควิช (QUIZZ) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 19.13 ($\bar{X}$ = 19.13, S.D. = 1.73) สูงกว่าก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.73 ($\bar{X}$ = 8.73, S.D. = 2.34)) เมื่อวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการทดสอบสถิติ T-test แบบ Paired – Sample T- test มีผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนเรียนและหลังเรียน จากการจัดการเรียนรู้ เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชันควิช (QUIZZZ)

ผลการเรียนรู้	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t-test	df	Sig
ก่อนเรียน	15	30	8.73	2.34	17.33	14	0.00
หลังเรียน	15	30	19.13	1.73			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 $t_{0.01,14} = 1.7613$

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชันควิช (QUIZZZ)

สำหรับผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชันควิช (QUIZZZ) พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีระดับความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.14 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.04

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การศึกษาการจัดการเรียนรู้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชันควิช (QUIZZZ) เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ พบว่ากระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบและสามารถแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริงได้ด้วยตนเอง เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งวิธีการจัดการเรียนการสอนทางภูมิศาสตร์มีความสำคัญเป็นอย่างมากที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ กนก จันทรา (2561, 1-5) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ในวิชาภูมิศาสตร์ นั้นเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นบนโลก ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ที่ตั้งการเข้าใจระบบธรรมชาติและกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เพื่อที่จะนำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ และการตัดสินใจเพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนในฐานะพลเมืองโลก เพื่อการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ กิตติคุณ รุ่งเรือง (2556 : 17-22) ได้กล่าวว่า ภูมิศาสตร์ เป็นวิชาที่มีพื้นฐานมาจากการสร้างองค์ความรู้ที่อาศัยความเป็นเหตุเป็นผลระหว่างกัน เพื่อที่จะนำความรู้มาใช้อธิบายถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างธรรมชาติ มนุษย์ และสิ่งที่มีมนุษย์ได้สร้างขึ้น และผู้เรียนจะได้ศึกษาวิชาภูมิศาสตร์โดยสมบูรณ์ผู้เรียนจะมีคุณลักษณะที่ดีเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับมนุษย์ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร ซึ่งยังเป็นผู้ที่มีทักษะในการนำความรู้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษา หรือสามารถอธิบายหรือคาดการณ์ต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกัน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การศึกษาผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยกระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าคะแนนเต็ม 30 คะแนน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 13.73 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 45.77 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 20.53 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 68.44 ซึ่งมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติกวิณท์ ปินไชย, รัตติกาล สารกอง. (2564 : 29) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ โดยอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ ความสามารถทางภูมิศาสตร์ กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ทักษะทางภูมิศาสตร์ ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 การตั้งคำถามเชิงภูมิศาสตร์ ขั้นตอนที่ 2 การรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนที่ 3 การจัดการข้อมูล ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล และขั้นตอนที่ 5 การสรุปผลเพื่อตอบคำถาม มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 86.96/86.33 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชันควิซ (QUIZZ) ค่าคะแนนทั้งหมด มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และถ้าหากวิเคราะห์สรุปผลค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในแต่ละด้านการเรียนของผลศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ พบว่า 1) ด้านครูผู้สอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.87 2) ด้านเนื้อหา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.69 3) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73 4) ด้านการวัดและประเมินผล ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 และ 5) ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.87 ซึ่งสอดคล้องกับ รังสีจันทร์ สุวรรณสัทิศกร (2555 : 6) ได้กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจ เป็นความรู้สึกบวกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรม สามารถปรับเปลี่ยนได้เสมอ ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ สภาพแวดล้อม ช่วงเวลาในขณะนั้น ความพึงพอใจเป็นพลังแห่งการสร้างสรรค์ สามารถกระตุ้นให้เกิดความภาคภูมิใจ มั่นใจ ตอบสนองความต้องการทำให้เกิดความสุขได้

สรุปผลการวิจัย

จากการนำกระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชันควิช (QUIZZ) มาใช้สอนในเรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

1. กระบวนการจัดการเรียนรู้เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ โดยใช้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชันควิช (QUIZZ) เป็นกระบวนการสอนที่จัดตามแผนการจัดการเรียนรู้ โดยรูปแบบการสอนมีการนำกระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การตั้งคำถามเชิงภูมิศาสตร์ 2) รวบรวมสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ 3) จัดการสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ 4) วิเคราะห์สารสนเทศทางภูมิศาสตร์ และ 5) สรุปสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ และการนำเครื่องมือทางภูมิศาสตร์มาเป็นสื่อการสอนเพิ่มเติม เนื่องจากสามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนได้ง่ายขึ้น แล้วยังมีการนำแอปพลิเคชันควิช (QUIZZ) มาเป็นสื่อในการทำแบบทดสอบออนไลน์ (แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน) จากการจัดการกระบวนการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนได้ใช้ทักษะกระบวนการคิดและวิเคราะห์ก่อนตอบคำถามได้ทุกคน ซึ่งตรงกับกระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ที่ฝึกให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะความสามารถเชิงภูมิศาสตร์ทั้ง 5 ด้าน จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นั้น ผู้เรียนสามารถตอบคำถามได้ทุกข้อ และการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้ทำให้ผู้เรียนได้ใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ คือ แผนที่โลก ลูกโลก แผนที่ประเทศ เป็นต้น ใช้เป็นสื่อในการสอนเพิ่มเติมอีกด้วย จึงทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในเรื่องของการใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์มากขึ้น และผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

2. ผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยกระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าคะแนนเต็ม 30 คะแนน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 8.73 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 29.11 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 19.13 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 79.72 ซึ่งมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชันควิช (QUIZZ) ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการเรียนรู้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ ดังนี้

1. ผู้สอนควรศึกษาเรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ให้ละเอียด รอบคอบในทุก ๆ ด้าน เพื่อนำมาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2. ครูผู้สอนควรมีการตรวจสอบความถูกต้องเนื้อหาให้เหมาะสมกับระดับชั้นของกลุ่มเป้าหมายก่อนนำไปทดลองจริง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและเหมาะสมกับผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจะนำวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์ไปปรับใช้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ด้วย หรือในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อที่จะศึกษาว่าการจัดการกระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์นี้จะเหมาะสมกับผู้เรียนหรือไม่
2. การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ โดยใช้กระบวนการสอนทางภูมิศาสตร์ เป็นเพียงเนื้อหาในส่วนหนึ่งของรายวิชาภูมิศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ที่ถูกต้อง ถูกวิธี โดยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน อย่างเช่น การใช้ Google map ในการเดินทาง และเพื่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับครูผู้สอนจะได้นำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนต่อไป ให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนก จันทรา. (2561). การรู้เรื่องภูมิศาสตร์ Geo-literacy learning for our planet : ถอดบทเรียน ประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ในชั้นเรียนที่เสริมสร้างการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรกนก คลังบุญครอง. (2555). เว็บแอปพลิเคชันช่วยแม่ดูแลสุขภาพและบันทึกพัฒนาการของลูก. [ปริญญานิพนธ์วิทยาศาสตร์บัณฑิต]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กิตติกวินท์ ปินไชยและรัตติกาล สารทอง. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 15(1), 29-42.
- กิตติคุณ รุ่งเรือง. (2556). การจัดการเรียนการสอนสาระภูมิศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น.
- บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2553). การพัฒนาหลักสูตร Curriculum Development. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทราวดี วงศ์สุเมธ, สมพร พุทธาพิทักษ์ผล, วิไลลักษณ์ เสรีตระกูล, และ อภิญญา อิงอาจ. (2560). การพัฒนาโมเดลแบบผสมผสานด้านการยอมรับระบบการเรียนรู้ผ่านเว็บของอาจารย์ผู้สอนเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และสารสนเทศในมหาวิทยาลัยไทย. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 9(2), 122-138.
- รังสีจันทร์ สุวรรณสิทธิกร. (2555). การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชา LSC 305 การจัดการผู้ขายปัจจัยการผลิตสัมพันธ. คณะบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2558). คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552 –2561). กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.

- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระ
ภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ
วัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และแนวการ
จัดกิจกรรมการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อัญญา บุษายันต์, วณมพร พาหะนิชย์ และภูมิ สารทสินธุ์. (2561). เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศกับการรู้
เรื่องภูมิศาสตร์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*,
20(2), 385-397.

ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่
อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
THE LEADERSHIP OF SANGHA ADMINISTRATOR IN COMMUNITY
DEVELOPMENT IN NONGYAI SUBDISTRICT
PRASAT DISTRICT, SURIN PROVINCE

สายยวน พงฉัตรพัตร¹
พระมหาวิศิต ธีรวโร (กลีบม่วง)²,
พระปลัดสุระ ญาณโร (จันทิก)³
Saiyuan Pongchatrapat¹,
Phramaha Wisit Dhiravamsa, (Kleebmuang)²,
Phra Palad Sura Yantaro (Janthuk)³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹⁻³
Mahachulalongkornrajavidyalaya University¹⁻³
E-Mail : saiyuan1@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 3 พฤศจิกายน 2566; แก้ไขบทความ: 14 มิถุนายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 14 มิถุนายน 2567;

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ 3) นำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชน ตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยวิธีจับฉลาก และแจกแบบสอบถาม จำนวน 388 รูป/คน การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 14 รูป/คน สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1. ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.42) 2. เปรียบเทียบภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ สถานภาพ (บรรพชิต, คฤหัสถ์) อายุ การศึกษา ภูมิลำเนา พบว่าทั้งที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์ มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน (Sig = 0.008) ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัย 3. แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ พระสังฆาธิการควรมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีไหวพริบดีมีความรู้ความสามารถ หมั่นแสวงหาความรู้

ตลอดเวลาเพื่อพัฒนาตนเองนำมาพัฒนาชุมชนได้ และมีความสามารถในการแนะนำเป็นแบบอย่างที่ดี ตลอดจนนำพาปฏิบัติได้ สามารถประสานงานกับองค์กรต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาชุมชน

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, พระสังฆาธิการ, การพัฒนาชุมชน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the leadership of monks towards the community development of NongYai Sub-district, Prasat District, Surin Province 2) to compare the opinions of Buddhists towards the leadership of the Sangha Contributions to the community development of NongYai Sub-district, Prasat District, Surin Province. 3) To present the approaches for the development of the monks' leadership towards community development of NongYaiSubdistrict, Prasat District, Surin Province. The research method is a combined method, namely quantitative research. by simple random sampling By drawing lots and distributed questionnaires to people in the area of the Nong Yai Subdistrict Administrative Organization, totaling 388 photos/person. Qualitative research By conducting in-depth interviews with key informants, 14 photos/person. Statistics used include percentage, mean, standard deviation, research results. It was found that 1. The leadership of the monks has an effect on the community development of the Nong Yai Subdistrict Administrative Organization, Prasat District, Surin Province. Overall, it is at a high level ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.42). 2. Compare the leadership of the monks towards community development of the Nong Yai Subdistrict Administrative Organization, Prasat District, Surin Province. Classified according to personal factors, including status (monastic, lay), age, education, and hometown. It was found that both monks and lay people There were different opinions on the leadership of the Sangha towards community development (Sig = 0.008), which accepted the research hypothesis. 3. Guidelines for developing the leadership of the Sangha towards community development of the Nong Yai Subdistrict Administrative Organization, Prasat District, Surin Province. That is, the Sangha should have a broad vision. Have good intelligence and knowledge. Always seek knowledge to develop yourself so that you can develop the community. Have the ability to give advice and be a good role model as well as being able to put it into practice Able to coordinate with various organizations for community development.

Keyword : Leadership, Sangha, Administrator in Community Development

บทนำ

สังคมไทยประกอบด้วยสถาบันหลักที่สำคัญคือสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการจรรโลงจิตใจของคนไทยทั้งชาติให้มีความรัก ความสามัคคี และมีความเป็นปึกแผ่นน้ำหนึ่งเดียวกัน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันศาสนามีบทบาทที่สำคัญในการกล่อมเกล่าจิตใจ และอบรมคุณลักษณะนิสัยอันดีงามให้กับประชาชน สถาบันพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาสำคัญที่มีอิทธิพลต่อวิถีการดำรงชีวิต การศึกษาศิลปวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อของคนไทยตลอดมา (พระมหาณรงค์ จิตตโสภโณ, 2549: 60) ความศรัทธาและความสัมพันธ์ของชาวบ้านประชาชนคนไทยที่มีต่อพระสงฆ์นั้นยังคงมีความสัมพันธ์แนบแน่นไม่เสื่อมคลายส่งผลให้พระสงฆ์ต้องเข้ามามีบทบาทในชุมชนและสังคมไทย ขึ้นเรื่อย ๆ เพราะสังคมไทยปัจจุบันต้องการผู้นำที่มีคุณธรรมจริยธรรมปกครองและพัฒนาชุมชนให้เกิดความสงบสุข (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2542: 2) สังคมไทยปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปมากตามกาลเวลาทั้งในด้านสังคม ความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ อาชีพ การเมือง และเทคโนโลยี เป็นต้น สถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา ชุมชน สื่อมวลชน และภาคเอกชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2559: 65) วัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์กลาง เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณในการพัฒนาจิตใจและพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของประชาชนได้เป็นอย่างดี เปรียบประดุจตะเกียงให้แสงสว่างเป็นประโยชน์แก่ผู้คน เป็นตะเกียงทางจิตวิญญาณของชาวบ้าน เพราะฉะนั้น พระสงฆ์จึงเป็นผู้นำการริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งทั้งหลายทั้งปวงทั้งภายในวัดและภายนอกวัด ด้วยหลักความถูกต้องดีงามและได้ประโยชน์สูง สร้างความเจริญก้าวหน้าเป็นปึกแผ่นต่อวัดวาอาราม และเป็นประโยชน์แก่พุทธบริษัทที่เป็นชาวบ้านอย่างครบถ้วนบริบูรณ์ (พิสิฐ เจริญสุข, 2554: 65) พระสงฆ์เรียกได้ว่าเป็นผู้นำชุมชนอย่างไม่เป็นทางการของชุมชน ภาวะผู้นำของพระสงฆ์ โดยเฉพาะพระสังฆาธิการจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ และจะต้องมีคุณลักษณะ คือผู้นำต้องมีคุณสมบัติ เช่น มีสติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความดีและความสามารถของบุคคลที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม และลักษณะผู้นำที่มีคุณภาพต้องประกอบด้วยหลัก 3 ประการ คือ มองกว้าง คิดไกล และใฝ่สูง ตลอดจนต้องมีประสิทธิภาพที่ดีตามแนวทางของหลักพุทธธรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคนและสังคมต่อไป (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546: 3-32)

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่และปัญหาในชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ชุมชนและชาวบ้านยังคงมีความศรัทธาต่อวัดและพระสงฆ์ เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และรวมไปถึงการดำรงชีวิต ฉะนั้นพระสังฆาธิการควรมีศักยภาพและมีภาวะเป็นผู้นำทั้งทางคณะสงฆ์และมีภาวะที่เป็นผู้นำของชุมชนด้วย พระสังฆาธิการจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีบทบาท และมีส่วนร่วมในการช่วยพัฒนาสังคม พัฒนาตน พัฒนาชุมชน พัฒนาองค์กรในรูปแบบที่หลากหลาย โดยเฉพาะการพัฒนาชุมชนตามยุทธศาสตร์การพัฒนา และแผนงาน 5 ด้าน ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณสงเคราะห์ 2) ด้านพัฒนาคุณภาพชีวิต 3) ด้านพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง 4) ด้านส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 5) ด้านการเมืองการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

โดยทำหน้าที่เผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้า และเป็นผู้ดำเนินการทำกิจกรรมและการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของชุมชนในท้องถิ่นตามความเหมาะสมให้งอกงามสืบไป

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ เพื่อนำข้อมูลไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการตำบลหนองใหญ่ และตำบลอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากรในเขตตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยได้แบ่งเป็น พระสงฆ์ จำนวน 52 รูป ประชาชน จำนวน 11,982 คน รวมทั้งพระสงฆ์และประชาชนทั้งหมด 12,034 รูป/คน (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์, 2565: ออนไลน์)
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) กลุ่มตัวอย่างได้มาจากประชากรเขตตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 388 รูป/คน ที่ได้จากสูตรของ (Taro Yamane) ใช้วิธีการโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลจำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานภาพ (บรรพชิต, คฤหัสถ์) อายุ การศึกษา ภูมิลำเนา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายเปิด เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณสงเคราะห์ ด้านพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเมืองการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ เพิ่มเติมทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

3. การสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสอบถาม

2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

4. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5. นำเสนอร่างแบบสอบถามกับอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

6. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) จำนวน 30 ชุด จากนั้นนำผลจากการทดลองใช้เครื่องมือมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability Coefficient) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (C-coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.80

7. นำเครื่องมือที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. แบบสัมภาษณ์

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ไว้ 2 กลุ่ม 14 รูปหรือคน ได้แก่ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ผู้นำชุมชน/ปราชญ์ชุมชน/ผู้บริหาร และนักวิชาการ ปราชญ์ชุมชน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขอหนังสือจากผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

3.2 ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอสัมภาษณ์ตาม และดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดไว้จนครบทุกประเด็นโดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

3.3 นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

4.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

4.2 นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัย

4.3 วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณสงเคราะห์ ด้านพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ ด้านการเมืองการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม ทั้ง 5 ด้าน

(n=388)

ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ ในด้านต่าง ๆ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณสงเคราะห์	3.60	0.44	มาก
2. ด้านพัฒนาคุณภาพชีวิต	3.59	0.42	มาก
3. ด้านพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง	3.61	0.47	มาก
4. ด้านส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3.51	0.40	มาก
5. ด้านการเมืองการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี	3.28	0.39	ปานกลาง
รวม	3.52	0.42	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ ในด้านต่าง ๆ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.42) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.47) รองลงมา คือด้านโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณสงเคราะห์ ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.44) ด้านพัฒนาคุณภาพชีวิต ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.42) ด้านส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 0.40) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการเมืองการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 0.39)

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของพุทศาสณิกชนท่มีต่อภาวะผู้นำของพระสงฆาธิการท่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม

สมมติฐ	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig	ความคิดเห็น	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
1.	สถานภาพ	ภาวะผู้นำของพระสงฆาธิการท่มีต่อการพัฒนาชุมชน	13.48	7.04	0.008	✓	
2.	อายุ	ภาวะผู้นำของพระสงฆาธิการท่มีต่อการพัฒนาชุมชน	-	7.67	0.000	✓	
3.	การศึกษา	ภาวะผู้นำของพระสงฆาธิการท่มีต่อการพัฒนาชุมชน	-	1.84	0.14*		✓
4.	ภูมิลำเนา	ภาวะผู้นำของพระสงฆาธิการท่มีต่อการพัฒนาชุมชน	0.5	2.10	0.148*		✓

จากตารางผลสรุปโดยรวม การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของพระสงฆาธิการท่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ พบว่า จำแนกตามสถานภาพ ท้ทั้งที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์โดยรวม พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัย จำแนกตามอายุโดยรวม พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัย จำแนกตามการศึกษาโดยรวม พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย จำแนกตามภูมิลำเนาโดยรวม พบว่า มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆาธิการในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า ภาวะผู้นำท่ดีควรมืวิสัยทัศน์ เชี่ยวชาญการปฏิบัติ มีสติปัญญา ไม่หยุดนิ่งท่จะพัฒนาตนเองและมีมนุษยสัมพันธ์ดี พระสงฆาธิการควรมืวิสัยทัศน์กว้างไกล มองการไกล มีไหวพริบดี มีความรู้ความสามารถ มีความคิดสร้างสรรค์และมีแนวความคิดใหม่ ๆ พระสงฆาธิการควรมืทักษะความเชี่ยวชาญ หมั่นฝึกฝน เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ พระสงฆาธิการควรมีมุขยสัมพันธ์ดี สุภาพอ่อนโยน สร้างมิตรภาพ สร้างภาคีเครือข่าย และสามารถแสวงหาแหล่งทุนมาสนับสนุนส่งเสริมช่วยเหลือและพัฒนาชุมชนได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำของพระสงฆาธิการท่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ มีประเด็นท่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ ทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า พระสังฆาธิการเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้าง เป็นผู้นำด้านปัญญา สามารถให้คำปรึกษาแนะนำวางแผนแนวทางการปฏิบัติ เกี่ยวกับการจัดการโครงการบริการสาธารณะ โครงสร้างพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และยังมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนจัดหาแหล่งทุนบริหารจัดการพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546: 31-32) ความสำคัญต่อการพัฒนาคนพัฒนาประเทศว่าภาวะผู้นำก็คือคุณสมบัติ เช่น สติปัญญา ความดีงาม และความรู้ความสามารถของบุคคลที่ความสามารถชักนำคนทั้งหลายมาประสานกัน และพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม ได้กล่าวถึงลักษณะผู้นำไว้ 3 ข้อคือ มองกว้าง คิดไกล และใฝ่สูง และพระสังฆาธิการยังมีความรู้ความสามารถอบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่ประชาชนในการดูแลพัฒนาคุณภาพชีวิต นอกจากนี้ยังเป็นทั้งที่พึ่งทางใจให้กับคนในชุมชน สอดคล้องกับ (ติน ปรัชญพฤทธิ์, 2543: 614) การที่บุคคลหนึ่งหรือผู้นำพยายามที่จะใช้กำลังสมองกำลังกายและกำลังใจเพื่อจูงใจหรือดลบันดาลใจเช่นนั้นจะต้องไม่เป็นการบังคับ ตลอดจนต้องได้รับความยินยอมจากผู้ตามด้วย

2. ผลเปรียบเทียบภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตาม สถานภาพ (บรรพชิต/คฤหัสถ์) อายุ โดยภาพรวม พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ แตกต่างกัน ส่วนระดับการศึกษา และภูมิลำเนา มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนในเขตตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ มีความคิดเห็นและมุมมองต่อภาวะผู้นำในการวางแผนงานและการบริหารจัดการ การแสวงหาแหล่งทุนงบประมาณ เพื่อการสนับสนุน ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณสงเคราะห์ ด้านพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และด้านการเมืองการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งประชาชนเห็นความสำคัญว่าภาวะผู้นำมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระมหานพพล กนตสีโล (สายสินธ์), 2554: 59-60) ได้ทำการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อายุที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน สำหรับประชาชนที่มีเพศระดับการศึกษา และอาชีพ ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ การพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรสงคราม พระสังฆาธิการต้องวางนโยบายและแผนงานกำหนดทิศทางเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจนและถาวรยั่งยืน ทำงานเป็นระบบมีเครือข่ายเดียวกัน และที่สำคัญต้องมีการสนับสนุนส่งเสริมบุคลากรทั้งของพระสงฆ์และของชาวบ้านให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพเพื่อจะได้ดำเนินงานไปสู่การพัฒนาในทุกด้านอย่างเต็มศักยภาพจนเกิดเกิดประสิทธิผลเจริญรุ่งเรืองแก่ทุกฝ่ายต่อไป

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ มีแนวทางการพัฒนาดังนี้ เพื่อให้ผลงานมีประสิทธิภาพที่ดีพระสังฆาธิการต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สามารถให้คำปรึกษาแนะนำ เป็นแบบอย่างที่ดี มีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในการวางแผนเพื่อพัฒนาชุมชน และสิ่งที่สำคัญควรมีนุชชีสัมพันธ์ดี สร้างภาคีเครือข่ายเข้าได้กับคนในชุมชนรวมทั้งองค์กรหน่วยงานต่าง ๆ จึงจะสามารถพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ พระสังฆาธิการควรพัฒนาตนเองด้านความคิดและสติปัญญา สามารถชักนำ

กระตุ้นและสงเสริมการพัฒนา เมอเกิดการพัฒนาทอตัวบุคคลแลวชุมชนก็เกอความแซมแซง สอดคลอองกับ (สมศกคท ขาวลาภ, 2544: 13) ไดกลาววอวอ ผู้นาจะตองมอวสยทศนจะตองวเคราะห ตัดสนใจโดยมอองอยางนก มอองภาพรวมทงหมดและปฏิบัติตนอยางหนอน เอากายใจและสมอองสมผส สามารถวางแผนทอซัดเจน จดัแผนงาน แผนคน และแผนเงินใหเ้ากัน กระจายอานาางงาน และ กําหนดนโยบาย และผู้นานันตองเป้นบุคคลทอสามารถใหอานาาอติพลตาง ๆ ทงโดยตรงและโดยอ้อม นากลุ่มประกอบกิจกรรมใดกิจกรรมหน่งเพื่อความกาวหนาและความสําเร็จขององคการ โดยใช อติพลจูงใจและชักนําผูอื่นใหปฏิบัติตามซง สอดคลอองกับ (พระมหาสุระพงษ์ สุรวโส (สืหมอก), 2555: 98) ไดศีกษาเรออง ภาวะผู้นาของพระสงฆในการบริหารการพัฒนาชุมชน : กรณศีกษาพระครู โพธิวรคคุณ วัดโพธิการามตาบลโพนสูง อําเภอปทุมรัตน จังหวดรอยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า หนวยงานทอ เกี่ยวซออง ควรใหการสนับสนุนกระตุ้นชุมชนอื่นในจังหวดหรือภูมิภาคใหเกอความเ้าใจ และเกอมี ลักษณะชุมชนแซมแซง และแนวทางการบริหารการพัฒนาชุมชน หนวยงานราชการทอเกี่ยวซอองควรมี การรวมมอองกับทางชุมชนและวัดเพื่อสงเสริมกิจกรรมของวัดและชุมชน สอดคลอองกับ (พระครูปลัด สันติ ขนติโร (ปราโมทย์), 2564: 46) ไดศีกษาเรออง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นาตามหลักทุตย ปาปนิกสูตรของเจ้าสำนักศาสนศีกษาพระปริยติธรรมแผนกธรรม จังหวดสมุทรปราการ ผลการวิจัย พบวอ โดยภาพรวมอยูในระดับมาก ไดแก ภาวะผู้นาด้านการพัฒนาางงาน ภาวะผู้นาด้านการพัฒนาตน ภาวะผู้นาด้านการพัฒนาคน และภาวะผู้นาด้านการพัฒนาสภาพแวดล้อมตามลําดับ และผู้นามี วสยทศนปฏิบัติตามวสยทศนรู้จักใชคนใหเหมาะกับการางงาน มีมนุษยสัมพันธ์มีความเ้าใจางนากําหนด นโยบายพันธกิจในการพัฒนาสภาพแวดล้อมทงกายภาพ จิตภาพ และแนวทางการพัฒนา ผู้นาควรมี ความซนหนนเพียร ซออสัตยสุจริต เชอมนันในตัวอง ปฏิบัติตามวสยทศนทอไดวางไว สร้างแรงพลักดัน ใหแกผูตาม สงเสริมขวัญและกำลังใจ มีความมุงมั่นในการสร้างผลงาน สร้างความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัด ราชการ ปรับปรุงความร่วมมือระหว่างกลุ่ม รักษาศรัทธาของประชาชน พัฒนาพุทธศาสนา ใหมั่นคงและถาวรสืบไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ภาวะผู้นาของพระสงฆาธิการทอมีต่อการพัฒนาชุมชนตาบลหนองใหญ่ อําเภอปราสาท จังหวดสุรินทร์ ควรมีนโยบายและการจดักิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพระกับประชาชน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างทางโลกและทางธรรมเพื่อนํามาพัฒนาชุมชน และ ชุมชน หนวยงานภาครัฐ องค์กรตาง ๆ ทอมีส่วนเกี่ยวซออง ควรให้ความคําคัญกับพระสงฆาธิการใหได้เ้ามามี บทบาทและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาชุมชน และสิ่งสำคัญคือควรมี บประมาณและกองทุนกลางเพื่อทอจะสามารถช่วยเหลือเกือกูลกันระหว่างวัดกับชุมชนดั่งนํ้าพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 องค์การบริหารส่วนตาบล ควรใหการอบรมสงเสริมสนับสนุนใหการศึกษาแกพระ สงฆาธิการเพื่อพัฒนาความคิด และทักษะเพื่อต่อยอดความรู้ความสามารถ

2.2 องค์การบริหารส่วนตำบลและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรมุ่งเน้นให้พระสังฆาธิการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน รวมถึงการประชุมวางแผนงานแสดงความคิดเห็นในการร่วมด้วยช่วยกันพัฒนาชุมชน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในด้านอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการเพื่อนำเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพของการทำงานของพระสังฆาธิการในแต่ละระดับเพื่อให้สอดคล้องในแต่ละพื้นที่

3.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการกับภาวะผู้นำขององค์กรภาครัฐในการพัฒนาชุมชน เพื่อที่จะได้ทราบถึงความแตกต่าง

เอกสารอ้างอิง

- ดิน ปรัชญพทธี. (2543). *ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมมนุษยในองค์กร*. [พิมพ์ครั้งที่ 1]. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พระครูปลัดสันติ ขนดิธโร (ปราโมทย์). (2564). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทศุติยาปาปณิกสูตรของเจ้าสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมจังหวัดสมุทรปราการ*. [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2546). *ภาวะผู้นำ: ความสำคัญต่อการพัฒนาคนพัฒนาประเทศ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- พระณรงค์ วุฑฒิเมธี (สังขวิจิตร). (2557). *การบริหารจัดการตามหลักทศุติยาปาปณิกสูตรของบริษัท เอ็นอีซี อินฟอนเทียร์ (ไทย) จำกัด*. [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหานพพล กนต์สีโล (สายสินธ์). (2554). *ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการจังหวัด สมุทรสงคราม*. [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ ขาวลาภ. (2544). *ภาวะผู้นำ การจูงใจ และทีมงาน*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. *กระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.
- องค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่. *ประวัติความเป็นมาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่*. สืบค้น 16 เมษายน 2565. จาก <http://www.nongyai-sao.go.th> > page
- พระอภิรัตน์ ฐิตวิริโย (ดาประโคน). (2561). *ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การประกยุกตใ้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององคการ
บริหารส่วนตำบลเกาะแกว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร

APPLICATION OF THE TRI-SIKKHA PRINCIPLE IN IMPROVING THE QUALITY
OF LIFE FOR THE ELDERLY IN KOH KAEW SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE
ORGANIZATION SAMRONG THAP DISTRICT SURIN

พระทิพยรส ตนตติปาโล (ศรีสุข)¹, วรภูริ มุลสิน²,

พระครูปริยติปัญญาโสภณ³

Phra Thipayaros Thuntipalo (Srisuk)¹, Worabhuri Moolsin²

PhrakaruPariyatPanyasophon³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹⁻³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University¹⁻³

E-Mail : thiphrssrisuk@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 7 พฤศจิกายน 2566; แก้ไขบทความ: 5 มิถุนายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 8 มิถุนายน 2567;

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ของ
องคการบริหารส่วนตำบลเกาะแกว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร 2) ประกยุกตใ้หลักไตรสิกขาใน
การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององคการบริหารส่วนตำบลเกาะแกว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัด
สุรินทร 3) เสนอแนะแนวทางการประกยุกตใ้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของ
องคการบริหารส่วนตำบลเกาะแกว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสานวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย
โดยวิธีจับฉลาก และแจกแบบสอบถามผู้สูงอายุจำนวนทั้งหมด 269 คน การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการ
สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 13 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ขององคการบริหารส่วนตำบลเกาะแกว อำเภอสำโรง
ทาบ จังหวัดสุรินทร ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.76, S.D. =0.54) เมื่อจำแนก
เป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม มีการปฏิบัติงานมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =
4.24, S.D. =0.53) รองลงมา คือ ด้านร่างกาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.66, S.D. =0.68) ด้าน
สิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.60, S.D. =0.43) และด้านที่มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ด้าน
จิตใจ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.55, S.D. =0.52) ตามลำดับ

2. ประกยุกตใ้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า ด้านศีล ผู้สูงอายุ
รักษาควรศีลเป็นประจำ ด้านสมาธิ ผู้สูงอายุควรรู้จักควบคุมอารมณ์ ด้านปัญญา ผู้สูงอายุควรปล่อย
วางความคิดที่ทำไมให้ไม่สบายใจ

3. เสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า เรื่องของ ศีล ผู้สูงอายุควรรู้จักใช้อินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย สมาธิ ผู้สูงอายุต้องมีหลักพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ซึ่งหล่อเลี้ยงจิตใจให้เจริญงอกงาม ปัญญา ผู้สูงอายุควรพิจารณาสิ่งต่าง ๆ มีวิธีคิดที่จะเข้าถึงความจริง และได้คุณประโยชน์

คำสำคัญ : ไตรสิกขา, คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this research were 1) To study the improvement of the quality of life of the elderly of Ko Kaeo Subdistrict Administration Organization, Samrong Thap District, Surin Province 2) to apply the Tri-sikkha principles in improving the quality of life for the elderly of Koh Kaew Subdistrict Administrative Organization, Samrong Thap District Surin Province. 3) To suggest guidelines for applying the Tri-sikkha principles in improving the quality of life for the elderly of Koh Kaew Subdistrict Administrative Organization, Samrong Thap District Surin Province.

The research method is a combined method, namely quantitative research. by simple random sampling By drawing lots and distributed questionnaires to a total of 269 elderly people. Qualitative research By conducting in-depth interviews with key informants, 13 photos/person.

The results of the research found that:

1. Improving the quality of life of the elderly of Koh Kaew Subdistrict Administrative Organization Samrong Thap District Surin Province, all 4 aspects were overall at a high level ($\bar{X} = 3.76$, S.D. =0.54). When classified into each aspect, it was found that the aspect of social relations Has the most work At a high level ($\bar{X} = 4.24$, S.D. =0.53), Next was the physical aspect at a high level ($\bar{X} = 3.66$, S.D. =0.68). The environmental aspect was at a high level. It is at a high level ($\bar{X} = 3.60$, S.D. =0.43) and the aspect with the least level of practice is the mental side, with practice at a high level ($\bar{X} = 3.55$, S.D. =0.52), respectively.

2. Apply the Threefold Principles to improve the quality of life of the elderly. It was found that in terms of precepts, the elderly regularly maintain precepts. Concerning meditation, the elderly should know how to control their emotions. Intellectually, the elderly should let go of thoughts that make them uncomfortable.

3. Suggesting guidelines for applying the Threefold Principles to improving the quality of life of the elderly. It was found that when it comes to precepts, elderly people should know how to use their senses, namely the eyes, ears, nose, tongue, and body. Samadhi: Elderly people must have the four brahmavihāra principles: loving-kindness, compassion, mudita, and equanimity, which nourish the mind to

flourish. Wisdom: Elderly people should consider various things and have a way of thinking to reach the truth. and get benefits.

Keyword : Tri-sikkha principles, quality of life, the elderly

บทนำ

ผู้สูงอายุของประเทศไทยได้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ย่อมส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระยะยาว ที่สำคัญจะส่งผลกระทบต่อภาระงบประมาณของประเทศ โดยภาครัฐจะต้องนำเงินภาษีของประชาชนวัยทำงานไปจัดสรรเป็นสวัสดิการดูแลผู้สูงอายุ (2559: 41) เนื่องจากการจะเข้าสู่ความเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ ภาครัฐจึงต้องเตรียมความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านนโยบายของประเทศ เป็นต้น รัฐบาลจึงได้จัดทำนโยบายและแผนที่จะรองรับสังคมผู้สูงอายุอย่างชัดเจน และพร้อมเข้าสู่สังคมสูงอายุที่มีการจัดสวัสดิการอย่างยั่งยืน โดยครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่สามารถรับรู้ในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายและจิตใจ สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ครอบครัว การยอมรับจากสังคม ถ้าผู้สูงอายุสามารถปรับตัวได้ก็จะทำให้ผู้สูงอายุมีอัตมโนทัศน์ในทางที่ดีขึ้น (อารีย์ สุวรรณคำ, 2541: 68) ดังนั้นเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นผู้สูงอายุรู้สึกสูญเสียสถานภาพทางสังคม จึงทำให้รู้สึกท้อแท้ตัวเองไร้คุณค่า ก่อให้เกิดความเครียดขาดความมั่นใจ ในปัจจุบันสังคมไทยที่มีการขยายตัวและเติบโตเป็นชุมชนเมือง เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว ได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคม

ปัญหาของผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพก็คือความเจ็บป่วยก็เป็นปัญหาอีกประการหนึ่ง โดยเฉพาะโรคเรื้อรังที่เกิดตามวัย กรมอนามัยได้ร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ของกระทรวงสาธารณสุขร่วมกันดำเนินงานแผนงาน “โครงการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุและผู้พิการ” ขึ้นโดยบูรณาการงานร่วมกับภาคีเครือข่ายโดยเฉพาะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556: 11-13) เพื่อแก้ไขความเจ็บป่วยของผู้สูงอายุ อำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น กำหนดชัดเจนว่าจะต้องส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ผู้สูงอายุดำรงอยู่ในชุมชนและครอบครัว 6 ประการ ได้แก่

- 1) ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล เป็นการจัดตั้งศูนย์บริการสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุ บริการตรวจสุขภาพที่บ้าน บริการให้ความรู้ แนะนำการดูแลสุขภาพที่ถูกต้อง
- 2) ด้านรายได้ เช่น จัดสวัสดิการด้านรายได้แก่ผู้สูงอายุที่ยากจนและไม่มีแหล่งพึ่งพิงที่เพียงพอ ส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน
- 3) ด้านที่พักอาศัย บ้านพักคนชรา สถานพยาบาล บริการครอบครัวอุปการะ เป็นบริการ ที่จัดให้แก่ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว หรือไร้ที่พึ่ง
- 4) ด้านนันทนาการ จัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ เพื่อให้การปรึกษาแก่ ผู้สูงอายุ
- 5) ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง โอกาสในการศึกษาเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและบริการทางสังคม
- 6) ด้านการสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน ศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ จัดให้มีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในชุมชน (สุรกุล เจนอบรม, 2534: 76) ดังนั้นจึงเป็นอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะดำเนินการ

การนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการในการวางแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงเป็นหนทางประการหนึ่งในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทย และหลักไตรสิกขาสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาชีวิตของผู้สูงอายุ เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ทำให้บุคคลผู้ปฏิบัติผู้นั้นสามารถดับทุกข์ในชีวิตได้อย่างหมดสิ้น ส่งผลให้บุคคลมีอัตมโนทัศน์ในทางที่ดีขึ้น ไตรสิกขา ประกอบด้วยหลักปฏิบัติใหญ่ ๆ 3 ประการ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต): (2559: 12) ศีล คือการฝึกฝนด้านพฤติกรรม สมาธิ คือฝึกฝนพัฒนาในด้านจิตใจ และปัญญา คือการพัฒนาทางปัญญา

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ โดยการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ประกอบด้วยหลักปฏิบัติ 3 ประการ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งหลักไตรสิกขาสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและปฏิบัติสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์” ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยกำหนดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากรที่เป็นผู้สูงอายุทั้งหมดในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ (แผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์: 2565) ซึ่งมีจำนวน 815 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างได้มาจากผู้สูงอายุเขตตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ที่ได้จากสูตรของ (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 269 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส แหล่งรายได้หลัก

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 4 ด้าน ได้แก่ ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม 4) ด้านสิ่งแวดล้อม

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายเปิด เป็นคำถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

3. การดำเนินการทดลอง และเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. ขออนุญาตจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึง องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงท่าบ จังหวัดสุรินทร์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการแจกสอบถามผู้สูงอายุในตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงท่าบ จังหวัดสุรินทร์

2. ดำเนินการเก็บแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์จากผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงท่าบ จังหวัดสุรินทร์ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 269

3. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงลึก จำนวน 13 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ เมื่อได้แบบสัมภาษณ์ที่แน่นอนแล้วอาจารย์ที่ปรึกษาเห็นสมควร จึงนำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ต่อไป

3. การดำเนินการทดลอง และเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขออนุญาตจากผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

2. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็นโดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ ได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัย นำมาวิเคราะห์ค่าให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์” ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 ข้อ โดยผลการวิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ในภาพรวม

(n=269)

การปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$ S.D.	แปลผล	
1. ด้านร่างกาย	3.66	0.68	มาก
2. ด้านจิตใจ	3.55	0.52	มาก
3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	4.24	0.53	มาก
4. ด้านสิ่งแวดล้อม	3.60	0.43	มาก
รวม	3.76	0.54	มาก

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, S.D. =0.54) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ระดับการปฏิบัติด้านความสัมพันธ์ทางสังคม มีการปฏิบัติงานมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. =0.53) รองลงมา คือ ด้านร่างกาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$, S.D. =0.68) ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, S.D. =0.43) และด้านที่มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ด้านจิตใจ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D. =0.52) ตามลำดับ

วตุประสงคที่ 2 การประกยค้ใช้หลักตรลลขในกรพัฒนคณภพชวตผู้สูงอายของ องคกรบรหสรณตบถลเกอว ออภอสรอภทบ จงหวตสรนทร

การสัณภษณนี้ มจตุม่งหมอยในกรประกยค้ใช้หลักตรลลขในกรพัฒนคณภพชวต
ซึ่งการปรกัษตงานตามหลักตรลลข ประกอบไปด้วย 1) สล 2) สมธ 3) ปญญา ซึ่งสัณภษณผู้ให้
ข้อมูลสาคัญ จานวน 13 รุป/คน ดังตอไปนี้

1) สล พบว ผู้สูงอายมจจะเข้าวัดฟงธรรมแลวสมทานสล แต่เป็นเพยงการกลาว
สมทานเท่านั้น ไม่ได้นาลไปปรกัษต ผู้สูงอายควรนาลไปปรกัษตให้เป็นประจําทําให้เป็นวถชวตของตนเอง
ผู้สูงอายมสัณคมของตนเช่นเดยวกันกับทวย สลจิงเป็นทควบคุมในการอยู่รวมกัน แต่ ส่วนมากดวย
ความมอายมาก มประสภการณมาก ทําให้ผู้สูงอายมคตเป็นของตนเอง เอาแต่ใจ ไม่คยเชอฟง
คํตตลนของคร การเครพทคทาในการอยู่รวมกันหรอคองขางนอย ผู้สูงอายควรทําคํสาคัญใน
เรอองนี้ ควรทํตามกตทาในการอยู่รวมกัน ผู้สูงอายบางคนมจมีถอยคํ คํพุด ที่ไม่น่าฟง บ่งบอกถง
การไม่มีสล ในเรอองของวจทจรต ผู้สูงอายควรพิจารณากอนทวค้ทจจะพุดออกมา สล คอ การพัฒน
ในเรอองของพดตกรรม ผู้สูงอายควรจ้กใช้อนทรย คอ ทา หู จมูก ล้น กาย ให้สัณพณร้กับสเงวลลอม
ในการร้บร้โดยไม่ให้เกตผลเสยหรือเกตโทษแต่ให้เกตผลตสเงรคณภพชวต ผู้สูงอายควรจ้กการ
บรโภคปจจย 4 การใช้ประยชนจกาวตุ จกอุปรณตาง ๆ รวมท้ทคโนโลยดวย เข้าจ้ม่งคณคํท
แทจจรให้คณภพชวต ไม่หลงไปกับคณคํเทียมตามค่านยมที่ผด ๆ ผู้สูงอายควรละว่นจกการท
ความช้ท้ทปวง ท้ททางกาย ทางวาจา ทําให้เป็นปรกต คอการร้กษาสลน้เอง

สรุปล้ว สล คอ เจตนาทจจะงดว่นไม่ละเมตชอห้ามด้นกาย วาจา ให้ร้กษาคณเป็น
ปรกตของคณเป็นมนษยไว้ เป็นหลักให้ผู้สูงอายสามารถนาลไปปรกัษตในกรพัฒนคณภพชวตของ
ตนเองได้ ผู้สูงอาย ควรจ้กใช้อนทรย ทา หู จมูก ล้น กาย ไม่เกตผลเสยหรือเกตโทษ ร้จ้กบรโภค
ปจจย 4 ควรจ้กเครพทคทาในการอยู่รวมกัน ประกอบอาชฟทสจจรต ไม่เบยตเบยนผออื่น จะทําให้
คณภพชวตผู้สูงอายตจ้ขึ้น

2) สมธ พบว ผู้สูงอายควรควรศกษาเกยวกับหลักธรรม เช่น เมตตา กรณา กตัญญ
กตเวทท เพื่อทจจะพัฒนจตได้แก่คณธรรมความดงามตาง ๆ ซึ่งหล่อเลยงจตใจให้เจรญองงาม และ
เป็นพ้ฐานของพดตกรรมทจงาม หม่นฝกอบรมจตใจ ให้สภาพจตมความปราศจกความขุ่นมวเศร่า
หมอง สร้งความเบกบานให้เกตในจตใจของตนดวยการฝกสมธ มศรทธาในพระพุทศศาสนากอน
หล้งจกน้นศรทธาจะชวยให้ผู้สูงอายเจรญเมตตาและปรกัษตสมธตามมา ฝกสมธเป็นประจํจะมี
ความสามารถในการควบคุมตนเองได้ การฝกสมธจะทําให้ผู้สูงอายดําเนนชวตหรอวถชวตทต
สามารถเรยนร้และพัฒนตนเองได้ สามารถควบคุมกาย วาจา โดยการกระทำ การพุด เป็นไปในสเงท
ถูคตอง เกตวณยในตนเอง เกตระเบยบแบบแผนเกยวกับการดําเนนชวตทต

สรุปล้ว สมธ คอ ลกษาหรอการศกษาทฝกในด้นจต หรอยกระดบจตใจของผู้สูงอาย
ท้ทในด้นคณธรรม เช่น เมตตา กรณา กตัญญกตเวทท เป็นต้น เพื่อทจจะพัฒนจตได้แก่คณธรรมความ
ดงามตาง ๆ ซึ่งหล่อเลยงจตใจให้เจรญองงาม

3) ปญญา พบว ผู้สูงอายควรเข้าถงความจริงของลกและชวต ร้ทําทนกับธรรมดาหรอ
กับธรรมชาตท้ทหลาย ทจทําให้วางจตถอตองตอท้ทสเงททวอยาง สามารถแก้ปญหาชวตได้ ร้จ้กมอ ร้จ้ก
คต มวถคตทจจะเข้าถงความจริง และได้คณประยชน มยอนโสมนสการ อย่างทเรยกวามองเป็น คต

เป็น เช่น รู้จักวิเคราะห์ แยกแยะ หาเหตุปัจจัยของสิ่งเกิดขึ้นดำรงตั้งอยู่และแปรเปลี่ยนสภาวะไป มีความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ได้ยินได้ฟังมา หรือที่เราเรียนมาและรับการถ่ายทอดศิลปวิทยา ตลอดจนข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ควรรับฟังคำแนะนำจากกัลยาณมิตร ยอมรับในสิ่งที่ถูกต้องจากการแนะนำ มีการศึกษาอย่างต่อเนื่องในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาพัฒนาตนเอง เช่น ฟังปาฐกถาธรรมหรือฟังธรรมเทศนาต่าง ๆ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ปัญญา คือ สึกขาหรือการศึกษาที่ฝึก และพัฒนาในด้านการรู้ของผู้สูงอายุ เริ่มตั้งแต่ความเชื่อที่มีเหตุผล ความเห็นที่เข้าสู่แนวทางของความเป็นจริง การรู้จักหาความรู้ การรู้จักคิด พิจารณา การรู้จักวินิจฉัย ไตร่ตรอง ทดลอง ตรวจสอบ ความรู้เข้าใจ รู้เหตุผล การเข้าถึงความจริง การนำความรู้มาใช้แก้ไขปัญหา รู้เท่าทันธรรมชาติของโลกและชีวิต

วัตถุประสงค์ที่ 3 เสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

การสัมภาษณ์นี้ เพื่อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ แยกตามรายด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม 4) ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 13 รูป/คน ดังต่อไปนี้

1. ด้านร่างกาย พบว่า ผู้สูงอายุเมื่ออายุมากแล้วสติสัมปชัญญะก็น้อย หลง ๆ ลืม ๆ ตามวัย ผู้สูงอายุควรจะมีการฝึกฝนพฤติกรรมของตนเอง เช่น เข้าวัดปฏิบัติสมาธิบ้าง เพื่อให้มีสติในการพิจารณาสิ่งรอบตัว อยู่ในหลักของอินทรีย์สังวร ความเฉื่อยชา เชื่องช้าของร่างกาย ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ควรรู้จักฝึกตน มีสติ มีความระมัดระวังให้มากขึ้น พิจารณาให้มากกว่าเดิม และมีหน่วยงานภาครัฐมาช่วยดูแลบริบทสิ่งแวดล้อมให้ปลอดภัย ควรมีบริการสาธารณสุขไปให้บริการสุขภาพกับชุมชนสม่ำเสมอ ดูแลการเจ็บป่วยเบื้องต้นได้อย่างสะดวก เมื่อร่างกายผิดปกติไปพบแพทย์และปฏิบัติตามคำแนะนำ ไม่ควรเลือกตัดสินใจทานยาเอง ที่อยู่อาศัยก็เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้สูงอายุ เพราะบางท่านก็อาศัยอยู่คนเดียว บางท่านก็ไม่มีที่อยู่อาศัย จำเป็นต้องอาศัยบ้านพักที่มีคนสร้างให้พอได้อยู่ ถือว่าเป็นสิ่งแวดล้อมที่ไม่ค่อยเอื้ออำนวยนัก ควรมีองค์กรปกครองท้องถิ่นมาให้ความสะดวกในเรื่องนี้ เพื่อให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น

สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุควรมีการพิจารณาในเรื่องต่าง ๆ เช่น พิจารณาการบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ มีสติและระมัดระวัง ในอิริยาบถ การนั่ง การเดิน การยืน การนอน มีสมาธิในการควบคุมหน่วยงานภาครัฐควรมาช่วยดูแลในเรื่องของบริบทสิ่งแวดล้อมให้ปลอดภัย มีแพทย์ให้คำปรึกษาเรื่องสุขภาพ หาอาชีพที่เหมาะสมให้แก่ผู้สูงอายุที่ยากจน ในเรื่องของการทานยาผู้สูงอายุควรปรึกษาแพทย์ เมื่อร่างกายผิดปกติไปพบแพทย์และปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์

2. ด้านจิตใจ พบว่า ผู้สูงอายุบางส่วนมักจะมีปัญหาด้านจิตใจ อาจจะมีหลายสาเหตุ เช่น ถูกลูกหลานทอดทิ้งบ้าง อยู่ตามลำพังบ้าง ผู้สูงอายุเองก็ควร ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อจิตใจ เช่น กิจกรรมสวดมนต์ เจริญภาวนา เข้าวัดฟังธรรม เพื่อปลดปล่อยสิ่งที่เป็นทุกข์ หมั่นภาวนาบ่อย ๆ เพื่อจิตใจจะได้มีสุข ทางองค์กรปกครองท้องถิ่นควรให้ความสำคัญต่อสภาพจิตใจผู้สูงอายุให้มาก มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น สนับสนุนงบประมาณให้ทางวัดในเขตปกครอง จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาจิตใจผู้สูงอายุ ควรมีหน่วยงานตรวจเยี่ยมให้กำลังใจผู้สูงอายุ ให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ

ในสิ่งที่ขาดเหลือ เรื่องสวัสดิการต่าง ๆ ที่เป็นการช่วยเหลือจากหน่วยงานทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุควรมีสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุตามความเหมาะสมเพื่อเป็นการสร้างกำลังใจให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ใกล้ชิด ลูกหลานควรหมั่นพูดคุย ใกล้ชิด ให้ความรัก ความอบอุ่น รวมถึงหาเวลาว่างทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว เช่น รับประทานอาหาร ทำบุญ ท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกอุ่นใจ รู้สึกว่าตนเองยังมีคุณค่าและมีความสำคัญ

สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุเองก็ควรพัฒนาจิตใจของตนเอง ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อจิตใจ เช่น สวดมนต์ เจริญภาวนา เข้าวัดฟังธรรม เมื่อร่างกายเกิดอาการเจ็บปวดไม่หาย ควรใช้ปัญญาพิจารณาว่าร่างกายก็ต้องมีการเสื่อมสภาพเป็นธรรมดา ลูกหลานควรให้ความรัก ความเคารพ เอาใจใส่ผู้สูงอายุ องค์กรปกครองท้องถิ่นควรมีหน่วยงานทางการแพทย์มาดูแลทั้งสุขภาพร่างกายทั้งสภาพจิตใจ มาพูดคุยให้คำปรึกษา

3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม พบว่า ผู้สูงอายุมีสังคมเช่นเดียวกับวัยอื่น ๆ มีการทำงานร่วมกันบ้าง เช่นงานประจำท้องถิ่น การทอผ้า งานจักสาน เป็นต้น ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุเกิดความสุขเมื่อได้อยู่ร่วมกัน บางท่านก็จะมีความรู้สึกเหงาใจ ไม่อยากทำงานร่วมกับผู้อื่น ทำให้อยู่กับผู้อื่นไม่ได้ ทำให้สภาพจิตใจไม่ค่อยดีนัก ผู้สูงอายุควรใช้ปัญญาไตร่ตรองให้ดี ค่านิยมที่เปลี่ยนไปในปัจจุบัน หรือความทันสมัยที่เข้ามาอย่างรวดเร็ว วัฒนธรรมใหม่ ๆ ซึ่งมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ตัวใครตัวมัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันน้อย ผู้สูงอายุต้องใช้ปัญญาพิจารณายอมรับกับพัฒนาการใหม่ ๆ ที่จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับการปรับตัวให้สามารถใช้ชีวิตในปัจจุบันได้อย่างมีความสุข

สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุควรรู้จักมีความสัมพันธ์ที่ดี มีการช่วยเหลือเกื้อกูล ดำเนินตามหลักของศีล โดยให้ความร่วมมือ ในการอยู่ร่วมกัน องค์กรปกครองท้องถิ่นควรจัดหาอาชีพ จัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้พบปะกัน เช่น การทำบุญชุมชนหมู่บ้าน กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น

4. ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ผู้สูงอายุบางท่านเมื่อมีอายุมากแล้วบางท่านก็เกิดความพิการ บ้าง เป็นคนไข้ติดเตียงบ้าง ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ สภาวะจิตใจก็แย่แย่ ผู้สูงอายุบางท่านรับไม่ได้กับสภาพที่ตัวเองเป็น ผู้สูงอายุเองควรทำใจให้ยอมรับสภาพที่เป็นอยู่ ตั้งสติในการใช้ชีวิตในปัจจุบัน ยอมรับสภาวะที่เป็นอยู่ให้ได้ ทางองค์การปกครองท้องถิ่นมีแนวทางในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม มีเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลให้ความช่วยเหลือถึงครัวเรือน สิ่งแวดล้อมทางกายภาพเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากสำหรับผู้สูงอายุ เมื่ออายุมากแล้วผู้สูงอายุจะไม่ค่อยดูแลใส่ใจเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพมากนัก ยิ่งการออกกำลังกายยิ่งแทบจะไม่มี องค์กรปกครองท้องถิ่นควรมีการจัดสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุออกกำลังกาย เช่น การจัดให้มีพื้นที่สีเขียว การจัดมุมพักผ่อนตามถนนทางเชื่อมและทางเดินต่าง ๆ พระสงฆ์ควรจัดให้ผู้สูงอายุได้มีชมรมการฝึกปฏิบัติธรรม มีการทำวัตรเช้า, ทำวัตรเย็น นั่งปฏิบัติภาวนา และมีการซักถามถึงการพัฒนาในการปฏิบัติ เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุมาก ส่งผลให้ผู้สูงอายุได้มีปัญญาเท่าทันกลับเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เข้ามา

สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุควรพิจารณา ตั้งสติอยู่กับปัจจุบันให้ได้ มีการใช้สติมีสมาธิในการพิจารณาในอริยาบถต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองมีความปลอดภัยมากขึ้น พระภิกษุสงฆ์ ถือว่ามีบทบาทสำคัญในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตในเรื่องสิ่งแวดล้อม มีการให้ความรู้ มาปฏิบัติในเรื่องการปฏิบัติตน ตามหลักไตรสิกขา จัดสภาพแวดล้อมของวัดให้ร่มรื่น มีการจัดให้ผู้สูงอายุได้มีชมรมการฝึกปฏิบัติธรรม

ส่วนองค์กรปกครองท้องถิ่นควรจัดบริบทสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้มีความสะดวก สบาย มีบริการด้านต่างๆอย่างรวดเร็ว สร้างความมั่นใจให้กับผู้สูงอายุ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์” มีประเด็นที่ค้นพบดังต่อไปนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ไปเพราะ ผู้สูงอายุมีความรู้เข้าใจ ในการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ พอดีกับความต้องการของร่างกาย มีสุขภาพดีตามวัย ผู้สูงอายุฝึกอบรมความประพฤติทางกาย วาจา มีความรู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงและการฝึกฝนอบรมหรือพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจ มีการส่งเสริมความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวด้านจิตใจ ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ มีการจัดงบประมาณดูแลผู้สูงอายุและมีกิจกรรมการรับบริจาคสิ่งของเพื่อสงเคราะห์ผู้สูงอายุสอดคล้องกับงานวิจัยของ อ่ำพล ศรีมงคล (2565: 57) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ได้แก่ ปัจจัยด้านการดูแลจากบุคคลในครอบครัว ควรส่งเสริมความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวทั้งกาย จิตใจ ควรรณรงค์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมร่วมกับผู้สูงอายุ ควรให้ความรู้ด้านการบริโภคอาหารที่มีสารอาหารเหมาะสมกับสภาพร่างกาย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุตามความเหมาะสม และ ควรจัดงบประมาณดูแลผู้สูงอายุและมีกิจกรรมการรับบริจาคสิ่งของเพื่อสงเคราะห์ผู้สูงอายุ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ในเรื่อง ศีล ผู้สูงอายุควรงดเว้นไม่ละเมิดข้อห้ามด้านกาย วาจา ให้รักษาความเป็นปกติของความเป็นมนุษย์ไว้ สมาธิ ผู้สูงอายุควรการศึกษาที่ฝึกในด้านจิต ได้แก่การพัฒนาคุณสมบัติต่าง ๆ ของจิต ทั้งในด้านคุณธรรม เช่น เมตตา กรุณา เป็นต้น ปัญญาผู้สูงอายุควรรู้จักรับรู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อที่มีเหตุผล ความเห็นที่เข้าสู่แนวทางของความเป็นจริง การรู้จักหาความรู้ การรู้จักคิดพิจารณา การรู้จักวินิจฉัย ไตร่ตรอง ทดลอง ตรวจสอบ ความรู้เข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การเข้าถึงความจริง การนำความรู้มาใช้แก้ไขปัญหา สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชยนันท์ กิตติปัญญา (2562: 74) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดูแลผู้สูงอายุ : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้สูงอายุชุมชนบ้านไร่ ตำบลทุ่งต้อม อำเภอสนป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ศีลช่วยให้บุคคลสำรวมระวังในเรื่องของความประพฤติทางร่างกาย วาจา ให้มีความเป็นปกติ ผู้สูงอายุในชุมชนบ้านไร่จะสุขใจได้ต้องเริ่มที่มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ก่อนหลังจากนั้นศรัทธาจะ

ช่วยให้ผู้สูงอายุเจริญเมตตาและปฏิบัติธรรมนั่งสมาธิจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีจิตใจที่สงบมากยิ่งขึ้นรวมถึงสามารถแก้ปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุให้บรรเทาลงด้วยการพัฒนาด้านปัญญาทุกสิ่งตามความเป็นจริงเกิดความเข้าใจและสามารถส่งผลให้เกิดการแก้ปัญหาที่ดีได้มีจิตใจเป็นสุขไร้ทุกข์ ผู้สูงอายุก็จะสามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ จากการศึกษาสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1) ด้านร่างกาย ผู้สูงอายุควรมีความเข้าใจในกฎเกณฑ์ กติกา ควบคุมการออกกำลังกาย รู้จักใช้อินทรีย์อย่างมีสติเลือกที่จะดูเป็น ฟังเป็น กินเป็น สามารถควบคุมร่างกายในการเคลื่อนไหว เช่น การนั่ง ยืน เดิน นอน ได้ สามารถทำงานหรือกิจกรรมที่ตั้งใจเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น เข้าใจในการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ รู้จักใช้ยารักษาโรคที่ถูกต้องกับโรคในปริมาณ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดประวิทย์ วรธมโม (2565: 82) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยด้านสวัสดิการสังคมที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลเมืองสามพราณ จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสามพราณ จังหวัดนครปฐม ด้านร่างกาย ผู้สูงอายุสามารถประกอบกิจวัตรได้เป็นปกติ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติ เช่น ทานข้าว แปร่งฟัน อาบน้ำ มีสุขภาพที่แข็งแรง เหมาะสมกับวัย และมีกำลังเพียงพอที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ในแต่ละวันได้เป็นอย่างดี

2) ด้านจิตใจ ผู้สูงอายุควรอบรมฝึกความประพฤติทางกาย วาจา มีความรู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง มีการส่งเสริมความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวด้าน จิตใจ รู้จักพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ เกิดปัญญารู้จักตนเองซึ่งครอบคลุมถึง การรู้จักเหตุการณ์ รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล รู้จักประมาณ รู้จักเวลาที่เหมาะสม จึงทำให้เกิดความเบิกบานใจ มีการฝึกอบรมความประพฤติทางกาย วาจา มีระเบียบในการดำเนินชีวิตสามารถทำจิตใจให้สงบแน่วแน่มั่นคง เข้มแข็ง ละโลก โกรธ หลง มีความเมตตา กรุณาเพิ่มขึ้น ควบคุมจิตใจให้อยู่ในสภาพที่จะใช้งานไม่เครียด ไม่วิตกกังวล ไม่ซึมเศร้า รับฟังคำแนะนำจากกัลยาณมิตร สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุหัชชา พิมพ์เนา (2561: 54) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผู้เรียน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของโรงเรียนศรีกระนวนวิทยาคม จังหวัดขอนแก่นผลการวิจัยพบว่า ด้านจิตใจ ควรจัดให้มีการฝึกอบรมไตรสิกขาแก่บุคลากรโดยเน้นที่การปฏิบัติจริงและจัดทำ คู่มือการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา ควรนำนักเรียนร่วมทำกิจกรรมของวัดและชุมชนเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์และมีเจตคติที่ดีต่อกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน ควรส่งเสริมให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนและผู้ปกครอง ควรส่งเสริมการฝึกสมาธิในชุมชนด้วย ควรจัดสวัสดิการทางสังคมเพื่อสร้างกำลังใจของผู้สูงอายุและครอบครัว

3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ผู้สูงอายุอยู่ร่วมกับสังคม และการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ กติกา ในการอยู่ร่วมกันเพื่อให้มีความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม สามารถเลี้ยงชีวิตตนเองในทางที่ชอบ งดเว้นจากการประกอบอาชีพที่ผิดศีลธรรม ไม่ก่อความเดือดร้อนให้ทั้งแก่ตนเองบุคคลอื่นกลุ่มชุมชนและสังคม สามารถทำงาน ทำกิจกรรม งานอดิเรก ร่วมกับผู้อื่นได้ โดยไม่รู้สึกหนักใจ เข้าร่วมกิจกรรมต่าง

ๆ ที่ชมรมผู้สูงอายุจัดขึ้น การทำบุญชุมชนหมู่บ้าน กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมนันทนาการ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสุข มีความเบิกบานอยู่เสมอ เช่น ปลูกต้นไม้ เย็บปักถักร้อย การทำงานจักสาน กิจกรรมดังกล่าวถ้าทำร่วมกับผู้อื่นจะยิ่งดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูภัทรปัญญาคุณ (เวียง แซ่ อ่วย (2560: 74) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความต้องการได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีกิจกรรมต่างๆ ที่ชมรมผู้สูงอายุจัดขึ้น เช่น กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมนันทนาการ เป็นต้น

4) ด้านสิ่งแวดล้อม ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่ตนเองอยู่ได้อย่างเหมาะสม เช่น การปรับตัวเพื่อเตรียมรับสภาพร่างกายที่เริ่มเสื่อมโทรมลง การปรับตัวยอมรับภาวะความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้น พยายามให้ความสนใจในเหตุการณ์ เลือกรับเอาสิ่งที่เป็นประโยชน์เข้ามาในชีวิต รู้จักคัดกรองแยกแยะข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ องค์การบริหารส่วนตำบลมีการจัดสภาพแวดล้อมในชุมชนให้มีความปลอดภัยและมีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เช่น สวนสาธารณะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรภรณ์ ดั่งเรือง (2563: 68) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ด้านสิ่งแวดล้อม มีการจัดสภาพแวดล้อมในชุมชนให้มีความปลอดภัยและมีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ดังนั้น การจัดการสภาพแวดล้อม สิ่งปลูกสร้าง อาคารต่าง ๆ จะเป็นสิ่งที่เอื้อต่อการใช้ประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ เช่น ทางลาด บันได ห้องน้ำ ให้มีความเหมาะสมและเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ภาครัฐควรจะทำนโยบายและแผนการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการ ให้ความร่วมมือในการดูแลผู้สูงอายุกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประยุกต์ให้ใช้เป็นรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ในแต่ละภูมิภาค และภาครัฐควรมีนโยบายส่งเสริมการเป็นผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพด้วยการสร้างหลักประกันด้านสุขภาพ หลักประกันด้านรายได้ให้ครอบคลุมผู้สูงอายุทุกกลุ่ม

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ควรจะหนักถึงการจัดทำระบบฐานข้อมูลผู้สูงอายุ เพราะสามารถนำมาใช้ในการกำหนดนโยบายได้อย่างครอบคลุมและถูกต้องเพิ่มมากขึ้น

2.2 ควรให้การส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุในชุมชนรวมกลุ่มกันจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ สนับสนุนและจ้างงานผู้สูงอายุที่สามารถทำงานได้เพื่อให้มีรายได้

2.3 จัดโครงการหรือกิจกรรมที่เหมาะสมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วยความสมัครใจ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาวิจัยรูปแบบและปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

3.2 ควรศึกษาวิจัยแนวทางหรือรูปแบบที่ทำให้องค์กรผู้นำด้านผู้สูงอายุ องค์กรของชุมชนหรือภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

3.3 ควรบูรณาการหลักธรรมอื่นนอกจากหลักไตรสิกขามาพัฒนาคุณภาพของ

ผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

- นัสสมล บุตรวิเศษ, และคณะ. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. [วิทยานิพนธ์คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- พระครูปลัดประวิทย์ วรธมโม. (2565). ปัจจัยด้านสวัสดิการสังคมที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสามพราณ จังหวัดนครปฐม. [วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาศิริพงศ์ จันทปาโมชโช. (2563). การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ. [วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภัทราภรณ์ ตัวงเรือง. (2563). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี. [วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). การสูงวัยของประชากรไทย. วารสารประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2550-2553, 1(1), 11-13.
- อารีย์ สุวรรณคำ. (2541). อัตมโนทัศน์และการปรับตัวของผู้สูงอายุ: ศึกษากรณีผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร. [ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม]. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุหัชชา พิมพ์เนาว์. (2561). การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผู้เรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของโรงเรียนศรีกระนวนวิทยาคม จังหวัดขอนแก่น. [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อำพล ศรีมงคล. และคณะ. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. [วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ศูนย์การเรียนรู้การเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานเพื่อสร้างอุปนิสัยพอเพียง LEARNING CENTER WITH THE PROMOTION OF BASIC MORALITY TO BUILD SUFFICIENCY HABITS

พระครูสมุห์หัตถพร คำเพชรดี

Phrakhusumu Hattaporn Kumphetdee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E: mail: Hattaporn.kum@mcu.ac.th

ได้รับบทความ: 27 กันยายน 2566; แก้ไขบทความ: 5 มิถุนายน 2567; ตอปรับตีพิมพ์: 8 มิถุนายน 2567;

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เขียนขึ้นเพื่อให้เยาวชน นิสิต นักศึกษาและประชาชนทั่วไปได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ 1) ความหมายของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา และ 4) ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานเพื่อสร้างอุปนิสัยพอเพียงเป็นเอกลักษณ์ความเป็นไทย สิ่งเหล่านี้เป็นประสบการณ์ตรงของผู้เรียนที่ได้เรียนรู้ ทั้งจากภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติจริง สถานศึกษาทุกแห่งสามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์และการลงมือปฏิบัติ โดยโรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ในการฝึกปฏิบัติจริงในการจัดกระบวนการเรียนรู้มีทั้งการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์และการปฏิบัติ มีการสอดแทรกหรือบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลงในรายวิชาบางวิชา แต่การจัดการเรียนรู้นี้ขึ้นอยู่กับบริบทภูมิสังคมของแต่ละสถาบัน และต้องจัดให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน อีกทั้งการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมุ่งเน้นการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมเพื่อสร้างอุปนิสัยพอเพียง โดยเน้นการปฏิบัติจริงให้นักเรียนมีทักษะชีวิตที่มีรากฐานของการเป็นคนดี มีคุณธรรมเป็นหลักในวิถีชีวิตพุทธศาสนิกชน ต่อไป

คำสำคัญ: ศูนย์การเรียนรู้, คุณธรรม, อุปนิสัยพอเพียง

Abstract

This article is intended to be written for youth, students, and the general public to study about teaching and learning, including 1) the meaning of the philosophy of Sufficiency Economy, 2) integrated learning management that emphasizes the learners as important, 3) the application of the philosophy of Sufficiency Economy in educational institutions, and 4) the Students take pride in

strengthening basic morality in order to create a sufficiency habit that is uniquely Thai. These are the direct experiences of the students who have learned both from the theory and actual practice. Every educational institutions can organize the teaching and learning process according to the philosophy of Sufficiency Economy. A learning center based on the Sufficiency Economy Philosophy is a learning center that focuses on allowing students to learn from experience and practice. The school has learning resources for actual practice in organizing the learning process, both learning that comes from experience and practice. The Sufficiency Economy Philosophy is inserted or integrated into some subjects. But this learning arrangement depends on the geo-social context of each institutions and must be arranged to suit the age of the learners. Moreover, there is organizing activities for students to focus on strengthening morality and ethics in order to build sufficiency habits by emphasizing real practice, giving students life skills that are based on being a good person, there is morality as the main principle in the Buddhist way of life.

Keyword: Learning center, Morality, Sufficient habits

บทนำ

การส่งเสริมให้นาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในสถานศึกษานั้นจะใช้วิธีเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ตามหลักการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า สำคัญที่สุดควรต้องเข้าใจเรื่อง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก่อน โดยเข้าใจว่าแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นแนวคิดที่สามารถเริ่มต้น และปลูกฝังได้ผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น กิจกรรมการรักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนการจัดขยะในโรงเรียน การจัดการศึกษาตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถดำเนินการได้ใน 2 ส่วน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา และส่วนที่เป็นการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งส่วนที่ 2 นี้ ประกอบด้วย การสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียง ในหลักสูตรและสาระเรียนรู้ในห้องเรียนและประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 – 2580) ในการสนองต่อผลประโยชน์ของชาติในการพัฒนาคนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม มีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ สามารถปรับใช้เทคโนโลยีใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง เข้าถึงบริการพื้นฐานสวัสดิการและกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียมกัน ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อม ระหว่างประเทศ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก (คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561: 4 - 7) มาจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566- 2570) ในส่วนของทิศทางและเป้าหมายของการพัฒนายังคงมีการสืบสาน ต่อยอด พัฒนาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งตั้งอยู่บนหลักการของความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี โดยใช้ควบคู่กับเงื่อนไข 2 ประการเพื่อเป็นตัวกำกับทิศทาง คือเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม โดยยึดผลประโยชน์ของคนในสังคมเป็นที่ตั้งและแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ยุทธศาสตร์ข้อ

ที่ 5 การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตมีเป้าหมายว่าคนทุกช่วงวัย ต้องมีจิตสำนึกรักภักดี สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรมจริยธรรม และนำแนวคิดตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ

กระทรวงศึกษาธิการได้เห็นความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงได้กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางพุทธศักราช 2551 โดยมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งยังกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ คือ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์ สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย 8) มีจิตสาธารณะ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 7) หลักสูตรแกนกลางพุทธศักราช 2551 ได้มีการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาในทุกกระดับ เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจและนำมาบูรณาการ ในการบริหารจัดการด้านงานวิชาการโดยเฉพาะด้านการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุมุ่งหมายของหลักสูตรจึงได้กำหนดนโยบายให้มีการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ในทุกระดับ ประกอบด้วย 1) สถานศึกษานำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารสถานศึกษา 2) ผู้บริหารสถานศึกษาครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ ความเข้าใจและปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) ชุมชน ผู้ปกครองดำเนินชีวิตและมีการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 12)

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) สรุปแนวทางในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาผู้เรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามโครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ได้แก่ 1) ควรมีการพัฒนาหรือบูรณาการเนื้อหาสาระของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษา โดยพิจารณาปรับปรุงหรือเพิ่มเติมวิสัยทัศน์เป้าหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ควรจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียนเน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เน้นการปฏิบัติจริงเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในชีวิตประจำวัน 3) ควรจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ ปลุกฝังหล่อหลอมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4) ควรมีการจัดระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่เอื้อต่อการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา 5) สถานศึกษาควรให้ผู้ปกครอง และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 6) การติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา โดยติดตามประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนติดตาม และประเมินความเหมาะสมของการดำเนินการในกระบวนการ และกิจกรรมการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม และ 7) การจัดให้มีการสรุปรายงานผลการดำเนินการทั้งการรายงานภายในและรายงานต่อสาธารณชน และหน่วยงานต้นสังกัด เป็นต้น

กระทรวงศึกษาธิการเห็นสมควรให้ปลุกฝังคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการแก่เยาวชนไทย อันได้แก่ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจ โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้ และอยู่ดีมีสุข ด้วยการใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบัน การศึกษา การปลุกฝัง

คุณธรรมจึงหมายถึง การจัดสภาพการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าของการมีศีลธรรมและจริยธรรมในด้านต่างๆ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรมที่ดีงาม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาทุกระดับและทุกระดับในปัจจุบัน ทุกองค์กร ทุกหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาจะมีหลักการอย่างหนึ่งที่ต้องปฏิบัติเหมือนกัน คือ นำหลักการของแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้บูรณาการในการเรียนการสอนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนา และเสริมศักยภาพสถานศึกษาให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาให้เป็นบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานต้นสังกัด โดยอาจร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการดำเนินงานตามความเหมาะสมและศักยภาพของสถานศึกษา ตลอดจนกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดกำหนดบทบาทหน้าที่ แนวทางในการพัฒนา และพัฒนาเกณฑ์การประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษา หน่วยงานต่าง ๆ ได้นำไปใช้และพัฒนาการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาได้ เป็นต้น

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เขียนขึ้นเพื่อให้เยาวชน นิสิต นักศึกษาและประชาชนทั่วไปได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ 1) ความหมายของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา และ 4) ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานเพื่อสร้างอุปนิสัยพอเพียงเป็นเอกลักษณ์ความเป็นไทย สิ่งเหล่านี้เป็นประสบการณ์ตรงของผู้เรียนที่ได้เรียนรู้ ทั้งจากภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติการจริง ต่อไป

ความหมายของศูนย์การเรียนรู้

เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ผู้เขียนจะกล่าวถึงความหมาย ดังต่อไปนี้

สุกฤตา จันทรวิมล, (2544: 15) ได้กล่าวว่า ศูนย์การเรียนรู้ คือสถานศึกษาที่เปิดโอกาสให้บุคคลเข้าศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลา โดยมีครูเป็นผู้ประสานงาน และให้คำปรึกษา ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 3 มาตรา 18 ข้อ (3) กล่าวว่าไว้ว่า ศูนย์การเรียนรู้ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการโรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) ดังที่ ระวีวรรณ วุฒิประสิทธิ์, (2530: 58) ได้กล่าวไว้ว่า ศูนย์การเรียนรู้แต่ละศูนย์ก็จะมีเนื้อหาและบทเรียนที่แตกต่างกันไป โดยจะมีการแบ่งกลุ่มเพื่อปฏิบัติกิจกรรมของแต่ละศูนย์การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้โดยทั่วถึง ทำให้ผู้มีโอกาสหาคำตอบโดยตนเองและสามารถร่วมงานกับเพื่อน ๆ ได้ โดยทั่วไปแล้วเมื่อมีการแบ่งกลุ่มผู้เรียนแล้วจะมีการตั้งประธานกลุ่มและเลขานุการประจำกลุ่มไว้สำหรับประสานงานและติดต่อกันระหว่างผู้เรียนกับสมาชิกในกลุ่ม

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การแบ่งส่วนให้นักเรียนแบ่งกลุ่มย่อยโดยเน้นกิจกรรมสื่อการเรียนการสอนที่เป็นชุดการสอน เปิดโอกาสให้ผู้เรียน

ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ ครูจะคอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือในการสอน พร้อมการสรุปและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นต้น

ความหมายของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยให้สามารถดำรงอยู่ได้ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2549: 6) ได้อธิบายไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความจำเป็นที่ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก และภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ

อภิชัย พันธเสน (2560: 17) ได้ให้ความหมายหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า ในการดำเนินชีวิตที่ต้องประกอบด้วยความพอเพียง หรือความพอประมาณ คือ ไม่ฟุ้งเฟ้อจนเกิดความเดือดร้อน ที่สำคัญที่สุดจะต้องมีเหตุผลเป็นเหตุผลในพุทธธรรม หรือจริยธรรมของทุกศาสนา นั่นคือความไม่โลภจนเกินไป ซื่อสัตย์สุจริต และไม่เอาเปรียบผู้อื่น

ปริยานุช พินุลสราวุธ (2549: 10) ได้อธิบายไว้ว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความจำเป็นที่จะต้องมีการมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางการปฏิบัติตนและการดำเนินชีวิตอันพึงประสงค์ ดังนี้ 1) ปฏิบัติตนให้ รู้จักการประมาณตนศักยภาพของตนที่มีอยู่ 2) ปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผล บนพื้นฐานของความมีสติปัญญา 3) พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง 4) มีความรอบรู้ สามารถคิดวิเคราะห์และปฏิบัติด้วยความรอบคอบระมัดระวัง 5) มีคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน แบ่งปัน มีสติ มีปัญญา มีวินัย มีความรับผิดชอบ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เป็นต้น

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated learning management)

การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันและการนำการบูรณาการเข้ามามีใช้ในการจัดการเรียนรู้ผู้เขียนสามารถสรุปได้ ดังนี้

บุญเลี้ยง ทุมทอง, (2559: 146) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการไว้ว่า การควบคุมประสานการการเรียนรู้โดยนำศาสตร์การศึกษาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันต่อเนื่องมาผสมผสานให้เกิดความสมบูรณ์ มีความหมาย มีความหลากหลาย สอดคล้อง เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของชีวิต สามารถประยุกต์ใช้ชีวิตอย่างยั่งยืนให้เป็นสุขได้ในสังคมปัจจุบันและอนาคต

สอดคล้องกับ ทิศนา แคมณี ,(2562: 147) ได้อธิบายไว้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หมายถึง การนำเนื้อหาสาระที่มีความเกี่ยวข้องกันมาสัมพันธ์ให้เป็นเรื่องเดียวกัน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในลักษณะที่เป็นองค์รวม และสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์, (2546 :26) ได้กล่าวไว้ว่า การสอนที่เชื่อมโยงความรู้ ความคิดรวบยอด หรือทักษะเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้โดยองค์รวม ทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ดังที่ อารมณ์ ใจเที่ยง (2553: 129) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการไว้ 4 ประการ ดังนี้ 1) ผู้เรียนได้รับสาระความรู้แบบองค์รวมที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับจากหลากหลายสาขาวิชา 2) ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ทักษะกระบวนการกลุ่ม ทักษะการคิด การแก้ปัญหา การอภิปราย การสรุป 3) ผู้เรียนที่มีแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ ที่เรียกว่า พหุปัญญา (Multiple Intelligence) 4) ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ความหมายของการบูรณาการได้ว่า หมายถึงกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ หรือเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กันเข้ามาไว้ด้วยกัน ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงโดยผสมผสานความรู้ คุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตจริงอย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการจัดการศึกษา

การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการจัดการศึกษาสามารถนำไปบูรณาการได้ในหลายแนว ได้มีนักวิชาการได้ให้ข้อคิดไว้ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 12) ผู้เขียนสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะ การประยุกต์ใช้การคิด การจัดการ การตอบสนองต่อ สถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้และแก้ปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอน ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน คุณธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สนใจจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและ อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ เป็นต้น

นอกจากนี้ในการนำไปใช้ในสถานศึกษาต่าง ๆ นั้น อาจจะใช้วิธี เข้าใจ เข้าถึง สามารถ เริ่มต้น และปลูกฝังการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น กิจกรรมการรักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เป็นต้น

สุริพร เอี้ยวถาวร, (2550: 11) การจัดการเรียนรู้อันนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาจัดกิจกรรมโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับเนื้อหาสาระในหลักสูตรตามมาตรฐานการเรียนรู้ และสอดคล้องกับความรู้พื้นฐานในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง ได้แก่ การพึ่งตนเอง การประหยัด การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผสมผสานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยยึดหลักสำคัญ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตนเอง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การทำให้ ผู้เรียนรู้จักการพอเพียง ปลูกฝัง อบรม โดยสอดแทรกแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบูรณาการ ให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เป็นต้น

คุณธรรมพื้นฐานเพื่อสร้างอุปนิสัยพอเพียง

คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษาให้คนเป็นคนดี มีความรู้และมีสุข คุณธรรมพื้นฐาน ประกอบด้วย

1. ความขยัน กระทรวงศึกษาธิการ (2550: 9 -11) ได้ให้ความหมายของ ความขยัน หมายถึง ความบากบั่นทำางานอย่างแข็งขันไม่ปล่อยปละละเลย ทำหรือประพฤติเป็นปกติสม่ำเสมอ ไม่เกียจคร้าน ความขยันต้องควบคู่กับการใช้ปัญญา แก้ปัญหาจนเกิดผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ผู้ที่มีความขยัน

สรุปได้ว่า ความขยัน คือ ความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่างานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ อดทน เมื่อพบอุปสรรค ความขยันต้องควบคู่กับการใช้ปัญญา แก้ปัญหาจนเกิดผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย เป็นต้น

2. ความประหยัด กระทรวงศึกษาธิการ (2550: 12-13) ได้ให้ความหมายของ ความประหยัด หมายถึง เด็กและเยาวชนที่ได้รับการบ่มเพาะคุณธรรมในด้านความประหยัดจะเข้าใจถึงฐานะการเงินของตน ไม่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายเกินตัว รู้จักดำเนินชีวิตอย่างประหยัดบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปได้ว่า ประหยัด คือ การรู้จักเก็บออม ใช้สิ่งของให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ดำเนินชีวิตเรียบง่าย ใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่าอยู่เสมอ เป็นต้น

3. ความซื่อสัตย์ กระทรวงศึกษาธิการ (2550: 11) ได้ให้ความหมายของ ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติตรงไม่เอนเอียง มีความจริงใจ ความซื่อสัตย์ ประพฤติตรง ทั้งต่อหน้าที่ ต่อวิชาชีพ รู้หน้าที่ของตนเองและปฏิบัติอย่างเต็มที่ถูกต้อง

สรุปได้ว่า ซื่อสัตย์ คือ ประพฤติตรง ไม่เอนเอียง มีความจริงใจ รู้หน้าที่ของตนเองและปฏิบัติอย่างเต็มที่ถูกต้อง เป็นต้น

4. ความมีวินัย กระทรวงศึกษาธิการ (2550: 20) ให้ความหมายความมีวินัย หมายถึง ระเบียบกฎเกณฑ์ ข้อตกลงขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการให้บุคคลประพฤติปฏิบัติในการดำรงชีวิตร่วมกัน โดยอาศัยการฝึกให้รู้จักปฏิบัติตน รู้จักควบคุมตนเอง โดยที่ตนเองยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและตั้งใจ

สรุปได้ว่า มิวินัย คือ การยึดมั่นในระเบียบแบบแผน ข้อบังคับ และข้อปฏิบัติ ซึ่งมีทั้งวินัยในตนเองและวินัยต่อสังคม เป็นต้น

5. ความสุภาพ กระทรวงศึกษาธิการ (2550: 25) ได้ให้ความหมายความสุภาพ หมายถึง เรียบร้อยอ่อนโยน ละมุนละม่อม มีกิริยามารยาทที่ดีงาม มีสัมมาคารวะ และราชบัณฑิตยสถาน (2542: 1205-1206) ได้ให้ความหมายความสุภาพ หมายถึง เรียบร้อย เช่น การแต่งกายสุภาพตามกาลเทศะ และตามนิยม อ่อนโยน ละมุนละม่อม เช่น การพูดด้วยน้ำเสียงสุภาพ

สรุปได้ว่า สุภาพ คือ เรียบร้อย อ่อนโยน มีกิริยามารยาทที่ดีงาม อ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะ เป็นต้น

6. ความสะอาด ราชบัณฑิตยสถาน (2542: 1155) ได้ให้ความหมายความสะอาด หมายถึง ไม่สกปรก อันหมายรวมถึงการมีความผ่องใส เป็นที่เจริญตา ทำให้เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็น และหมายรวมถึงการมีจิตใจบริสุทธิ์

สรุปได้ว่า ความสะอาด คือ ผู้รักษาร่างกาย ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อมถูกต้องตามสุขลักษณะ ผีกลั่นจิตใจมิให้ขุ่นมัว มีความแจ่มใสอยู่เสมอ เป็นต้น

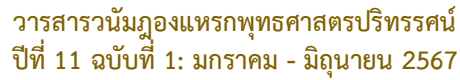
7. ความสามัคคี กระทรวงศึกษาธิการ (2550: 2) ได้ให้ความหมายความสามัคคี หมายถึง เด็กและเยาวชนผู้ที่ได้รับการบ่มเพาะคุณธรรมในด้านความสามัคคีจะมีจิตใจเปิดกว้าง ไม่เห็นแต่ประโยชน์ส่วนตน พร้อมทั้งจะเอื้ออำนวยให้เกิดความสำเร็จแก่หมู่คณะและรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันของบุคคลเหล่านี้ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ไม่สร้างความแตกแยก และไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา

สรุปได้ว่า ความสามัคคี คือ ผู้ที่เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับผิดชอบต่อตนทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อให้การงานสำเร็จลุล่วง แก้ปัญหาและขจัดความขัดแย้งได้ เป็นผู้มีเหตุมีผล เป็นต้น

8. ความมีน้ำใจ ราชบัณฑิตยสถาน (2542: 580) ให้ความหมายความมีน้ำใจ หมายถึง ความเอื้อเฟื้อ อุดหนุน เจือจาน หรือแสดงน้ำใจแก่ผู้อื่น ผู้ที่มีคุณธรรมในด้านความมีน้ำใจจะได้รับการปลูกฝังไม่หวั่นไหวแต่เพียงประโยชน์ส่วนตัว

สรุปได้ว่า ความมีน้ำใจ คือ รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์แก่ผู้อื่น เข้าใจ เห็นใจ ผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคมด้วยแรงกาย สติปัญญา ลงมือปฏิบัติการเพื่อบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ศูนย์การเรียนรู้การเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานเพื่อสร้างอุปนิสัยพอเพียง การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสามารถผลิตคนที่มีคุณภาพสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตามคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ มีความจำเป็นในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข โดยมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นอนาคตของชาติ ให้มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะ พื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ เป็นต้น

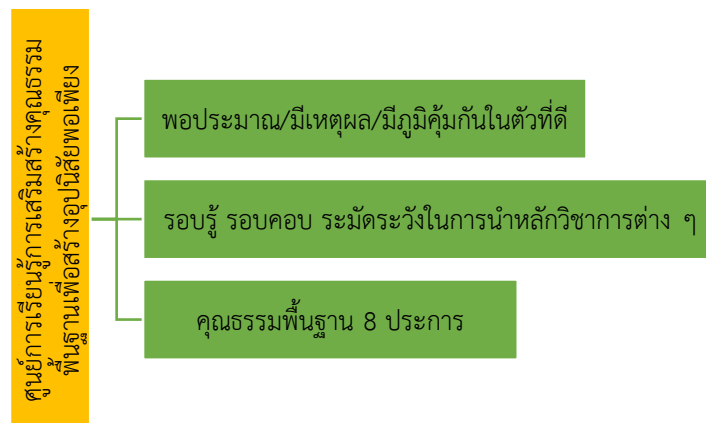

สรุป

ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์และการลงมือปฏิบัติ โดยโรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ในการฝึกปฏิบัติจริงในการจัดกระบวนการเรียนรู้มีทั้งการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์และการปฏิบัติ การศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นจะใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนา ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ และเจตคติ การเรียนแบบบูรณาการทำให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ใช้ความคิด ประสบการณ์ความสามารถและทักษะด้านต่าง ๆ อย่างหลากหลาย รวมถึงการบูรณาการกับความรู้ ความคิดกับคุณธรรม การบูรณาการความรู้กับการปฏิบัติ, และการบูรณาการความรู้ในโรงเรียนกับชีวิตจริง มีการสอดแทรกหรือบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลงในรายวิชา บางวิชา แต่การจัดการเรียนรู้นี้ขึ้นอยู่กับบริบทภูมิสังคมของแต่ละสถาบัน และต้องจัดให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน การบรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น ครูเป็นบุคลากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังหลักคิดต่าง ๆ ให้แก่เด็กโดยครูต้องเข้าใจอย่างถูกต้อง สามารถวิเคราะห์ความพอเพียงหรือไม่ พอเพียงของตนเองได้ และทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ เป็นต้น

องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลจากการศึกษา ทำให้เกิดองค์ความรู้ในศูนย์การเรียนรู้กับการเสริมสร้างคุณธรรม
พื้นฐานเพื่อสร้างอุปนิสัยพอเพียง สามารถเขียนแผนภาพได้ ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *ปฏิรูปการศึกษา 8 คุณธรรมพื้นฐาน*. สืบค้น 17 สิงหาคม 2566.
จาก <http://www.moe.go.th>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *8 คุณธรรมพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ: ที.เอส.บี.โปรดักส์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). *ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด*. คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- ทิตินา แคมณี. (2562). *ศาสตร์การสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเลี้ยง ทมทอง. (2559). *ทฤษฎีและการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ทริปปี้ล เอ็ดดูเคชั่น จำกัด.
- ระวีวรรณ วุฒิปะสิทธิ์. (2530). *บทเรียนวิชาชุดครูทางวิทยุไปรษณีย์ชุดวิชาครู ระดับ พ.ม. วิชาหลักการสอน*. นครสวรรค์: ศูนย์การศึกษาสำหรับครูทางวิทยุไปรษณีย์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สิริพัชร เจริญโรจน์. (2546). *การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ*. กรุงเทพฯ: บริษัทบุ๊คพอยท์ จำกัด.
- สุกฤตดา จันทรวิมล. (2545). *แนวทางการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หลังปี พ.ศ. 2545 ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุรีพร เอี่ยมถาวร. (2550). *การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนรู้กรณีศึกษาโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ หอวัง นนทบุรี*. [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา], บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อภิชัย พันธเสน. (2560). *สังเคราะห์องค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: กองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2553). *หลักการสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรินติ้ง เฮาส์.

ขอมศึกษา: เพื่อสันติสุขในเอเชียอาคเนย์ KHOM STUDIES: FOR PEACE IN SOUTHEAST ASIA

พระครูปริยัติกิตติวรรณ (วีระ กิตติวณฺโณ/ได้ทุกทาง)¹

และ พระครูใบฎีกาเวียง กิตติวณฺโณ²

Phrakhrupariyadkittiwann (Weera Kittiwanno/Daithukthang)¹

and Phrakrubaidikawaeng Kittiwanno²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์¹⁻²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus¹⁻²

E-Mail : pramahaweera@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 10 พฤศจิกายน 2566; แก้ไขบทความ: 3 มิถุนายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 8 มิถุนายน 2567;

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1. เพื่อตีความคำว่า “ขอม” ให้ได้ความหมายที่เปิดเผยยิ่งขึ้น 2. เพื่อลดการยึดถือในความเป็น “ขอม” ไว้เพียงเฉพาะกลุ่ม 3. เพื่อสมานสันติสุขในสังคมเอเชียอาคเนย์ พร้อมคำแนะนำ เป็นการศึกษจากเอกสาร ฟังบรรยายจากนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ ด้านโบราณคดี และการสังเกต แล้วนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า

1. คำว่า “ขอม” เมื่อตีความเชิงปฏิบัติการ จะมีความหมายที่กว้างขึ้น ทั้งด้านบริเวณอาณาเขตพื้นที่ (ภูมิศาสตร์) ด้านช่วงระยะเวลาแห่งยุคสมัย (ประวัติศาสตร์) และด้านคน ภาษา ศิลปวัฒนธรรม (มานุษยวิทยา)

2. การศึกษาอารยธรรมขอมในสมัยปัจจุบัน มีข้อมูลใหม่ ๆ จำนวนมากและหลากหลายที่จะลดการยึดถือ แบ่งคน แบ่งพวก ของความเป็นขอมไว้เพียงเฉพาะตน จนสามารถช่วยลดความขัดแย้งกันในระดับหนึ่ง สนับสนุนการลดความขัดแย้งในสังคมระหว่างประเทศ

3. การศึกษาเรื่อง “ขอมศึกษา” จะนำไปสู่ปฏิบัติการสมานสันติสุขในสังคมเอเชียอาคเนย์ผ่านการเยี่ยมชมโบราณสถานในยุคสุวรรณภูมิ ทวารวดี นครวัด สุโขทัย ซึ่งระบุว่าเป็นศิลปะขอมโบราณ และพิสูจน์หลักฐานสำคัญของใช้อักษรขอมสำหรับเขียนและอ่าน เช่น ขอมบาลี ขอมไทย ขอมภาษาเมือง ขอมภาษาธรรม เป็นต้น การเรียนวิชาขอมศึกษาจะเป็นโอกาสดีสำหรับการพัฒนาคุณธรรม ให้เกิดความรักและสามัคคีกันระหว่างประเทศ สำหรับพื้นที่เอเชียอาคเนย์ เพราะภูมิภาคนี้เป็นดินแดนสุวรรณภูมิเดียวกัน บรรพบุรุษยุคทวารวดีหนึ่งเดียว และต่างร่วมสมัย ร่วมวัฒนธรรมขอมเรื่องอำนาจ

คำสำคัญ : ขอมศึกษา, สุวรรณภูมิ, ทวารวดี, เอเชียอาคเนย์, สันติสุข

Abstract

The 3 purposes of this study were: 1) to interpret the word “Khom” for broader meaning 2) to lessen the conceit of Khomhood as a specific group 3) to build a peaceful harmony among the Southeast Asia society with guidance. The study was documentary research derived from lectures of the archaeological and historical scholars and observation: the collection was presented as descriptive analysis.

The findings indicated that:

1. The word “Khom”, when it is interpreted operationally, it is meant in the aspects of geography, the period of times (History), people, and languages, arts and cultures (Anthropology).

2. The study of the Khom civilization in the present has have a great deal of various new information to lessen the conceit, people and group discriminations of Khomhood as a specific group until it can be helped in a certain reduction of dispute and a support in reduction the dispute in the international society.

3. The study of Khom will lead to the operation of peaceful harmony in the Southeast Asia society through visiting the archaeological sites in the ages of Suvannaphume, Dvaravati, Nakhonwat, and Sukhothai: they are identified as the ancient Khom arts and that proved their significant evidences, which the Khom letters were used in writing and reading among them, Khom-Pali language, the Khom-Thai language, the city-Khom language and the Dhamma-Khom language, etc. To study the subject of Khom Studies is the good opportunity to develop morality to bring about loving-kindness and harmony among countries in the Southeast Asia areas for this region is the common land of Suvannaphume, the single Dvaravati age, the contemporary styles and the common cultures of the be-in-power Khom age.

Keyword : Khom Studies, Suvannaphumi, Dvaravati, Southeast Asia, peace

บทนำ

การแย่งชิงแสดงตนเป็นเจ้าของอารยธรรมขอม เป็นปัญหาทุกข์ของสังคมโลกประเด็นหนึ่ง คำว่า “ขอม” จึงควรที่จะถูกตีความให้ได้ความหมายที่เปิดกว้างยิ่งขึ้น มีการขยายข้อมูล ขยายองค์ความรู้ ขยายหลักฐานใหม่ เพื่อลดการยึดถือในความเป็น “ขอม” ไว้เพียงเฉพาะกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มพื้นที่กลุ่มสถานที่ กลุ่มคน กลุ่มวิชาการ กลุ่มอาชีพ กลุ่มวัฒนธรรม หรือกลุ่มใด ๆ และปฏิบัติการสมานสันติสุขในสังคมเอเชียอาคเนย์ คำว่า “ขอม” ในบริบทต่าง ๆ เช่น อักษรขอม วัฒนธรรมขอม ศิลปะขอม ขอมโบราณ ปราสาทขอม คนขอม ฯ บ่งถึงอดีต ลึกลับ ขณะที่สังคมปัจจุบันส่วนใหญ่เข้าใจ

ว่า ปราสาทหินนครวัดเป็นศูนย์กลางของขอม แต่ขณะที่นักวิชาการเริ่มจะมีความเห็นใหม่ว่า ขอมคือคนหลากหลายเผ่าพันธุ์ในอดีต ที่รวมก่อเกิดศิลปวัฒนธรรมผ่านก่อสร้างโบราณสถานต่าง ๆ ซึ่งหมายถึงคนไทย ลาว เขมร กว๋าย มอญ เพียงแต่ความเด่นชัดแห่งการล่มสลายลงของยุคขอมหยุดที่หมู่ปราสาทหินใหญ่โตอลังการที่เมืองนครวัด คงปราสาทหินไว้ให้เป็นมรดกโลก

การตีความ “ขอม” ให้มีความกว้างยิ่งขึ้นทั้งอาณาเขต ยุคสมัย และคน จำเป็นต่อการนำเหตุการณ์ของการพบกระเบื้องจารึกที่เมืองคูบัว อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ที่มีการจัดพิมพ์เป็นเอกสารหนังสือสุวรรณภูมิปรกรณ์ เล่าเป็นตำนาน มนขอมพิษณุคือผู้จารึก กบเบื้องจารด้วยตนเองว่าเคยรับราชการเป็นช่างหลวง ตั้งแต่ พ.ศ.231-268 อายุ 58 ปี ลาออกมาอยู่ถิ่นกำเนิดที่เมืองพงตึก นักวิชาการบางท่านให้ความหมายขอม ว่า ผู้ทำหน้าที่ปรึกษาแก่พระมหากษัตริย์ ผู้วางแบบฐานก่อสร้างที่มีขนาดใหญ่ทางพระพุทธศาสนาด้วยศิลาแลง มีการสร้างที่วัดปฐมเจดีย์เป็นวัดแรก 1 ใน 12 วัด มาประกอบขยายความคิด แม้ข้อมูลนี้จะมีการโต้แย้งในแวดวงนักวิชาการโดยกว้างว่าไม่น่าเชื่อถือเชิงโบราณคดี แต่น่าสนใจเชิงการตีความเพื่อให้เกิดมุมมองใหม่ที่หมายถึง ช่างวิศวกร อาชีพช่างก่อสร้าง ผู้วางโครงสร้างอาคารขนาดใหญ่ มีการสืบทอดศิลปะและวิทยาการยาวนาน ซึ่งอาจแบ่งได้ 3 ยุค คือ 1.ยุคต้นกำเนิดวิศวกรรมวิชาช่างก่อสร้าง ชื่อนมนขอมวิษณุ 2.ยุคทวารวดีที่มีการขยายพระพุทธศาสนาเถรวาทสู่พื้นที่บริเวณประเทศไทยได้กว้างขวางมากขึ้น ซึ่งอยู่รอยต่อยุคสุวรรณภูมิกับยุคขอมเรืองอำนาจ และ 3.ยุคที่นครวัดเป็นศูนย์กลางอำนาจและศิลปวัฒนธรรม

ถ้าขอมมีความหมายเท่ากับ โบราณ หรืออดีต ความจริงในอดีตโบราณคือพื้นดินเอเชียอาคเนย์มีความหลากหลายพันธุ์ร่อยพ่อพันธุ์แม่ ความเป็นขอมจะไม่ใช่เชื้อชาติ ไม่ใช่ประเทศ ไม่ใช่รัฐชาติ แต่เป็นช่วงเวลาแห่งยุคสมัยที่มีศิลปวัฒนธรรมโดดเด่นมากที่สุด มีทัศนคติหนึ่งว่า 1.ในอดีตคนสยามบางส่วนมีทัศนคติเชิงลบกับคำว่า “ขอม” จึงผลักความเป็นขอมให้เป็นเขมร ทัศนคติเชิงลบนี้สะท้อนผ่านยอร์ช เซเดส์ ชาวฝรั่งเศส ผู้บันทึกประวัติศาสตร์ไทย การบันทึกครั้งนั้นย้อนกลับให้คนไทยยึดประวัติศาสตร์ตามชาวฝรั่งเศส 2.การสร้างชาติแบบรัฐชาตินิยม ทำให้รัฐไทยผลักตนหนีออกจากความเป็นขอม การขึ้นชมอักษรไทยที่มีจุดเริ่มต้นที่กรุงสุโขทัย คือการปฏิเสธความเป็นขอม

บทความ “ขอมศึกษา: เพื่อสันติสุขในเอเชียอาคเนย์” นี้ หวังว่าวิชา “ขอมศึกษา” เป็นหัวใจของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ที่ตอบสนองนโยบายสถาบันการศึกษาสงฆ์ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สหประชาชาติ และพระพุทธศาสนาตามลำดับ ทั้งเชิญชวนให้บัณฑิตได้สนใจศึกษาอย่างเต็มที่ อันจะเกิดองค์ความรู้ที่เป็นสัมมาทิฐิ ลดอคติ 4 สร้างพรหมวิหารธรรมในมิติพระพุทธศาสนากับสังคม บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและสถาบันการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยต่อไป

เนื้อหา

จากการเขียนเรื่องขอการศึกษา: เพื่อสันติสุขในเอเชียอาคเนย์ ผู้เขียนได้ทำการทบทวนความเห็นต่าง ๆ ด้านประวัติศาสตร์ การตั้งคำถาม รับการวิจารณ์ บนบทสรุปว่า ขอไม่ใช่เชื้อชาติ ไม่ใช่รัฐที่มีอาณาจักรเขตการปกครอง เพราะสังคมยุคขอมนั้นยังไม่มีระบบรัฐชาติเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่เป็นยุคสมัยของศิลปวัฒนธรรมยุคก่อน ที่มีการก่อสร้างด้วยอิฐ หิน มีการจารึกอักษรบนหิน จึงปรากฏวัตถุและโบราณสถานคงถาวร ทั้งร่องรอยทางประวัติศาสตร์จวบมาถึงปัจจุบัน จึงขอนำข้อความหลักฐานมาแสดงให้ได้ศึกษาพิจารณาสร้างวิจารณ์ญาณต่อไป เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของบทความ 3 ข้อ คือ 1.เพื่อตีความคำว่า “ขอม” ให้ได้ความหมายที่เปิดกว้างยิ่งขึ้น 2.เพื่อลดการยึดถือในความเป็น “ขอม” ไว้เพียงเฉพาะกลุ่ม 3.เพื่อสมานสันติสุขในสังคมเอเชียอาคเนย์ จึงแบ่งหัวข้อออก 4 หัวข้อ (พิพัฒน์ กระแจะจันทร์, สัมภาษณ์ 6 พฤศจิกายน 2566) คือ 1. ขอมคือใครในทางภาษาและประวัติศาสตร์ หรือตำนานเฉพาะกลุ่ม 2. ทำไมเรื่องขอมจึงสำคัญกับสังคมไทย 3. ขอมในทัศนะพระพุทธศาสนา 4. ขอศึกษากับการสร้างสันติสุขในเอเชียอาคเนย์ ดังมีรายละเอียดเนื้อหาต่อไปนี้

1. ขอมคือใครในทางภาษาและประวัติศาสตร์ รวมถึงตำนานเฉพาะกลุ่ม

การตีความ “ขอม” ให้กว้างขึ้น ไม่ผูกติดเฉพาะกลุ่ม แล้วพิจารณาเปรียบเทียบจินตนาการที่เกิดขึ้นจากหลักฐานที่เชื่อถือได้กับจินตนาการที่เกิดขึ้นจากหลักฐานเฉพาะกลุ่ม สำหรับการสมานสามัคคีสร้างสันติสุขนั้นหัวข้อนี้มีความสำคัญต่อการเจริญเมตตา เจริญพรหมวิหารธรรม ต้องขยายความว่า “ขอม” มีความหมายที่เปิดกว้างขึ้น ไม่จำกัดเพียงหมายถึงคนเท่านั้น เมื่อตั้งคำถามแล้วตีกรอบเนื้อหาทั้งเชิงกว้างและเชิงลึก ผ่านการเรียนรู้ 2 วิธี คือ (1) วิธีการค้นหา สืบเสาะให้เห็นเนื้อหาเชิงกว้าง และ (2) การสืบสวน ไต่สวน เพื่อให้เห็นเนื้อหาเชิงลึก ดังนี้

1) การค้นหา สืบเสาะ ให้เห็นเนื้อหาเชิงกว้าง (องค์ความรู้หลากหลาย เพื่อการเปรียบเทียบและเปิดทัศนคติใหม่ ๆ) มีการตีความคำว่า ขอม โดยผ่านภาษาและประวัติศาสตร์ จำต้องหาองค์ความรู้ขอศึกษาแบบปัจจุบัน คือการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ให้เกิดประสิทธิภาพ ใช้ความเป็น AI ของเครื่องคอมพิวเตอร์ช่วยค้นหา สืบเสาะ ตรวจสอบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับขอมศึกษามาไว้ทั้งหมดหรือมากที่สุด คำที่ควรพิมพ์ลงในช่องค้นหา เช่น อักษรขอม, ขอม, จารึกขอม, อารยธรรมขอม, ชุมชนขอม, ปราสาทขอม, ขอมโบราณ, ไทยโบราณ, DNA คนไทย, โบราณสถาน, โบราณวัตถุ เป็นต้น ช่องทางที่ควรทำการค้นหา สำหรับการอ่านประกอบการศึกษา เช่น เว็บไซต์ไทยใจ <https://www.tci-thaijo.org/>, เว็บไซต์ยูทูบ <https://www.youtube.com/>, เว็บไซต์วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี และเว็บเบราว์เซอร์ Web Browser หรือ โปรแกรมค้นดูเว็บ เป็นต้น เมื่อค้นหาตรวจสอบแหล่งข้อมูลได้แล้ว ควรโหลดไฟล์ข้อมูลเก็บรวบรวมไว้เป็นหมวดหมู่ หรือระบุที่อยู่ของข้อมูลไว้ให้ชัดเจน ยกตัวอย่าง เมื่อพิมพ์คำว่า “อักษรขอม” ในเว็บไซต์ไทยใจ ก็พบว่ามียุทธศาสตร์วิชาการและบทความวิจัยที่ทำการอธิบายเรื่องอักษรขอมมากถึง 34 เรื่อง เช่น การสืบทอดพระไตรปิฎกโบราณอักษรขอมในประเทศไทยและกัมพูชา, การวิเคราะห์จริยธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมพระมาลัย

อ บ บ อ อ ก ข ร ข อ ม โ บ ร า ณ , คี ก ข า

รูปแบบอักษรจารึกในคัมภีร์บาลีใบลานอักษรสิงหล พม่า ธรรมล้านนา และขอม, การศึกษาเปรียบเทียบพระไตรปิฎก ใบลานอักษรขอมคัมภีร์มณีขนิณิกาย ที่พบในประเทศไทยและกัมพูชา, การศึกษาอักษรขอมที่ใช้ในพระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศไทย, การพัฒนารูปแบบการบริหารการ บริหารเพื่อการแก้ไขต้นฉบับใบปาล์มพระไตรปิฎกที่เขียนด้วยอักษรขอม พม่า สิงหล และธรรม, การศึกษาวิเคราะห์ วรรณกรรมมหาเวสสันดรชาดก : กรณีศึกษาชุกกัณฑ์ ในคัมภีร์ใบลาน อักษร ขอม, ลำดับของรูปพยัญชนะในภาษาไทย (The order of consonant symbols in Thai), คัมภีร์โอโยชนครวินาสกถา: การปริวรรต การแปล และการวิเคราะห์, การแบ่งประเภทคัมภีร์พุทธ ใบลานของวัดใน 4 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น นำสังเกตว่าพัฒนาการอักษร คือ ชุด ตัวอักษรไชนายดั้งเดิม ชุดตัวอักษรฟินเซีย ชุดตัวอักษรแอราเมอิก พราหมี ทมิฬ-พราหมี ปัลลวะ เขมร สุดท้ายเป็นอักษรขอมไทย ช่วงเกิดอักษรขอมโบราณก็มีอักษรมอญโบราณที่พัฒนามาจาก อักษรปัลลวะเช่นกัน จะเห็นว่ากลุ่มชนที่ใช้อักษรขอมกับมอญชัดเจนก่อนอักษรไทย อักษรขอมไทย ถูกแทนที่ด้วยอักษรไทย ส่วนอักษรขอมบาลียังคงใช้เขียนภาษาบาลีเรื่อยมา แม้มีอักษรไทยมาเขียน ภาษาบาลีก็ตาม อักษรขอมบาลีถูกยกเลิกไปในสมัย จอมพล ป. พิบูลสงคราม จากชื่อเรื่องบทความ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับอักษรขอม ทำให้เห็นว่าการรู้ขอมผ่านตัวอักษรที่สัมพันธ์กับสถานที่ เวลา กลุ่มคน เช่นกันกับการค้นหาในทางช่องทางอื่นและคำหลักอื่น ก็มีความหลากหลายและกว้างขวางใน การสื่อความหมายในคำว่าขอม ไม่แคบ ไม่ดัง ไม่เฉพาะเจาะจง เมื่อมีข้อมูลแบบหลากหลายหรือมี ความกว้างไว้เปรียบเทียบกัน ยังมีความเป็นสาธารณะยิ่งลดการยึดมั่น ลดการตั้งกลุ่มผู้ ช่วงชิง แห่ง ความเป็นขอม ความเป็นสาธารณะของคำว่า “ขอม” จะขยายใจให้กว้างตามไปด้วย

เพราะช่วงเวลาในประวัติศาสตร์มีผลต่อจินตนาการ การศึกษาขอม ต้องทำการสืบสวน ไต่สวนเรื่องเวลาจากพื้นที่ที่ตั้งของโบราณสถานให้นักประวัติศาสตร์ นักโบราณคดีหรือบุคคลที่มีความคิด ว่าโบราณนั้นเป็นอารยธรรมขอม ทั้งหลักฐานหลักและหลักฐานรอง เพื่อสร้างกรอบความคิดและ จินตนาการที่ต้องทำให้ชัดเจนใจ แม้ต้องสกัดข้อมูล เปรียบเทียบข้อมูล ค้นคว้า ตรวจสอบความคิด ของนักประวัติศาสตร์ไทย นักโบราณคดีทั้งปวง ก็ต้องดำเนินการให้ชัดเจน 2 เรื่อง คือ เวลาและ สถานที่ ว่า ช่วงระยะเวลาขอมอยู่ช่วงใด พ.ศ.ใด ถึง พ.ศ.ใด จากเหตุการณ์ใดถึงเหตุการณ์ใด จาก โบราณสถานแห่งแรก ณ ที่ใดถึงโบราณสถานแห่งสุดท้าย ณ ที่ใด ณ ช่วงเวลานั้นมีโบราณสถาน เกิดขึ้นบนความเป็นขอมก็แห่ง บริเวณกว้างขวางรวมพื้นที่ขนาดไหน เป็นการสกัดองค์ความรู้เชิงลึก ด้านยุคสมัยและพื้นที่ เพื่อให้เกิดบทสรุปว่า ขอมที่ปากันกล่าวถึงนี้ อยู่ ณ ที่ใด คือขอมในยุคใด ช่วงเวลาแห่งความเป็นขอมมีองค์ประกอบอะไรบ้าง เพื่อขยายองค์ความรู้เรื่องขอม ให้ละเอียดขึ้น จึงยกโบราณสถานที่สำคัญว่าสร้างเมื่อใด มีความสัมพันธ์กับมโนขอมพิษณุไหม อย่างไร พอเป็น ตัวอย่าง

1. สืบสวน ไต่สวนจากวัดโฆลง (เมืองคูบัว) ริมแม่น้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี ที่กรม ศิลปากรบันทึกข้อมูลโบราณสถานวัดโฆลงสุวรรณคีรีเป็นโบราณสถานหมายเลข 18(ราชกิจจา

นุเบกษา, 2505: 2279) ว่าสร้างในยุคประวัติศาสตร์สมัยทวารวดี อายุทางโบราณคดี ราวพุทธศตวรรษที่ 12-16 หรือพ.ศ. 1100-1,600 กรมศิลปากรระบุว่าเดิมบริเวณนี้เป็นเมืองเก่าสุวรรณภูมิ แต่ผู้อ่านจารึก กบ็องจาร กล่าวไว้ว่า คูบัวสร้างขึ้น พ.ศ.5 และตั้งเมืองชื่อว่า สุวรรณภูมิ มีการขุดคลอง วัดโขลงสุวรรณคีรีถูกสร้างขึ้นเพื่อฉลองพุทธศานกาล 300 ปี เพื่อบรรจุอัฐิธาตุพระอรหันต์ 5 องค์ที่ส่งมาจากชมพูทวีป เมื่อปี พ.ศ. 235 ผู้บรรยายแสดงความเห็นต่อว่า โบราณสถานส่วนฐานล่างสุดสร้างสมัยสุวรรณภูมิ ด้านบนเป็นการบูรณะยุคทวารวดี พ.ศ.1,000 วัดคูบัวอยู่ถัดออกมาซึ่งสมัยสุวรรณภูมิเป็นที่ตั้งวัดศรีพุทธารามและวัดมหาธาตุเดิม(วรรณฤทธิ์ ปราโมช ณ อยุธยา, 2565: บรรยาย 7 ธันวาคม 2565) ข้อสังเกต 1.การขุดคลองน้ำหรือคลองล้อมรอบหลังการสร้างสถานที่สำคัญในยุคโบราณเป็นสิ่งที่นิยมทำกันทุกแห่ง 2.การสร้างวัดใน พ.ศ.300 จะอยู่ในเวลาที่ช่างมนขอมพิณวางแผนการก่อสร้างได้ 3. วรรณฤทธิ์ ปราโมช ณ อยุธยา กำหนดว่า พ.ศ.1- พ.ศ.1,000 คือช่วงสมัยสุวรรณภูมิ หลัง พ.ศ.1,000 เป็นยุคทวารวดี

2.สืบสวน ไต่สวนจากพระปฐมเจดีย์ ได้ข้อมูลที่หลากหลายว่า การก่อสร้างพระปฐมเจดีย์นั้นมีท่านมนขอมพิณเป็นผู้วางรากฐานและออกแบบการก่อสร้าง ศิลปะการก่อสร้างของท่านมนขอมพิณคือมีฐานเป็นแลงหรือศิลาแลง ที่เห็นว่าฐานเจดีย์เป็นศิลปะขอมก็เพราะมนขอมพิณเป็นผู้สร้าง เป็นวัดแรก เดิมชื่อเมืองเถื่อนทอง ตามจารึกระบุว่าท่านมนขอมพิณสร้างวัดไว้ 12 แห่งตามคำสั่งของพระปุมณะ ตามพื้นที่ต่าง ๆ ถัดจากนครปฐมก็ไปสร้างที่อุทอง สุพรรณบุรี (วรรณฤทธิ์ ปราโมช ณ อยุธยา, 2565: บรรยาย 7 ธันวาคม 2565) จากอ่านจากจารึกกบ็องจาร พบว่า แดนสุวรรณภูมิมีความครอบคลุมทั้งเอเชียอาคเนย์ พม่าประกาศความเป็นสุวรรณภูมิ ลาวก็ภูมิใจในความเป็นสุวรรณภูมิ หลัง พ.ศ.1,000 จึงมีการขยับแยกส่วนเป็นอาณาจักรอื่น ๆ ในปี 1,100 ทางเถื่อนทองสร้างเมืองใหม่ มีกษัตริย์ใหม่ ตั้งชื่อเมืองไทยทวารวดี (วรรณฤทธิ์ ปราโมช ณ อยุธยา, 2565: บรรยาย 7 ธันวาคม 2565) ตอนประวัติศาสตร์ไทยตั้งแต่ต้นกับ พุทธศาสนสุวัณณภูมิปกรณ ในเว็บไซต์พลังจิตระบุว่า พระปฐมเจดีย์ องค์ฐานเดิม ตามจารึกกบ็องจารว่า สร้างเมื่อ พ.ศ. 265 ในกาลนั้น บริเวณลุ่มน้ำนครไชยสีห์ทั้งสองฝั่งมีบริเวรลี้หลายพันตารางเส้น เป็นเมืองชื่อเถื่อนทอง หรือ ถมทอง อยู่แล้ว มีการปกครอง และมีประชาชนอยู่คับคั่ง ถึงมีขุนเถื่อนทองเป็นประมุขแบบกษัตริย์ราช จึงมีธิดาชื่อ สิริทิราเทพธิดา ข้อสังเกตจากการอ่านข้อความ 1. สร้างใน พ.ศ.265 แปลว่า มนขอมพิณที่เริ่มรับราชการที่ปรึกษาษัตริย์ด้านการก่อสร้าง พ.ศ.231 ได้นำวิชาช่างมาวางแผนการสร้างพระปฐมเจดีย์ด้วย แต่ในวิกิพีเดียสารานุกรมเสรีผู้ที่เขียนเผยแพร่แบ่งรับแบ่งสู้ไม่มั่นใจในการสร้างขึ้นก่อนยุคทวารวดี จึงอ้านักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดีบางท่านที่ระบุว่า พระปฐมเจดีย์ไม่ได้เป็นเจดีย์ที่เก่าที่สุดของสุวรรณภูมิ แต่เป็น พระมหาธาตุหลวง ในยุคทวารวดีมากกว่า เนื่องด้วยเหตุผลประกอบหลายประการ โดยเฉพาะการค้นพบเจดีย์ที่มีอายุเก่าแก่กว่าพระธมเจดีย์และหลักฐานลายลักษณ์อักษร ที่ระบุว่า " พระเจดีย์องค์นี้ เดิม ขอมเรียก พระธม ข้อสังเกต 1.ความไม่ชัดเจนว่ายุคทวารวดีนั้นอยู่ช่วง พ.ศ.ใด อาจเพราะไม่ชัดเจนในการแบ่งยุคสุวรรณภูมิกับยุคทวารวดี ต่างจากวรรณฤทธิ์ ปราโมช ณ อยุธยา กล่าวว่า ตั้งแต่ พ.ศ.1 - พ.ศ. 1,000 เป็นยุคสุวรรณภูมิ หลังจากนั้นเป็นยุคทวารวดี (วรรณฤทธิ์ ปราโมช ณ อยุธยา, 2565: บรรยาย 7 ธันวาคม 2565) หรือว่าศิลปะยุคสุวรรณภูมิเป็นสิ่งเดียวกันกับศิลปะยุคทวารวดีก็น่าคิด หรือ การก่อสร้างแม้จะนานก่อนแต่ถ้ามีการบูรณะขึ้นที่

หลังศิลปะยุคหลังที่ย่อมปรากฏชัดกว่าอยู่ดี 2. คำว่าพระธม ภาษาขอมยังตรงกับภาษาเขมรกัมพูชา และเขมรสุรินทร์ปัจจุบัน ยังมีคำอธิบายของสมเด็จพระยาตำราธิราชว่า ตามหลักฐานประกอบเรื่องพงศาวดารพระพุทธรูปประดิษฐานในสยามประเทศแต่สมัยยังเป็นถิ่นฐานของชนชาติลาว (ละว้า) ราชธานีตั้งอยู่ ณ เมืองนครปฐม สมัยนั้นเรียกว่าเมืองทวารวดี ก่อนมีการสร้างพระพุทธรูป คือก่อนปี พ.ศ. 500 เป็นพระพุทธรูปศาสนาเถรวาทสมัยพระเจ้าอโศก ส่วนการสร้างพระพุทธรูปเกิดขึ้นที่อินเดียแล้วก็นำพระพุทธรูปเข้าสู่ประเทศสยามราวปี พ.ศ. 900 ซึ่งเป็นยุคกรุงทวารวดีที่นครปฐมรุ่งเรืองมาก (สุทธชัย ยิ้มประเสริฐ, มมบ: 137) ข้อสังเกต 1. วรรณฤทธิ์ ปราโมช ณ อยุธยา (2565: บรรยาย 7 ธันวาคม 2565) กล่าวว่า ฐานของพระปฐมเจดีย์ถูกวางด้วยหินศิลาแลง วัดแรกที่มั่นคงขอมวิญญูสร้าง ราว พ.ศ. 265 ซึ่งหลักวิศวกรรมนี้มีการนำไปใช้ก่อสร้างโบราณสถานจำนวนมากที่พบเห็นทั่วไปเอเชียอาคเนย์

3. เมืองพงตึก นำคำว่าชาวต่างประเทศมาพบก็บังเอิญเป็นครั้งแรก ในจารึกกบเบื้องจารว่าเมืองพงตึกเป็นบ้านเดิมของมนขอมวิญญู แต่ในรายการ ชรรค์ชัย-สุจิตต์ ทอดน่องท่องเที่ยว คุณสุจิตต์ วงษ์เทศ ได้กล่าวว่าพงตึกเป็นชุมชนโบราณสมัยทวารวดี ไม่ใช่เมืองโบราณดังที่หลายคนเข้าใจ ซึ่งมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 11 (ออฟฟิเชียล มติชน ทิว, 2562: บรรยาย 28 พฤษภาคม 2562)

4. เมืองศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ราวพุทธศตวรรษที่ 12-18 เป็นสถานที่ที่เก่าแก่กว่านครวัด นักโบราณคดีต่างยอมรับว่าเป็นเมืองที่ก่อเกิดยุคทวารวดี

เมืองสุวรรณภูมิเมืองแรกเริ่มประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์ที่ถูกบันทึกไปพร้อมกับการเคลื่อนตัวของพุทธศาสนา มีนักวิชาการกล่าวถึงบ้านดอนตาเพชรซึ่งอยู่ห่างจากเมืองอุททองไปทางตะวันตกเฉียงใต้ราว 20 กิโลเมตร ว่าเป็นแหล่งฝังศพของมนุษย์ที่มีการอุทิศสิ่งของให้กับผู้ตาย เช่น ภาชนะดินเผา ภาชนะสำริด ลูกปัดหิน เครื่องมือเหล็ก ฯลฯ ว่าแหล่งบ้านดอนตาเพชรมีอายุอยู่ในสมัยเหล็ก ประมาณ 1,700-2,000 ปีมาแล้ว โดยระบุอายุทางวิธีวิทยาศาสตร์ อยู่ในช่วง พ.ศ. 360-390 และการอ้างความเห็นของซ็อง บวสเซลีเยร์ ที่เสนอว่า ในช่วงเวลาหนึ่งเมืองอุททองอาจเป็นราชธานีของอาณาจักรพูนัน ซึ่งเริ่มต้นราวพุทธศตวรรษที่ 6 โดยศรีศักร วัลลิโภดม ระบุว่าเมืองอุททองคือ ดินแดนสุวรรณภูมิที่พระเจ้าอโศกส่งพระสมณทูตมาเผยแผ่พระพุทธศาสนา (สุชาติพงศ์ ขุนทรง, 2561: 2888) ความเก่าแก่ของชุมชนในบริเวณนี้จึงอาจจะสนับสนุนการมีอยู่ของมนขอมพิชญหรือขอมช่วงวิศวกรรมแบบเป็นไปได้

ความหลากหลายและเหตุการณ์ของยุคขอมแต่ละเวลา จะเห็นว่าไม่มีความแน่นอน ความไม่แน่นอนจะเป็นสิ่งที่ลดการถกเถียงต่อสู้ทางความคิด ลดความขัดแย้ง เมื่อได้อ่าน ได้ฟัง ได้สนทนาฟังคิดถึงความไม่แน่นอน ความที่ไม่ควรยึดมั่น

2) กระบวนการขั้นที่ 2 สำหรับการศึกษาองค์ความรู้ขอม คือการสืบสวน ไต่สวน เพื่อให้เห็นเนื้อหาเชิงลึก (องค์ความรู้อื่นที่อยู่นอกตำรา เพื่อพัฒนาจินตนาการเชิงบวกต่อการตีความเชิงปฏิบัติการ) จากข้อมูลที่ค้นหา การสืบสวน ไต่สวน ว่าองค์รู้เชิงลึกนี้มีความสอดคล้องกับ

แหล่งข้อมูลอื่น ๆ หรือไม่ อย่างไร พบว่ามีความเชื่อเรื่องเล่าเป็นตำนานเฉพาะกลุ่ม ดังจะนำเสนอและวิพากษ์ ดังต่อไปนี้

นำคำ HISTORY บรรยาย เรื่อง “ภารกิจตามหามนุษย์ขอมคนแรกของสยาม ชื่อนมขอมพิษณุ จากจารึก “กบ็องจาร” ในยุทูปว่า แต่ดั้งเดิมสมัยต้นกำเนิดพระพุทธศาสนาบริเวณประเทศไทยทั้งหมดถูกเรียกเข้าในชื่อสุวรรณภูมิ ซึ่งเอเชียอาคเนย์ทั้งหมดก็น่าจะเป็นแหลมสุวรรณภูมิ ผู้บรรยายปูพื้นตำนานว่า ย้อนหลังไปราวปี พ.ศ.235 มีสมณทูตเดินทางเข้าสู่สุวรรณภูมิ และย้อนหลังไปอีกพระพุทธศาสนาเข้าสู่สุวรรณภูมิก่อนสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช คือ คราวที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว 19 พรรษา มีพระปณณเถระพระอรหันต์คนไทยองค์แรกสมัยเป็นฆราวาสทำการค้าขายเดินทางไปถึงเมืองราชคฤห์ ชมพทวิปและได้เข้าฟังธรรมเทศนาแล้วขออุปสมบทด้วยเอหิภิกขุอุปสมบทเฉพาะพระพักตร์ แล้วกลับสู่เมืองเดิมพักอยู่ ณ ถ้าเขา จังหวัตรราชบุรี หลังตรัสรู้พรรษาที่ 25 พรรษา ได้นำพระเจ้าทับไทยทองไปเฝ้าที่เมืองราชคฤห์ ขอดอนตัดกิ่งโพธิ์มาปลูกที่สุวรรณภูมิ พระปณณเถระได้แกะสลักรูปพระพุทธองค์ครั้งที่พระองค์เสด็จมาถึงถ้าเขา แต่มีผู้เขียนไว้ในวิกิพีเดีย สารานุกรมเสรีถึงรูปแกะสลักนั้นว่า พระพุทธรูปที่สลักหินที่ผาผ่นงถ้า 4 แห่งในบริเวณนั้นอยู่หลายองค์ ซึ่งพระพุทธรูปเหล่านี้เป็นพระพุทธรูปตั้งแต่สมัยทวารวดี น่าจะสร้างขึ้นในช่วงเวลาไล่เลี่ยกัน เนื่องจากมีลักษณะทางศิลปกรรมมีความใกล้เคียงกัน และจากการเปรียบเทียบกับงานศิลปะอื่นๆ ก็สามารถกำหนดช่วงเวลาของศิลปะบริเวณเขานี้ได้ว่า อยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่13-14 ผู้เขียนอ้างหนังสือที่เกี่ยวกับศิลปะทวารวดีถึง 3 เล่ม ตรงกันกับบทความวิจัยของนิสิตปริญญาเอกที่กล่าวว่า เป็นศิลปะยุคทวารวดี และกล่าวถึงชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรีที่ยังปรากฏอยู่ 8 กลุ่มชาติพันธุ์ แต่น่าสนใจ 1) มอญราชบุรี 2) ไชยราชบุรี 3) เขมรราชบุรี 4) ยวนราชบุรี 5) ไทยพื้นถิ่นราชบุรี 6) ลาวเวียงราชบุรี (พงษธร เครือฟ้า, 2563: 131) ซึ่งอาจมีรากเหง้าผสมความเป็นขอมบ้าง เพื่อให้เห็นความน่าเชื่อถือของจารึกกระเบื้องจารที่จะเชื่อมโยงถึงความน่าเชื่อถือถึงคำว่า “ขอม” จึงต้องนำจารึกที่เล่าไว้ว่า “พระปณณอยู่ถ้าพุทธ (ถ้าฤช)กับพระเจ้าทับไทยทอง ณ พุทธพัสสา 43 วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 พระปณณทูลพระเจ้าทับไทยทองให้ทรงระลึกถึงพระธรรมที่ได้ทรงฟังจากพระโอษฐ์นั้น และตรัสเล่าให้พระปณณ จดลงแผ่นกระเบื้อง” ซึ่งหมายความว่า เขียนหลังจากได้ฟังมาถึง 21 ปี และพระเจ้าทับไทยทองมีพระชนมายุได้ 102 ปี ซึ่งก็ยังทรงจำได้ดี แต่ตามกระเบื้องจารนี้เล่าว่า พระเจ้าทับไทยทองทรงบรรลุโสดาปัตติผล ท่านย่อมมีสติอย่างอริยบุคคล พระปณณะจดไว้เป็นธรรมภาษาไทย ซึ่งแน่ชัดว่าพระพุทธเจ้าทรงแสดงด้วยภาษาไทย (นำคำ HISTORY, 2556: บรรยาย 29 สิงหาคม 2566)

นำคำ HISTORY บรรยายว่า ท่านมนขอมพิษณุเป็นขอมคนแรกของโลกที่ปรากฏในจารึกกบ็องจาร ขุดได้ที่คูบัว จังหวัดราชบุรี เนื้อหาในจารึกกล่าวถึงประวัติพระพุทธศาสนาครั้งพระพุทธเจ้าบัญญัติครุธรรม 8 ประการ เป็นเครื่องอยู่ของพระภิกษุณี แล้วพยากรณ์ว่าพระสัทธรรมพระพุทธศาสนาจะเจริญอยู่ได้เพียง 1,000 ปีเท่านั้น ชาวชมพูทวีปู้ทั่วกันตั้งแต่สมัยนั้น ล่วง 200 ปีหลังสังคายนาครั้งที่ 2 จากคำพยากรณ์นี้ทำให้พระพุทธสาวกโพธิสัตว์ทำการปรึกษากันว่าต้องนำพระพุทธศาสนาไปสู่ต่างประเทศ พุทธศาสนาจึงจะมีความมั่นคงถาวรยืนยาวต่อไปได้ พิจารณาเห็นเหมาะ 2 แห่งคือ ลังกาทวีปกับแหลมทองสุวรรณภูมิ ลังกาทวีปนั้นมีภาษาที่คล้ายกันเข้ากันได้ แต่

เห็นว่าแหลมทองสุวรรณภูมิมีภาษาที่แตกต่างไม่คุ้นภาษาพระไตรปิฎก ค่อนข้างเป็นอุปสรรคมาก ถ้าสามารถแก้ไขอุปสรรคได้ได้จะยังยืนมั่นคงมากกว่าที่อื่น ในบันทึกอีกว่า พระเมตตยโพนิสต์ลงมาสร้างบารมีทางประติมากรรมและสถาปัตยกรรม รับหน้าที่ด้านการก่อสร้างโบสถ์ วิหาร พระพุทธรูป การสร้างวัดต่าง ๆ เมื่อต้องถากถางป่า แกะสลัก สร้างผังอาคาร ทำนิมิตสิมา หลอมแร่ งานต่าง ๆ นอกคันถะและวิปัสสนา ซึ่งมักต้องผิวนัย จึงต้องครองเพศคฤหัสถ์เป็นมนขอมวิษณุ อีกมุมหนึ่งผู้บรรยายกล่าววามนขอมวิษณุถือกำเนิดขึ้นในสมัยพระเจ้าโลกละว่าธิบตีผู้สืบเชื้อสายกษัตริย์แต่โบราณ ในเมืองพงตึก จังหวัดกาญจนบุรี ประมาณ พ.ศ.210 มนขอมวิษณุแต่น้อยได้เรียนลายสือไทยลายสือขอม เรียบวิชาช่างต่าง ๆ จากพ่อพรหมผู้เป็นอาจารย์ เมื่ออายุ 21 ปี ได้รับการแต่งตั้งจากพระเจ้าโลกละว่าธิบตีให้เป็นขอม คือตำแหน่งนายช่าง หรือที่ปรึกษาแผ่นดินก็นิยมเรียกว่าขอมผู้บรรยายแสดงความเห็นว่า ลายสือไทยที่ใช้ตั้งแต่กรุงสุโขทัยจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนกลางก็เรียกว่าอักษรขอม จนเกิดเข้ากันผิดว่าลายสือขอมเป็นลายสือของเขมร ในสมัยสยามโบราณมีแต่ลายสือขอมกับลายสือไทย ยังไม่มีลายสือเขมร มนขอมพิชญเป็นช่างละว่าที่สร้างวัด 12 วัด และแกะสลักพระพุทธรูปต่าง ๆ เป็นต้นแบบการแกะสลักพระพุทธรูปจนถึงปัจจุบัน มนขอมพิชญผู้รับราชการงานหลวง ตั้งแต่ พ.ศ.231-268 รวมเวลา 37 ปี อายุ 58 ปีลาออกมาอยู่ถิ่นกำเนิดที่เมืองพงตึกอีก 30 ปี มนขอมพิชญได้จารึกลงบนกเบื้องจารด้วยตนเองว่า “ปี 298 ขณะมีอายุ 88 ปี อยู่ดงสัก พุทธศาสนาตั้งมั่นในสุวรรณภูมิ ตั้งแต่ พ.ศ. 237 ปี” จากข้อความนี้ผู้บรรยายประสงคให้เห็นว่าเกิดขึ้นหลัง 2 ปีที่พระเจ้าอโศกมหาราชส่งสมณทูตมาสู่สุวรรณภูมิ ในปี พ.ศ.235 และการก่อสร้างวัดต่าง ๆ เกิดขึ้นก่อนการส่งสมณทูตเข้ามา ทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนาเคยเข้ามาบริเวณสุวรรณภูมิ ณ ตั้งแต่พรพุทธศาสนาเกิดขึ้นได้ 19 ปี ต่อมามีการเรียก มนขอมพิชญว่า ขอม ฉะย ๆ ในครั้งมีการแกะสลักพระพุทธรูป ได้ลูกชาย 3 คน ชื่อ ขอมฉะย ขอมเมือง และมันหาญ ช่วยงาน มนขอมพิชญมีอายุ 110 ปี (นำอ่าน HISTORY, 2556: บรรยาย 29 สิงหาคม 2566)

เหมือนจะเป็นนิทานหรือตำนานที่น่ามากล่าวไว้ในบทความนี้เพื่อการพิจารณาถึงข้อมูลที่อยู่ในชุดเดียวกันกับชุดข้อมูลที่กล่าวถึงมนขอมวิษณุ ได้ชวนวิพากษ์ว่าเป็นข้อมูลที่น่าเชื่อถือทางประวัติศาสตร์ไหม เพราะนักประวัติศาสตร์หลายท่านที่มีความเห็นว่าเมืองศรีเทพมีความเป็นทวารวดีเก่าแก่กว่า เกิดก่อนนครปฐม คูบัว ราชบุรีบริเวณนี้ ถ้าจะตั้งคำถามแย้งความเห็นกลุ่มที่เห็นเมืองศรีเทพคือทวารวดีที่เก่าแก่ที่สุด ด้วยการตั้งข้อสังเกตว่า คูบัว นครปฐม ราชบุรี ไม่ใช่ศูนย์กลางทวารวดีจริงแต่เป็นศูนย์กลางสุวรรณภูมิที่มีความเจริญรุ่งเรืองก่อนเมืองศรีเทพและอาจเสื่อมในช่วงศรีเทพรุ่งเรือง ร่องรอยบางอย่างที่มีอยู่ที่ศรีเทพจึงไม่มีที่บริเวณนครปฐม การเปรียบเทียบความเป็นทวารวดีเหมาะสมแล้วหรือไม่ ฉะนั้นจึงนำมาให้ได้ช่วยกันคิดให้เกิดวิจารณญาณให้มากกว่าการเชื่อตามข้อมูลที่ได้อ่าน หลักการเรียนรู้เรื่องเก่าหรือตำนานที่น่าจะใช่ คือ การลดการยืนยันว่าอะไรผิดอะไรถูก ควรที่จะเล่าว่า คิดว่า ใครหรือหลักฐานแต่ละอย่างว่ากันอย่างไร เพื่อให้เกิดวิจารณญาณในกระบวนการสร้างปัญญา

มีประเด็นน่าสนใจว่า อิฐที่มีก้อนใหญ่กว่าในปัจจุบัน ที่เป็นวัสดุก่อสร้างโบราณสถานต่าง ๆ แถบราชบุรี นครปฐม อุทองนั้น ทางวรรณฤทธิ์ ปราโมช ณ อยุธยา จะให้น้ำหนักกว่าเป็นการผลิตขึ้น

ตั้งแต่สมัยสุพรรณภูมิ คือก่อน พ.ศ.1,000 ย้อนไปถึง พ.ศ.5 ส่วนนักวิชาการที่บรรยายในออฟฟิเชียล มติชน ทวี เมื่อ 28 พฤษภาคม 2562 จะยืนยันชัดว่าเป็นอริยยุคทวารวดี คำว่ายุคทวารวดีผู้เขียนมีความเห็นว่านักวิชาการส่วนมากจะไม่แยกเวลาก่อน พ.ศ.1,000 อย่างชัดเจนนัก แต่จะหมายถึงเวลาที่ก่อนยุคขอมพระนคร

จากหัวข้อ “ขอมคือใครในทางภาษาและประวัติศาสตร์ รวมถึงตำนานเฉพาะกลุ่ม” ผู้เขียนประสงค์ที่จะอธิบายให้พิจารณาเปลี่ยนความเชื่อใหม่ ว่าขอมไม่ใช่เฉพาะพื้นที่นครวัด ไม่ใช่เฉพาะหลังยุคทวารวดี และก่อนสุโขทัย

2. ทำไมเรื่องขอมจึงสำคัญกับสังคมไทย

ข้อเท็จจริงนั้น สังคมไทยย่อมดำรงอยู่เกี่ยวข้องกับพื้นแผ่นดินไทย ภาษาไทย วัฒนธรรมไทย โดยมีปกครองด้วยรัฐชาติไทย หรือประเทศไทยขับเคลื่อนองคาพยพแห่งความเป็นไทย นี่เป็นความจริงแบบเด็ดขาดที่ต้องยอมรับร่วมกันโดยไม่มีใครอาจโต้แย้งได้ คนไทยนั้นได้รับการปลูกฝังผ่านบทเล่าเรียนคือหนังสือประวัติศาสตร์ชาติไทย ที่ให้จุดเริ่มต้นอยู่ที่กรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ว่าเป็นรัฐเริ่มต้นของสังคมไทย ซึ่งปัจจุบันแนวคิดนี้กำลังถูกเปลี่ยนแปลงว่ารัฐไทยเริ่มขึ้นในยุคที่เก่าแก่กว่าสุโขทัยไปแล้ว ถ้าจะยึดนับเอากรุงสุโขทัยให้เป็นจุดแบ่งแห่งกาลเวลาออกเป็น 2 พากแห่งกาลเวลา คือ สังคมคนบริเวณสุพรรณภูมิหรือเอเชียอาคเนย์ก่อนกรุงสุโขทัย โดยเริ่มตั้งแต่ปรากฏชื่อแผ่นดินสุพรรณภูมิถูกระบุไว้ในคัมภีร์พุทธศาสนา กับสังคมไทยภายหลังตั้งแต่ตั้งเมืองสุโขทัยเป็นราชธานีตามมาจนถึงความปัจจุบันล่าสุด

กาลเวลาที่ 2 พากนี้ก็มักมีกลืนอายุแสดงสภาพความเป็นขอมอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ต้นจนจบปลาย เพียงแต่จะมีรายละเอียดแตกต่างกันบ้าง เช่น ในช่วงสังคมกาลก่อนเริ่มประวัติศาสตร์แผ่นดินสุพรรณภูมิหรือเอเชียอาคเนย์ซึ่งก่อนกรุงสุโขทัยนั้น จะมีนิทาน ตำนานที่กล่าวถึงการกำเนิดของขอม การก่อสร้างศิลปะขอม พบว่าเป็นเมืองขอมโบราณที่ถูกสร้างขึ้นในยุคสมัยนั้น ตามสถานที่ ภูมิประเทศต่าง ๆ จำนวนมากในประเทศไทยปัจจุบัน ช่วงหลังตั้งแต่กรุงสุโขทัยมาพบว่ามีศิลปะทอดศิลปวัฒนธรรมขอมด้านต่าง ๆ อย่างมั่นคง และที่มีการสืบทอดได้นานที่สุดคือ บาลีอักษรขอมภาษาไทยอักษรขอม

เพราะความเป็นขอม หรือวิทยาการต่าง ๆ ถูกกำหนดว่าเป็นขอมบ้าง ยุคขอมบ้าง ผ่านสิ่งปลูกสร้าง โบราณสถานต่าง ๆ ปรากฏอยู่เต็มผืนแผ่นดินไทย ภาษาที่กล่าวถึงเสียงกิตติ อักษรกิตติ ก็เพิ่งจะจางหายไปจากหมู่สงฆ์ไทยเมื่อไม่นานมานี้ หรือบางพื้นที่ก็ยังอ่านขอมบาลี ขอมไทยได้ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมา ขอมจึงสำคัญต่อสังคมไทยสำหรับการศึกษาประวัติศาสตร์ ศึกษาโบราณคดี ศึกษารากเหง้าชาติพันธุ์ของคนไทย สำคัญสุดสำหรับการใช้ประโยชน์ทางรัฐศาสตร์ คือ การเข้าใจความแตกต่างของผู้คนในสังคม ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เพราะความเข้าใจรากเหง้าชุมชนหมู่คน ค่านิยม จะช่วยให้คุณค่าความเป็นมนุษย์ หรือการทำงานด้านสิทธิมนุษยชนได้ดีขึ้น ด้านพุทธศาสนาก็สอดคล้องกับหลักธรรมของสัตว์บุรุษ 7 อย่างด้วย ซึ่งสังคมไทยมีการนับถือพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่

สำคัญสุด ขอมจะต้องสำคัญกับสังคมไทย ในแนวทางการสร้างความเป็นคนเผ่าพันธุ์เอเชียอาคเนย์ จึงจะเกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติการทางการอยู่ร่วมกันของสังคมภูมิภาค ทางทางทูตความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

3. ขอมในทัศนะพระพุทธศาสนา

คณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเดินทางเข้ามาเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนในบริเวณดินแดนสุวรรณภูมิตั้งแต่ยุคแรก ๆ เริ่มพุทธศักราช พ.ศ.235 โดยพระเจ้าอโศกมหาราชเป็นผู้ส่งสมณทูตมาเข้ามา ซึ่งได้มีการก่อสร้างศาสนสถานขึ้นเป็นหลักฐานการเผยแผ่ตั้งแต่ต้นนั้น ศาสนสถานเหล่านั้นกลายเป็นโบราณสถานต่าง ๆ หรือสัญลักษณ์ด้านพระพุทธศาสนา กระจายตัวในบริเวณ จังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี ทั้งภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยจำนวนมาก และความจริงพระพุทธศาสนามีพื้นที่เผยแผ่กว้างกว่าประเทศไทย นักโบราณคดีต่างรับรองว่าโบราณสถานต่าง ๆ หรือสัญลักษณ์ด้านพระพุทธศาสนานั้น ถูกสร้างขึ้นแบบศิลปะขอมบ้าง สร้างขึ้นในยุคขอมโบราณบ้าง นักบวชในพุทธศาสนาในสุวรรณภูมิ ทวารวดี จนถึงยุครัตนโกสินทร์ตอนปลาย ได้ใช้ภาษาขอม ใช้อักษรขอม ขอมบาลี ในการเรียนการสอนอย่างยาวนาน พระสงฆ์ในแผ่นดินไทยตั้งแต่โบราณใช้อักษรขอมเป็นหลัก มีตัวอย่างเช่นพระธรรมกวี หรือ อ่ำ ธรรมทัตโต ป.๘.6 วัดโสมนัสวรวิหาร กรุงเทพฯ สามารถถอดภาษาไทยจากอักษรขอมที่จารึกไว้กับกบเบื้องจาร ที่เรียกว่าจารึกกูปัว แม้เรื่องนี้จะไม่ใช่ที่ยอมรับของนักโบราณคดี หรือนักประวัติศาสตร์ไทย คำแปลจารึกที่นำมาเป็นตัวอย่างนี้เป็นเนื้อหาที่เล่าเหตุการณ์พระอรหันต์ปณณะนำพาทัพไทยทองไปที่เมืองราชคฤห์ตามตำนานอ่ำ HISTORY อ้างถึง

ชุมชนขอมโบราณที่มีหลักฐานทางโบราณสถาน 3 ยุคก่อนกรุงสุโขทัยนั้น ส่วนมากจะพบหลักฐานทางโบราณคดีที่แสดงถึงพระพุทธศาสนาเกือบจะทุกแห่งชนชาวเอเชียอาคเนย์ คือผู้นับถือพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง เฉพาะยุคทวารวดีนั้นมีการนับถือพระพุทธศาสนาโดดเด่นเป็นพิเศษ

เพื่อจะแสดงให้เห็นว่าองค์กรพระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญต่อการสมานสันติสุขในสังคมเอเชียอาคเนย์ จึงกล่าวถึง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สถาบันทางการศึกษาของคณะสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการชี้แนะกระบวนการเรียนรู้แก่สังคมเข้าใจถึงการศึกษา คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นกับสังคมโลก และเห็นองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีอยู่อาจช่วยขับเคลื่อนสันติสุขได้อย่างดีต่อไปนั้น ได้รับการประกาศจากกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เรื่อง “การกำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาสังกัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา ประจำปีการศึกษา 2566 ลงวันที่ 20 มกราคม 2566 ให้เป็นสถาบันการศึกษาในกลุ่มพัฒนาปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักศาสนา ภายใต้หลักการพระพุทธศาสนาสอนความสงบภายนอกและสงบภายในทางสหประชาชาติยอมรับว่าเป็นศาสนาแห่งสันติภาพ ถึงกับประกาศยกย่องให้วันวิสาขบูชาเป็นวันสันติภาพโลก เพื่อสื่อความหมายให้ชาวโลกได้เลือกเรียนรู้หลักที่จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

สุข สันติศึกษาถูกยกให้มีความสำคัญยิ่งขึ้นโดยการแยกจากหลักสูตรพระพุทธศาสนา ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยอนุมัติให้มีหลักสูตรสันติศึกษาในคราวประชุมครั้งที่ 9 /2558 เมื่อวันที่ 29 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2558 ปรึษาความสงบสุขที่ยังเป็นหัวใจของการศึกษาพระพุทธศาสนา เมื่อวิทยาเขตสุรินทร์ขอเปิดหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนานั้น คณะกรรมการจึงเห็นต้องกำหนดให้มี **“วิชาสัมมนาอารยธรรมพนมดงรัก”** และ **“วิชาขอมศึกษา”** เป็นการเฉพาะในวิทยาเขตสุรินทร์ ซึ่งมีการจัดการเรียนการสอนแบบลงพื้นที่ปฏิบัติการเยี่ยมชมโบราณสถานทางพระพุทธศาสนายุคขอมอย่างต่อเนื่อง ผู้เขียนจึงสรุปความคิดได้ว่า ทิศทางการสร้างสันติสุข พร้อม ๆ กับแสวงหาสันติสุขทั้งโลกใบนี้ ต้องมาด้วยหลักพุทธธรรมและศาสตร์สมัยใหม่ด้านสันติศึกษา มหาวิทยาลัยเมื่อดำเนินการตามพันธกิจ **“(1)จัดการศึกษาพระพุทธศาสนา(ชั้นสูง) (2)บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ (3)พัฒนาจิตใจและสังคม”** จึงกำหนดให้บัณฑิตได้ศึกษาถึงรากเหง้าเผ่าพันธุ์ของผู้คนในสังคม เพื่อแสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง ลดความขัดแย้ง สร้างความสามัคคีสมานฉันท์แก่สังคม

วัดสระเตอรรัตนาราม หมู่ 10 ตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นวัดในพระพุทธศาสนาแห่งหนึ่ง มีการจารึกป้ายคำขวัญหน้าวัดว่า “สนธิ นตฺธิ ปรี สุขิ. ความสุขอันยิ่งกว่าความสงบไม่มี” ด้านเจ้าอาวาสวัดผ่านการอบรมได้รับประกาศนียบัตรโครงการการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา สู่ความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน พ.ศ. 2555 หรือการทูตภาคประชาชนในการสานความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา ความเป็นผู้สำเร็จการการอบรมหลักสูตรการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจัดขึ้นรุ่นที่ 8 มอบให้ ณ วันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2565 และโล่ผู้ประกาศสันติภาพโลก พ.ศ.2565 เป็นความสอดคล้องที่บุคลากรทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญกับคำว่า “ขอม” เชิงปฏิบัติการ

4. ขอมศึกษากับการสร้างสันติสุขในเอเชียอาคเนย์

ขอมศึกษา ต้องมีความหมายให้มากกว่า ปราสาทหินนครวัด ที่แสดงสัญลักษณ์ของความ เป็นขอมที่สมบูรณ์ที่สุด เพราะเป็นสิ่งปลูกสร้างที่มีความมั่นคงถาวรและใหญ่ถาวร ยิ่งมากด้วย ปราสาทหินอื่น ๆ รายล้อม ในหมู่ปราสาทนครวัดจะมีองค์ประกอบที่สื่อสัญลักษณ์ยอมรับว่าขอม เช่น 1. การสร้างปราสาทสร้างด้วยด้วยหิน ก้อนโต ก้อนใหญ่ มีศิลปะที่สื่อถึงพลังศรัทธายิ่งใหญ่ 2. มีรูปแบบการก่อสร้างที่หลักการทางวิศวกรรม เช่น ฐานล่างปราสาทปูด้วยหินศิลา เป็นต้น 3. มีคูน้ำ เก็บน้ำล้อมรอบตัวปราสาท 4. มีรูปแกะสลักที่ระบุตัวตนบุคคลสำคัญในยุคสมัยชัดเจน 5. มีจารึก ตัวอักษรที่ชัดเจน อ่านได้ทำความเข้าใจได้ มีความชัดเจนสูง เช่น จารึกสมัยพระเจ้าชัยวรมัน ที่ 7 เป็นจารึกใหม่ จารึกขัดและจารึกที่มีจำนวนมากกระจายตัวหลายพื้นที่ พร้อมกับปราสาทหินที่มีรูปทรงเดียวกัน บนความเชื่อเดียวกัน ปราสาทหินและจารึกดังกล่าวส่วนมากอยู่ในพื้นที่ประเทศกัมพูชาและพื้นที่ประเทศไทย ความเป็นขอมในยุคของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 นักประวัติศาสตร์ยอมรับกันว่าเป็นขอมยุคสุดท้าย ขอมที่มีความทันสมัยที่สุดแล้ว ขอมถึงขีดที่สุดแล้ว ยุคสุดท้ายที่มีการสร้างสัญลักษณ์ องค์ประกอบแห่งความเป็นขอมอิมตัว แต่เมื่อย้อนยุคสมัยไปก่อนหน้านี้ โบราณสถานที่มืองค์ประกอบ

ดังที่กล่าวนี้ก็อยู่มาก เพียงแต่ว่าไม่สมบูรณ์ไม่ครบถ้วนทุกข้อแต่นักโบราณคดีก็ยอมรับว่าเป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นขอมเช่นกัน โบราณสถานหรือปราสาทหิน ปราสาทอิฐ ที่มีองค์ประกอบฐานที่ปูด้วยหินศิลาแลง แม้จะเก่าแก่ถึงสมัย พ.ศ.231 ก็ตาม ล้วนมีความเข้าใจตรงกันว่าขอมโบราณจะกล่าวได้ว่า ปราสาทนครวัดเป็นสิ่งก่อสร้างที่เป็นวัตรกรรมที่พัฒนามาจากโบราณสถานเก่าแก่กว่า เช่น ปราสาทหินพิมาย เริ่มก่อสร้างมาก่อนปราสาทนครวัด เป็นต้น

ขอมศึกษา ที่ก่อกำเนิดขึ้น ควรมีความหมายว่า ความเป็นขอมในอดีตหมายถึงชุมชนทุกเผ่าพันธุ์ทั้งสุวรรณภูมิได้ ปัจจุบันก็ยังพบเห็นว่า “ขอมโบราณก็คือชาวกวยที่อยู่กระจัดกระจายในประเทศไทย” นี่คือการเห็นของพระครูสมุห์หาญ ปญฺญโร ดร. เจ้าอาวาสวัดป่าอาเจียง ได้ลงกัมพูชาเมื่อปี 2535 ด้วยเดินเท้าเปล่า ทางตาพระยา ไปสืบหาญาติชาวกวยที่อยู่ทางศรีโสภณ ได้พบว่าคนกวยทางกัมพูชามีอยู่หลายหมู่บ้าน หลายจังหวัด พุทธภาษากวยเหมือนกวยสุรินทร์ คือกวยจังหวัดศรีโสภณ เสียเปรียบ พระวิหาร พระตะบอง ชาวกวยในเขมรมี 12 จังหวัด มีมากที่กำปงธม และพระวิหาร ทุกวันนี้การพูดส่ายลดลง มีญาตินามสกุล ศาลางามที่เสียเปรียบ ศรีโสภณ กำปงธม มีคนเล่าว่าที่ปราสาทปรักกวย จ.พระวิหาร จับช้างมอบอยุธยา มีบันทึกจารึกที่ปราสาทปรักกวย ไทยบนชัยภูมิ พุตกวย พิบูลมังสาหาร มีชาวกวย ยายแท้ ๆ ของพระครูเป็นคนพระตะบอง แก่งสะพือ รากศัพท์มาจากภาษากวย อุบลเดิมพูดภาษากวย ทุกวันภาษาลาวมากขึ้น ทิศตะวันตกของพระธาตุพนม พุตกวย เรียกตนเองว่า ข้า พระธาตุอิงฮ้าง รากภาษา เป็นกวย สุ เสราะ หมู่บ้าน อาเจียง เทวดา พระอินทร์ ช้าง วิชาขอมศึกษา ลงพื้นที่ฟังบรรยายชาติพันธุ์กวย ทำให้ทราบว่า ชาวกวยแต่ดั้งเดิม(ขอมโบราณ)กระจ่ายกันอาศัยอยู่ในพื้นที่เอเชียอาคเนย์ พระครูสมุห์หาญ ปญฺญโร เล่าว่า อาเจียงหมายถึง เทวดา (ช้างป่าหรือช้างเถื่อน) ชาวกวยเรียกช้างว่า อาเจียง (ชาวกวยเรียกช้างป่าว่า เทวดา) สุ แปลว่า ดี งาม ง่าย สุ ในภาษากวย แปลว่า ชุมชน=หมู่บ้าน ชุมชน ในภาษาเขมรเรียกว่า เสราะ สุรินทร์ , เสราะสะเร็น , ชุมชนพระอินทร์ (ชุมชนเทวดา=ชุมชนช้าง) มอญ บลู่ ข้า โซ ไทยบน ภูไทเยอ มีรากศัพท์ภาษากวย ท่านเล่าว่า ได้พบชุมชนจำนวนมากในไทย กัมพูชา ลาว ที่มีการพูดภาษากวย โดยเฉพาะอายุ 80 ปี ในประเทศไทยทุกภาค กวย แปลว่า คน ขแมร์ แปลว่า คน ขแมร์ มีรากเหง้ามาจากกวย เมื่อวิวัฒนาการอักษรขอม กวยไม่ปรับตัวตามอักษรขอม ในที่สุดกวยกลายเป็นชนกลุ่มน้อยเรื่อย ๆ ตามลำดับ”(พระครูสมุห์หาญ ปญฺญโร ดร., 2566)

การตีความคำว่า “ขอม” ควรกว้างขึ้นนอกกรอบเดิมที่วางอยู่กับกับดักทางสังคม ถึงต้องยกเรื่องจารึก กบ็องจาร ที่อ้างว่า มนขอมพิชญ์(ขอม) คือช่างผู้วางแผนการก่อสร้างอาคารขนาดใหญ่ เช่น โบสถ์ วิหาร เป็นต้น วัดแรก ๆ ใน 12 วัด ตั้งแต่ พ.ศ.231 เป็นต้นมา โบราณสถานเหล่านั้นมีการรองรับฐานด้วยศิลาแลง เมื่อโบราณสถานทีก่อสร้างในแบบแปลนที่มีการรองรับฐานอาคารด้วยศิลาแลง ล้วนถูกเรียกว่า โบราณสถานยุคขอม ต่างรับได้ว่า โบราณสถานเหล่านั้นก็มีอยู่กระจัดกระจายเต็มประเทศไทย วิชาขอมศึกษาจึงควรมีการเรียนการสอนในทุกวิทยาเขตของมหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงจะก่อเกิดคุณต่อแนวทางสันติสุข วิชาขอมศึกษาควรเรียนรู้บนฐานหลักคิดสันติศึกษา และศึกษาพิจารณาธรรมชาติแบบบูรณาการ 4 ปล่อยารมณ ไม่ยึดถืออะไร มีผลทำให้จิตว่าง ตรีการมณเป็นสุขประณีต (ที.ปา(ไทย), 11/308/281)

การศึกษาประวัติศาสตร์ขอม นักวิชาการแก่นักศึกษา ก็มักจะโฟกัสไปที่ยุคขอมเรืองอำนาจ เพราะสมัยขอมเรืองอำนาจ คือยุคสมัยที่มีข้อมูลครบถ้วนให้นำไปสอน อธิบาย แนะนำ ตอบคำซักถาม และยกตัวอย่างองค์ความรู้ขอมไม่สะดุดสำหรับการสร้างความเข้าใจ ยุคขอมเรืองอำนาจจะถูกอธิบายว่าเป็นศูนย์กลางอำนาจมีปราสาทหินใหญ่โตและจำนวนมาก บริเวณรอบ ๆ ศูนย์กลางมีอาณาเขตกว้างขวาง มีการสร้างปราสาทหินขึ้นเป็นชุมชนย่อยมากมาย ผู้ปกครองใช้ราชโบายดูแลประชาชนสร้างโรงพยาบาลดูแลสุขภาพประชากรราชวรุณ(นิพัทธ์ แยมเดช, 2558: 172-174) เป็นกษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาหายาน สมาทานความเป็นโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร(จิรารัตน์ จารุวัฒนาศิริ 2564: 101) หนักแน่นอุดมการณ์พุทธ ทรงบำรุงพระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมาก(นิพัทธ์ แยมเดชและคณะ, 2561: 90-94) ทรงโปรดให้สร้างถนนหลวงราชมรรคาและที่พักคนเดินทางหรือธรรมศาลา หรือบ้านมีไฟ จำนวน 121 หลัง ตามเส้นทางจากเมืองพระนครไปยังหัวเมืองสำคัญ ๆ 5 สาย จากเมืองพระนคร –พิมาย เมืองนคร-ปราสาทวัดพู เป็นต้น (จิรารัตน์ จารุวัฒนาศิริ, 2564: 105) เมืองหลักเช่นนครวัดหรือนครธมมีความเด่นที่สุด ในขณะที่เมืองอื่นรอบ ๆ ไม่มีการขยับตัวสร้างความเด่นใด ๆ และไม่แข็งเมืองต่อเมืองที่กำลังรุ่งเรืองนี้ ภาพลักษณ์นี้เมื่อนำมาอธิบายก็คือค่ายกอง ประชาสัมพันธ์โฆษณาทำให้ยอมรับยิ่งขึ้น นั่นคือ เมืองหลวงนครธม สมัยพระเจ้าชัยวรมัน ที่ 7 ครองราชย์ พ.ศ. 1724 – 1761 หรือพุทธศตวรรษที่ 18 ทั้งที่มีเมืองโบราณที่เก่ากว่านี้จำนวนมากเป็นโบราณสถานขนาดเล็ก แตกหักพังทลายไม่สง่างามพอจะเทียบรัศมีกับเมืองนครวัดได้ แต่กระนั้นก็ตามโบราณสถานที่เป็นสถานที่เล็ก ๆ หรือสร้างขึ้นก่อนยุคเมืองนครวัดเหล่านั้น ก็ถูกเรียกว่าศิลปะขอมโบราณ นั่นมีความหมายว่า ขอมโบราณมีมานานก่อนยุคนครวัด เช่นเมืองศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่ถูกระบุว่า เกิดขึ้นในช่วงพุทธศตวรรษที่ 12-18 ซึ่งสร้างก่อนนครวัด นักวิชาการจัดว่าเป็นวัฒนธรรมทวารวดี ยังต้องสรุปว่าเป็นศิลปะขอมโบราณ(อนุรักษ์ ดีพิมาย, 2563: 12) ผนวกกับโบราณสถานในที่ต่าง ๆ ที่มีความเก่าแก่ร่วมสมัยเมืองศรีเทพหรืออาจเก่าแก่กว่าล้วนถูกสรุปจากนักวิชาการว่าเป็นของขอมโบราณ หรือแม้ยุคต้นสมัยสุวรรณภูมิ พ.ศ.5 หรือพุทธศักราชที่ 19 มีการแกะหินด้วยพลังศรัทธาในพระพุทธเจ้าขึ้นเป็นจริง จึงอาจกล่าวได้ว่า เมืองหลวงนครวัดก็จะมาจากวิวัฒนาการของขอมยุคสุวรรณภูมิด้วย สำหรับการกล่าวว่าเมืองศรีเทพที่ได้รับรองบรรจุเป็นมรดกโลกแห่งใหม่ เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2566 เป็นขอมด้วยนั้น ก็จะผลักดันให้ประเทศไทยเกิดมุมมองใหม่สำหรับการอธิบายคำว่าขอม คำว่าขอมใหม่จะมีความสัมพันธ์กันเชิงราบชัดเจน แม้จะเป็นโบราณสถานขนาดเล็กและมีอายุเก่าแก่ว่านครวัดก็ถูกขยายให้มีความสำคัญแห่งวัฒนธรรมขอมอย่างมีคุณค่า องค์ความรู้เรื่องขอมอาจจะแปลกมากขึ้นกว่านี้อีก นั่นอาจจะต้องเชื่อมโยงกับจารึกกบ้องจารที่พระนักประวัติศาสตร์ไทย พระราชกวี(อ่ำ ธัมมทัตโต ป.ธ.6) วัดโสมนัสวิหาร กรุงเทพฯ เป็นผู้ค้นพบทั้งศึกษาและอ่าน กบ้องจารคุบัว ราชบุรี (วรรณฤทธิ์ ปราโมช ณ อยุธยา, 2565: บรรยาย 7 ธันวาคม 2565) และ (น้าอ่ำ HISTORY, 2556: บรรยาย 29 สิงหาคม 2566)

ขอมศึกษา ที่มีการขับเคลื่อนด้านนโยบายความร่วมมือระหว่างหมู่ประเทศอาเซียนของรัฐบาลจะมีผลต่อการสร้างความเข้าใจกันระหว่างประเทศและสร้างสันติสุขในอาเซียนได้อย่างดี ประเทศไทยกับกัมพูชาควรที่จะมีการปรึกษาความร่วมมือกันบ่อย ๆ ตามตัวอย่างที่ นายกรัฐมนตรี

คนใหม่ของไทย (เศรษฐา ทวีสิน) เยี่ยมประเทศกัมพูชา (ทวิภาคี) เป็นประเทศแรกในอาเซียน เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2566 นับเป็นโอกาสที่ดีในการลดความบาดหมางในด้านวัฒนธรรม คือลดการช่วงชิง แก่งแย่ง ต่อว่า แคลมกันและกัน ระหว่างเขมรกับไทย

“ขอม” ต้องหมายเอาทั้งอาณาจักรขอมโบราณ สถานที่ สิ่งปลูกสร้าง อักษร รูปแกะสลัก ที่มีความมั่นคง ถาวร และเก่าแก่ เป็นสัญลักษณ์ร่วมสมัยแห่งยุคสมัยและศิลปวัฒนธรรมเดียวกันในขณะนั้น แม้ปัจจุบันคนและสังคมในเอเชียอาคเนย์จะมีการระบุเชื้อชาติ ภาษา ที่แตกต่างกัน แต่องค์ประกอบเหล่านั้นก็ไม่น่าจะนำมาพิจารณาเพื่อการคัดทิ้งออกจากความเป็นขอม ขอให้ทำความเข้าใจกันดั้งเดิมมาขยายความคิดเป็นคนที่มีจากประวัติศาสตร์เดียวกัน ความเป็นคนขอมโบราณเดียวกันเพื่อการสร้างสันติสุขในภูมิภาคเอเชีย (พระครูปริยัติกิตติวรณ, 2567)

สรุป

ขอมศึกษา เป็นองค์ความรู้ที่สำคัญต่อการศึกษาศึกษาสำหรับชาวเอเชียอาคเนย์ จึงควรถูกตีความเชิงปฏิบัติการให้เด่นชัด จะได้ความหมายที่เปิดกว้างยิ่งขึ้น เพื่อลดการยึดถือในความเป็น “ขอม” ไว้เพียงเฉพาะประเทศใดประเทศหนึ่ง และปฏิบัติการอันสมานสันติสุขในสังคมเอเชียอาคเนย์ผ่านการเยี่ยมชมโบราณสถานในยุคสุวรรณภูมิ ทวารวดี นครวัด ซึ่งรับกันว่าเป็นขอมโบราณ และพิสูจน์หลักฐานสำคัญ คือ อักษรขอม แต่ละยุค แต่ละท้องถิ่น ภูมิภาค ก่อเกิดสุนทรียภาพ และบูรณาการจนเกิดสันติภาพภายในใจ หลักสันติสุขของสังคมภายใต้หลักคิดสันติศึกษา ศึกษาเพื่อให้เห็นกระแสการเคลื่อนไหว เห็นพัฒนาการประสบการณ์ของการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์ในอดีตของวัฒนธรรมขอมทั้ง 3 ยุค คือการศึกษารากเหง้าความเป็นพุทธสาวกผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา ความรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาที่สืบเนื่องกันถึงปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- จิรารัตน์ จารุวัฒนาศิริ. (2564). อิทธิพลแห่งคำสอนพระพุทธศาสนามหายานที่มีต่อการสถาปนาเส้นทางราชมรรคาของพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 17(2), 101-110.
- นำอำ HISTORY. (29 สิงหาคม 2566) *ภารกิจตามหามนุษย์ขอมคนแรกของสยาม (ท่านมนขอมพิษณุ จากจารึก "กบฏจาง"*). สืบค้น 1 ตุลาคม 2566. จาก <https://www.youtube.com/watch?v=FX8Kroq1Zgc&t=11s>
- นิพัทธ์ แยมเดช. (2558). จากต้นแบบธรรมิกราชาของพระเจ้าอโศกมหาราช สู่บทบาทพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 พระราชาผู้บรรเทาทุกข์ของทวยราษฎร์ : ภาพสะท้อนจากจารึกประจำอำเภอไคยศาลา. *วารสารดำรงวิชาการ*, 14(1), 170-204.
- นิพัทธ์ แยมเดชและคณะ. (2561). ศิลปจารึกปิเมียนากัสแห่งศรีอินทราเทวี (ก.485): เนื้อหาและความสำคัญเป็นคำเชิดชูพระเจ้าชัยวรมันที่ 7. *วารสารดำรงวิชาการ*, 15(2), 89-142.
- ประกาศ. (2566). *ประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เรื่อง การกำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาสังกัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา ประจำปีการศึกษา 2566*. 20 มกราคม 2566.

- ประกาศกรมศิลปากรเรื่องขึ้นทะเบียนโบราณสถาน. (2505). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 79 ตอนที่ 97 (ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2505).
- พงษ์ธร เครือฟ้า. (2563). องค์ประกอบและหลักการออกแบบเพื่อการสื่อสารเมืองหลวงวัฒนธรรม จังหวัดราชบุรี. *วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน*, 11(1), 131-151.
- พระครูสมุห์หาญ ปญฺญโร ดร. (2566). เจ้าอาวาสวัดป่าอ้าเจียง หมู่ 14 ตำบลกระโพอำเภอนาทม จังหวัดสุรินทร์. สัมภาษณ์.
- พิพัฒน์ กระแจะจันทร์, ผศ.ดร. (2566). อาจารย์ประจำสาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สัมภาษณ์.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรรณฤทธิ์ ปราโมช ณ อยุธยา. *บรรยายในรายการ จารึก"กบฏเจ้าน" คืออะไร? เก่าแก่ยุคทวารวดี หรือ? : สภาภาพเวทีชาวบ้าน 071265*. สืบค้น 1 ตุลาคม 2566. จาก <https://www.youtube.com/watch?v=cCSicjapjRc>
- สฤณีพงศ์ ขุนทรง. (2561). แนวคิดใหม่เกี่ยวกับพัฒนาการทางวัฒนธรรมของเมืองโบราณอู่ทอง. *ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 11(2), 2885-2899.
- สุทธชัย ยิ้มประเสริฐ. (ม.ป.ป.). พระปฐมเจดีย์ในความเลื่อมแห่งมโนภาพทางประวัติศาสตร์. *วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 132-155.
- อนุรักษ์ ดีพิมาย. (2563). เมืองนอกของเมืองศรีเทพ: ข้อมูลใหม่จากการขุดค้นทางโบราณคดีปี พ.ศ. 2561. *วารสารดำรงวิชาการ*, 19(1), 11- 36.
- ออฟฟิเชียล มติชนทีวี. (2562). *รายการ ชรรค์ชัย-สุจิตต์ ทอดน่องท่องเที่ยว ตอน "พระแท่น ลานด์มาร์คแม่กลอง 2,000 ปี"*. สืบค้น 30 ตุลาคม 2566. จาก https://www.youtube.com/watch?v=nUyfVehO9bk&ab_channel=matichontv

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

(ปรับปรุง เริ่มใช้ในการพิมพ์ ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน พ.ศ. 2567))

1. สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

บัณฑิตศึกษา ห้อง 412 ชั้น 1 อาคารพระพรหมบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ 305 หมู่ 8 ตำบลนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ โทรศัพท์ 09-4514-1161, 08-3374-8741, 086-4654195, 08-1725-8693

2. ขอบเขตวารสาร ประเภท การส่ง ตรวจสอบ การเตรียม และการคัดเลือกบทความ

วารสารวณิฏองแหกรพุทธศาสตรปริทรรศน์ มีขอบเขตวารสาร ประเภท การส่ง ตรวจสอบ การเตรียม และการคัดเลือกบทความตีพิมพ์ในวารสาร ดังนี้

2.1 ขอบเขตวารสาร

วารสารวณิฏองแหกรพุทธศาสตรปริทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยเน้นองค์ความรู้ในมิติศาสนา ปรัชญา การศึกษา สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ และมานุษยวิทยา

2.2 ประเภทบทความ

วารสารวณิฏองแหกรพุทธศาสตรปริทรรศน์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1) บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ บทความที่เขียนขึ้นเป็นผลงานที่ได้จากการทำวิจัย ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน รูปแบบบทความวิจัยโดยทั่วไปประกอบด้วย ชื่อบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อผู้เขียนบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หน่วยงานต้นสังกัด บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลของการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย สรุปผลการวิจัย ข้อเสนอแนะ และเอกสารอ้างอิง

2) บทความวิชาการ (Academic Article) ได้แก่ บทความที่เสนอเนื้อหาความรู้ ลักษณะวิเคราะห์ วิเคราะห์ โดยใช้แนวคิด ทฤษฎี หรือนำเสนอแนวคิดใหม่ๆ เพื่อเป็นความรู้สำหรับผู้สนใจทั่วไป ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน รูปแบบบทความวิชาการโดยทั่วไปประกอบด้วย ชื่อบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อผู้เขียนบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หน่วยงานต้นสังกัด บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทนำ เนื้อหา สรุป และเอกสารอ้างอิง

3) บทความในลักษณะอื่น เช่น (1) บทความพิเศษ (Special Article) ได้แก่ บทความที่นำเสนอเนื้อหาความรู้วิชาการ อย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการหรือวิชาชีพ (2) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) การเขียนบทวิจารณ์หนังสือ คือ การค้นหาจุดเด่นและจุดอ่อนของหนังสือเรื่องที่วิจารณ์ชี้ให้เห็นจุดอ่อน พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไขให้เป็นจุดเด่นขึ้นมา เป็นการวิจารณ์เพื่อสร้างสรรค์ (3) บทความปริทรรศน์ (Review Article) ได้แก่ บทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ วารสาร จากผลงานหรือประสบการณ์ ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิเคราะห์

เปรียบเทียบกัน (4) บทความปกิณกะ (Miscellany Article) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปลย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจัย และนำเสนอเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ เป็นต้น สำหรับรูปแบบบทความในลักษณะอื่นโดยทั่วไปมักใช้เช่นเดียวกับบทความวิชาการ

2.3 การส่งบทความ

บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารวันมโฆงแหรงพุทธศาสตรปริทรรศน์ ของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ต้องผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ Website: https://so06.tci-thaijo.org/index.php/Vanam_434 และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

2.4 การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้พิมพ์เตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ทั้งพิสูจน์อักษรก่อนส่งบทความให้กับกองบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็ว และกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจากผู้พิมพ์บทความจะแก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

2.5 การเตรียมบทความ

บทความใช้แบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 16 จัดกันหลังตรง สำหรับบทความภาษาอังกฤษให้ใช้แบบอักษร Time Ex Roman ขนาดอักษร 12 และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษด้านบนและด้านซ้าย ขนาด 3.81 ซม., ขอบด้านขวาและด้านล่าง ขนาด 2.54 ซม. พร้อมใส่หมายเลขหน้าทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความมีความยาวไม่เกิน 15 หน้ากระดาษพิมพ์ (A4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

2.6 การคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 3 รูป/คน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้พิมพ์บทความ และผู้พิมพ์บทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind peer review)

3. รูปแบบบทความวิจัย

รูปแบบบทความวิจัยประกอบด้วย ชื่อบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อผู้เขียนบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หน่วยงานต้นสังกัด บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลของการวิจัยอภิปรายผลการวิจัย สรุปผลการวิจัย ข้อเสนอแนะ และเอกสารอ้างอิง ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ชื่อบทความ (Article) ให้เขียนชื่อของบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.2 ชื่อผู้พิมพ์ (Name and Surname of Author) ให้เขียนชื่อผู้พิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.3 หน่วยงานต้นสังกัด (Affiliated agency) ให้เขียนว่าผู้เนิพนธ์บทความมีหน่วยงานต้นสังกัดจากที่ใด (สาขาวิชา คณะ มหาวิทยาลัย) หรือกรณีเป็นนิสิต นักศึกษา ควรมีรายละเอียด เช่น หลักสูตร สาขา มหาวิทยาลัย ปีดำเนินงานวิจัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และตำแหน่งวิชาการของอาจารย์ที่ปรึกษา โดยเขียนคำอธิบายเพิ่มเติมไว้เป็นเชิงอรรถแสดงไว้ตอนบนทางด้านขวาของหน้ากระดาษได้เชื่อมบทความที่เป็นภาษาอังกฤษ

3.4 บทคัดย่อ (Abstract) บทคัดย่อมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนให้ได้ใจความทั้งหมด บทคัดย่อของบทความไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง ให้มีเนื้อหาเขียนไว้ในบทคัดย่อที่สำคัญเพียง 3 ส่วน คือ วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย และผลการวิจัย เท่านั้น

3.5 คำสำคัญ (Keyword) คือ คำที่เขียนขึ้นให้ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา ปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แต่ละคำเขียนคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (,) ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 5 คำ

3.6 บทนำ (Introduction) ข้อเขียนเบื้องต้นที่นำเข้าสู่เนื้อหา เขียนให้เห็นประเด็นความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวิจัยว่ามีภูมิหลังอย่างไร ปัญหาดังกล่าวมีผู้เสนอแนวคิด ทฤษฎี ใ้ อย่างไร มีประเด็นใดที่ยังมิได้คำตอบ หากวิจัยเรื่องนี้แล้วคาดว่าจะได้คำตอบปัญหานี้อย่างไร เขียนให้ชัดเจน มีข้อมูลที่เป็นเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องสนับสนุนความเห็นได้อย่างสมเหตุสมผล

3.7 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน ควรเขียนแยกกันให้เห็นเป็นข้อ ๆ

3.8 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด รูปแบบการวิจัย ประชากรหรือกลุ่มตัวอย่าง (วิจัยเชิงปริมาณ) กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูลหลัก (วิจัยเชิงคุณภาพ) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล (ถ้ามี) แต่ละประเด็นมีรายละเอียดชัดเจน

3.9 ผลการวิจัย (Result) เป็นการนำเสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ในการนำเสนอผลการวิจัย อาจใช้ภาพถ่าย ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิประกอบได้

3.10 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการอภิปรายผลการวิจัยเข้ากับหลักแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำข้อค้นพบการวิจัยมาอภิปรายเพื่อเชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาการวิจัย หรือทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.11 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะแนวการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ผู้นิพนธ์ควรเขียนให้ได้ทั้ง 3 ประเด็น คือ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 2) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และ 3) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.12 การอ้างอิง (Reference) ใช้การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา (In-Text Citation) ตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมาย วงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่าย ทันสมัย ถูกต้อง

การอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศที่มีใช้ภาษาอังกฤษ ให้ผู้นิพนธ์บทความแปลเป็นภาษาอังกฤษอย่างถูกต้อง เป็นรูปแบบเดียวกัน

4. รูปแบบบทความวิชาการ หรือบทความในลักษณะอื่น

รูปแบบบทความวิชาการโดยทั่วไปประกอบด้วย ชื่อบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อผู้นิพนธ์บทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หน่วยงานต้นสังกัด บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทนำ เนื้อหา สรุป และเอกสารอ้างอิง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ชื่อบทความ ชื่อผู้นิพนธ์ หน่วยงานต้นสังกัด บทคัดย่อ คำสำคัญ ให้ปรับใช้ตามที่ได้แนะนำไว้ในบทความวิจัย ข้อ 3.1-3.5 โดยอนุโลม

4.2 บทนำ (Introduction) ข้อเขียนเบื้องต้นที่นำเข้าสู่เนื้อหา เป็นส่วนกล่าวนำ โดยอาศัยการทบทวนข้อมูลจากเอกสาร รายงานวิจัย และหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทความในเรื่องนี้ และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาที่ต้องการนำเสนอให้ผู้อ่านได้รับทราบ เขียนให้ชัดเจน โดยนำข้อมูลที่เป็นเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนความเห็นได้อย่างสมเหตุสมผล

4.3 เนื้อหา (Content) คือ ส่วนเป็นเรื่องราวหรือเนื้อหาที่ผู้นิพนธ์บทความต้องการนำเสนอให้ผู้อ่านได้รับทราบ เนื้อหาที่ดีต้องมีการกำหนดประเด็นและรายละเอียดชัดเจน น่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้นิพนธ์บทความเป็นสำคัญ

4.4 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้นิพนธ์บทความเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวม หรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

4.5 การอ้างอิง (Reference) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา ตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งได้นำเสนอไว้แล้วใน (ข้อ 3.12)

รูปแบบบทความวิจัย

1.5 นิ้ว หรือ 3.81 ซม.

(ชื่อบทความ)ภาษาไทย (พิมพ์ตัวหนา, 20 pt)

(ชื่อบทความ)ภาษาอังกฤษ (พิมพ์ตัวหนา, 18 pt)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ-นามสกุลผู้พิมพ์บทความภาษาไทย (14 pt)

Name and Surname of Author (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (14 pt)

เว้น 1 บรรทัด

บทคัดย่อ (18 pt)

(16 pt) (ไม่เกิน 350 คำ).....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (16 pt)

(16 pt) (ไม่เกิน 350 คำ).....

Keyword:

บทนำ (ทุกหัวข้อให้ขีดซ้าย) (18 pt)

(16 pt)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (18 pt)

(16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt)

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt)

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt)

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(ไทย) (16 pt)

(อังกฤษ) (16 pt)

1 นิ้ว หรือ 2.54 ซม.

1.5 นิ้ว

หรือ

3.81 ซม.

1 นิ้ว

หรือ

2.54

ซม.

รูปแบบบทความวิชาการ

1.5 นิ้ว หรือ 3.81 ซม.

(ชื่อบทความ)ภาษาไทย (พิมพ์ตัวหนา, 20 pt)

(ชื่อบทความ)ภาษาอังกฤษ (พิมพ์ตัวหนา, 18 pt)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ-นามสกุลผู้พิมพ์บทความภาษาไทย (14 pt)

Name and Surname of Author (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (14 pt)

เว้น 1 บรรทัด

บทคัดย่อ (18 pt)

(16 pt) (ไม่เกิน 350 คำ).....

คำสำคัญ : (ไม่เกิน 5 คำ)

Abstract (16 pt)

(16 pt) (ไม่เกิน 350 คำ).....

Keyword:

บทนำ (ทุกหัวข้อให้ขีดซ้าย) (18 pt)

(16 pt)

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(ไทย) (16 pt)

(อังกฤษ) (16 pt)

1 นิ้ว หรือ 2.54 ซม.

1.5 นิ้ว

หรือ

3.81 ซม.

1 นิ้ว

หรือ

2.54 ซม.

รูปแบบบทวิจารณ์หนังสือ

1.5 นิ้ว หรือ 3.81 ซม.

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) (พิมพ์ตัวหนา, 20 pt)

(ชื่อหนังสือ)ภาษาไทย (พิมพ์ตัวหนา, 20 pt)

(ชื่อหนังสือ)ภาษาอังกฤษ(ถ้ามี) (พิมพ์ตัวหนา, 18 pt)

ผู้เขียน: (ใส่ชื่อผู้เขียนหนังสือ)

เว้น 1 บรรทัด

ผู้แปล: (ถ้ามีผู้แปลให้ใส่ชื่อผู้แปล)

ชื่อ-นามสกุลผู้นิพนธ์บทวิจารณ์หนังสือภาษาไทย (14 pt)

Name and Surname of Author (14 pt)

ภาพปกเล่มหนังสือที่นำมาใช้

หน่วยงานต้นสังกัด (14 pt)

วิจารณ์

เว้น 1 บรรทัด

1.5 นิ้ว

หรือ

3.81 ซม.

บทนำ (ทุกหัวข้อให้ขีดซ้าย) (18 pt)

(16 pt)

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

บทวิจารณ์ (18 pt)

จุดเด่น (16 pt)

จุดอ่อน (16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(ไทย) (16 pt)

(อังกฤษ) (16 pt)

1 นิ้ว หรือ 2.54 ซม.

1 นิ้ว

หรือ

2.54 ซม.

5. การเขียนเอกสารอ้างอิง ตามแบบ APA ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 (แทรกในเนื้อหา)

5.1 คัมภีร์พระไตรปิฎก:

พระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ ให้อ้างชื่อย่อคัมภีร์ เล่ม/ข้อ/หน้า

รูปแบบ	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
อ้างอิงจาก พระไตรปิฎก/ คัมภีร์	ดังในเวรวิญญูสูตร(ที.สี.(ไทย) 9/246/83.) ที่ กล่าวว่า “หมู่มสัตว์ที่ประกอบกายทุจริต วจี ทุจริต และมโนทุจริตกล่าวร้ายพระอริยมะ มี ความเห็นผิด...”	...ภิกษุในธรรมวินัยนี้สังคจจากกาม ทั้งหลาย บรรลุจตุตถฌานที่ไม่มี ทุกข์ ไม่มีสุข มีสติบริสุทธืเพราะ อุเบกขาอยู่ เรียกว่า อธิจิตตสิกขา (อง.ติก. (ไทย), 20/87/312)

5.2 หนังสือ และวารสาร:

1) กรณีผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุ ชื่อ-นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุ
ทั่วไปให้ใส่คำว่า พระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วย ฉายานาม (ชื่อภาษาบาลี) และพระภิกษุที่มีสมณ
ศักดิ์ให้ใส่ ชื่อสมณศักดิ์ ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ ถ้าไม่ทราบชื่อตัวให้ใส่เฉพาะ ชื่อสมณศักดิ์

รูปแบบ	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ภาษาไทย	ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ (2561: 1) ให้ทัศนะว่า.....	 (ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, 2561: 1)
ภาษาอังกฤษ	Tongtip, (2018: 1) said that	 (Tongtip, 2018: 1)

2) กรณีผู้แต่งมี 2 คน

รูปแบบ	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ภาษาไทย	บรรจง โสตาดี และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม (2560: 5) ให้ทัศนะว่า.....	 (บรรจง โสตาดี และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม (2560: 5)
ภาษาอังกฤษ	Sodadee and Sa-ard-iam, (2017: 5) said that.....	 (Sodadee and Sa-ard-iam, 2017: 5)

3) กรณีผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป

รูปแบบ	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ภาษาไทย	ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม และคณะ (2560: 5) ให้ ทัศนะว่า.....	 (ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม และคณะ, 2560: 5)
ภาษาอังกฤษ	Sa-ard-iam et al. (2017: 5) said that.....	(Sa-ard-iam et al. 2017: 5)

5.3 สัมภาษณ์:

ชื่อ-นามสกุล. /(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์)/.ตำแหน่ง(ถ้ามี)/.สถานที่สัมภาษณ์ เช่น
พระสมุห์หาญ ปญฺจารโร, (17 มีนาคม 2562). เจ้าอาวาสวัดป่าอ้าเจียง หมู่ 14 ตำบลกระ
โพ อำเภอกำแพง จังหวัดสุรินทร์.

Phrakrusuvithanphatthanabandhit. (10 May 2013). Voice-Rector. Interview.

5.4 สื่อบริการออนไลน์:

ชื่อ-นามสกุล. /(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/ชื่อเว็บไซต์/(วัน เดือน ปี ที่สืบค้น).จาก<http://www.xxxxxxx>.
เช่น

สุนันทา เลาวินยศิริ. (2553). ชาติอาหารหลักของน้ำสกัดชีวภาพแบบเข้มข้นจากขยะ
ครัวเรือน. วารสารออนไลน์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (17 มีนาคม 2562). จาก http://www.journal.msu.ac.th/index.php?option=com_.

Bhandari, P., Rishi, P. and Prabha, V. (2014). Positive Effect of Probiotic Lactobacillus
Plantarum in Reversing the LPS Induced Infertility in Mouse Model. (12 February 2014).
<http://jmm.microbiologyresearch.org/content/journal/jmm/10.1099/jmm.0.000230>;
jsessionid=1me6a81o04g7o.x-sgm-live-03.

6. การเขียนเอกสารอ้างอิง (ท้ายบทความ)**6.1 หนังสือ:**

ชื่อผู้แต่ง. /(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/.สถานที่พิมพ์:สำนักพิมพ์.

6.2. วารสาร:

ชื่อผู้แต่ง. /(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/ชื่อวารสาร,ปีที่(ฉบับที่),/เลขหน้า.

6.3 รายงานการวิจัย:

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง [รายงานผลการวิจัย]/.สถานที่พิมพ์:สำนักพิมพ์.

6.4 วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์:

ชื่อ-นามสกุล. /(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง./[ระดับวิทยานิพนธ์]/,ชื่อคณะหรือบัณฑิตวิทยาลัย:/
ชื่อมหาวิทยาลัย.

6.5 สัมภาษณ์:

ชื่อ-นามสกุล. /(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์)/.ตำแหน่ง(ถ้ามี)/.สัมภาษณ์

6.6 ราชกิจจานุเบกษา:

ชื่อประกาศ. (วัน เดือน ปี ที่ประกาศ). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ xxx ตอนที่ xx, หน้า x-xx.

6.7 สื่อบริการออนไลน์:

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่องหรือบทความ/สืบค้น หรือ Retrieved/วัน เดือน ปี,/จาก
หรือ from/<http://www.xxxxx>

7. การเขียนภาพประกอบ (Figure) และตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น สำหรับ คำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

หนังสือขอเสนอบทความลงตีพิมพ์ “วารสารวณัฏฺเฐนิกายพุทธศาสตรปริทรรศน์”
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้อมูลทั่วไป

ข้าพเจ้าชื่อ ฉายา.....นามสกุล
ที่อยู่ติดต่อ เลขที่.....หมู่.....ซอย.....ถนน
แขวง/ตำบลเขต/อำเภอ.....จังหวัด.....
รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์มือถือ.....Email.....

2. ข้อมูลบทความ

ลักษณะของบทความ () วิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ อาจารย์ที่ปรึกษา.....
สังกัด/สถานศึกษา.....
ประเภท () บทความวิชาการ (Academic Article) () บทความวิจัย (Research Article)
ภาษาของบทความ () ภาษาไทย () ภาษาอังกฤษ
ชื่อบทความ (ภาษาไทย)
.....
ชื่อบทความ (ภาษาอังกฤษ)
.....
คำสำคัญ (ภาษาไทย)
Keywords (ภาษาอังกฤษ)

3. คำรับรอง

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า

1. บทความเป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ร่วมงานตามชื่อที่ระบุในบทความเป็นจริง
2. บทความนี้ไม่เคยลงพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่นหรือในงานประชุมวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นบทความย่อ หรือฉบับเต็ม
3. ข้าพเจ้าได้รับทราบและจะดำเนินการตามกรอบจริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการ (Publication Ethics) อย่างเคร่งครัด การละเมิดลิขสิทธิ์เป็นความรับผิดชอบของข้าพเจ้า และข้าพเจ้ายอมรับข้อกำหนดและนโยบายการพิจารณาตีพิมพ์บทความของวารสารวณัฏฺเฐนิกายพุทธศาสตรปริทรรศน์เรียบร้อยแล้ว และยอมรับการพิจารณาวิจัยและการตัดสินใจของกองบรรณาธิการถือว่าเป็นที่สุด

ลงนาม.....

(.....)

...../...../.....

จริยธรรมในการตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารวิชาการ (Publication Ethics)

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ (Author Ethical Responsibilities)

1. บทความที่จะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์จะต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อนและไม่ส่งต้นฉบับ บทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น
2. เนื้อหาของบทความจะต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของวารสาร
3. บทความต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากมีการนำผลงานของผู้อื่นมาใช้ในบทความของตัวเอง ผู้เขียนต้องอ้างอิงผลงานเหล่านั้น
4. ผู้เขียนต้องตรวจสอบความถูกต้องของบทความ ทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหาตามแบบฟอร์ม (template) ของวารสาร
5. ผู้เขียนที่มีชื่อปรากฏในบทความทุกคน ต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในการดำเนินการและรับผิดชอบบทความจริง
6. ผู้เขียนต้องระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนในการทำวิจัยนี้ และ/หรือมีผลประโยชน์ทับซ้อนจะต้องระบุในบทความ และแจ้งให้บรรณาธิการทราบ
7. ผู้เขียนควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม ไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่มากเกินไป
8. การกล่าวขอบคุณในกิตติกรรมประกาศ ผู้เขียนควรขออนุญาตจากผู้ที่กล่าวขอบคุณเสียก่อน
9. บทความของผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป
10. กรณีที่ผลงานเป็นการศึกษาวิจัยและทำการทดลองในคนหรือสัตว์ทดลอง โดยการทดลองในคนอาจส่งผลกระทบต่อศักดิ์ศรี สิทธิ ความปลอดภัย และสุขภาพของคน ขอให้แนบหนังสือรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์หรือสัตว์ทดลอง ทั้งนี้ การอนุมัติให้ลงตีพิมพ์ขึ้นอยู่กับพิจารณาจากกองบรรณาธิการวารสารฯ ถือเป็นที่สุด

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร (Editor Roles and Responsibility)

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่ตนรับผิดชอบ และไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว
2. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่น
3. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้องและให้ผลที่น่าเชื่อถือ มีคุณค่าทั้งด้านวิชาการและสังคม
4. บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนและผู้ประเมิน
5. บรรณาธิการต้องมีการตรวจสอบบทความในด้านการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง
6. เมื่อบรรณาธิการตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่น จะต้องระงับการประเมินและติดต่อผู้เขียน เพื่อพิจารณาตอบรับหรือปฏิเสธการตีพิมพ์การตีพิมพ์

7. บรรณาธิการมีเอกสิทธิ์ในการตอบรับหรือปฏิเสธการตีพิมพ์ และรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ (Reviewer Roles and Responsibilities)

1. ผู้ประเมินบทความต้องไม่เปิดเผยข้อมูลในบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
2. หากผู้ประเมินบทความมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนผู้ประเมินบทความจะต้องแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ
3. ผู้ประเมินบทความควรรับประเมินบทความเฉพาะสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ และหากมีส่วนใดของบทความที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ